

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА
РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
ГО "ФУНДАЦІЯ "ПРОСТІР"
ЛУГАНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ

ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
проблеми і можливості досягнення в Україні та світі

14 листопада
м. Северодонецьк, 2019 р.

УДК 304:332:338

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі: матеріали III всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених, 14 листопада 2019 р., м. Северодонецьк. – Северодонецьк : [Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля], 2019. – 200 с.

Редакційна колегія:

Потапенко Е.В.	д.х.н., доц., проректор з наукової роботи СНУ ім. В. Даля
Галгаш Р.А.	д.е.н., доц., директор навчально-наукового інституту економіки та управління СНУ ім. В. Даля
Семененко І.М.	д.е.н., доц., зав. кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля
Швець Н.В.	к.е.н., доц., доц. кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля

Відповідальність за зміст і редакцію матеріалів несуть автори та наукові керівники.

© СНУ ім. В. Даля, 2019
© Колектив авторів, 2019

Зміст

<i>Тематичний напрям 1. Соціально-економічні проблеми сталого розвитку регіонів України</i>	9
ГРОМАДА ЯК СОЦІАЛІЗУЮЧИЙ ФАКТОР У ЖИТТЄВОМУ ПРОСТОРІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ Александрова А.О.	9
ПОКРАЩЕННЯ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ Анисімова Т.О.	11
ЕФЕКТ РІНГЕЛЬМАНА ТА ІНШІ ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ У ГРУПОВИХ ПРОЕКТАХ Бабкін Ю.В.	12
СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ Бондар А.Б.	16
ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДОШКІЛЬНИКІВ Борисенко Н.І.	18
СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ Воронцова А.Г.	20
ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ РОБІТ З ГАЛУЗЕЙ ЗНАТЬ І СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ Губін О.М.	21
ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ Дерев'янкіна А.Д.	23
АДАПТАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ДО СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ Донченко Є.В.	26
ГРАНТОВА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СХОДІ УКРАЇНИ Зеленська В.В.	28
СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ Ізюмська А. В.	31
БІДНІСТЬ У СУЧАСНОМУ СВІТІ Казаков В.В.	34
ІНКЛЮЗИВНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК НОВА КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ Кириченко А. Ю.	37
КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СТАН ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ Крамчанінова М. Д., Паничок М. Ю.	39
ПРОЦЕСИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНСТИТУТІВ ХАБАРНИЦТВА І МЕХАНІЗМІВ ЙОГО ПРЕВЕНЦІЇ У КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ Красюк В. О., Калужна В. С.	42

ПРОБЛЕМИ ЧЕТВЕРТОГО ЕТАПУ ПРИВАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	
Ляшук О.	45
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	
Маркєлов А. М.	46
СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	
Масюк А.В.	49
ГЕНДЕРНІ РОЗРИВИ В ОПЛАТІ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	
Мосійчук Д.О.	52
ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОСТІ	
Піддубна К. О.	53
АГРАРНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС ЛУГАНЩИНИ:РЕАЛІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ	
Скляр Д.В.	56
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	
Татаренко Д.С.	59
ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ	
Тищенко С.Ф.	61
СЕГМЕНТАЦІЯ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ	
Тищенко О.В.	63
НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ТОП- МЕНЕДЖЕРІВ В УКРАЇНІ	
Тутова А.С.	66
ДО ПРОБЛЕМИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ СУЧАСНИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	
Холод С.М.	69
РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРАЇН ПЕРИФЕРІЙНОГО КАПІТАЛІЗМУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ПРИКЛАДІ ІНІЦІАТИВ ПРОВЕДЕННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	
Шестопалов В. І.	72
МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ	
Ющенко Т.Ю.	75
РОЛЬ СІМ'Ї У ТОЛЕРАНТНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
Якименко А. Є.	78
СПРАВЕДЛИВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДОНБАСУ	
Якубова К. Р.	80
СОЦІАЛЬНА КОМПОНЕНТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІК СВІТУ	
Якуніна Я.К.	82
<i>Тематичний напрям 2. Вирішення екологічних проблем на шляху сталого розвитку</i>	<i>84</i>
ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВНА ПЕРЕДУМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Білан А.В.	84

ЕКОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕЧНОСТІ ЗЕРНОВОЇ ПРОДУКЦІЇ Воропаєв О.С.	86
ОЦІНКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ХЕРСОН) Есаулов С.А.	88
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ НАСЕЛЕННЯ НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ Журавльова А.О.	90
ВПЛИВ АНТРОПОГЕННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ҐРУНТІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ Захаров Я.В.	92
СУЧАСНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ Кирилова М.В.	94
ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ МІСТА ХЕРСОН Костюк О. І.	97
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ Кравчук О.	100
ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ЗМІНИ КЛІМАТУ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ Левченко І. І.	101
ВПЛИВ СТІЧНИХ ВОД МІСТА ХЕРСОН НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПОНИЗЗЯ ДНІПРА Непрокін А.В.	103
ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ МІСТА ХЕРСОН У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ Нурієва О.В.	105
АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ Паничок М. Ю.	108
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Тараненко Г.С.	111
ПОГЛЯДИ НА ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ Тройтяк О.Ю. ,	113
<i>Тематичний напрям 3. Досвід країн світу у досягненні цілей сталого розвитку</i>	117
АНАЛІЗ ДОСВІДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЧЕХІЇ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ Галгаш М.Р.	117
РОЗВИТОК РИНКУ ТОВАРІВ ШИРОКОГО ВЖИТКУ У КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ Закорко А.А.	119
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ Рябко А.В.	122

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ В ЯПОНІЇ Цисевич І.А., Христофорова К.В.....	125
<i>Тематичний напрям 4. Глобальні виклики сталого розвитку як ринкові можливості для українського та міжнародного бізнесу.....</i>	<i>127</i>
ОСОБЛИВОСТІ СВІТОВОГО РИНКУ «ЗЕЛЕНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ Афанасьєва О.М., Куш Я.М.	127
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ ПРО ПТАХІВ) Азарова О. К.....	129
РОЛЬ МАРКЕТИНГУ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ Архипова Д.Є.	131
ПРОБЛЕМИ РЕКРУТИНГОВИХ АГЕНСТВ ЯК ПОСЕРЕДНИКІВ НА РИНКУ ПРАЦІ Величко А.О.	133
РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ Гнатенко І.А., Рубежанська В.О.....	135
ПРОЦЕС ПРОТИСТОЯННЯ ЕКОНОМІЧНИМ КРИЗАМ В РАМКАХ ОСНОВНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ Горбас К. О.	137
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ІТ КОМПАНІЯХ Дмитракова Ю.А.....	139
ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ Заславська К.А., Кошарна В.В.	141
ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ Зима О.Г., Гайворонський М.....	144
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УКРАЇНІ. Кострикiна Ю.В.....	145
ОСВІТНЯ МІГРАЦІЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ Мухортова А. О.....	147
ЯКІСНЕ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ, ЯК ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ Ніфатова О.М., Станкова А.О.	149
РОБОТИЗАЦІЯ ТА АВТОМАТИЗАЦІЯ РІЗНИХ СФЕР ЖИТТЯ ЛЮДИНИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ Птащенко О.В., Брусніцина Д.Е.	151
ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ СИСТЕМУ Родіонов С.О., Холодна К.Г.....	153
УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ Хімченко А.О.	154

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДІЙСНЕННЯ ДОКУМЕНТООБИГУ СТОСОВНО ВЗАЄМОДІЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ЗА УМОВ ПРИСКОРЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	
Шевченко В.В.	156
Людський КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА І СТРАТЕГІЯ ЙОГО РОЗВИТКУ	
Щербак В.Г., Кошарна В.В.	161
СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА (ERP-СИСТЕМИ)	
Янковська О. А.	162
УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	
Янчук Т. В.	165
<i>Тематичний напрям 5. Аналіз досягнення цілей сталого розвитку в Україні</i>	168
СПЕЦИФІКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	
Васильєва Т.С.	168
ПОВАГА ДО ДОРΟΣЛИХ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ОДНА З ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Грибачова Г. О.	170
ВКЛАД ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО ОБРАЗУ ЖИТТЯ	
Захарова А.І.	172
КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ОЗДОРОВЧА ТЕХНОЛОГІЯ СПРЯМОВАНА НА РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
Кавко М. Р.	173
ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОЇ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ	
Капліна С.Г., Татарченко З.С.	176
АНАЛІЗ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	
Кобцева Д. А.	179
ФОРМУВАННЯ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ В КОНФЛІКТІ З ЗАКОНОМ В УМОВАХ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРОБАЦІЇ	
Магомедова Я. А.	182
ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РЕДАГУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ	
Мартинюк О.І., Громоздов В.В. Студеннікова І.В.	184
ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Огар А.В.	187
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ	
Осян А.Є.	188
СТАН ОСВІТИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Петрів В. Р.	190
МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Плетенський В.В.	191
УМОВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	
Рудь Д.В.	194

ВПЛИВ ОСОБИСТИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ Сергієнко А.П.	195
ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПОДАТКУ НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ Яригіна Д.Р., Сухоносова В.А.	198

ГРОМАДА ЯК СОЦІАЛІЗУЮЧИЙ ФАКТОР У ЖИТТЄВОМУ ПРОСТОРИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Александрова А.О., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Федорова О.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Економічні перетворення, що відбуваються на сучасному етапі, процеси демократизації та розбудови громадянського суспільства супроводжуються трансформацією суспільного життя, змінами в соціальній сфері. Нові суспільно-економічні відносини значною мірою впливають на формування соціальної політики, діяльність різних соціальних інститутів.

Для успішного соціального розвитку суспільства в умовах сьогодення дуже важливо зосередити увагу на вирішенні проблем забезпечення соціальних гарантій і соціального захисту дітей та молоді у життєвому просторі та створити умови для їх адаптації в соціальному середовищі а саме: сім'ї, шкільному колективі, територіальній громаді. Соціальним середовищем - є територіальна громада як місце соціального буття дітей і молоді та фактор їх соціалізації. Разом з цим саме у територіальній громаді реалізується соціальна політика щодо дітей та молоді, запроваджуються різноманітні форми їх соціально-педагогічної підтримки.

Як зазначав український вчений О. Терлецький на початку ХХ століття, «чоловік не може жити одинцем і він живе громадою. Але живучи так, мусить подбати про організацію цієї громади, бо тільки у зорганізованій громаді може бути лад і порядок. Приклад цього можемо знайти не тільки в людському житті, оглядаючи зорганізовані громади людей, але це видно теж у тварин, птахів і, навіть, комах, які живуть організованими громадами» [1, с. 17].

Громаду можна розглядати як соціальну мережу, яка формується за допомогою взаємодій між людьми. Членство в такій громаді визначає характер соціальних контактів та інші види досвіду. Сукупність людей можна назвати громадою, якщо вони мають спільну культуру. Це стосується мови та історії, релігії, спільного досвіду, норм та цінностей, а також способу життя. Крім того, цей термін вживається для визначення субкультур у межах домінуючої культури. Вважається, що «люди складають громаду, коли вони мають спільні інтереси. Однак можна мати спільні інтереси і не підтримувати соціальних контактів» [2, с. 29].

Розглядаючи громаду як соціалізуюче середовище, ми повністю приєднуємося до важливих методологічних висновків Н. М. Лавриченко про те, що соціалізацію індивіда можна розглядати як процес приєднання до соціальної групи, в нашому випадку, – до громади. Її наслідком є, насамперед, формування особистісних соціально-психологічних механізмів усвідомлення, співвіднесення та гармонізації індивідом власних намірів у системі інтересів соціальних груп.

На рівні духовності індивіда ці механізми репрезентовані такими феноменами, як рефлексія (самоусвідомлення), моральність (міжособистісне усвідомлення), ідейність (соціально-групове усвідомлення), духовність (соціально-історичне усвідомлення). На рівні практичного буття індивіда дія цих механізмів виявляється як,

самовідчуття (індивідуальний рівень), поведінка (міжособистісний рівень), діяльність (соціально-груповий рівень) [3, с. 78].

Розглядаючи змістове наповнення терміну «грумада», переважна більшість вчених виокремлює певні типові характеристики громади: спільні ознаки, що пов'язують людей між собою (територія, інтереси, проблеми, релігія, національність тощо); мережа взаємовідносин (члени громади взаємодіють між собою на політичному, професійному, побутовому, дозвіллевому рівнях); спільність дій (члени громади усвідомлюють проблеми громади й об'єднують свої зусилля задля їх вирішення). Грумада є особливим соціалізуючим простором, який характеризується особливими соціокультурними умовами та відповідними агентами соціалізації, що обумовлюють особливості соціального становлення та розвитку особистості.

На думку К. Левіном життєвий простір підпорядковується психологічним законам, які суттєво відрізняються від фізичних. Людина і її середовище - є констеляцією взаємозалежних факторів, а сукупність цих факторів складає життєвий простір. Це своєрідний «овал», у центрі якого знаходиться коло, що символізує собою внутрішній світ особистості, оболонкою якого є – сенсомоторна область, як фільтр між внутрішнім і зовнішнім середовищем.

Найбільш бурхливо структурування життєвого простору відбувається в дитячому та підлітковому віці, оскільки в цей період відбувається стрімке накопичення знань про світ і про самого себе. Зростаюча диференціація супроводжується зростанням інтеграційних процесів, які проявляються у збільшенні складності та ієрархічності організації життєвого простору. В громаді існує певне «поле» соціокультурних норм і правил, які в процесі соціалізації особистості оформлюються в її персональну ціннісно-нормативну систему [5, с. 19].

Отже, у сучасній практиці соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю як професійна діяльність щодо реалізації різних напрямів соціальної політики, переважно, здійснюється в умовах територіальної громади, як соціальної системи мезорівня соціального середовища. При цьому слід мати на увазі, що соціальна система в широкому розумінні складається із різних соціальних підсистем та інститутів, що регулюють стосунки між неоднорідними соціальними суб'єктами.

Соціальна система в своїй сукупності передбачає: об'єднання індивідів та соціальних груп, що займають різні соціально-рольові позиції в єдину соціальну спільноту; забезпечення та підтримку в такій спільноті певного соціального порядку; наявність різних загальних та часткових інтересів при взаємодії членів спільноти; визнання інституціональної природи такої системи [4, с. 24].

Громада як конкретний соціум забезпечує процес соціалізації дітей та молоді власними ресурсами. Дитина спочатку може лише використовувати їх у своєму розвитку і в подальшому примножувати здобуту сукупність знань та навичок. Цілком зрозуміло, що соціальний простір, різновидом якого є громада, необхідно певним чином організувати, щоб забезпечити особистості шлях для подальшого саморозвитку та вдосконалення впродовж життя.

Джерела

1. Терлецький Омелян Як будували і як руйнували український народ. – Львів, 1921. – 19 с.
2. Соціальна політика: теми та підходи / Поль Спікер. – К.: Фенікс, 2000. – 400 с.
3. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абрисы. – К.: ВіРА ІНСАЙТ, 2000. – 444 с.

4. Гроховська Е. Місцеві громади змінюють свою сутність: Порадник для громадян. – Варшава, 2000. – 87 с.

5. Авер'янова Г. М., Дембицька Н. М., Москаленко В. В. Особливості соціалізації молоді в умовах трансформації суспільства. – К.: ППП, 2005. – 307 с.

ПОКРАЩЕННЯ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анісімова Т.О., студентка 4 курсу

Науковий керівник: д.е.н., проф. Ключ Ю.І.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В умовах внутрішнього конфлікту економіка України опинилась під впливом багатьох негативних факторів. Найбільше це спостерігається саме на території Донецької та Луганської областей. Проблема логістичного сполучення була актуальна ще до 2014 року, але з початком конфлікту постала більш гостро.

Вирішення проблеми логістичного сполучення є однією з цілей сталого розвитку ООН, а саме: «Ціль 9. Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям». Серед завдань на національному рівні, що пов'язані з транспортним сполученням можна виділити:

-9.1. Розвиток якісної, надійної, сталої та доступної інфраструктури, яка базується на використанні інноваційних технологій, у т. ч. екологічно чистих видів транспорту;

-9.3. Забезпечення доступності дорожньо-транспортної інфраструктури, яка базується на використанні інноваційних технологій, зокрема через розширення форм участі держави у різних інфраструктурних проектах [1].

Транспортна інфраструктура Луганської області складається з системи зовнішнього та внутрішніх пасажирських перевезень. Функціонують залізничний, автомобільний та електричний транспорт, які розвивають переважно за рахунок державних та комунальних підприємств. Підконтрольною територією проходить одна залізнична магістраль «Попасна-Сватове-Куп'янськ», по якій відбуваються вантажні та пасажирські перевезення. Луганська область розташована на перетині двох автомагістралей міжнародного значення: Автомобільний маршрут М-03: Київ-Полтава-Харків-Довжанський (кордон з Росією), Автомобільний маршрут М-04: Знам'янка-Дніпро-Павлоград-Ізварине (кордон з Росією) [2].

Для поліпшення дорожніх умов в Луганській області Службою автомобільних доріг на 2019 рік було заплановано: ремонти першої черги та роботи на об'єктах другої та третьої черг. Вони передбачають капітальні та поточні середні ремонти на дорогах різної важливості та різних напрямків, що об'єднують найбільш важливі населені пункти. Ремонти та покращення доріг сприяють не лише пришвидшенню пасажиро-перевезень, а й розвитку торгівлі, виробництва та покращенню реалізації продукції.

Важливою галуззю економіки є вирощування зернових культур, для збуту яких більш вигідним є залізничне сполучення. Україна за підсумками сезону травень 2018-квітень 2019 увійшла до трійки країн, з яких ЄС найбільше імпортував аграрну продукцію. За перший квартал 2019 року експорт продукції агропромислового комплексу з України до країн ЄС збільшився порівняно з 2018 роком на 24,4% [3]. Хоча серед передових аграрних областей Луганська не посідає перші місця, для успішної реалізації потрібне якісне транспортне сполучення.

Якісне транспортне сполучення відіграє важливу роль в залученні інвестицій. Адаже як для збуту, так і для створення будь-якого підприємства чи виробництва потрібно розраховувати прибутковість. Для збуту потрібна широка мережа споживачів, що досягається не тільки завдяки якості продукції, а й за рахунок швидкого постачання.

Для розвитку внутрішніх торгових відносин є труднощі: не зручне географічне розташування, припинення діяльності промислових підприємств через військовий конфлікт, проблеми як з транспортуванням сировини та реалізацією готової продукції. Тому для економічного розвитку сприятливим буде досягнення завдань Цілей сталого розвитку, а саме «Ціль 9. Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям».

Джерела

1. Служба автомобільних доріг в Луганській області [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://lg.ukravtodor.gov.ua/press/news/na_2019_rik_na_luhanshchyni_zaplanovani_ambitni_zminy_u_dorozhnii_infrastrukturii.html.

2. Урожай-2019: рекорд, якому загрожує сильна гривня. Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2794826-urozaj2019-rekord-akomu-zagrozuje-silna-grivna.html>.

3. Цілі сталого розвитку в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili/industry-innovation-and-infrastructure#національні-завдання>.

ЕФЕКТ РІНГЕЛЬМАНА ТА ІНШІ ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ У ГРУПОВИХ ПРОЕКТАХ

Бабкін Ю.В. студент 2 курсу

Науковий керівник : к.е.н., доц. Крамчанінова М.Д.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Актуальність. В сучасному світі одним із головних економічних ресурсів є людська праця. Важливість та широка поширеність цього ресурсу вимагає приділяти більше уваги факторам, що впливають на ефективність групової роботи. В процесі дослідження розглянуто основні компоненти, що визначають ефективність робочих груп з метою виведення спільної командної роботи на новий рівень.

Викладення основного матеріалу. Щоб повністю реалізувати потенціал робочої групи, необхідно з особливою увагою підходити до питань, пов'язаних з її організацією і координацією. Загальноприйнято, що у згуртованій групі вище ефективність роботи. Взаємозв'язок між груповою згуртованістю і продуктивністю її членів важливий, але є нюанси. В 1913 году Макс Рінгельман помітив психологічний ефект, який також має назву «соціальна лінь». Його головна характеристика полягає в тому, що чим більше людей працює в команді над одним завданням чи проектом, тим менша ефективність кожного окремого члена цієї команди. Звісно, що цей ефект залежить від багатьох аспектів і доповнювався новими чинниками та досліджувався такими вченими, як Б. Латайне, Ст. Харкінс, Дж. Суїні. що існуюча тенденція зниження індивідуальної продуктивності у міру збільшення розміру групи пов'язана, зі складністю оцінки індивідуального результату. Тож виключаючи фактор координації, суттєвим залишається фактор мотивації [1,2].

З точки зору того як різні національності справляються з цим ефектом є двоє вчених які створили концепції розподілу. Пришій хто масштабно зайнявся цим питанням був Едвард Холл, а потім базуючись на його працях – Герт Хофстеде. Едвард Холл – американський антрополог та між культурний дослідник. У своїй книзі «За межами культури» (Beyond culture, 1976) Холл розмірковує про параметри міжкультурної комунікації - вимірах культури, які пов'язують соціальні суспільства і нації, а також визначають специфічність культури. Він виділяє контекст в якості однієї з основних характеристик культурних соціумів. Згідно його твердження контекст і кількість інформації, або ступінь інформованості – це один із параметрів за яким можна порівняти культури, а також визначити результати комунікації та як проходив цей процес. Притримуючись своєї теорії вчений розділив країни (культури) на дві групи: високо контекстуальні (кооперативні) та низько контекстуальні (індивідуалістичні).

В культурах першого типу людям властиві тісні зв'язки, велика кількість речей не вимовляється в слух, воно або задалегідь відоме, або сприймається через: статус, реакцію, поведінку, ієрархією. Для цих культур проява емоцій, гніву, нестриманості – це показник невихованості, що може покликати за собою соціальну наслідки. Автор виокремлює ще деякі риси які є типовими для високо контекстуальних культур:

- тиха, спокійна манера вести діалог
- важливість не контексту, а тону розмови
- значна кількість пауз та жестових рухів у розмові, зоровий контакт
- відсутність додаткової інформації в діалозі
- намагання уникнути конфліктів, навіть якщо є незадоволеність

Автор відносить до такого типу країни такі як: Японія, Південна Корея, Непал, Філіппіни, Туреччина, Індія, Індонезія, Пакистан, Таїланд, Китай, В'єтнам і т.п. Представники саме цих країн з більшою імовірністю будуть претендентами на роль виконавців.

Друга група, низько контекстуальні, в них суб'єкти більш вільні в тому які стосунки вони укладають з оточуючими та наскільки тривалими вони будуть. Люди висловлюють свої думки, незадоволення для того щоб повністю зрозуміти діалог потрібно більше додаткової інформації. Люди з цього типу не довіряють персональним обіцянкам, віддаючи перевагу документально підтвердженим подіям. Серед інших особливостей Холл виділяє:

- пряма стиль ведення діалогу з малою кількістю вербальних жестів
- правдива и комплексна оцінка роботи та результатів
- відсутність недомовок під час спілкування
- відкрита критика та прояв незадоволеності
- не повне надання інформації вважається мови тоном

Це: Швейцарія, Фінляндія, Нідерланди, Скандинавія, Німеччина, Ізраїль, Канада, Нова Зеландія, Англія, Австралія, США. Представники цього типу з більшою імовірністю будуть займати посади лідерів та керівників [3].

Але не слід забувати про роботу іншого вченого-соціолога Герта Хофстеда, який додав декілька нових чинників що впливають на ефект Рінгельмана.

По-перше це ставлення до влади, це те як людина реагує на те, що є хтось головніший (нерівномірний розподіл влади, відповідальності, винагороди). У культурах з високою дистанцією влади (Південно-Східна Азія, арабські країни, Латинська Америка, Росія) члени суспільства сприймають владу як важливу частину життя, готові до нерівномірного розподілу повноважень і схиляння перед керівництвом. Країни з

низькою дистанцією влади (Данія, Австрія, США, Німеччина) вважають, що суспільство має будуватися на засадах рівноправ'я, має приділятися значна увага особистості кожного. Різність цих груп залежить від того які типи правління склалися в історичному минулому, наскільки тривалими та жорстокими вони були.

По-друге це виразність «чоловічого» чи «жіночого» начала. Іншими словами це - ступеня, в якій культура демонструє традиційно чоловічі або жіночі цінності і якості. Наприклад, для країн «чоловічого типу» характерна націленість на досягнення результату за всяку ціну, амбіції, дух суперництва, прагнення до влади, матеріалізм, твердість, впевненість в собі, наполегливість, більш унормований розподіл ролей між статями (Італія, Австрія, Мексика, Філіппіни). «Жіночий тип» означає менш істотні відмінності між статями і більш високу цінність взаємин, турбота про якість життя, шанування культурних цінностей, традицій, людських відносин. (Данія, Норвегія, Швеція). Також від цього залежить як буде старатися людина в групі, представники жіночого типу краще досягають поставлених цілей, бо вони підтримують один одного.

По-третє це уникнення (страх) непередбачуваного – вміння сприймати та протистояти непередбачуваним подіям. У культурах з високим ступенем боязні невизначеності представники прагнуть уникнути незрозумілих ситуацій, встановлюючи правила поведінки і довіряючи традиціям і засадам, це властиве таким країнам як: Португалія, Греція, Німеччина, Перу, Бельгія, Японія. Представники культур з низьким рівнем страху невизначеності легше сприймають непередбачуваність життя, сподіваються на самих себе, терпимо ставляться до всього нового, високо цінують ініціативу, готовність йти на ризик. До таких культур можна віднести населення Швеції, Данії, Норвегії, США, Ірландії, Фінляндії, Нідерландів.

І останнє це – вміння стратегічно мислити (орієнтація на поточні чи на майбутні плани), або схильність культур дивитися в майбутнє, ставити і досягати стратегічні і довгострокові цілі. Культури з великим значенням цього параметра (Південно-Східна Азія) мають такі характеристики, як розважливості, наполегливість у досягненні цілей, стійкість, націленість на результат, а культури з малим значенням (країни Європи) - прихильність до традиційних методів, виконання соціальних зобов'язань [4].

Також важливо згадати чисто психологічний фактор такий як «соціальна фасилітація» - це зміна поведінки особи коли присутні інші люди (спостерігачі або учасники). зазвичай у формі підвищення активності та емоційного збудження. Ця риса характерна для більшості людей, але найчастіше її проявляють молоді в присутності протилежної статі (хоча ця умова не є обов'язковою).

Але слід зауважити, що цей фактор має подвійний характер. Він може як допомогти виконати роботу (фасилітація), так і завадити цьому (інгібіція). Стверджується, що на самоті людина відчуває себе більш спокійно і не хвилюється, також вона не переймається як виглядає його поведінку з боку. Як тільки з'являється хоча б один сторонній спостерігач, поведінка змінюється: починає залежати від соціальної оцінки, людина більше звертає увагу на те, що відбувається навколо і ретельніше контролює свою діяльність. Виникає внутрішній конфлікт між потребою приділяти увагу аудиторії і самої задачі.

Як вже зазначалося це має двоякий характер. З одного боку, в присутності інших людина схильна краще виконувати відносно прості або добре знайомі завдання. Швидкість і якість такої роботи збільшується. З іншого боку, у разі виконання чогось нового або складного ефективність знижується (проявляється ефект інгібіції). Бо в присутності сторонніх ми намагаємося діяти «на показ», тому завдання які до цього не були нам відомі виходять гірше.

Зрозумівши що таке «Ефект Рінгельмана», які ще фактори на нього впливають, та як він може впливати на ефективність роботи, було б не погано дати якісь поради як його уникнути. Але це не можливо. Хоча, це не означає, що було б не погано мінімізувати його, а на це ми вже здатні. На сьогодні дуже мала кількість підприємств та менеджерів груп звертають увагу на цей фактор, найчастіше вони користуються вже відомими та перевіреними методами. Звісно, що ці методи не є хибними і їх використання позитивно впливає на результат, але цього не завжди достатньо. Для більш комплексного вирішення цього питання доцільно:

- розділяти завдання між членами так, аби кожен міг виконати його самостійно, не залежно від інших, але з можливістю проконтролювати вже їх результати

- якщо робота потребує командної роботи(не можливо окремо від інших її виконати) докласти максимальних зусиль аби підібрати правильні кадри. Можливо навіть задалегідь відділу кадрів сформувати спеціальні групи виходячи з їх властивостей. Наприклад, якщо потрібні люди «виконавці» завдання то на цю роль найкраще підходить колектив, що вже встановив тісні, дружні зв'язки, жіночому колективу, або створити групу спеціально для конкретної цілі. Наприклад, якщо відомо що в роботі може, і скоріш всього виникне, непередбачувана ситуація то підібрати людей з національностей що краще переносять несподіванки. Або для групи яка буде виконувати лише завдання (без ініціювання власних ідей), то для цього найкраще підійдуть національності що відносяться до високо контекстуальних(кооперативні). Та навпаки, для групи від якої потрібно генерувати ідеї найкраще підійдуть люди з низько контекстуальних(індивідуальних) націй.

- Також простежується тенденція до того, що на роботу скоріше візьмуть вмілого вояка одинака, ніж гарного командного гравця, що є в корні не вірним для великих підприємств де всі є ланкою одного цілого.

- Якщо вже допущенні помилки на етапі формування групи, то можливо використати достатньо специфічний метод, а саме «слабку ланку». Додати до групи людину що не виконує свої обов'язки належним чином і встановити умову, що оцінений буде лише спільний результат, а не окрема праця кожного. Це змусить решту групи, нехай 7 людей з 8, працювати старанніше аби покрити нестачу професіоналізму з боку останнього. Відомо що група 8 людей працює на 50% від своєї потужності, до цього кожен би вклав 50 одиниць роботи на групу($50 \cdot 8 = 400$), а так під тиском кожен вклав би 70 одиниць($70 \cdot 7 = 490$). Хоча це не регулярний метод.

З цього випливає, що людина це комплексний механізм і потрібно щоб система відбору кадрів йому відповідала. Аби вона урахувала більше аспектів характеру, а не лише професійні якості, тоді буде набагато легше формувати команди які будуть показувати максимальну продуктивність спільної праці над одним проектом.

Джерела

1. Latane, B. (1981). "The psychology of social impact". *American Psychologist*, (36:4), pp. 356, 343
2. Harkins, S. G., & Petty, R. E. (1982). "Effects of task difficulty and task uniqueness on social loafing". *Journal of Personality and Social Psychology*, (43:6), pp. 1214-1229.
3. Hall, E. *The silent language* / E. Hall. - New York: Doubleday, 1959. – 240p
4. «Психологія міжкультурних відмінностей» В.В.Кочетков підручник для вузів / Москва 2001 рік.

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Бондар А.Б., магістрант 2 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Білан О.С.

Тернопільський національний економічний університет

Процес формування стратегії розвитку підприємства є одним з найбільш складних в теорії і практиці управління підприємствами. Найважливішим його компонентом є розвиток ефективно функціонуючого виробничого потенціалу підприємства.

Під виробничим потенціалом розуміють систему економічних відносин, яка виникає між господарюючими суб'єктами на макро- мікрорівнях з метою забезпечення максимально можливого виробничого результату. Такий результат може бути отриманий лише за умови ефективного використання виробничих ресурсів, при наявному рівні техніки і технологій, передових формах організації виробництва [1, 2, 3].

Потенціал підприємства займає особливе місце в складі економічного потенціалу країни або регіону, оскільки підприємство концентрує в собі всі ресурси виробництва. Формування відносин, спрямованих на досягнення соціально-економічних цілей, здійснення господарських процесів, що обумовлюють примноження національного багатства, концентрується в виробничій діяльності окремого підприємства. Відповідно темпи розвитку і ефективність економічної системи країни безпосередньо пов'язані зі ступенем реалізації потенціалу конкретних господарюючих суб'єктів.

Таким чином, стратегічний розвиток виробничого потенціалу підприємства – це здатність до росту його фактичних можливостей шляхом використання внутрішніх резервів і переваг зовнішнього середовища та нівелюючи вплив слабких сторін і зовнішніх загроз (рис. 1).

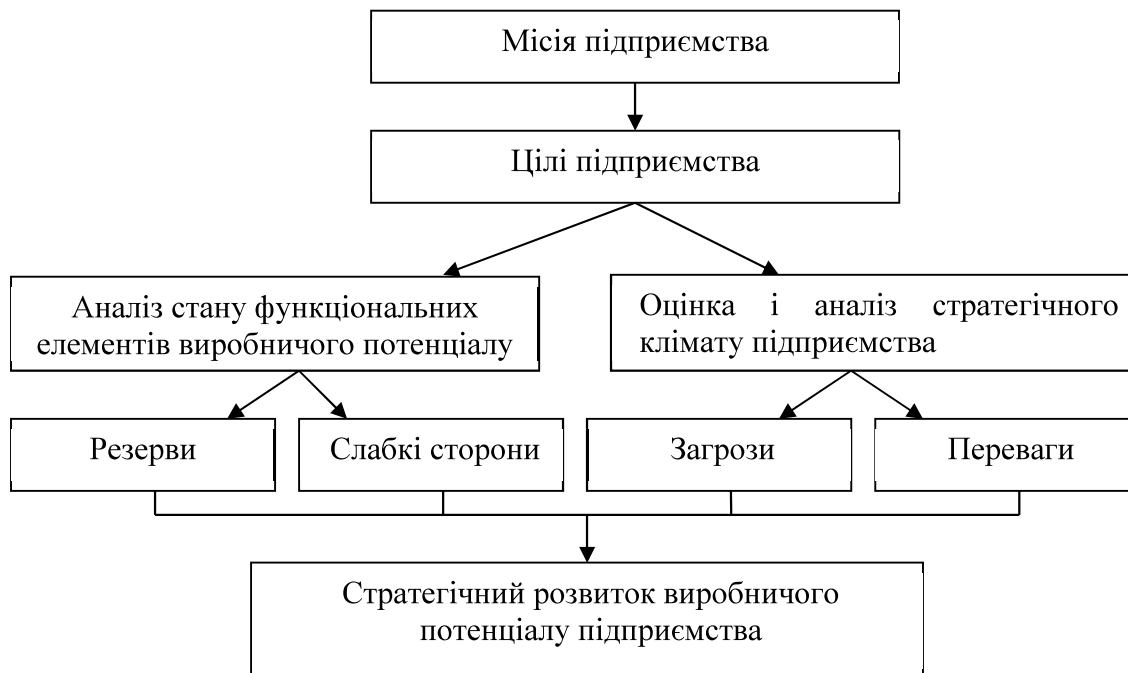

Рис. 1. Етапи стратегічного розвитку виробничого потенціалу промислового підприємства

Стратегія розвитку виробничого потенціалу підприємства - спланований комплекс заходів щодо реалізації потенційних можливостей підприємства у напрямку досягнення його стратегічних цілей. З метою удосконалення системи управління стратегічним розвитком виробничого потенціалу промислового підприємства виникає необхідність в організації ефективного моніторингу реалізації змін, що відображає ступінь досягнення стратегічних цілей діяльності.

Створення системи моніторингу стратегічного розвитку виробничого потенціалу підприємства передбачає формування інформаційного простору і полегшує вирішення управлінських, економічних і адміністративних завдань, пов'язаних з управлінням виробничим потенціалом.

Моніторинг стратегічного розвитку виробничого потенціалу підприємства - це багатофакторний процес, який має певні особливості та тенденції і забезпечує вирішення таких завдань:

1) виявлення інформаційних взаємозв'язків між показниками, що характеризують стан і тенденції стратегічного розвитку виробничого потенціалу підприємства і його елементів;

2) вдосконалення інформаційних відносин;

3) організація інтерфейсу на основі використання методів аналізу стану і прогнозування заданих параметрів.

Варто зазначити, що в умовах ринкової економіки першочерговою є адаптивність підприємства до швидких змін зовнішніх умов. Чим швидше підприємство зможе пристосуватися до змін, які відбуваються у зовнішньому середовищі і перебудувати свою фінансово-господарську діяльність, тим швидше та з меншими втратами будуть досягнуті намічені ним цілі.

Як бачимо, виробничий потенціал підприємств - це складна і динамічна система, стан якої визначається низкою чинників, які тісно взаємодіють один з одним, взаємно доповнюючи і обумовлюючи рівень їх впливу.

Отже, ефективність діяльності підприємства багато в чому залежить від його виробничого потенціалу, здійснивши кількісну і якісну оцінку якого можна розробити напрямки стратегічного розвитку підприємства відповідно до наявних можливостей.

Джерела

1. Бойківська Г.М. Теоретичні засади формування та використання виробничого потенціалу підприємств. Економіка і суспільство. Серія: економіка та управління підприємствами. 2016. Випуск 3. С. 140–146. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/25.pdf.

2. Мацко Н.Г. Управління розвитком виробничого потенціалу промислового підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки. 2017. Випуск 23, Ч.2. С. 69-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_23%282%29__17.

3. Тімашов В.О. Стан і перспективи розвитку виробничого потенціалу в Україні як запорука економічного і соціального добробуту населення. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. В.5-2. Т.1. С.53-58.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДОШКІЛЬНИКІВ

Борисенко Н.І., магістрант

Науковий керівник: д.пед.н., проф. Москальова Л.Ю.,

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького*

Сучасні дослідження психолого – педагогічної ланки, спрямовані на вивчення різних аспектів навчання дітей дошкільного віку, показують, що продуктивність інтелектуального розвитку дітей в цілому залежить не тільки від того, як організований процес навчання, передача їм знань, але і від зворотного зв'язку в цьому двосторонньому процесі – від позиції самої дитини, її активності. Пізнавальний інтерес дошкільника складається з соціальних та культурних характеристик. В більшості випадків, це є або біль, або менш виражені способи пізнавальної діяльності.

Формування та розвиток пізнавальних інтересів дошкільника, тісно пов'язані з самим процесом навчання. Дитину необхідно поступово переводити з одного рівня на інший. Треба розвивати пізнавальні та практичні уміння крок за кроком.

Сучасні вчені Л. Виготський, А. Дусавицький, А. Запорожець, Н. Ігнатов, Л. Лохвицька, Г. Люблінська, П. Мартинова, Н. Морозова, Б. Мухацька, Н. Мясищева, А. Сорокіна, К. Щербакова та зарубіжні А. Гюр, К. Дюре, А. Піре, К. Фільцсон, П. Шапіж в своїх працях писали, що розвиток пізнаваних інтересів дошкільників, повинен бути збагаченим розгорнутими якостями [6, с. 63].

Процес пізнавальної діяльності вимагає значної витрати розумових сил і напруги, це вдається далеко не кожному, оскільки підготовки до здійснення інтелектуальних операцій не завжди достатньо. Закладений в пізнавальному інтересі емоційний початок, містить потужні енергетичні ресурси, які підкріплюють дитину, роблять більш стійкою, забезпечуючи тим самим переростання в невід'ємну властивість особистості. Дитина з'являється на світ, з уже вродженим почуттям та бажанням до пізнавальної діяльності. Достатньо швидко пізнавальна направленість дитини, переходить в пізнавальну активність.

Дуже важливо вчасно та адекватно допомагати дошкільнику, сформувати пізнавальні інтереси. Необхідно їх стимулювати в усіх сферах діяльності дитини. Зацікавленість дитини до пізнання виступає як основа успішного навчання та ефективної пізнавальної діяльності.

Завдяки пізнавальному інтересу, самі заняття та процес, можуть стати дуже сильною силою дії на дитини. Саме це, може допомогти при виховання особистості [5, с. 31].

Розвиток пізнавальної потреби йде неоднаково в різних дітей. У одних вона виражена дуже яскраво і має, так би мовити, “теоретичний” напрям. В інших вона більше пов'язана з практичною активністю дитини.

Хід і результати формування пізнавального розвитку, залежать від психологічних механізмів цього процесу. Слід розрізняти різні шляхи формування пізнавального процесу та забезпечити цілісне його формування [3, с. 61].

Серед внутрішніх умов становлення пізнавальних інтересів, можуть бути виділені ті якісні зміни в психічному розвитку, структурні психологічні новоутворення, сформованість дитини дошкільника, як суб'єкта різних видів діяльності, сформованість в різних форм взаємодії та спілкування з іншою людиною. Основним механізмом і першим поштовхом до розвитку пізнавальних інтересів на

кожному віковому етапі є зміна об'єктивних умов життя дитини, системи відносин з оточуючими людьми.

В пізнавальний інтерес також вплетені емоційні прояви: здивування, чекання нового, переживання інтелектуальної радості та успіху. У цьому сплаві психічних процесів і станів важливим елементом є вольове зусилля. Правильно організоване навчання сприяє нормальному психічному розвитку, служить джерелом; в процесі навчання у дитини за допомогою посередника складаються ті чи інші психічні якості та властивості особистості, тобто психічний розвиток дитини відбувається в процесі навчання [1, с. 47].

Пізнавальний інтерес будучи включеним в пізнавальну діяльність дитини, тісним чином пов'язаний з формуванням багатогранності особистості дитини. Саме на цій основі, пізнання предметного світу та відношення до нього і формується світо-сприйняття, світо-відчуття та характер дитини. Пізнавальний інтерес, активізує всі психічні процеси дитини, на високому рівні свого розвитку він ще й пробуджує особистість до постійного пошуку перетворення дійсності засобами діяльності [4, с. 58].

Пізнавальний інтерес, будучи включеним в пізнавальну діяльність, найтіснішим чином сполучений з формуванням різноманітних особистісних відносин. Саме на цій основі – пізнання предметного світу й відношення до нього, формується світорозуміння, світогляд, світовідчуття. Будь – який вид діяльності містить у собі пізнавальний початок, пошукові творчі процеси, які сприяють перетворенню дійсності [2, с. 93].

Завдяки пізнавальному інтересу і самі знання, і процес їх отримання можуть стати рушійною силою до розвитку інтелекту і важливим фактором виховання особистості дитини. Сам пізнавальний інтерес, дає дитині шанс залишитись неповторною індивідуальністю, йти своїм шляхом у житті, творчо самостверджуватись. Через пізнання предмета інтересу зрештою відбувається розвиток особистості.

Достатньо швидко пізнавальна направленість малюка, переростає у пізнавальний інтерес дошкільника – стан внутрішньої готовності до пізнавальної діяльності. В пізнавальній діяльності дошкільника розвиваються і формуються пізнавальні інтереси.

Джерела

1. Артемова Л. Б. Щоб дитина хотіла і вміла вчитися [Текст] / Л. Б. Артемова ; Київ: Дошкільне виховання, 2014. – 326 с.
2. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів [Текст] / Н. М. Бібік ; Львів: Дошкільне виховання, 2012. – 296 с.
3. Дюре К. Психологія і педагогіка інтересу [Текст] / К. Дюре ; Харків: Дошкільне виховання, 2012. – 223 с.
4. Запорожець А. В. Педагогічна психологія [Текст] / А. В. Запорожець ; К.: МАУП, 1995. – 300 с.
5. Ілін А. П. Мотиви дитини [Текст] / А. П. Ілін ; К.: Вища школа, 1996. – 292 с.
6. Киричук О. І. Навчальні інтереси молодших школярів [Текст] / О. І. Киричук; Львів: Дошкільне виховання, 2015. – 228 с.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Воронцова А.Г., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Федорова О.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Стратегічне планування – це процес визначення цілей організації та використання ресурсів щодо досягнення мети та розробки політики, спрямованої на отримання ефективного результату.

Одним з найбільш актуальних завдань сучасного розвитку економіки України є створення умов ефективного і динамічного переходу до ринкових відносин. При цьому дуже важливою є реорганізація надмірної концентрації і монополізації виробництва, удосконалювання організаційних і структурних відносин, перегляд застарілих командних економічних зв'язків і методів управління. В цих умовах особливої гостроти набуває необхідність розвитку підприємницької активності, результативної діяльності підприємств і організацій, спрямованих на споживача, і кінцевий результат цієї діяльності - є отримання прибутку.

Поняття "стратегія" в галузі управління підприємством як соціально-економічною системою має на увазі довгостроковий комплексний план дій з керівництва відповідним колективом, спрямований на досягнення його місії.

Стратегія підприємства - є основою стратегічного планування, за допомогою якого на підприємстві зважується комплекс проблем, пов'язаних з цілеспрямованою переорієнтацією випуску продукції нової номенклатури й асортименту, впровадженням і використанням нових технологій, розвитком маркетингу, удосконалюванням структури управління підприємством, своєчасною та якісною підготовкою й перепідготовкою кадрів.

Проблематиці процесу стратегічного планування діяльності підприємств присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як З. Є. Шершньова, С. В. Оборська, М. С. Федоркін, А. Плануг, Р. Уайлд, Р. Хагн, М. Котч, Н. Косіолі та інші. Так, на думку вітчизняних вчених З. Є. Шершньової та С.В. Оборської планування являє собою систематизовані та формалізовані зусилля усієї організації, спрямовані на оформлення їх у вигляді стратегічних планових документів різного типу [1, с. 85]. Федоркін М.С. вважає, що планування - це процес безперервного передбачення майбутнього, що дозволяє досягти мети із мінімальними затратами [2, с. 96].

Плаунг А. стверджує, що планування - це творче мислення майбутнього [3, с. 23]. Не дивлячись на помітну зацікавленість процесом планування вітчизняними та зарубіжними вченими, потрібно продовжити працювати у цьому напрямку, тому що його проблематиці наразі, приділено ще не достатньо уваги.

Розглянемо, як проходять процеси стратегічного планування на приватному підприємстві ПП «Продгрупсервіс», яке було створено в 2004 році на підставі рішення приватного власника і належить йому на правах приватної власності.

ПП «Продгрупсервіс» здійснює свою діяльність згідно Цивільного і Господарського кодексу України, а також інших законодавчих актів, працює на українському ринку як виробник молочної продукції. На теперішній час на підприємстві випускається чотири продукти: сметана, масло вершкове, зернений творог, згущене молоко.

На підприємстві не здійснювалось стратегічне планування й була відсутня розробка стратегічних планів, ефективна система стратегічного управління не приймалась до уваги керівництвом підприємства.

Для виконання стратегій розвитку було запропоновано ввести процедуру аналітичного дослідження стадій життєвого циклу продукції – модель ADL/LC (Артура Де Літлла) на продуктах – сметана та масло вершкове.

Матриця ADL/LC (запропонована Артуром Д. Літлом, англ. *Arthur D. Little*) - інструмент для стратегічного аналізу й планування в маркетингу.

Матриця ADL/LC утворюється поєднанням 4-х стадій життєвого циклу ринку/галузі та однією з 5-ти конкурентних позицій: ведучою, сильною, сприятливою, міцною або слабкою. Зрілість сектора відображає етапи зміни ринку, відповідні стадіям ЖЦТ [4, с. 26].

Тим самим, забезпечується можливість аналізу розвитку ринку в часі. Кожному етапу відповідають певні фінансові характеристики, специфічні форми конкуренції, різні форми стратегічної поведінки. При визначенні положення відносно конкурентів використовуються і показники ринкової частки, і показники конкурентоспроможності, і інтенсивність конкурентної боротьби.

У результаті дослідження процедури матричних методів можна зробити висновок, що на підприємстві малого бізнесу необхідне стратегічне планування. Це забезпечить зростання як самого підприємства, його підрозділів, підвищенню його конкурентоздатність на ринку, а також підвищенню можливостей до виживання в різних умовах сьогодення.

Джерела

1. Алексеева К. А. Моніторинг зовнішнього середовища: управлінський аспект / К. А. Алексеева, В. С. Паламарчук // Стратегічні пріоритети в XXI ст.: матеріали 2-ї Міжнародної науково-практич. Конференції, 14-15 лютого, 2017. – К.: СПД ФО Пшонківський О.В. – С. 272.

2. Зайцев Л. Г. Использование наступательных стратегий для сохранения конкурентного преимущества. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.elitarium.ru.

3. Ільчук М. М Функціонування молокопродуктового і м'ясопродуктового підкомплексів в умовах розвитку інтеграції / М. М. Ільчук, М. М. Рудий - К.: «Нічлава», 2016. – 384 с.

4. Федоркін М. С. Резерви конкурентоспроможності підприємства / Холодний Г. О. // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2007. - 119 с

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ РОБІТ З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ І СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ

Губін О.М., студент 1 курсу

Науковий керівник: к.т.н., доц. Бірюков О.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Одна з цілей сталого розвитку – забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя. Це багатоаспектна ціль. Тому в межах даного дослідження сконцентруємо свою увагу на питаннях справедливості, заохочення до навчання, розвитку інтелектуального потенціалу талановитої молоді, підтримки наукової та творчої роботи студентів під час щорічного проведення Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і

спеціальностей (надалі – Конкурс). Зазначені аспекти фактично відповідають меті проведення конкурсу [1]. Метою же нашого дослідження є виявлення правових основ (положень, наказів), їх аналіз з позиції практичної реалізації та виникаючих супутніх проблем. Методика дослідження базувалась на порівнянні нормативних положень та документів, які стосуються результатів проведення конкурсу у 2018-2019 н.р.

Проведення конкурсу регулюється відповідним положенням [1], затвердженим наказом МОН у 2017р. Дане положення співвідноситься з змістом статті 62 «Права осіб, які навчаються у закладах вищої освіти» Закону України «Про вищу освіту» від 2014р. та статті 61 «Забезпечення розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності» Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 2016р. До введення в дію у 2017р. положення про конкурс, існувало інше положення про проведення Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук, яке було прийнято у 2012 р. [2]. Нове положення відрізняється від минулого, на нашу думку, в двох принципових моментах: 1) оприлюднення рейтингового списку наукових робіт за результатами рецензування на першому етапі другого туру конкурсу, та оприлюднення робіт переможців конкурсу за результатами проведення другого етапу другого туру конкурсу – таких вимог раніше не було, і вони дійсно сприяють прозорості конкурсу; 2) зміна процедури визначення робіт, автори яких запрошуються на підсумкову науково-практичну конференцію, для їх публічного захисту. Так в умовах проведення конкурсу від 2012 року зазначалось, що галузева конкурсна комісія на підставі рецензій та відкритого обговорення наукових робіт більшістю голосів приймає рішення щодо визначення кращих наукових робіт. А в умовах проведення конкурсу від 2017р. вказано, що галузева конкурсна комісія на підставі рецензій приймає рішення щодо визначення наукових робіт, автори яких запрошуються на підсумкову науково-практичну конференцію. Тобто без відкритого обговорення, та без визначення кращих робіт. Лише на підставі рецензій, точніше висновків рецензентів відносно рекомендації або не рекомендації роботи до захисту на конференції. При цьому запропонована більш структурована форма рецензії в якій надано не тільки характеристики та критерії оцінки наукових робіт, але і рекомендовані максимальні бали за кожним з критеріїв.

Якщо перший момент розуміється досить однозначно галузевими конкурсними комісіями у базових навчальних закладах, тобто ними оприлюднюються і рецензії на роботи і самі роботи конкурсантів, то відносно другого моменту виникають проблеми. Більшість конкурсних комісій керуючись оцінками рецензентів, на основі яких формується рейтинговий список робіт, запрошує до захисту лише незначну частину конкурсантів – близько 25% від учасників, керуючись при цьому нормами (ст.1,3 п. VI) [1]. Це, на нашу думку, є грубим порушенням прав учасників конкурсу. По-перше, незрозуміло, чому вимоги розділу «Визначення та нагородження переможців конкурсу», які повинні застосовуватися на другому етапі другого туру, після проведення підсумкової науково-практичної конференції, застосовуються на першому етапі описаному в розділі «Проведення конкурсу». Фактично галузеві комісії на підставі досить суб'єктивних оцінок експертів, що є слідством відсутності чіткої шкали та системи оцінювання (нагадаємо, що в рецензіях наводяться лише максимальні бали за критеріями), без надання учасникам конкурсу можливості очно провести захист своїх робіт, визначають майбутніх переможців, яким тільки остається розподілити нагороди між собою. Це є фактом суттєвої несправедливості. По-друге, виникає нонсенс, коли до захисту не запрошується значна частина конкурсантів чий

роботи отримали позитивні відгуки від обох рецензентів. Тобто галузеві конкурсні комісії порушують тим самим вимоги п.8 р. IV положення [1].

Окрім зазначених вище проблем, пов'язаних з неоднозначним розумінням вимог щодо відбору робіт, автори яких запрошуються на підсумкову конференцію та відсутності ясної та чіткої системи оцінювання при здійсненні рецензування таких робіт, і снують і інші проблемні питання. Найбільш поширенні з них наступні:

- галузеві комісії не вказують чітких дат оголошення рейтингового списку робіт, проводять їх оприлюднення в розділах новин на сайтах ВНЗ (де вони швидко губляться в потоці інших новин), не розповсюджується інформація про факт оприлюднення рейтингу серед всіх учасників конкурсу (існує вимога лише повідомити учасників які запрошуються на конференцію), що не дає можливості всім бажаючим конкурсантам, своєчасно ознайомитися результатами рецензування їх робіт і подати апеляції в визначені в умовах конкурсу терміни;

- незрозуміло яким чином і за допомогою яких ресурсів проводиться рецензентами визначення ступеня самостійності виконання роботи конкурсантами (при виконанні умов анонімності щодо авторів поданих робіт), а також перевірка робіт на плагіат. Так, наприклад, аналіз робіт автори яких вже стали переможцями конкурсу показує що серед них до 20% мають всі ознаки плагіату, а тому не повинні були зняті з конкурсу ще на етапі рецензування;

- не формалізована у достатній мірі процедури захисту робіт під час проведення підсумкової науково-практичної конференції та виявлення переможців. Деякі з галузевих комісій враховують при визначенні переможців бали отримані при рецензуванні, інші ні. Досить рідко можна зустріти пояснення щодо критеріїв та шкал оцінювання, які будуть використовуватись членами комісій під час публічного захисту робіт конкурсантами.

Означені проблеми не сприяють досягненню продекларованих в [1] цілей.

Джерела

1. Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей. Наказ МОН № 605 від 18.04.2014р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0620-17>

2. Про затвердження Положення про проведення Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук. Наказ МОН № 202 від 21.02.2012р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-12>

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Дерев'янкін А.Д., студентка 4 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Тищенко О.І.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Провідним сектором будь-якої ринкової економіки є підприємництво. Воно забезпечує ринок необхідною кількістю товарів та послуг і створює передумови для здорової конкуренції. Підприємницька діяльність базується на самостійності, ініціативності, систематичності підприємців, які беруть на себе ризик будь-якої діяльності: виробляють продукцію, надають послуги або займаються торгівлею з ціллю отримання прибутку.

Підприємницька діяльність сприяє позитивним структурним змінам в економіці, виходу з фінансової і економічної кризи та створенню умов для впровадження

ринкових реформ. В Законі України "Про державну підтримку підприємництва", підприємництво розглядається як "... провідна сила в подоланні негативних процесів в економіці та забезпеченні сталого позитивного розвитку суспільства, як одна із сфер забезпечення зайнятості населення, запобіганню безробіттю та створення нових робочих місць" [1, ст. 2].

Проаналізувавши системні проблеми розвитку підприємництва на місцевому рівні, можна визначити пріоритетні напрямки державної підтримки підприємництва.

Підприємницька діяльність не є тотожною традиційній праці управлінця. Діяльність в сфері управління і, отже, праця управлінця є в будь-якій сфері економіки. Це може бути і управлінською працею в виробничій галузі, або управлінською працею з управління персоналом.

Підприємницька діяльність здійснюється в ринковій системі, тому вона постійно супроводжується конкуренцією, необхідністю прийняття ефективних та нестандартних рішень. Це вимагає обґрунтованої рішучості та оперативності при прийнятті на себе ринкових ризиків, на основі їх всебічного розрахунку. Більш того сутність підприємництва полягає в тому, що це не стандартна діяльність з управління людьми і виробництвом одночасно, тому підприємці становлять особливу соціальну групу в сучасному суспільстві.

На сучасному етапі реформування економічних відносин в Україні важливу роль відіграє розвиненість бізнес-структур держави. Особливої уваги потребує малий і середній бізнес, тому що цей бізнес створює і стимулює конкуренцію, сприяє видаленню, як явища монополізму, впливає на якісну характеристику українського валового внутрішнього продукту, поширює свободи ринкового вибору, забезпечує швидку реалізацію інноваційних проектів. Саме малий та середній бізнес дає змогу в найкоротший термін здійснити структурну перебудову економіки, сприяє насиченню ринка товарами та послугами та формуванню міцного середнього класу. Проте, в сучасних умовах господарювання при нестійкості економічної, політичної ситуації, фінансових кризах, діяльність підприємців гальмується наявністю суттєвих проблем і перешкод у даній сфері, що призводить до уповільненості та диспропорційності їх розвитку.

У більшості розвинених країн світу підприємництво (малий і середній бізнес) кількісно складає від 70 до 90 відсотків від суб'єктів бізнесу взагалі. Особлива роль малих і середніх підприємців в процесах подолання національних та міжнародних економічних криз, тому що вони сприяють створенню реальних робочих місць [1, ст. 22].

До основних проблем, які перешкоджають розвитку підприємництва в Україні належать:

- мала підтримка розвитку і захисту підприємництва з боку держави;
- суттєва тінізація бізнесу, поширеність нелегальних схем та засобів впливу;
- надмірна урегульованість з боку органів державної влади;
- відсутність конкуренції на внутрішніх ринках, за рахунок високої концентрації великих підприємств, що призводять до завищених цін;
- недосконалість національної податкової системи;
- неплатоспроможності населення, що суттєво скорочує місткість ринків більшості товарів та послуг споживчого призначення;
- недостатнє фінансування регіональних програм підтримки і розвитку підприємництва;
- відсутність соціальної відповідальності бізнесу;
- відсутність активності громадського сектора в процесі формування регуляторних актів;

- відсутність інфраструктури і вільних приміщень для підприємницької діяльності;

- неефективність при вирішенні проблем підприємницької діяльності взаємодії між підприємцями та місцевими органами влади.

Таким чином, оцінка основних проблем, які впливають на діяльність і розвиток підприємництва в Україні надає можливість визначити напрямки їх вирішення в рамках Програми комплексу заходів за напрямками, пріоритетними завданнями, виконавцями та ресурсами.

Для підтримки підприємництва у Луганській області розроблена Регіональна цільова програма «Залучення інвестицій для розвитку та підтримки підприємництва в Луганській області», яка призначена для реальної підтримки малого та середнього бізнесу. В рамках цієї програми діяльність місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування спрямовується:

- на удосконалення регуляторних процесів;

- створення сприятливого національного інвестиційного клімату для бізнесу;

- підтримка стабільних умов для створення та функціонування суб'єктів підприємництва;

- вирішення проблем підприємництва;

- спрощення процедури надання адміністративних послуг;

- перенавчання незайнятого населення з орієнтацією на самозайнятість і підприємницьку діяльність.

Підприємці-фізичні особи та особи, які хочуть займатися підприємницькою діяльністю у вигляді самозайнятості мають змогу співпрацювати з різноманітними міжнародними організаціями щодо залучення грантових коштів на розвиток свого бізнесу.

В даний час в Луганській області зареєстровано понад 10 тис. малих і середніх підприємств і близько 54 тис. фізичних осіб-підприємців, які займаються підприємницькою діяльністю. При цьому кількість фізичних осіб-підприємців за останні роки поступово зростала у зв'язку з введенням фіксованого податку. Найбільша кількість підприємницьких структур сконцентрована у великих містах області – Северодонецьку, Лисичанську, Рубіжному. Крім того, в останні роки відзначалося зростання підприємницької активності у сільських районах області. Однак вже зараз простежується негативні настрої серед підприємців-фізичних осіб, які можуть привести до скорочення їх кількості, як в Луганській області так і в країні в цілому, це пов'язано:

- з прийняттям низки змін до законодавства щодо використання касових апаратів в своїй діяльності ФОПами;

- невизначеністю перспектив ведення бізнесу у зв'язку із зовнішньою агресією щодо України;

- відносно збільшення податкового навантаження для СПД на спрощеній системі оподаткування щодо сплати Єдиного соціального внеску.

У зв'язку з цим позитивним сигналом для малого і середнього бізнесу може стати реальна допомоги тим підприємцям, які насправді бажають працювати.

Для ефективного розвитку підприємницької діяльності в Україні необхідно створити ефективну систему взаємодії між державними органами та підприємницькими структурами. Відсутність такої системи на сьогодні має прояв у тому, що підприємство не має суттєвого впливу на економіку України. Такий вплив потрібен як засіб усунення диспропорцій на окремих ринках, скорочення безробіття

шляхом створення нових робочих місць, активізації інвестиційних та інноваційних процесів, розвитку добрососуської конкуренції, тощо.

Джерела

1. Національна програма сприяння розвитку малих підприємств в Україні: Закон України від 21.02.2000 р. № 2157-VIII. Дата оновлення: 10.06.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-14> (дата звернення: 28.10.2019).

2. Комарницький І., Офік М. Проблеми розвитку малого та середнього підприємництва. *Регіональна економіка*. 2005. №4. С. 50-58.

АДАПТАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ДО СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Донченко Є.В., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Федорова О.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні досить напружена, адже відбувається зростання кількості безробітних, зростання інфляції, бідності та соціальної нерівності, а також довготривалі військові дії на Сході країни. Найважливішим результатом процесу трансформації стало те, що значна частина населення країни найчастіше намагається адаптуватися до сучасної ситуації. Як вже було зазначено раніше, населення України переживає складні часи. Така ситуація обумовлена низьким рівнем соціальної захищеності населення та складною економічною ситуацією в країні. Для багатьох людей характерним є відчуття розгубленості, неспроможності до індивідуальної адаптації в таких умовах. Велика частина населення демонструє стратегію втечі. Більшість населення намагається пристосуватись до сучасних умов, дана форма пристосування набуває форми виживання. Постійна криза формує в свідомості людей стереотип, яких характеризується упередженим ставленням особистості до себе й своєї країни, який ґрунтується на упередженому ставлення через постійні складнощі [2, с. 147].

Метою дослідження є аналіз особливостей адаптації населення до сучасної соціально-економічної ситуації в умовах трансформаційних процесів в Україні.

Соціальна реальність українського суспільства зазнає змін. Ці зміни відбуваються в глобальному просторі трансформацій всієї світової системи.

Звичайно, зміни країни пов'язані з тим, як трансформується світова система в цілому на глобальному рівні. Однак, Україна має свою специфіку переживання цих змін, причому специфіка українських змін пов'язана з наростанням специфічної невизначеності [5, с. 207]. Трансформація українського соціуму триваючи багато років переважно вписується в рамки четвертої моделі – «шокової терапії» за В. В. Радаєвим і А. В. Бузгалінім. Ця модель являє собою найбільш жорсткий варіант трансформації, типовими характеристиками якої вважається миттєве руйнування адміністративними методами існуючої системи центрального планування та «впровадження» ринку. В даному випадку здійснюється прискорена передача державної власності в руки приватних осіб, що володіють як достатнім економічним, так і політичним капіталом. Специфічною рисою слід визнати явне домінування мети над засобами – створення буржуазної ринкової моделі навіть високою економічною та соціальною ціною [3, с. 169].

Аналіз літературних джерел демонструє теоретичні та методологічні різночитання в науці щодо поняття «адаптація». Загальнонауковий зміст поняття «адаптація» по-різному трактується різними науками:

- 1) як процес пристосування організму до різноманітних змін середовища;
- 2) стан гомеостатичної, динамічної рівноваги між організмом і середовищем;
- 3) результат оптимальної взаємодії організму та середовища;
- 4) гедоністична мета, що полягає в пошуку насолоди, способу уникнути страждань, больових відчуттів [1, с. 54].

В умовах трансформаційних процесів в Україні науковці відокремлюють такі аспекти процесу адаптації населення як соціальна адаптація до умов життєдіяльності індивіда й соціуму, яка змінюється під час військового конфлікту: проблематика соціально-психологічної адаптації населення в умовах соціальної нестабільності, як наслідок соціально-економічних і соціокультурних змін; необхідність здатності працездатної частини населення до адаптації в умовах змінної соціально-економічної складової життя; особливості соціальної адаптації окремих груп трудового населення з урахуванням міграційних, демографічних, деформаційних поведінкових процесів; соціально-економічна неадаптованість певних прошарків суспільства; функціонування соціальних та державних інститутів у визначенні економічної складової життєдіяльності в контексті соціально-психологічної адаптації населення [1, с. 120].

Соціально-економічна адаптація – процес і результат пристосувальної взаємодії особистостей, соціальних спільнот, інститутів і організацій, будь-яких соціально-організованих суб'єктів до соціально-економічної ситуації [4, с. 253].

Дослідники вважають, що рушійною силою, яка вирішальним чином впливає на процес соціально-економічної адаптації є: нестабільна військово-політична ситуація; низький рівень матеріального забезпечення; ненадійне місце роботи, не забезпеченість впевненості в майбутньому; погані житлові умови; проблеми зі здоров'ям; «неринкова» професія; складна обстановка в сім'ї, тощо [2, 176].

Складність адаптації українського населення полягає в тому, що в умовах трансформаційних процесів та складної соціально-економічної ситуації, індивіди втрачають своє місце та соціальний статус в суспільстві, життя стає невизначеним, ранги знижуються, престиж падає. В таких умовах, особистість має коригувати власну життєву стратегію. Вона змушена, по-перше, робити принциповий вибір між соціальними групами, по-друге – знаходити нові засоби адаптації. Наразі, велика кількість українців робить радикальний вибір, вона емігрує в пошуках нового соціального середовища. Індивід шукає нові соціальні групи, де він матиме кращі умови для пристосування до нової економіки, способу життя, нових цінностей, тому при аналізі феномену соціально-економічної адаптації населення України, відокремлюють наступні групи: особи з високим ступенем адаптації; особи з низьким ступенем; особи із середнім ступенем адаптації [1, с. 123].

Особи з високим ступенем адаптації однозначно вважають сучасну ситуацію необхідною і корисною. Їх особисті справи в сьогоденних умовах складаються благополучно. Від сучасної ситуації вони отримали багато переваг. Як результат – стан психологічного комфорту та матеріального благополуччя [1, с. 124].

Особи із середнім ступенем адаптації займають проміжне положення. Від добре адаптованих вони відрізняються більшою критичністю в оцінці впливу соціально-економічної ситуації на їх життя. У зв'язку з труднощами їм характерна заклопотаність, тривога. Але критичність їх помірна. На відміну від осіб з низькою адаптацією вони

більш оптимістичні, поряд з труднощами відзначають позитивні зміни. Емоційний фон життєдіяльності представників цієї групи більш сприятливий [1, с. 125].

Особи з низьким ступенем адаптації песимістично сприймають соціально-економічні перетворення, вважаючи, що зміни в економіці та соціальному житті помітно ускладнили їх особисте життя, призвели до втрат. У підсумку – негативні емоційні переживання, часом відчай, безвихідь [1, с. 124].

Отже, проведений аналіз адаптації населення до сучасної соціально-економічної ситуації в умовах трансформаційних процесів в Україні дозволяє зробити такі висновки: важливість соціально-економічної адаптації населення обумовлена складною, довготривалою економічною кризою, яка охопила всі сфери нашого життя, а глибокі й часті зміни базових життєвих цінностей, що відбуваються в Україні за останнє десятиріччя, призвели до того, що за межі суспільства стали витіснятися люди, чия освіта, кваліфікація гарантували високий соціальний статус і можливості соціальної мобільності в стійкій соціальній ієрархії.

Трансформаційні процеси, що відбуваються наразі в Україні охоплюють всі сторони життя суспільства, а саме зміни суспільно-політичної системи, зміни ментальності громадян і суспільства в цілому, а найголовніше те, що населенню країни доводиться адаптуватися до нових умов існування.

Джерела

1. Георгієва І. А. Соціально-психологічні чинники адаптації особистості / І. А. Георгієва. – К. : Освіта, 2013. – 167 с.
2. Злобіна О. Г. Соціально-психологічні чинники інтеграції українського соціуму / О. Г. Злобіна. – К. : Інститут соціології НАН України, 2016. – 276 с.
3. Радаєв В. В. Економіка переходного періода / В. В. Радаєв, А. В. Бузгалин. – М. : Издательство МГУ, 2001. – 415 с.
4. Чернюк Л. Г. Трансформаційні процеси в економіці України та її регіонах: проблеми та перспективи / Л. Г. Чернюк // Збірник наукових праць ВНАУ. – Серія: Економічні науки. – 2016. – №1 (48). – С. 252–256.
5. Ягельська К. Ю. Місце трансформаційних процесів української економіки в типології економічного розвитку / К. Ю. Ягельська // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 1. – С. 203–209.

ГРАНТОВА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СХОДІ УКРАЇНИ

Зеленська В.В., аспірант І курсу

Науковий керівник: д.е.н., доц. Семененко І.М.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Динаміка глобальних змін наслідують реалізацію 17ти Цілей Сталого Розвитку, кінцевий строк реалізації яких сягає 2020 року включно. Серед всіх країн, що їх наслідують, Україна не в списку виключення – опираючись на Ціль 8 «Сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх» [1], що направлена на економічне зростання через створення робочих місць, підтримку підприємств, викорення примусової праці, визнання та сприяння до розвитку людського капіталу, міжнародні партнери з усього світу впроваджують тематичні програми з розвитку

економіки, з останніми подіями - інтеграції внутрішньо-переміщених осіб (ВПО) на її теренах.

Наприклад, Міжнародна організація з міграції (МОМ), місія якої – висвітлення проблем міграційних процесів та попередження супроводжуваних негативних явищ, започаткувала власне представництво в Україні ще в 1996 році [2]. Проте з 2014 року, організація зосереджує ресурси на адаптації з-боку соціуму до ВПО, а також економічну, соціальну та політичну інтеграцію останніх. З 2016 року по сьогодні МОМ провела 3 хвилі програми, зосередженої на зміцненні самозабезпечення ВПО, що постраждали від військово-політичного конфлікту, мета якої – економічна спроможність за рахунок перекваліфікації, грантових підтримок мікро-, малого та середнього підприємництва, розвиток існуючого бізнесу та створення робочих місць як сталий реалізації програми. За результатами перших двох хвиль, що були реалізовані в 2016-2017 та 2017-2018 роках, було прийнято рішення залучити до програми і громади, що також є постраждалими від воєнних дій на Донбасі. Реалізація 3 хвилі 2018-2019 років, проєкт якої має назву «Зміцнення самозабезпечення внутрішньо переміщених осіб та громад, що постраждали від конфлікту в Україні» є логічним продовженням мети та накопичувальним індикатором успішності програми загалом. Проєкт був реалізований в 24 областях України та налічує понад 2000 кінцевих бенефіціарів, серед яких 11% - населення східного Донбасу, що є одним з найбільших обласних показників залучення.

Протягом цього проєкту було супроводжено три компоненти – самозайнятість, мікропідприємництво та розширення бізнесу. За результатами відборів, на тренінги було запрошено 359 осіб – 145 осіб з напрямку «самозайнятість», 199 осіб з напрямку «мікропідприємництво» та 15 осіб з напрямку «розширення бізнесу». Загальна кількість ВПО налічує 152 особи, що складає 42% всіх запрошених. За результатами захистів бізнес-планів було підтримано 217 осіб – 97 осіб з напрямку «самозайнятість», 109 осіб з напрямку «мікропідприємництво» та 11 осіб з напрямку «розширення бізнесу». Загальна кількість ВПО налічує 106 осіб, що складає 48% всіх кінцевих бенефіціарів. Загальна сума грантової підтримки для кінцевих бенефіціарів складає більше 12 мільйонів гривень, з якої більша частина належить компоненту «мікропідприємництво» – на 4% більше, ніж на «самозайнятість».

Луганська область відрізняється різноманіттям діяльності – всього було нараховано 18 сфер діяльності (швейне виробництво, ремонт одягу; оптова та роздрібна торгівля, вендингова торгівля; АПК; косметичні та косметологічні послуги; столярна справа, зварювання металоконструкцій, ремонт і обслуговування електротехніки; утеплення і ремонт приміщень, установка кліматичного обладнання; кав'ярні, хостели; ремонт мототехніки, обслуговування машин, СТО; творчі та освітні школи; спортивні, медичні послуги; поліграфія; пекарні; організація свят, розважальні кімнати; зоомагазини і ветеринарні клініки; робота на дому, за комп'ютером; квіткові і садові магазини; клірингові послуги, пральні; геодезія і геологія). В той час, як в Донецькій області – 11 (АПК; косметичні та косметологічні послуги; швейне виробництво, ремонт одягу; оптова та роздрібна торгівля, вендингова торгівля; спортивні, медичні послуги; кав'ярні, хостели; творчі та освітні школи; поліграфія; ремонт мототехніки, обслуговування машин, СТО; столярна справа, зварювання металоконструкцій, ремонт і обслуговування електротехніки; утеплення і ремонт приміщень, установка кліматичного обладнання).

Серед осіб ВПО, що проживають на Луганщині, найактуальнішими сферами стали: АПК (29,03%); оптова та роздрібна торгівля, вендингова торгівля (14,52%); кав'ярні, хостели (8,06%); швейне виробництво, ремонт одягу, разом з косметичними та косметологічними послугами, розділяють 6,45%. Серед осіб ВПО, що проживають на Донеччині, найактуальнішими сферами стали: оптова та роздрібна торгівля, вендингова торгівля (19,35%); ремонт мототехніки, обслуговування машин, СТО(16,13%); утеплення і ремонт приміщень, установка кліматичного обладнання (12,9%); швейне виробництво, ремонт одягу, разом з напрямками косметичні та косметологічні послуги та творчі і освітні школи поділяють 9,68%. Серед жінок Луганщини, найактуальнішими сферами стали: АПК (17,65%); косметичні та косметологічні послуги (16,17%); швейне виробництво, ремонт одягу (13,23%). Серед жінок Донеччини, найактуальнішими стали: швейне виробництво, ремонт одягу (25,71%); косметичні та косметологічні послуги (22,85%); оптова та роздрібна торгівля, вендингова торгівля (14,28%).

Цікаво, що у 2005 році Верховна Рада ухвалила закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»[3], однак його складно назвати дієвим. Зокрема, багато спеціальностей донедавна були для жінок не доступні, наприклад: праця на автомобільному, морському, річковому, залізничному транспорті і метрополітені; будівельні, монтажні, гірничі, геологорозвідувальні роботи та ін. – справа в тому, що МОЗ визнав ці спеціальності шкідливими. Лише на початку 2018 року на той час в.о. міністра охорони здоров'я Уляна Супрун скасувала цю дискримінаційну заборону[4]. Донедавна “чоловічі” сфери також присутні в діяльності жінок Донбасу – ремонт мототехніки, обслуговування машин, СТО в Луганщині отримує 1,47%.

На жаль, окрім позитивних результатів, програма має і негативні наслідки. Це пов'язано зі стандартизацією грантових програм, направлених на підтримку малого та середнього бізнесу: маючи два компоненти (теоретичний - навчання з написання бізнес-планів; практичний - написання і захист бізнес-планів) та поетапний відбір кінцевих бенефіціарів (бізнес-плани проходять детальну оцінку на їх захисті учасниками проєкту), учасники вже мають вагомий досвід з правильного написання теоретичної частини бізнес-планів та знають процедуру моніторингів їх реалізації в подальшому. В результаті моніторингів поточної програми, маючи на першій хвилі нереалізовані бізнес-плани в кількості 0, на другій хвилі – 1, остання хвиля показує негативну динаміку в геометричній прогресії – 9,6% від кількості кінцевих бенефіціарів. Політика безоплатної та безповоротної допомоги подібних програм від міжнародних організацій має зворотній результат: передаючи досвід участі, бенефіціари розповідають також про непокараність в разі найгірших результатів.

Джерела

1. Ціль 8. Сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх // Цілі сталого розвитку в Україні. Представництво ООН в Україні – офіційна сторінка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili/decent-work-and-economic-growth>

2. МОМ В УКРАЇНІ // МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ З МІГРАЦІЇ. Агентство ООН з питань міграції – офіційна сторінка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://iom.org.ua/ua/mom-v-ukrayini>

3. ЗАКОН УКРАЇНИ. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків // Законодавство України – офіційна сторінка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15/ed20050908>

4. Нарівні з чоловіками. Чи з'явиться в Україні жінка-генерал? // Центр громадського моніторингу та контролю – офіційна сторінка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://naglyad.org/uk/2018/10/01/narivni-z-cholovikami-chi-z-yavitsya-v-ukrayini-zhinka-general/>

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Ізюмська А. В., магістрант 2 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Швець Н.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Важливе значення для сталого розвитку України має розвиток малого підприємництва як одного з потужних джерел зростання добробуту країни.

Малі підприємства формують важливу складову ринкової економіки, вирішуючи першочергові соціально-економічні проблеми окремих регіонів і країни загалом, а саме:

- прискорюючи структурну перебудову економіки;
- сприяючи забезпеченню насиченості ринку товарами і послугами;
- створюючи конкурентне середовище;
- формуючи регіональний попит на робочу силу та підвищуючи самозайнятність населення тощо.

Значущість малого бізнесу для розвитку нашої країни визначає актуальність аналізу його стану та відстеження тенденцій в цьому секторі економіки.

В табл. 1 представлено динаміку розвитку малого підприємства в Україні за 2013-2018 рр.

Таблиця 1

Динаміка розвитку малого підприємництва в Україні за 2013-2018 рр.

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Кількість малих підприємств, од.	373809	324598	327814	291154	322920	339374
Відсотків до загальної кількості підприємств, %	95,0	95,2	95,5	95,0	95,5	95,4
Кількість зайнятих працівників на малих підприємствах, тис. осіб	2010,7	1686,9	1576,4	1591,7	1658,9	1641,0
У розрахунку на 1 підприємство, осіб	5,4	5,2	4,8	5,5	5,1	4,8
Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), млн грн	670258,5	705000,5	937112,8	1177385,2	1482000,7	1766150,4
Відсотків до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг), %	16,5	16,9	18,2	18,9	19,2	19,2
Фінансові результати, млн грн	-25057,9	-175262,4	-111906,0	-24151,4	-10724,8	46870,8
Відсоток суб'єктів, які отримали прибуток, %	66,0	66,5	73,9	73,3	72,7	74,1

Джерело: складено за даними [1], [2].

Як видно з таблиці, за кількістю суб'єктів малі підприємства займають домінуючу позицію в економіці країни. Їхня кількість стабільно сягає 95% від загальної кількості підприємств, що свідчить про значущість малого підприємництва для національної економіки.

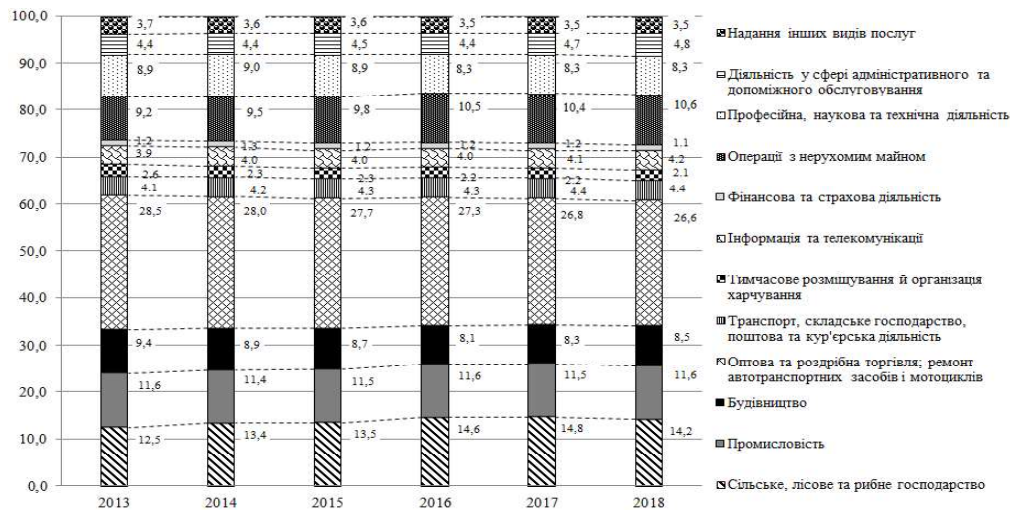

Рис. 1. Динаміка структури малих підприємств в Україні за видами економічної діяльності

Джерело: побудовано за даними [2].

Головними сферами та напрямками діяльності малих підприємств за даними 2018 року (рис. 1) є оптова і роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (26,6%); сільське, лісове та рибне господарство (14,2%); промисловість (11,6%); операції з нерухомим майном (10,6%); будівництво (8,5%); діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (8,3%). Внаслідок проведення з 2016 року урядових програм щодо підтримки тваринництва частка малих підприємств в галузі сільського господарства зростає майже на 2%, але загалом структура малого бізнесу за видами економічної діяльності протягом останніх шести років практично залишається незмінною.

Основними споживачами послуг малого бізнесу є місцеве населення. Послугами також користуються державні установи та організації, приватні фірми і підприємці, торговельно-посередницькі організації [3].

Внаслідок воєнного конфлікту на сході країни та відтоку працездатного населення закордон за період 2013-2018 рр. кількість малих підприємств зменшилась з 373809 до 339374 од., а кількість зайнятих працівників скоротилася на 369,7 тис. осіб (у середньому на 1 підприємство з 5,4 до 4,8 особи).

В той час спостерігається стрімке зростання обсягу реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) за період 2013-2018 рр., так в 2018 році в порівнянні з 2013 роком обсяг реалізованої продукції збільшився в 2,6 рази. Оскільки паралельно відбуваються інфляційні процеси, тому таке зростання не є виправданим. Частка обсягу реалізованої продукції суб'єктами малого підприємництва в 2017-2018 рр. досягла 19,2 %, що на 2,7 % більше порівняно з 2013 р., що є позитивною тенденцією.

Багато років простежувалася збитковість діяльності малих підприємств, що пов'язано, перш за все, з політичною та економічною кризою 2014-2016 рр. Поступова стабілізація ситуації у країні та налагодження ділових стосунків з партнерами з країн – членів ЄС дало певні оптимістичні результати: в 2018 році фінансовий результат діяльності малого бізнесу мав позитивне значення, а частка підприємств, які одержали прибуток в 2018 році, зростає на 12,3% порівняно з 2013 р.

Слід звернути увагу, що малий бізнес нерівномірно розвивається у регіональну розрізі (рис. 2). У 2018 р. найбільш високий обсяг реалізованої продукції мали підприємства в областях: Дніпропетровська (160719,2 млн. грн.), Харківська

(118555,4 млн. грн.), Одеська (111205,4 млн. грн.), Київська (109109,3 млн. грн.). Починаючи з 2014 року, дана тенденція є сталою протягом останніх років. Лідируючу позицію за обсягом реалізованої продукції (робіт, послуг) малих підприємств займає м. Київ – 603040,5 млн. грн. Це пояснюється тим, що Київ як столиця та домінуючий соціально-економічний центр країни є дуже привабливою для підприємництва. Однак цей факт й ще підтверджує наявність значних диспропорцій в економіці України.

Рис. 2. Регіональна структура малих підприємств України в 2018 р.
Джерело: побудовано за даними [2].

Аналіз статистичних даних малого підприємництва показав, що всупереч впливу дестабілізуючих чинників за останні шість років ця частина національного бізнесу характеризується відносною стабільністю. Це з одного боку пояснюється тим, що малі підприємства, хоча й менш фінансово стійкі, але більш гнучкі ніж великі. Однак, з іншого боку, слід відзначити, що статистика не в змозі показати наскільки стабільним є кількісний склад малого підприємництва. Саме це, на нашу думку, є одним з важливих показників його стану та розвитку і потребує проведення подальших досліджень в цьому напрямку.

Джерела

1. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва . Статистичний збірник, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/11/zb_dsp_2017.zip.
2. Дані Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Колісниченко П.Т. Стан і тенденції розвитку малого та середнього підприємництва в Україні / П.Т. Колісниченко // Економіка і суспільство. – Випуск 11. – 2017. – С. 77-85.

БІДНІСТЬ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Казаков В.В., студент 4 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Пчелинська Г.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В сучасних умовах спостерігається поляризація доходу населення, соціальна диференціація, як на національному, так і на світовому рівні, що є причиною поглиблення такого негативного явища, як бідність. Серед наслідків даного соціально-економічного явища є зростання смертності, погіршення здоров'я людей та гальмування соціально-економічного розвитку в Україні та світі. Тому бідність є глобальною проблемою людства, що характеризує низький рівень життя населення. Актуальність даної проблематики підтверджує ще й той факт, що у 2019 р. Нобелівська премія в економіці вручена саме за наукові розробки з подолання бідності.

Дослідження сучасного стану бідності у всьому світі та в Україні, способів її подолання є метою даної роботи. Дослідження проведено з використанням системного підходу, методів порівняння, системної абстракції.

Бідність, що є невіддільною супутницею будь-якого, навіть розвиненого суспільства, останніми десятиріччями суттєво змінилась. Якщо раніше переважною причиною бідності вважалася нездатність до роботи (хвороба або похилий вік), то тепер новими бідними є особи, які здатні до роботи, але не мають її, причому тривалий час. Бідність "не обирає віку", вона охоплює як молодих, так і літніх. Оскільки більшість країн, що потерпають від високого рівня бідності, неспроможні досягнути зменшення її рівня самостійно, активізується міжнародна допомога, спрямована на подолання економічної маргіналізації світу. Так за даними Світового банку, у 2018 р. кожен день кількість людей, що зіткнулися з верхньою межею бідності, скорочується в середньому на 250 тисяч, хоча більшість і вважає інакше. В світі на початку 80-х, більше 40% людства жили в умовах верхньої межі бідності, тепер – менше 10%, до 2030 року планується всього 3 - 4%.

Основними показниками, якими апелюють міжнародні організації, що проводять рейтинг країн світу, у тому числі з оцінки рівня бідності, є ВВП, ВВП на душу населення, прожитковий мінімум, рівень добробуту тощо.

За даними The World Bank у 2018р., перші місця за розміром ВВП, посідали США, Китай, Японія. Україна має 60 місце в цьому рейтингу серед 194 країн. Окремо виділим Індію, як приклад різкого зростання ВВП – на 40% з 2013 р. по 2018 р. В той час динаміка зміни ВВП за цей період в країнах-лідерах інша. Наприклад США мали показник темпу приросту на рівні 16%, Китай – 27%, Японія – зниження на 5,5%. Тобто різні країни по різному вирішують проблему з бідністю, хтось ефективніше, хтось ні [1].

Не менш важливий показник бідності в країні – це ВВП на душу населення. Подивимось на динаміку зміни показника за аналізований період першої трійки країн світу: США – 52782,32 \$ => 59531,66 \$; Китай – 7077,77 \$ => 8826,99 \$; Японія – 40454,45 \$ => 38428,1 \$. Україна в 2013 році мала показник ВВП на душу населення – 4030,3 \$, впродовж 2014р. – 2016р. спостерігається різке зниження показника – до 2115,4 \$, але з кінця 2016р. показник тільки збільшувався та у 2018 р. становив 3095,2 \$ [2].

ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС) є найбільш точною характеристикою, що визначає рівень економічного розвитку. Якщо на початку 90-х років країни СНД мали однакові початкові позиції, то сьогодні Україна

має найменше значення ВВП ПКС – \$ 8,6 тис. На думку фахівців, населення України за своєю купівельною спроможністю можна порівнювати із країнами 3-го світу [3].

Інструментом для визначення поширеності бідності та ступеня зубожіння населення є межа бідності - мінімальний рівень доходу, який вважають адекватним у певній країні, або фізіологічний мінімум для життя людини. До 2015 р. межа бідності за оцінками Світового банку складала \$1 на день, з жовтня 2015 р. - \$1.90 на день. Тепер за міжнародними критеріями ООН, поріг абсолютної бідності становить 5 долара США на добу. Для визначення межі бідності використовують прожитковий мінімум, встановлений урядом кожної країни окремо. У провідних країнах світу показник рівня прожиткового мінімуму складався по різному. Наприклад, у США він не змінювався з 2014 року, з того часу він такий самий як і в 2019 р. Саме у 2014 році був прийнятий закон про підвищення плати за час до 7,25\$. У Китаї картина інша, там цей показник збільшується з часом. Ще в 1990 р. 40% населення було за межею бідності, в 2007 р. 62% населення були вже у середньому класі, а з 2011 р. рівень середнього класу склав 80% [3]. За міжнародними нормами бідність настає за межею, якщо людина має в своєму розпорядженні в місяць сумою менше 150 доларів (враховуючи не тільки харчування, а й витрати на комунальні платежі, проїзд тощо), тобто 4155 грн. за офіційним курсом долара на 01.01.20149 р. Але законом України «Про Державний бюджет України на 2019 рік», прожитковий мінімум на 01.01.2019 р. складає 1853 грн. (66,9 дол. на місяць або 2,2 дол. на добу за офіційним курсом долара на 01.01.2019 р.), тобто в 2,2 рази менше встановлених норм. На думку голови Рахункової палати, «прожити одній людині, затягнувши пояс, можна як мінімум на 3700 грн.» [3]. Зазначимо, що з 01.01.2019 р. мінімальний розмір заробітної плати в Україні складає 4173 грн., тобто майже дорівнює порогу абсолютної бідності.

Згідно з даними World Happiness Report за 2018 рік, Україна втратила шість позицій в рейтингу щастя та опинилася на 138 місці. Зокрема, українці незадоволені рівнем соціальної підтримки в країні і рівнем ВВП на душу населення [3]. За даними Credit Suisse, рівень добробуту на душу населення в Україні продовжує зростати, але ще не вийшов на докризовий рівень. З липня 2018 року по кінець червня 2019 року рівень добробуту на душу населення в Україні зріс на 6% - до \$8,792 тис. Він значно нижчий, ніж в Європі (\$153,973 тис.) і в світі в цілому (\$70,849 тис.). Зазначимо, що з 2013 р. по 2015 р. в Україні рівень добробуту на душу населення різко знизився (з \$9,96 тис. до \$4,21 тис., відповідно) Після цього рівень добробуту в Україні почав зростати [3].

Особливість бідності в Україні полягає у значному скороченні доходу більшості населення, яке при цьому зберігає відносно високий соціальний статус (рівень освіти, кваліфікації, соціальні зв'язки тощо). Зубожіння значної частини населення відбувається за значного майнового розшарування й появи нечисленних, але справді багатих прошарків. Світовий банк вважає, щоб знизити рівень бідності в Україні, необхідне більш швидке економічне зростання протягом тривалого періоду часу, продовження реформ, розширення можливості зовнішньої торгівлі. За оцінками банку, за нинішніх темпів економічного розвитку України знадобиться 50-100 років, щоб вийти на рівень розвинених європейських країн. Так, щоб вийти на рівень Німеччини, знадобиться 100 років, а Польщі - 50 років [1].

Оскільки поняття бідності є відносним, найкраще його оцінювати, порівнюючи з іншими країнами. ООН, наприклад, оцінює рівень життя в 160 державах світу. В Україні за методикою ООН бідними є більше 60% населення! Це збігається зі звітом МВФ, яким Україну названо найбіднішою країною Європи з найменшою зарплатою. В

Україні існує таке ганебне для цивілізованого світу явище, як бідність серед працюючих. Кожен п'ятий працюючий бідний [3]!

Бідність є не лише соціальною, але й економічною категорією, а, отже, залежить від таких макроекономічних показників, як індекси інфляції, обсяг ВВП, рівень безробіття та реальної заробітної плати. Політична криза наприкінці 2013 року, а згодом збройний конфлікт у Донбасі, суттєво погіршили економічну ситуацію в Україні. При цьому на бідність домогосподарств традиційно впливають такі чинники, як їхня статево-вікова структура, кількість утриманців (особливо дітей), тип поселення. Невеликий розмір державної допомоги, значні витрати на утримання дитини, призводять до того, що бідність сімей, навіть із трирічним немовлям, перевищує середні показники. Наявність хоча б однієї дитини підвищує ризик бідності за відносним критерієм на 17%. Ще один профіль бідності, пов'язаний з раптовою втратою майна та джерел для існування. Для багатьох мешканців Донбасу причиною такого становища стали воєнні дії [3].

На думку фахівців, до основних загроз для суспільства, що несе високий рівень бідності відносяться: 1. Захист бідних, без стимулювання середнього класу, призводить до втрати економічної ефективності та прогресії зубожіння. 2. Бідне суспільство неспроможне сформувавши стратегію розвитку держави. Вектор розвитку держави залежний від корпоративних інтересів. 3. Масові «штучні» протести: населення з носія влади в Україні перетворюється в інструмент реалізації корпоративних інтересів. 4. Різке збідніння: фрустрація, пошук самовираження та зростання криміногенних загроз. Втрата легітимності держави. 5. Патерналізм та бідність: віра у «месію» та очікування простих рішень.

Шляхи рішення проблеми: 1. Стратегія подолання бідності має перестати бути стратегією, вона має стати тактикою: розробка покрокового плану Мінекономіки зменшення частки бідних людей і збільшення частки економічно активних громадян. 2. Зміна уваги держави. Не можна державі ключову увагу приділяти тим, які є на утриманні держави та не платять податки. Таким чином, ніколи не поповнюється бюджет. Не можна підтримувати лише найбідніших. Їх треба спонукати до ділової активності. 3. Щоб не довести до небезпеки масових заворушень, держава має бути взірцем. Наприклад, скандали світового рівня про рівень життя депутатів за даними е-деклараций не допустимі. 4. Бюджет має бути спрямованим на розвиток економічних спроможностей.

Джерела

1. Рейтинг стран мира по уровню валового внутреннего продукта [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://gtmarket.ru/ratings/rating-countries-gdp/rating-countries-gdp-info>

2. Сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>

3. Україна у рейтингу світового добробуту опинилась серед найбідніших [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://espresso.tv/news/2018/10/19/ukrayina_u_reytyngu_za_rivnem_bagatstva_opynylas_sered_naybidnishykh

ІНКЛЮЗИВНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК НОВА КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Кириченко А. Ю., студентка 3 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Наумов М. С.

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

В умовах угоди про Асоціацію з ЄС та курсу України на євроінтеграцію наша країна повинна розвиватися на принципах сталого розвитку, що поєднує в собі три аспекти: економічний, соціальний та екологічний. Метою роботи є розкриття інклюзивного зростання як нового мірила економічного зростання. Для цього вирішуються наступні завдання: досліджується сутність інклюзивного зростання, аналізуються показники виміру такого зростання, оцінюється економічна політика України на відповідність принципам інклюзивного зростання.

Реалізація принципів сталого розвитку потребує постійного моніторингу трансформаційних процесів, а отже, і використання адекватних показників виміру. Внутрішній валовий продукт залишається головним економічним показником, але він не відображає реальне становище в країні, оскільки існує відмінність між показниками економічного росту та реальним рівнем життя. Іншими словами населення країни може не відчувати в реальному побуті ефекту зростання економіки. У сучасних умовах нагальною стала необхідність більш широкого погляду на економічне зростання та економічний розвиток, що охоплює не тільки зміну обсягу ВВП, а й розмір доходу, економічну безпеку та стабільність в країні, політичне середовище, можливість працевлаштування, доступ до якісної освіти та медицини. Таким чином, виникла та отримала значний інтерес концепція інклюзивного зростання. Незважаючи на те, що поняття «інклюзивне зростання» було ініційовано Азійським банком розвитку 12 років тому, досі не існує загальноприйнятого визначення і єдиного уявлення про цей процес. На нашу думку, одним із найбільш вичерпних є визначення української економістки О. Д. Прогнімак: «інклюзивне зростання – це зростання, яке дозволяє залучити більшу частину трудових ресурсів до ефективної економічної діяльності завдяки чому забезпечити більшій частині населення більш високий рівень життя» [1, с. 188]. Ключові аспекти інклюзивного зростання: активний розвиток людського капіталу, активна участь кожної людини в економічному житті держави, забезпечення достатнього рівня стабільності, зниження бідності, інвестування в освіту, модернізація системи соціального захисту, усунення регіональних диспропорцій, планування довгострокових витрат і вигід, раціональне використання природних ресурсів та акцент на захисті навколишнього середовища, що дозволить перейти до «зеленої» економіки, а також до економіки замкненого циклу.

Одним із найважливіших факторів інклюзивного зростання є розвиток інфраструктури, тому країни зі слаборозвинутими інфраструктурними мережами мають низький показник ступеню інклюзивності економічного зростання. Країни з дуже високим рівнем розвитку витрачають на охорону здоров'я вдвічі більшу частку від ВВП, ніж інші країни [2, с. 199]. Розглядаючи людину як основну продуктивну силу суспільства, уряди розвинених країн приділяють особливу увагу її освітньому та професійно-кваліфікаційному рівню як передумові забезпечення економічного зростання на інноваційних засадах. В Україні фінансування відповідних галузей, на нашу думку, є недостатнім. Так, у 2018 році видатки на освіту та науку склали 6,4 % ВВП, а на охорону здоров'я – 3,5 % ВВП [3].

З метою більш адекватної оцінки економічного росту країни Світовим економічним форумом у 2017 році був запропонований Індекс інклюзивного розвитку

(Inclusive Growth and Development Index, IDI), для розрахунку використовують групи показників, що характеризують динаміку різних процесів, які мають вплив на результуючу інклюзивного зростання. Ключові показники ефективності інклюзивного розвитку поділені на три групи: зростання і розвиток (ВВП на душу населення, зайнятість, продуктивність праці, очікування тривалості життя), інклюзія (середні доходи домогосподарств, рівень бідності, коефіцієнт доходів Джинні, коефіцієнт багатства Джинні), розподіл капіталу та стабільність між поколіннями (розмір чистих заощаджень, відношення державного боргу до ВВП, демографічне навантаження, парникова інтенсивність ВВП). Розглянутий набір індикаторів дозволяє більш повно оцінити стан національної економіки: традиційний показник ВВП стає однією зі складових такої оцінки. Отже, якщо кінцева мета розвитку країни – стійке і широкомасштабне покращення рівня життя, а не лише збільшення виробництва товарів і послуг, необхідно використовувати саме показник інклюзивності економічного розвитку. Порівняльний аналіз рейтингів країн на основі ВВП на душу населення та на основі Індексу інклюзивного розвитку дозволяє зробити цікаві висновки [4]. Деякі країни отримали значно кращу оцінку на основі Індексу інклюзивного розвитку, ніж на підставі показника ВВП на душу населення, що свідчить про успішні кроки цих країн у реалізації процесів, які роблять їхнє зростання більш інклюзивним. У той же час у 42 % країн Індекс інклюзивного розвитку знизився, не зважаючи на те, що ВВП на душу населення збільшився. Що стосується України, то у 2018 році наша країна посіла 47 місце у рейтингу IDI, що значно нижче, ніж 5 років тому, що може бути пояснюється тривалими бойовими діями на сході країни та зростанням нерівності добробуту в країні. Для реалізації концепції інклюзивного зростання повинні створюватися інститути, які дозволять забезпечити співучасть великої кількості громадян в економічних відносинах з можливістю отримання прибутку. Нажаль, в Україні концепція інклюзивного зростання поки що відсутня. Наприклад, у проекті стратегії «Україна – 2030» поняттю «інклюзія» не приділено належної уваги, хоч у вступній частині є визначення понять, пов'язаних з інклюзивністю, в самому тексті вони ніяк не розкриваються.

Результати дослідження дозволяють зробити висновок, що в нашій країні концепція інклюзивного зростання відсутня, внаслідок чого відсутні структурні перетворення, які могли б забезпечити стабільний економічний розвиток в довготривалій перспективі, відчутний кожним членом суспільства.

Джерела

1. Прогнімак О. Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи / О. Д. Прогнімак // Економічний вісник Донбасу. – 2018. - № 1(51). – С. 187-197.
2. Чинники і тренди економічного зростання в Україні : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук М. І. Скрипниченко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2018. – 386 с.
3. Бюджет-2018: Розвиток за інерцією. Експрес-аналіз [Електронний ресурс] / Центр економічної стратегії : сайт. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/budget-2018_flash.pdf, вільний (дата звернення: 30.10.2019). – Назва з екрана.
4. Інклюзивність економіки – нове мірило економічного росту [Електронний ресурс] / Київський міжнародний економічний форум : сайт. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <https://forumkyiv.org/uk/news/inkluzivnist-ekonomiki-nove-mirilo-ekonomichnogo-rostu>, вільний (дата звернення: 30.10.2019). – Назва з екрана.

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СТАН ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ

Крамчанінова М. Д., к.е.н., доц.

Паничок М. Ю., студентка 4 курсу

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Актуальність. Активний перехід світової спільноти до інноваційного типу економіки, за якого основна частка ВВП забезпечується виробництвом наукомісткої продукції, робить дуже важливим питання забезпечення сталого розвитку країни, її регіонів та підприємств за рахунок впровадження інновацій. При цьому беззаперечним є той факт, що найбільш важливим чинником активізації інноваційної діяльності є належне кадрове забезпечення останньої. Екстраполюючи це твердження на мезорівень, можна сказати, що достатня забезпеченість регіону інноваційно-активними кадрами є необхідною передумовою його переходу до нової інноваційної економічної моделі, яка, у свою чергу, значною мірою визначає траєкторію сталого розвитку. Отже, актуальність даного дослідження полягає в виключній важливості створення належного кадрового забезпечення інноваційної діяльності як підґрунтя сталого розвитку країни та її регіонів. Відповідно, метою даного дослідження є аналіз стану кадрового забезпечення інноваційної діяльності Луганської області та окреслення шляхів його вдосконалення.

Викладення основного матеріалу. Як було зазначено, рушійною силою сталого розвитку регіону є впровадження підприємствами інноваційних технологій, за рахунок яких буде забезпечено перехід економіки Луганської області на якісно новий рівень. Проте, для створення та впровадження новітніх технологій мають бути забезпечені певні передумови. Однією з них є інноваційно-активні кадри, які безпосередньо створюватимуть інноваційний продукт та впроваджуватимуть новітні технології у виробництво [1]. З урахуванням вищевикладеного, проаналізуємо стан кадрового забезпечення інноваційної діяльності в Луганській області. Зміна чисельності працівників, задіяних в інноваційній діяльності за період 2013-2018 рр., представлена у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка чисельності працівників, задіяних в інноваційній діяльності за категоріями, осіб

Категорія персоналу	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Базисне абсолютне відхилення, +/-	Базисний темп приросту, %
Дослідники	2092	817	374	195	186	168	-1924	-91,97
Техніки	150	58	49	55	50	45	-105	-70,00
Допоміжний персонал	379	133	78	119	114	88	-291	-76,78
Разом	2621	1008	501	369	350	301	-2320	-88,52
з них мають науковий ступінь	1079	407	158	86	74	45	-1034	-95,83
Частка працівників з науковим ступенем	41,17	40,38	31,54	23,31	21,14	14,95	-26,22	

Джерело: розраховано автором за матеріалами [4]

З табл.1 видно, що протягом аналізованого періоду кількість дослідників скоротилася на 1924 людини, або на 91,97%, кількість техніків зменшилася на 105 чоловік, або на 70,00%, допоміжний персонал скоротився на 291 людину, або на 76,78%. Разом чисельність працівників у сфері інновацій зменшилася на 2320 осіб, або на 88,52%. Означені зміни спричинили певні структурні зрушення. Зокрема, зменшення частки працівників з науковим ступенем склало 26,22%. Структура працівників, задіяних у сфері інновацій у 2013-2018 рр., за категоріями представлена на рис. 1.

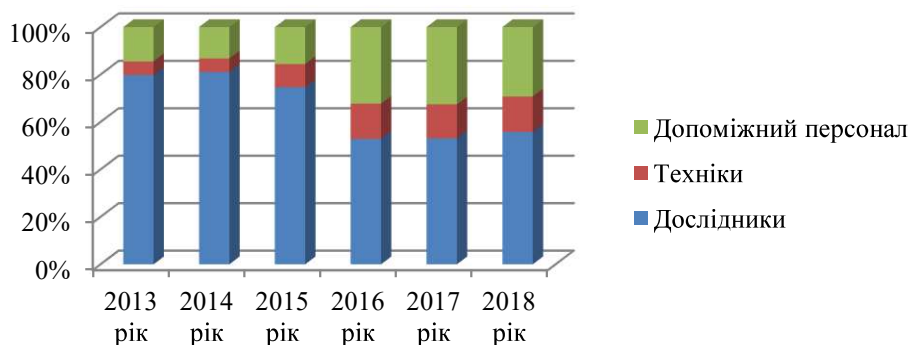

Рис. 1. Структура працівників, задіяних в інноваційній діяльності за категоріями

Джерело: розраховано автором за матеріалами [4]

На рис. 1 наочно видно, що доля дослідників у структурі суттєво зменшилася – на 91,97% станом на 2018 р., порівнянні з 2013 р. Дана ситуація свідчить про критичні масштаби відтоку найбільш інноваційно-активних працівників – дослідників – з регіону. Продовження такої тенденції взагалі «знекровить» інноваційну діяльність в регіоні. Це, у свою чергу, може негативно вплинути як на кількість впроваджених новітніх технологій та отриманих інноваційних продуктів, так і на їх якість. Динаміка інноваційної активності підприємств за 2013-2018 рр., подана на рис. 2.

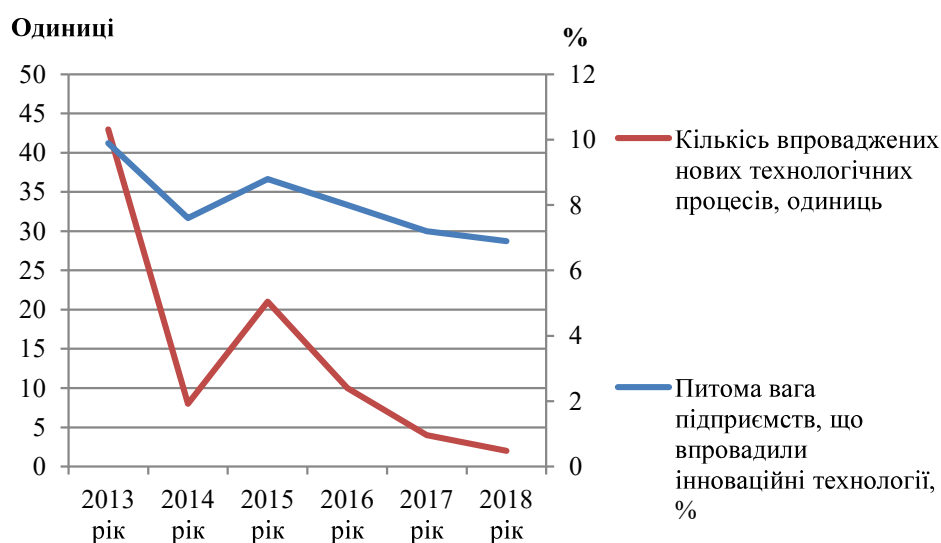

Рис. 2. Динаміка інноваційно-активних підприємств Луганської області

Джерело: розраховано автором за матеріалами [3]

З рис. 2 видно, що протягом аналізованого періоду спостерігалось зменшення частки підприємств, що впроваджують інноваційні технології з 9,9% у 2013 р., до 6,9% у 2018 р. Як наслідок, зменшилася кількість впроваджених нових технологічних процесів з 43 одиниць у 2013 р., до 2 у 2018 р.

Таким чином, послаблення кадрової складової негативно позначилося на інноваційній активності підприємств. Така ситуація свідчить про ліквідацію підвалин інноваційного розвитку Луганської області. За таких обставин необхідно передусім покращити кадрове забезпечення інноваційної діяльності у такий спосіб:

1. На державному рівні: доцільно прийняти закон про гарантування першого робочого місця, що дозволить утримати в регіоні випускників вищих, середньо-спеціальних та професійно-технічних навчальних закладів, адже в умовах гострої проблеми молодіжного безробіття в регіоні молоді фахівці та робітники змушені емігрувати до інших країн у пошуках роботи.

Також доречно буде використати досвід Польщі для затримання інноваційно-активних кадрів у регіоні. Зокрема, пропонується звільняти молодих спеціалістів до 26 років (окрім самозайнятих) від сплати прибуткового податку [2].

2. На регіональному рівні: створити регіональну (національну) інтернет-біржу інноваційних послуг, де будуть розміщені запити на ці послуги та їх пропозиція

Слід додати, що створення та акумулювання платоспроможного попиту на інноваційні послуги значною мірою вплине на процес формування інноваційної еліти.

3. На місцевому рівні: створити на базі навчальних закладів Центрів соціально-економічного розвитку, метою яких має бути стимулювання інноваційної активності учнівської та студентської молоді й наукових кадрів та наближення напрямків наукової діяльності до соціально-економічних потреб регіону.

4. На рівні підприємства: впровадити практику електронного навчання, що дозволить підвищити ефективність роботи кадрів та зменшити плінність кадрів за рахунок тих, хто звільняється через неможливість розвитку та навчання. У майбутньому електронні навчальні курси, тренінги та інші кращі практики електронного навчання повинні стати пріоритетними напрямками для професіоналів, які сподіваються домогтися сталого зростання й інноваційного розвитку галузі.

Джерела

1. Касич А.О. Інноваційна активність підприємств України: динаміка, проблеми та шляхи вирішення / А.О. Касич // Інвестиції: практика та досвід, - 2016. - № 22. – С. 21-24

2. Новый закон в Польше отменяет подоходный налог для молодых специалистов / Joinfo.ua // [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://joinfo.ua/politic/1256984_Noviy-zakon-Polshe-otmenyaet-podohodniy-nalog.html

3. Впровадження інновацій на промислових підприємствах / Офіційний сайт Головного Управління Державної служби статистики в Луганській області // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/nauinv/nauinv0411_6.php.htm

4. Кількість працівників¹, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за категоріями персоналу / Офіційний сайт Головного Управління Державної служби статистики в Луганській області // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/nauinv/prac_nd_pers.php.htm

ПРОЦЕСИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНСТИТУТІВ ХАБАРНИЦТВА І МЕХАНІЗМІВ ЙОГО ПРЕВЕНЦІЇ У КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Красюк В. О., Калюжна В. С., магістранти 2 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Кривуля П. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Концепція сталого розвитку націлена на вирішення цілого ряду глобальних проблем і розглядається в багатьох аспектах, таких як раціональне споживання ресурсів планети, утилізація та переробка відходів, загальна екологічна і демографічна ситуація, культурна і соціальна сфери, а також охоплює економічні процеси. З іншого боку, концепція сталого розвитку передбачає гармонізацію щонайменше в екологічних, економічних і соціальних сферах. Всі 17 цілей сталого розвитку, прийнятих на конференції ООН 25 вересня 2015 року, об'єднують елементи економічного росту, соціальної інтеграції і захисту навколишнього середовища та націлені на вирішення пов'язаних з ними проблем [1].

Варто зазначити, що період переходу до нових цілей і завдань сталого розвитку має сприяти зміна застарілих норм і цінностей під ритм життя сучасного суспільства. Успіх багато в чому залежить від того, наскільки цими новими нормами буде просякнуте суспільство і чим воно буде готове жертвувати та ризикувати заради збереження навколишнього середовища, соціально-економічного розвитку та подальшого процвітання.

Однак існують такі питання, вирішити які досить важко навіть в сучасних умовах. Ці проблеми існували задовго до прийняття концепції і зародилися вони ще з моменту становлення суспільства як суб'єкта соціального життя. За весь період існування соціуму, з появою нових методів протидії вони лише трансформувалися і перероджувалися в щось нове, змінювався механізм їхньої дії, однак їхні цілі та принципи залишалися незмінними.

Злочинність, в обличчі корупції, як одна з таких проблем, що повністю вирішити просто неможливо, впливає так чи інакше на всі компоненти сталого розвитку. Хабарництво, як найбільш поширена і небезпечна форма корупції хоч і є більше соціально-економічною проблемою, проте вона може сповільнювати процес досягнення всіх без винятку цілей сталого розвитку.

Термін «хабарництво» означає надання або отримання, а також пропозицію надання або отримання особами, які беруть участь в будь-якому процесі грошових коштів, майна, послуг або інших благ як матеріального, так і нематеріального характеру з метою мати неправомірну перевагу перед іншими [2].

За нинішніми розуміннями, будь-яке передане цінне матеріальне майно або безоплатне надання будь-якого виду робіт чи послуг можна кваліфікувати як хабар.

В момент виникнення соціального суспільства і як наслідок тими, хто його очолює, це не вважалося хабарництвом, а лише тільки актом подяки, поваги. Але особи з можливістю більшого впливу почали зловживати своїми посадовими обов'язками, задля збільшення своїх доходів, що призвело до такого процесу, як зловживання службовим повноваженням. В цей час корупція охопила практично всі види соціально-економічних відносин, але глобальною проблемою, значно стримуючої розвиток країн, її почали вважати тільки з середини минулого століття [3].

На сьогоднішній день більш поширена думка, що хабарі можуть брати лише особи, що знаходяться на державній службі, але є моменти, коли випадки хабарництва зустрічаються і поза урядових посад. Більшість таких випадків не є масштабними та значущими, і характеризуються вони більш не як хабар, а як одержання неправомірної винагороди.

Поширеним видом корупції є підкуп посадової особи, а хабарництво – лише окремий випадок підкупу держслужбовця.

Якщо в суспільстві існує закон, то відповідно, так чи інакше, є ті, хто його порушуватимуть. Отже, за певними порушеннями закону (злочинами) накладаються відповідні види покарань – від накладення штрафів до тюремних термінів, зокрема за хабарництво і корупцію – до смертельної страти, що діють в деяких країнах (Куба, Китай) або до відрубування кінцівки (Арабські емірати) [3].

Небезпека хабарництва полягає в тому, що воно, як правило, може бути пов'язаним з іншим порушенням закону і їй може передувати ще як мінімум один злочин. Прикладом цього може служити давання хабаря злочинцем в суді, аби уникнути справедливого покарання. Найважливішим моментом у процесі доказу факту хабарництва є правильна кваліфікація дій між хабарником та хабародавцем, бо довести факт того, що особа, яка отримала неправомірну винагороду, не вимагала її від особи, що давала хабаря дуже складно, як з точки зору доказу так і документування.

Під час проведення дослідження була розроблена схема виникнення соціальних явищ та інститутів, пов'язаних з хабарництвом, яку представлено на рис. 1 та яка показує приклади двох груп наслідків: стримуючих та приваблюючих порушників закону. Згідно з наведеною семантичною мережею виникнення інституту хабарництва можна простежити, що хабарництво призводить до інших усталених інститутів. Воно призводить до змови між особами, які вчинили корупційну угоду, до отримання ними особистої вигоди для себе, хабарником – отримання наживи, а хабародавцем – до отримання потрібних йому послуг. Іншими проявами хабарництва можуть бути «бакшиш» (чайові), «могорич», «кумівство».

«Кумівство» (непотизм) – просування працівників на посади, керуючись прерогативою родинних зв'язків, зв'язків дружби та завдяки іншим видам особистих відносин [4].

В цілому хабарництво призводить до ряду негативних наслідків: деградації людського капіталу, морального розкладу діючої влади. В кінцевому результаті, хабарництво призводить до соціальної несправедливості в суспільстві, що в майбутньому може призвести до незворотних процесів загалом в державі.

У сучасний вік цифрових технологій і цифрової валюти з'являються нові види злочинності, це стосується також і появи нових форм прояву однієї з категорій злочинності – корупції. Як тільки з'явиться необхідність – хабарництво знайде нові способи існування. Безумовно з'являться нові механізми зі своїми правилами, та як наслідок – з'являться і їх нові назви. Та навіть якщо на даному етапі вдасться знищити один із способів чи механізмів дачі або отримання хабаря, на зміну прийде щось принципово нове, яке матиме можливість обійти закон та залишитися безкарним.

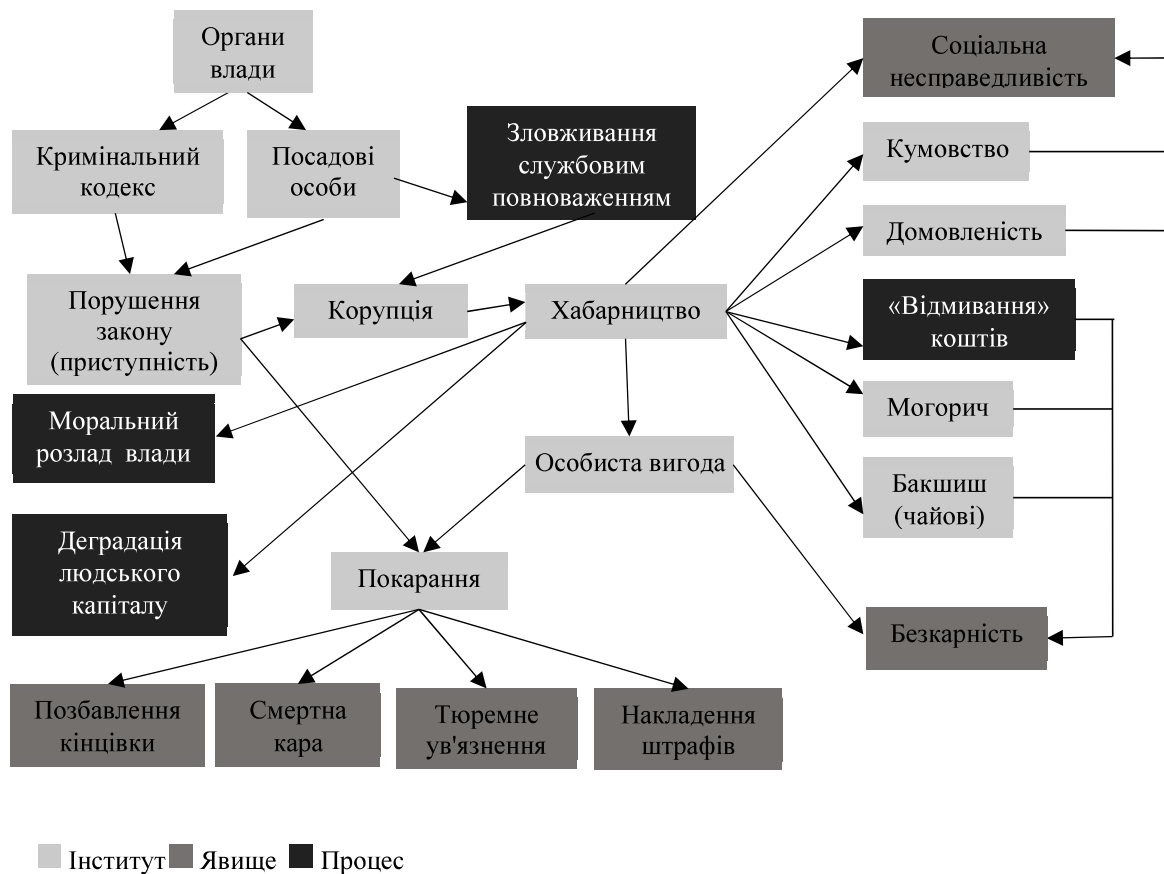

Рис. 1. Схема причинно-наслідкових зв'язківки утворення привабливих та стримуючих явищ інституту хабарництва

Однак всі ці прояви можна значно знизити, підвищивши при цьому рівень добробуту в інших сферах, вирішуючи ті проблеми, які на перший погляд здаються ніяк не пов'язаними між собою. З огляду на такі моменти, необхідно діяти не тільки прямими, а й не прямими методами впливу, лише тоді виникне можливість щось змінити в кращу сторону.

Джерела

1. Семененко І. М. Забезпечення сталого розвитку регіону: інституційні засади та трансформація цільового управління підприємствами / І. М. Семененко. – Сєверодонецьк: СНУ ім. Володимира Даля, 2017. – 370 с.
2. Кримінальна відповідальність за корупцію [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://anticorruption.in.ua/instructions/kriminalna-vidpovidalnist-za-koruptsiyu-.html>.
3. История возникновения «взятки» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://mvd.ru/upload/site212/2016/kommentarii_urista/PJ5ohRWOMn.pdf.
4. Мельничук О. С. Словник іншомовних слів / О. С. Мельничук. – Київ: Головна редакція Української Радянської Енциклопедії Академії наук Української РСР, 1974. – 865 с.

ПРОБЛЕМИ ЧЕТВЕРТОГО ЕТАПУ ПРИВАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ляшук О., здобувач вищої освіти

Науковий курівник: к.е.н, доц. Овечкіна О.А.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Як відомо, четвертий етап приватизації (так звана грошова приватизація), який розпочався у 2000-х років, має певні соціально-економічні наслідки, що вимагає подальших економіко-правових досліджень та істотного вдосконалення законодавчої бази. Індивідуальна грошова приватизація четвертого приватизаційного етапу передбачає, що метою продажу цілісних майнових комплексів або пакетів цінних паперів є підприємства групи Г (підприємства-монополісти і підприємства, що мають стратегічне значення для економіки і держави), що забезпечить концентрацію їх капіталів й ефективне функціонування у післяприватизаційний період. Як відмічається у науковій літературі і публікаціях у засобах масової інформації [1;2], на порядку денному стоїть питання про роздержавлення вугільної промисловості, енерговиробних і енергорозподільчих мереж, передача у приватну власність житлово-комунального господарства, земель та об'єктів соціальної сфери, капіталізація освіти, медицини, що має у підсумку остаточно ліквідувати будь-які умови існування нелегітимної соціалістичної власності й забезпечити подальший соціально-економічний розвиток. Зважаючи на сказане, *метою* даної роботи є визначення значущості результатів процесу приватизації на результативність реалізації концепції стійкого розвитку країни.

З цього приводу слід відзначити, що незважаючи на те, що через падіння реальних доходів основної маси населення, рівень доступності соціально-значущих послуг знизиться, експерти інституту національної стратегії України вважають, приватизаційні процеси у соціальній сфері матимуть переважно позитивний характер, адже: по-перше, у житті, праці, свідомості населення відбудеться хабітуалізація інституту «приватної власності»; по-друге, остаточно знищиться підстави існування інституції «безкоштовних соціальних послуг», які законодавчо гарантувалися за радянських часів; по-третє, буде сформована суб'єктна структура приватної власності, у якій ведуча роль належатиме великому капіталу, і сприйматиметься населенням як суцільно легітимне явище, отже інститут приватної власності стане шановним і непорушним. На думку деяких представників СМІ і навіть науковців [1;2], саме несправедлива приватизація минулих періодів породила явище олігархії, утворилось шляхом зрощування влади і бізнесу (власності), тобто володіння активами забезпечувалося володінням владою. Цей притаманний соціалістичній економіці неекономічний за своєю суттю спосіб привласнення суспільного багатства залюбки був використаний при реставрації приватної власності, і не вважався на першому етапі приватизації неприпустимим на шляху побудови демократичної держави. Натомість масштабне використання владної сили у приватизаційних процесах при відмові виконання державою майже всіх соціальних зобов'язань «запустило» таку тенденцію функціонування соціуму, як зростання бідності й зубожіння населення, що виявилось у процесах прекарізації, депривації, й навіть криміналізації частки суспільства.

Теперішній етап процесу приватизації проходить під гаслом «підвищення конкурентоздатності української економіки» і припускає у якості однієї зі стратегій – стратегію сталого розвитку, суттю, як відомо, є забезпечення довготривалого розвитку

економічної, екологічної, соціальної сфер соціуму без заподіяння шкоди умовам життєдіяльності майбутніх поколінь. З приводу сказаного слід відзначити, що реальні результати приватизації минулих періодів мають двоякий результат і неоднозначно впливають на суспільні можливості реалізації стратегії сталого розвитку. Приватизація державної власності в Україні здебільшого виявила негативні наслідки для широких верств населення та позитивні наслідки для олігархічного капіталу, який отримав легітимні умови застосування так званих диких форм експлуатації найманих робітників, і для якого проблеми збереження людства, екології є другорядними проблемами.

Джерела

1. Кулик В. Приватизація життя по-українськи [Електронний журнал]/В.Кулик/Український журнал. – 2008. -№7. – Режим доступу: <http://ukrzurnal.eu/ukr.archive.html/265/>.

2. Пасхавер О. Великому капіталу не вигідно втрачати такий об'єкт, як незалежна країна (інтерв'ю) [Електронний ресурс]/О.Пасхавер/Український журнал. – 2008. - №7. – Режим доступу: http://ukrzurnal.eu/pdf/uz_2008_07.pdf

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Маркелов А. М., студент 3 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Пчелинська Г.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Галузь туризму України являється невід'ємною частиною глобального туристичного процесу, яка без залучення державної допомоги, протягом останніх 15 років, збільшує обсяги виробництва туристичних продуктів. З одного боку, сучасний стан туризму в Луганській області скрутний, що обумовлено зменшенням обсягу туристичних послуг за рахунок зменшення матеріальної бази в туризмі та нестабільності середовища туристичних послуг (військові дії в межах ООС). З іншого боку, спостерігається зростання кількості туристичних операторів не лише на Луганщині, а й по всій Україні, отже потреба в українських туристичних послугах зростає. Тому питання перспектив існування туризму в Луганській області є дуже актуальною та потребує більш детального дослідження.

Мета дослідження: визначення пріоритетів та перспектив розвитку туризму в Луганській області.

Сьогодні туристична галузь є однією з найбільш перспективних галузей економіки, яка може стати стабільним джерелом доходу як для регіону, так і для національної економіки в цілому.

Зростаюче значення туризму та загострення проблем, пов'язаних з його розвитком, спонукають до пошуку нових шляхів розвитку. Це призвело до численних спроб адаптувати основні положення та принципи концепції сталого розвитку до контексту туризму.

Особливо це стосується України, країни з величезним туристичним та рекреаційним потенціалом, яка покладає великі надії в туристичну сферу економіки. Наразі Україна має можливість стійко розвивати туристичну галузь. Звичайно, концепцію сталого розвитку туризму, повністю відповідаючи принципам гармонійного

розвитку, важко реалізувати, але в той же час дана концепція - ідеал, орієнтир, якому слід прагнути [1].

Не дивлячись на те, що Луганська область належить до групи старих промислових регіонів, вона мала всі шанси заявити про себе як туристично-привабливий регіон, але події останніх років внесли свої виправлення, і тепер існує потреба переглянути та узагальнити, які туристичні та рекреаційні ресурси є в регіоні, та чи можуть вони бути доступними найближчим часом.

Нині лише десять із вісімнадцяти районів Луганської області можуть запропонувати свої туристичні та рекреаційні ресурси: Біловодський, Білокуракінський, Кременський, Марковський, Міловодський, Новоайдарський, Новопокровський, Сватовський, Старобільський та Троїцький. Два інших райони: Станично-Луганський та Попаснянський, хоч і контролюються владою України, але близькість до "лінії контакту" ворогуючих сторін та поганий стан інфраструктури не дозволяє вважати їх потенційно привабливими туристичними зонами найближчим часом.

Хоча найбезпечніші та найдоступніші, контрольовані північні райони регіону не є перспективними, варто зазначити, що стосовно розвитку певних видів туризму, особливо сільського зеленого туризму, вони завжди вважалися найвигіднішими. Тому необхідно більш ретельне вивчення туристичних та рекреаційних ресурсів, які все ще доступні регіону.

Основні проблеми, які перешкоджають розвитку туризму в регіоні - поки що недовіра потенційних клієнтів та відсутність належних умов для розвитку рекреаційної та соціальної інфраструктури для відпочинку.

Причини та засоби усунення проблем:

- страх потенційних клієнтів з інших областей України відвідувати територію Луганської області з причини наявного воєнного конфлікту на Донбасі. Усунути цю причину можливо за допомогою популяризації різновидів туризму серед населення. До області потягнуться люди, тільки тоді, коли місцеві жителі продемонструють безпечність життя в конкретних районах регіону. Після встановлення миру, коли саме населення продемонструє готовність відпочивати на рідних просторах, привертаючи увагу жителів сусідніх областей України, стане можливим відновлення в'їзного потоку іноземних туристів;

- обмежені екологічні та зелені туристичні екскурсійні маршрути в сільській місцевості: цю проблему можна вирішити лише шляхом особистого контакту та обговорення окремих маршрутів для кожної потенційної групи споживачів;

- низький рівень обізнаності населення щодо можливостей для відпочинку в регіоні, що підтверджується відсутністю інформації про доступні сільські садиби, бази відпочинку, санаторії тощо. Тільки власники (проводячи коректну рекламну політику) можуть презентувати своє творіння у найкращому та найпривабливішому світлі. Прикладом вирішення цієї проблеми може слугувати санаторій «Перлина», котрий внаслідок гарної рекламної політики розповсюдив інформацію про надання своїх послуг;

- значне скорочення туристичних агентств та відсутність туроператорів у регіоні внаслідок воєнного конфлікту на Сході України. Ця проблема зможе вирішитися лише після повного урегулювання конфлікту на Сході України. Стабільна територія надасть можливість розвитку для туристичного бізнесу;

- відсутність фінансування розвитку галузі туризму: ця проблема являється однією з головних перепон у подальшому розвитку туристичного бізнесу. Треба зрозуміти, що допомоги від держави у найближчий час чекати не варто, потрібно розраховувати тільки на свої сили, об'єднуючись у неурядові організації та активно

приймати участь у міжнародних грантових програмах розвитку депресивних територій, сфери обслуговування та туристичної сфери зокрема [2].

З початку проведення АТО кількість туристичних компаній значно скоротилася (табл. 1).

Таблиця 1

Суб'єкти туристичної діяльності Луганської області

Суб'єкти \ Рік	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Юридичні особи	47	8	8	7	7	7	7
Фізичні особи-підприємці	178	7	3	12	10	13	14

Джерело: складено автором на підставі [3]

Дані табл. 1 свідчать, що кількість суб'єктів туристичної діяльності за шість років зменшилася на 87%.

Фактори, що впливають на розвиток туризму в Луганській області:

✓ позитивні:

- велика кількість туристичних ресурсів;
- позитивна екологічна ситуація в більшості регіонів, що може стати поштовхом для розвитку зеленого туризму в майбутньому;
- велика історична, культурна та архітектурна спадщина Луганщини;

✓ негативні:

- недостатньо розвинена інфраструктура, система транспортного обслуговування;
- пошкодження, нехтування або навіть знищення пам'яток та культурної спадщини;
- недостатнє фінансування культурної спадщини;
- напруженість у міжнародних відносинах;
- низький дохід населення;
- недооцінка ролі туристичної галузі у наповненні бюджету.

Можливі результати розвитку туризму в Луганській області:

- збільшення кількості туристів, які в свою чергу наповнюють завдяки туристичному збору місцеві бюджети;
- збільшення частки прямих доходів туризму у ВВП країни;
- створення нових робочих місць та покращення добробуту місцевого населення [3].

Таким чином, відновлення галузі можливе за умови подолання негативних факторів, що перешкоджають розвитку туристичного бізнесу на Луганщині та активізації внутрішнього регіонального туризму. Після вирішення деяких проблем жителі регіону зможуть усвідомити, що тут є де відпочити, є на що подивитися і для того, щоб приємно провести свою відпустку, зовсім не обов'язково їхати в Західну Україну або взагалі за кордон. Досить просто поцікавитися які можливості має дана територія, і більшість бажаючих зможе організувати свій відпочинок відповідно до своїх індивідуальних потреб, не виїжджаючи за межі рідної області.

Джерела

1. Сайт сталого розвитку [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.sd4ua.org/golovni-temi-stalogo-rozvitku/turizm/>

2. Зеленко О. Науковий вісник Мукачівського державного університету 2015. - Серія Економіка. - Випуск 2(4). - Частина 2. - С.138-143. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/zelenko.htm

3. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Масюк А.В., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: д.пед.н., проф. Москальова Л.Ю.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Початок ХХІ століття визнається новою науковою парадигмою сталого розвитку, що означає стабільний соціально-економічний розвиток. Парадигма направляє українську державу на стратегію сталого розвитку, що сприяє вирішенню соціально-економічних завдань і проблем збереження сприятливого навколишнього середовища та природно-ресурсного потенціалу з метою задоволення потреб нинішнього й майбутніх поколінь [3, с. 104].

Метою дослідження є розробка науково-методичних напрямів формування механізмів розвитку соціально-економічного потенціалу регіону.

Регіональна стратегія сталого розвитку являє собою комплекс дій, направлених на досягнення соціально-економічних ідей, обумовлених наявними ресурсами, потенційними можливостями. Стратегія сталого розвитку регіонів змінюється в залежності від соціально-економічної та політичної орієнтації держави на певному етапі розвитку, складних взаємин центру з регіоном, зовнішньоекономічної ситуації, тобто від системи умов і факторів, що впливають на цільові установки розвитку суспільства в рамках єдиної держави [1, с. 8].

Розглянемо загальні вимоги до концепції сталого розвитку, враховуючи специфікацію регіону та виходячи з основних завдань, напрямів переходу до стійкого розвитку:

1. Плани дій виходу регіону з економічної, соціальної, екологічної кризи повинні відповідати цілям стійкого розвитку.

2. Враховувати як загальнодержавні завдання, так і специфіку проблеми розвитку регіону і муніципалітетів.

3. Враховувати зовнішні умови розвитку (орієнтація на ЄС і НАТО) шляхом міжнародної співпраці в усіх сферах: економічній, соціальній, екологічній.

4. Галузеві пріоритети економічного розвитку повинні враховувати внутрішні ресурси регіону та забезпечувати не тільки стабільність, але й покращення екологічної ситуації.

5. Регіональний розвиток повинен ставити за мету поліпшення навколишнього середовища шляхом підвищення екологічних стандартів економічної діяльності. Об'єму екосистеми повинна відповідати господарська діяльність у регіоні, для чого потрібно впроваджувати енергозберігаючі та ресурсозберігаючі технології, забезпечити реструктуризацію економіки в напрямку розширення перспективних послуг, формувати відповідно до нових умов структуру загального і особистого споживання.

6. Економічна вигода не може компенсувати соціальний і екологічний збиток, який повинен бути мінімальним. Слід прагнути до формування раціонального балансу цілей економічного, соціального та екологічного розвитку області.

Також необхідно зупинитися та тому, що у процесі досягнення стратегічних цілей сталого розвитку регіону необхідне проведення постійного моніторингу соціального і економічного регіонального розвитку з урахуванням впливу життєдіяльності регіону на природне середовище. В Україні поки немає єдиної методології проведення подібної оцінки, і методичний інструментарій відрізняється істотним набором.

Також, одним із справедливих тверджень є те, що основний принцип сталого розвитку - «розвитку без руйнування» - досягається при єдності існування і пропорційному рівні розвитку основних факторів якості життя: економічного, політичного, соціального та екологічного, - такий підхід дозволить забезпечити одну зі складових якості життя населення при оптимізації інших.

Парадигма сталого розвитку, що передбачає динамічний процес послідовних позитивних змін, які забезпечують збалансованість економічного, соціального та екологічного аспектів, повинна лежати в основі формування підходів до вирішення проблем територіальних утворень. Це особливо актуально сьогодні, коли відбувається перенесення центру ваги економічних реформ на рівень регіонів і посилення їх ролі в реалізації економічної політики держави.

Пріоритетним підходом в здійсненні реформ на рівні регіону має бути переконання, що слід відмовитися від ототожнення розвитку території з її господарським розвитком. Не можна вважати регіон стійко розвиваються тільки за ознакою підвищення економічних показників. Сталий розвиток має бути націлене на досягнення високої якості життя населення, при позитивній динаміці комплексу показників.

У цій ситуації особливого значення набуває завдання узгодження інтересів місцевого, регіонального, державного рівня влади, корпорації, населення. Забезпечення взаємодоповнюваності цих інтересів вимагає інноваційних управлінських рішень, що дозволяють ініціювати системний ефект в економічних, політичних і соціокультурних контекстах.

Перспективи нашого дослідження полягають у розробці наступної системи цілей розвитку для досягнення стратегічних цілей:

По-перше, формування інституціональної інфраструктури інноваційної економіки.

По-друге, розвиток людського капіталу, підвищення його мобільності та адаптованості до сучасних технологій та соціокультурних програм.

По-третє, інноваційний розвиток використання енергії та енергозбереження

По-четверте, побудова мультикультурних комунікацій.

По-п'яте, розвиток сільськогосподарського комплексу з перспективою кластерів.

Стратегія передбачає формування нових ресурсів, товарів та послуг, активізацію інноваційно-інвестиційної діяльності, прояв творчого підходу в діяльності керівних органів, вдосконалення інфраструктурної складової, збалансованість ринкового середовища, ефективне управління рішення, стимулюючі діяльність ділового сектора, з іншого, оптимізація, процеси взаємодії центру з регіонами. Індикативне та стратегічне планування та прогнозування, ефективне використання яких може забезпечити стійкий

розвиток регіону, одночасно сприяючи забезпеченню гідної якості життя населення, може бути головним інструментом реалізації зазначеної стратегії. [2, с. 18].

Отже, зупинимося на основних чинниках сталого розвитку регіону:

1) екологічні фактори:

- природно-кліматичні умови;
- техногенні забруднення;

2) фінансово-економічні чинники:

- стабільність бюджету регіону, незалежність від дотацій, трансфертів з федерального бюджету;

- участь регіону у федеральних цільових програмах, пріоритетних національних проектах, стратегіях розвитку макрорегіонів;

- діяльність кредитних установ, страхових компаній і т.д. ;
- вплив економічної нестабільності;

3) промислово-виробничі фактори:

- наявність потужної виробничої бази;

- наявність на території регіону мінеральних ресурсів;

- залежність регіону від монополій (нафтових, газових монополій, підприємств електро- і теплоенергетики, залізниці, телекомунікаційних компаній і т.д.);

4) наявність в регіоні розвиненої інфраструктури:

- наявність і стан в регіоні автодорожньої мережі, залізниць, аеродромів;
- зв'язок, телекомунікації, доступність інтернету;
- ринкова інфраструктура;

5) продовольча безпека регіону:

- стан сільського господарства регіону;
- стан торгової мережі;
- наявність і розвиток переробних підприємств;
- діяльність вертикально-інтегрованих комплексів в АПК;

6) регіональний маркетинг:

- впізнаваність регіону в федеральних ЗМІ;
- національні, регіональні свята, торжества;

7) соціальна сфера, культура, громадська діяльність:

- розвинена соціальна сфера;

- наукові, освітні установи;

- наявність кваліфікованих трудових ресурсів і робочих місць;

- установи культури і мистецтва, заходи та ін. ;

- діяльність громадських організацій (некомерційних, екологічних, студентських, профспілки і т.д.);

- міжнаціональні, міжрелігійні відносини. [4, с. 236-237]

Стратегія сталого розвитку України до 2030 року спрямована на вектор розвитку – забезпечення сталого розвитку країни, проведення структурних реформ, забезпечення економічного зростання екологічно невиснажливим способом, створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності. □

Висновки.

Таким чином, сталий розвиток регіону - це комплексний процес, що веде до вирішення проблем населення на регіональному рівні, до підвищення умов життя жителів регіону шляхом досягнення збалансованості соціально-економічного та

екологічного розвитку, здійснюваного на основі раціонального використання всього ресурсного потенціалу регіону, включаючи географічні особливості регіону, а також особливості економіки, інфраструктури, промисловості і потенційних можливостей окремих міст, що відносяться до даного регіону.

Джерела

1. Долішній М. Актуальні завдання інтенсифікації соціально-економічного розвитку регіонів України / Долішній М. // Регіональна економіка. - 2005. – № 2. - С. 7-15.
2. Карімов Г.І. Регулювання соціально-економічного розвитку регіону з використанням комплексних індикаторів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / Г.І. Карімов. – Д., 2009. – 18 с.
3. Підлісна О.А. Стан та перспективи розвитку регіонів України: методи оцінки ефективності територіальних утворень / О.А. Підлісна // Регіональна економіка. - 2007. – № 1. - С. 104-115.
4. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики: учебник для вузов. – М.: Высшая школа экономики, 2007. – 495 с

ГЕНДЕРНІ РОЗРИВИ В ОПЛАТІ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Мосійчук Д.О., студент 3 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Хандій О.О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Гендерні розриви в оплаті праці в Україні – це форма сексизму та дискримінації на ринку праці, що полягає в неоднаковій оплаті праці жінок і чоловіків. Жінкам в усьому світі в середньому платять на 20-30% менше, ніж чоловікам, за ту ж саму роботу на аналогічній посаді [1].

Метою роботи є дослідження стану досягнення в Україні Цілі сталого розвитку № 5 «Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток» в аспекті рівних прав і можливостей в оплаті праці.

За останні кілька років для вирішення проблеми нерівності в оплаті праці, багато нормативних документів були прийняті, як на міжнародному так і на національному рівні. В Україні рівні права жінок і чоловіків гарантує Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Відповідно до статті 17 цього закону роботодавець зобов'язаний здійснювати рівну оплату праці жінок і чоловіків з однаковою кваліфікацією та робочими умовами. Стаття 18 того ж закону передбачає, що рівні можливості також можуть бути забезпечені через колективні договори. Однак, незважаючи на всі гарантії рівної оплати праці, принцип рівності не завжди працює. Так, наприклад, Ісландія, яка займає перше місце в рейтингу рівноправності відповідно до Глобального індексу гендерної рівності за 2017 р., розрив в оплаті праці жінок і чоловіків становить від 14 до 18 відсотків (на благо чоловіків). Україна посідає шістдесят перше місце за цим показником, а різниця в заробітній платі між жінками і чоловіками на момент оцінки близько 25 відсотків [1]. В 2018 році в Україні існував гендерний розрив в оплаті праці близько 21%, що вище, ніж в більшості європейських країн (в середньому по ЄС - 16%).

За даними Державної служби статистики України на початок 2019 року заробітна плата чоловіків в Україні майже на 22% вище від заробітної плати жінок, і ця різниця

збільшується протягом року: у першому кварталі 2019 року середня заробітна плата чоловіків становила 9031 грн, жінок - 7080 грн, що на 21,6% менше; у третьому кварталі різниця ще збільшилася, чоловіки тепер отримують в середньому 10411 грн, а жінки - 7921 грн.

В цілому у всіх без винятку областях України заробітна плата чоловіків набагато вище. Так, найбільший розрив у заробітній платі спостерігається в Донецькій (37%) і Полтавській областях (29,6%), а найменша різниця – в Херсонській (11,9%) і Чернівецькій (13,2%). У м. Києві жінки заробляють у середньому на 18,7% менше чоловіків – 12386 грн, в той час як чоловіки отримують 15227 грн [статистичні дані наведені за даними офіційного сайту Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua]. Проте за професіями найбільша різниця між зарплатами чоловіків і жінок існує в авіації – чоловіки заробляють на 42,3% більше ніж жінки, а найменший розрив у заробітній платі у сфері водного транспорту (чоловіки заробляють на 2,4% більше, ніж жінки) та в області адміністративних послуг (чоловіки отримують на 2,1% більше).

На відміну від європейських країн українське законодавство не пропонує ефективного механізму реалізації системи рівної оплати праці. Відповідні гарантії зазвичай дотримуються індивідуально або на вимоги профспілкових організацій. Крім того, слід враховувати той факт, що є велика частка співробітників, які отримують заробітну плату (або значну її частину) в неофіційному порядку. Складно говорити про рівну оплату і порушення цього принципу в ситуації, коли, за різними оцінками, близько 35 відсотків працівників в Україні отримують "зарплату в конвертах".

Порівняно з європейськими країнами Україна має досить низьку чутливість до всіх видів правопорушень та дискримінації (в т.ч. за статтю працівників). У зв'язку з цим роботодавці повинні дотримуватися принципу рівної оплати праці жінок і чоловіків з рівною кваліфікацією і рівними умовами праці [2]. Для цього держава повинна забезпечити ефективний механізм контролю за виплатами заробітної плати щодо відповідності вимогам законодавства, усунути практику оплати праці працівникам «в конвертах» і впроваджувати підходи до ефективного захисту прав працівників з урахуванням досвіду інших країн. У той же час працівники повинні навчитися відстоювати своє право на прозору заробітну плату і мати правову обізнаність щодо принципів рівної оплати праці жінок і чоловіків.

Джерела

1. Global Wage Report 2018/19: What lies behind gender pay gaps International Labour Office – Geneva, 2018. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/--publ/documents/publication/wcms_650553.pdf (дата звернення: 18.10.2019).

2. Гилевич Л. Принцип равной оплаты труда женщин и мужчин в Украине. URL: <https://severodonetsk.hh.ua/article/22359>. (дата звернення: 19.10.2019).

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОСТІ

Піддубна К. О., магістрант 2 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Швець Н.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Основою стратегічного курсу України має стати впровадження інноваційної моделі економіки, що передбачає обов'язкову модернізацію промисловості, без якої сталий і довготривалий розвиток просто неможливий.

Однією із найважливіших економічних передумов розвитку будь-якої галузі є наявність та ефективне використання її трудового потенціалу, тому що без людини та її праці створення суспільних, економічних та інших благ неможливе. Якісне використання трудового потенціалу забезпечує сталий економічний розвиток та сприяє підвищенню соціальної стабільності суспільства [1, с. 252].

Для розуміння актуальних галузевих тенденцій в сфері праці та адекватного формування, розвитку трудового потенціалу важливим є проведення періодичного його аналізу.

Основними завданнями аналізу трудового потенціалу є: формування сукупності показників для його оцінки; оцінка забезпеченості галузі персоналом із заданими кількісними та якісними характеристиками; виявлення тенденцій змін трудового потенціалу підприємств галузі; розробка заходів та практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління трудовим потенціалом підприємств та галузі в цілому.

Найважливішим при визначенні кількісного значення потенціалу й ступеня його використання є вибір показників виміру. Головним показником, що характеризує виробничі можливості галузі, є кількість зайнятих працівників у виробництві. Однак цього недостатньо для повної характеристики трудового потенціалу, особливо для визначення напрямків його розвитку. Однак, визначення якісної складової потенціалу для певного виду промисловості є дуже складним завданням.

Большенко С.Ф. та Швець Н.В. в монографії [2] зазначають, що проблема якісної оцінки трудового потенціалу полягає у:

- визначенні еталона (норм, стандартів), до якого буде проводитися порівняння;
- великій розмаїтості набору якісних параметрів трудового потенціалу, що ускладнює, по-перше, зведення однієї якісної характеристики до іншої або знаходження єдиної їхньої еквівалентної основи; по-друге, якщо одна частина ознак якості трудового потенціалу є взаємозалежною, то інша характеризується відсутністю всякого внутрішнього зв'язку між ними; по-третє, на якісні показники впливає безліч суб'єктивних факторів, які можуть спотворювати результати оцінки трудового потенціалу.

Ще однією суттєвою перешкодою при оцінюванні потенціалу, яку виділяє і В.П. Антонюк [3] є те, що проблема аналізу та оцінки трудового потенціалу промисловості впирається у нестачу даних. Офіційна статистика надає обмежену кількість статистичної інформації щодо кількісних та якісних параметрів персоналу промисловості, при цьому кількість показників зменшується. Якщо на рівні окремого підприємства на основі первинної інформації можна достатньо детально проаналізувати кількісні та якісні параметри трудового потенціалу, то на рівні промисловості такі можливості обмежені, для них необхідні спеціальні обстеження, що потребує немало часу та коштів.

Через певні проблеми з якісної оцінки трудового потенціалу, на практиці використовується спрощений підхід, при якому якісна характеристика трудового потенціалу обмежується даними, що відбивають освітній і кваліфікаційний рівень, наявність спеціальної кваліфікаційної підготовки та стан здоров'я. Методика оцінки якісних характеристик трудового потенціалу базується на визначенні об'єкту та показників аналізу, що характеризують відповідні компоненти потенціалу. Наприклад, здоров'я характеризується показниками захворюваності, смертності; професіоналізм –

чисельністю робітників, що підвищили кваліфікацію, зниженням втрат виробництва, підвищенням якості продукції (робіт, послуг); освіта – чисельністю осіб, що навчались у навчальних закладах усіх рівнів та закінчили їх і т.д. [2].

Проаналізувавши наявну інформацію у державній статистиці можна виділили наступні групи показників для оцінки потенціалу певної галузі (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз загальнодоступних статистичних даних для оцінки трудового потенціалу промисловості

Показники	Наявність інформації
1	2
Кількісні характеристики трудового потенціалу певної галузі	
Кількість зайнятих працівників у виробництві продукції, тис. осіб	+
Чисельність безробітних, що перебували в умовах вимушеної неповної зайнятості, тис. осіб	+
Використання фонду робочого часу працівників, годин в середньому на одного працівника	
у тому числі:	
відпрацьовано	+
невідпрацьовано	+
з причин переведення на непов. роб. день з економічних причин	+
відпустки без збереження заробітної плати	+
Якісні характеристики трудового потенціалу певної галузі	
Здоров'я	
Загальна захворюваність, кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань, тис. осіб	
Науковий потенціал	
Кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи, всього осіб:	
у тому числі мають науковий ступінь:	
доктора наук	
кандидата наук	
Впровадження прогресивних технологічних процесів	
Освіта	
Кількість зарахованих студентів до вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації (за певною спеціальністю), осіб:	+
Кількість випущених студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, (за певною спеціальністю), осіб:	+
Підготовка та підвищення кваліфікації кадрів, тис. осіб	
Навчались новим професіям	
Підвищили кваліфікацію	

За результатами аналізу загальнодоступної статистичної інформації для оцінки трудового потенціалу певної галузі промисловості можна зробити такий висновок. Наявні дані дають можливість достатньо повно оцінити тільки кількісну складову трудового потенціалу, якісна ж його характеристика обмежується аналізом показників припливу на галузевий ринок праці молодих фахівців. На нашу думку, повна оцінка трудового потенціалу промисловості має проводитись як за кількістю зайнятих на

підприємствах працівників певного освітнього рівня та професійної підготовки, так й враховувати їх активності, мобільності, інноваційності тощо, що може дати уявлення про спроможність трудових ресурсів до праці в сучасних умовах промислової діяльності, результатом якої має бути довготривала конкурентоспроможність галузі.

Джерела

1. Міронова Л. Г. Оцінювання нереалізованого трудового потенціалу регіонів України / Л. Г. Міронова, О. І. Макаренко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія —Економічні науки#. — Вип. 6., част. 1. — 2014. — С. 252–254.
2. Большенко С. Ф., Швець Н.В. Оцінка та тенденції розвитку трудового потенціалу Луганської області/Управління розвитком трудового потенціалу України: Монографія/ за заг. ред. д.е.н., Г.Г. Савіної.-Херсон,ХНТУ МОН України, Вид-во ІІІ Вишемирський В.С., 2010.-372с.
3. Антонюк В.П. Динаміка кількісних і якісних характеристик трудового потенціалу промисловості як загроза її модернізації/ В.П. Антонюк//Економіка і організація управління.-2016.-№3(23).-С. 19-28

АГРАРНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС ЛУГАНЩИНИ:РЕАЛІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Скляр Д.В., студентка 3 курсу

*Наукові керівники: викладач-методист в/к Колеснікова В.В.,
викладач ІІ категорії Кукушкін Д.В.*

Севєродонецький хіміко-механічний технікум СНУ ім. В.Даля

Актуальність дослідження. Сільське господарство відіграє сьогодні дуже важливу роль в економіці України, аграрні акценти у формуванні макроекономічної ситуації держави стають дедалі відчутнішими. Луганська область раніше була пізнавана своїми заводами, шахтами та металургійними підприємствами ,але після складної ситуації на Сході України, що сприяла втраті приблизно 70% територій області, обрала аграрний напрям розвитку. Завдяки розвитку сільського господарства на сільських територіях, підконтрольних Україні, села продовжують існувати, їх інфраструктура розвивається та населення має робочі місця. Тому підтримка сільгоспвиробників Луганщини, що працюють в умовах, розташованих поряд з місцями бойових дій, є життєво важливою не тільки для місцевого населення, а й для України в цілому. Сьогодні існує реальна потреба детального дослідження проблем аграріїв Луганщини та визначення методів вирішення проблем для цього стратегічного виду господарської діяльності.

Мета дослідження: визначення методів стимулювання сільського господарства Луганської області, аналіз стану діяльності аграрного комплексу та перспективи його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Вирощування зернових та технічних культур в Луганській області на сьогоднішній день займає перше місце в агропромисловому потенціалі області. Аграрія дає приблизно 20% валової доданої вартості та є бюджетоутворювальним сектором економіки поміж інших. Станом на 2019 рік на Луганщині нараховується всього 12 міст, 28 селищ міського типу, 517 сільських територій, причому на цих територіях 997,2 тис. гектарів складає виоране поле. У порівнянні з іншими областями України Луганщина займає лише 14 місце за посівними

площами. Крім того, військовий конфлікт із сусідньою державою призвів до значного зменшення території області.

Поточна ситуація в агробізнесі Луганщини така : посівні території не розширюються, аграрному комплексу явно не вистачає підтримки зі сторони держави, але всупереч цьому, останні дані зібраного врожаю в Луганській області, є досить обнадійливими, врожайність озимої пшениці в середньому 3,78 т/га, що складає 1 млн 137 тис. тонн. Такого врожаю на Луганщині не було протягом 29 років. Переважають в області малі та середні аграрні комплекси і лише два агрохолдинги: ПП ТОВ СП «НІБУЛОН» (18,2 тис. гектарів) та ПРАТ СВФ «Агро-тон» (86,7 тис. гектарів).

Користь для держави від малих та середніх сільських господарств в Луганській області вагома. Вони підтримують інфраструктуру сільської місцевості, допомагають сільським школам та в зимовий час підтримують очищеними дороги загального користування в селі, надають місцевим робочі місця, підтримуючи тим самим існування сіл.

На сьогодні під контролем України залишилось лише декілька великих міст, які мають серйозні проблеми з працевлаштуванням населення ,оскільки критично скорочується кількість працюючих промислових підприємств. На нашу думку, одним із варіантів припинення потоку трудових мігрантів за межі області може стати залучення працездатного населення до реальної роботи на підприємствах агропромислового напрямку, які можуть бути створені за умов оптимізації посівних територій Луганщини.

Суттєвою проблемою агробізнесу є нестабільність податкового законодавства, що призводить до зростання податкового навантаження на сільськогосподарських товаровиробників, спричиняючи серйозні проблеми. За останні роки мав місце перехід від фіксованого сільськогосподарського податку до формального приєднання ФСП до спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності у формі платників єдиного податку четвертої групи згідно Податкового кодексу України. Зокрема, зазнала змін база оподаткування. Якщо для ФСП вона визначалася, виходячи з нормативно-грошової оцінки землі, то для розрахунку єдиного податку використовувалася нормативно-грошова оцінка з урахуванням індексації. Як результат зростання бази оподаткування практично у сім разів. Слід відмітити також постійне підвищення ставок єдиного податку.

Будь-який бізнес потребує стабільності та передбачуваності податкового законодавства, можливості планування податкових витрат та платежів. Зміни у діючому законодавстві свідчать про те, що оподаткування аграрного бізнесу поступово втрачає важливу регулятивну функцію, але натомість фіскальна функція відіграє у даній ситуації все вагомішу роль.

На наш погляд, потрібен перегляд ставок та бази оподаткування з урахуванням умов сьогодення, щоби мінімізувати ризики витіснення суб'єктів малого підприємництва із найприбутковіших видів аграрного бізнесу.

Пряме оподаткування (земельний податок), як варіант ефективного державного фінансового регулювання розвитку аграрного сектору України, може реально сприяти підтримці аграріїв у їх непростому бізнесі. Така система оподаткування доходів сільськогосподарських підприємств залучатиме товаро-виробників агрогалузі до фінансування потреб на мінімальному рівні й стимулюватиме їх нарощувати виробництво, підвищувати його прибутковість ,більше враховуватиме специфіку галузі.

Аграрії для виконання сільгоспробіт закуповують паливо для заправки техніки, та при цьому вони сплачують акцизний податок на реалізацію паливо, а реалізації

палива як такової немає. Найкращим виходом з даної проблеми є, на нашу думку, відміна акцизного податку саме для даної категорії платників акцизу, що покращить фінансовий стан сільського господарства в Луганській області.

До низки проблем агросектору Луганщини слід віднести відсутність притоку інвестицій зовні, оскільки військовий конфлікт перетворив Луганську область у зону ризикового хліборобства. У складних умовах виживають середні та малі аграрні господарства, у більш вигідному стані – агрохолдинги, оскільки знайти фінансову підтримку у банківських структурах через зрозуміле кредитування сьогодні реально тільки великим підприємствам (зависокі ставки кредитування по силах саме масштабному бізнесу і саме йому є що запропонувати банкам в якості заставного майна на відміну від малого та середнього бізнесу).

Крім того, на наш погляд слід прискорити запровадження розгорнутої мережі лізингових програм для аграріїв, що дозволить їм формувати сучасну виробничу базу для удосконалення агротехнологій на конкурентному ринку.

Не менше важливою проблемою агровиробників Луганській області є відсутність достатньої кількості елеваторів (один елеватор знаходиться в Старобільську – «Старобільський елеватор» ТОВ СП «НІБУЛОН»). Цей факт не створює конкуренції в ціні, тому фермери Міловського, Марківського, Біловодського та Новописковського районів, не маючи іншої перспективи, згодні продавати зерно за діючими цінами. Вирішення даної проблеми – знову питання інвестування в умовах зони ризикового бізнесу, тобто питання часу та доброї волі потенційних інвесторів. Слід окреслити і неможливість експорту зернових та технічних культур малими та середніми господарствами на відміну від агрохолдингів Луганщини, які мають таку можливість. Натомість малий та середній бізнес вимушений реалізувати продукцію тим же агрохолдингам.

Висновок. Аграрний комплекс на сьогоднішній день відіграє важливу роль і в житті сільської місцевості, і в житті України в цілому. Луганська область має всі умови для розвитку посівних територій під зернові та технічні культури, аграріям лише не вистачає підтримки зі сторони держави. Потрібен реальний перегляд системи оподаткування та кредитування агробізнесу, оскільки держава повинна бути зацікавлена у перспективності одного з стратегічних напрямків розвитку економіки країни з урахуванням наявності найкращих за якістю в Європі родючих українських земель. Зміна умов господарювання для аграрних господарств надасть їм більше перспектив для збільшення робочих місць, високих врожаїв та стимулювання українців не залишати Батьківщину у пошуках роботи, а працювати вдома.

Джерела

1. Журнал «The Ukrainian Farmer», березень 2018, інтерв'ю із заступницею директора Департаменту агропромислового розвитку ОДА Луганської області Любов'ю Безкорвайною.

2. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Сайт Луганської обласної військово–цивільної адміністрації [Електронний ресурс] – <https://my.gov.ua>

4. Головний сайт для агрономів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://supperagronom.com>

5 Закон України «Про фіксований сільськогосподарський податок».

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Татаренко Д.С., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Чернодубова Е.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Україна все більше зазнає натиску світової, фінансової й економічної кризи. І особливу увагу потрібно приділяти наступним важливим кардинальним ризикам та загрозам соціально-економічної безпеки, як підтримання експортно-сировинної моделі розвитку національної економіки, низька конкурентоспроможність й вагома залежність найважливіших сфер від тиску зовнішньої економіки, національні ресурси без належного контролю, відсутність відповідного стану промисловості, енергетики, непостійний розвиток на регіональному рівні, мала степінь захисту національної системи фінансів, наявність так званого корупційного раю та криміналізація господарсько-фінансових відносин, незаконний перетин кордону, все це заважає Україні бути серед розвинених країн-лідерів.

Усвідомлення постійних відносин людини та природи - це головне з чого потрібно розпочати, бо це дуже взаємопов'язані речі. Базаров, герой книги Тургенєва, говорив: «Природа – не храм, а майстерня, і людина в ній працівник». На сьогоднішній день є багато тому прикладів. [1, с. 64].

Навколишнє середовище забруднюється все дедалі більше й люди щоденно відчують на собі ці наслідки (мінеральні добрива, продукти радіоактивного розпаду, канцерогени, отрутохімікати, промислові викиди), весь побутовий і комунальний непотріб, останки гірських порід, стічні води що засмічують нашу українську землю, на жаль, про це можна говорити довго. Але вихід завжди є: наприклад, соціальна та екологічна відповідальність, котра направлена на поліпшення стану екологічної безпеки, співвідноситься з результатами фінансового звіту. Економіка що використовує екологію як орієнтир забезпечує підвищення конкурентоспроможності всієї нації шляхом покращення середовища перебування, підвищення якості і довготривалості життя. Піклування компаній про навколишнє середовище може бути запорукою стабільного розвитку суспільства, але охорона середовища, розподіл природних ресурсів, план по екологічній безпеці – ось чого потребує сталий економічний та соціальний розвиток України [1, с.148].

Нинішня екологічна ситуація давно вже стала кризовою, адже це формувалося під впливом часу з ігноруванням реальними законами розвитку і поновлення природно-ресурсного комплексу України. Зазвичай, гострі місцеві ситуації посилюються великими регіональними загостреннями.

У державній екологічній політиці має бути один правильний підхід до всіх ситуацій – теорія положення сталого розвитку, що ґрунтується на балансі співвідношень екологічних та економічних інтересів. У великих промислових центрах України багато правових екологічних проблем і за характером вони є регіональними. Саме тому регіональна екологічна політика котра спрямована на екологічну безпеку антропогенно-переважених територій з екологічно тяжким станом формує особливість територіальних можливих ризиків, а звідси – й синтез проблем в певному регіоні з урахуванням його особливостей: економічних, промислових та господарських. На допомогу цим проблемам виник економічний механізм прискорення. Це певні заходи та прийоми, спрямовані на регулювання відносин у сфері користування природними ресурсами ціль яких базується на вдосконаленні природокористування, формуванні системи охорони та відновленні природного

середовища, системі поліпшення екологізації виробництва залучаючи та перерозподіляючи кошти суб'єктів природокористування місцевого та державного бюджетів на фундаменті принципів відшкодування завданої шкоди та платності користування природними ресурсами. Економічний механізм поліпшення екологічної безпеки складається з фінансово-економічних, організаційно-управлінських та регулятивно-правових заходів [2, с.62].

Не секрет, що той механізм поліпшення безпеки екології та вдосконалення природокористування по нашій території знаходиться на стадії розвитку та вдосконалення тому слід розширити цей механізм поліпшення до кращого ніж ми маємо на сьогоднішній день. І він повинен іти назустріч сталому розвитку країни завдяки заохоченню та спонуканню мешканців і компаній до використання еколого орієнтованих, нових технологій.

Головне що має подолати цей механізм так це суперечність між соціальними, економічними та екологічними перевагами.

Для того щоб оцінити та спрогнозувати його успішність можна виділити найголовніші критерії:

1) здатність до реалізації економічних інтересів членів суспільства щодо динаміки відносин користування природними ресурсами;

2) ступенева інтегрованість, узгодженість поєднання еколого економічних цілей суб'єктів на різному рівні суспільного відтворення;

3) екологічна ефективність і сприяння якості навколишнього середовища причинності застосування характерних йому засобів у практиці господарювання;

Укорінення та розробка нових механізмів зробить можливим не тільки покращення життя населення до кращої сторони, а й змінить стратегічний напрям державного розвитку. За допомогою цього з'явиться змога забезпечити введення новітніх наукових и технічних досягнень, вдосконаленні діючих методів та способів господарювання. Тому можна гарантувати належний рівень екологічної безпеки на державному рівні шляхом створення механізму економічного сприяння екологічній безпеці.

Розробка системи критеріїв економічного сприяння екологічній безпеці повинна базуватися на використанні принципів та підходів, таких як:

- наукова обґрунтованість;
- складність, необхідність врахування економічних, соціальних та екологічних складових об'єкта дослідження;
- відданість, орієнтація на забезпечення належного рівня соціально-економічного добробуту населення;
- систематичний з урахуванням конкретних взаємозв'язків та взаємозалежностей між різними компонентами об'єкта;
- суб'єктивність, врахування досліджуваних проблем з урахуванням конкретних характеристик досліджуваного об'єкта;
- альтернативи, ідентифікація та обґрунтування різних способів та способів використання потенціалу об'єкта;
- реалістичність, можливість реальної реалізації запропонованих заходів та їх практичне застосування;
- можливість оцінювати стан, проблеми та основні загрози досліджуваному об'єкту;
- брати на себе певні ризики на рівні, що не перевищує його максимально дозоване значення;

- високий рівень обізнаності.

Показники та критерії ефективності економічного механізму сприяння екологічній безпеці також повинні охоплювати:

- ресурсний потенціал регіону, стан його виснаження, можливості його використання, збереження та відтворення;

- рівень ефективності використання ресурсів, як природних, так і людських та фінансових, обов'язкове порівняння цих показників з однаковими показниками економічно розвинених країн (особливо показників споживання виробничих ресурсів);

- показники соціального добробуту та соціальної стабільності в регіоні порівняно з середніми національними та світовими стандартами;

- ризики та збитки, передбачені стихійними лихами та усуненням їх наслідків;

- запобігання та зменшення можливої шкоди внаслідок екологічних катастроф, спричинених антропогенним впливом людини.

Аналізуючи підходи до трактування екологічної безпеки та висловлюючи власну думку з цього приводу, ми можемо визначити її як складову національної безпеки, як стан захисту екологічних інтересів живих істот та захисту навколишнього середовища, який досягнуто за допомогою набору інструментів та впливає на інтереси теперішнього та майбутніх поколінь. Україна для моделі сталого еколого-економічного розвитку можлива лише за умови забезпечення екологічної безпеки як складової національної безпеки країни. І засоби екологічного та економічного управління, які можуть допомогти компанії зберегти позиції на ринку та зменшити екологічний слід, будуть грати важливу роль у цьому процесі. Важливим заходом є забезпечення належної освіти екології суспільства та широкої громадськості. Це гарантуватиме стабільний економічний розвиток, підвищить конкурентоспроможність національних товарів на світовому ринку та забезпечить високий рівень екологічної безпеки в країні.

Джерела

1. Брижань І. А. Екологізація промисловості як інструмент сталого розвитку України // Екологічний вісник. – 2012. – № 4(липень-серпень).

2. Савченко В. Ф. Методичні основи визначення економічної ефективності природоохоронної діяльності // Актуальні проблеми економіки. – 2011.

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ

Тіщенко С.Ф., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Федорова О.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Крім нездорової батьківської прихильності, вплив однолітків став одним з найбільш значущих чинників, виявлених дослідниками для прогнозування правопорушень. В одному з досліджень використовувалася вибірка неповнолітніх, щоб з'ясувати вплив сім'ї та однолітків на злочинність.

Згідно з концепцією дезорієнтації, запропонованої французьким соціологом Емілем Дюркгеймом (1858-1917), джерела формування девіації є соціальні кризи, коли відбувається неузгодженість прийнятих норм і життєвого досвіду людини і настає стан аномії - відсутності норм.

Американський соціолог Роберт Мертон (1910-2003) вважав, що джерелом девіації є не відсутність норм, а неможливість їх дотримуватися. Аномія - це розрив між запропонованими культурою цілями і доступністю соціально схвалюваних засобів

для їх досягнення. У сучасній культурі провідними цілями вважаються успіх і багатство. Але суспільство не надає всім людям законних засобів для досягнення цих цілей. Тому людині доводиться або вибирати незаконні засоби, або відмовлятися від мети, замінивши її ілюзіями благополуччя (наркотиками, алкоголем і т.інш.).

Ще один варіант девіантної поведінки в такій ситуації - бунт проти суспільства, культури і встановлених цілей і засобів. Відповідно до теорії стигматизації (або навішування ярликів) все люди схильні до порушення норм, але девіантом стають ті, на кого «наклеєний» ярлик девіанта. Наприклад, колишній злочинець може відмовитися від свого злочинного минулого, але оточуючі будуть сприймати його як злочинця, уникаючи спілкування з ним, відмовляти в прийомі на роботу і т.інш. В результаті у нього залишається тільки один варіант - повернутися на кримінальний шлях [3, с. 142].

Девіантна поведінка серед дітей, підлітків і дорослих, мабуть, знаходиться під сильним впливом прихильності і контролю, які вони відчували зі своїми батьками. Індивідів краще зрозуміти через оцінку взаємодії між членами сім'ї і між ними, неможливо точно оцінити заклопотаність індивіда без спостереження за взаємодією інших членів сім'ї. Сім'я, відома як «система», функціонує так, що кожен учасник пов'язаний, щоб впливати на поведінку один одного і створювати схеми.

Отже, неможливо точно зрозуміти людину без посилання на його сім'ю. Прийнято вважати, що однолітки і суспільство дуже сильно впливають на поведінку людини, особливо в підлітковому віці; тим не менш, людина спочатку дізнається і стикається зі своїми першими впливами через сім'ю, особливо батьків.

Перша і, отже, найбільш впливова фігура в житті - це батьки. Оскільки сім'я є основною соціальною взаємодією між дітьми, батьки першими формують або заважають самооцінці своєї дитини; вони створюють правила і середу для класичного виховання своєї дитини. Батьки надають такий значний вплив на розвиток людини, що володіють надзвичайною силою, іноді навмисно ця сила використовується для того, щоб їхні діти стали тими, ким хочуть бачити їх батьки; ґрунтуючись на поведінці батьків і здорової емоційної прихильності дітей до батьків, діти можуть розвиватися здоровими і стати мотивуючими; проте діти також можуть стати не адаптивними і навіть руйнівними для себе і / або інших. Hirsky (1983) заявив: «Кримінологи починають цікавитися людьми тільки після вчинення ними злочинних дій, і тоді вже занадто пізно дізнаватися про сімейну ситуацію, особливо в період виховання дітей.

В результаті багато теорій злочинної поведінки ігнорують сім'ю і, отже, не пояснюють конкретні проблеми виховання дітей, які можуть бути пов'язані з імовірністю подальшого девіантної поведінки» [1, с. 218].

Структура сім'ї, батьківський контроль і батьківська прихильність не визначали серйозну злочинність. Замість цього асоціація однолітків зробила найбільший вплив на підлітка, яка вчинила серйозну злочинну поведінку [2, с. 32].

Жорстоке поводження з дітьми та небезпечні моделі прихильності зазвичай призводять до того, що у дитини розвивається низька самооцінка, міжособистісні проблеми, підвищується рівень депресії, тривоги, зловживання психоактивними речовинами, соматизації, розлади особистості та інших психологічних труднощів.

Неадекватна батьківська прихильність, контроль і насильство веде до дитячої ворожості по відношенню до батьків, що призводить до того, що у дитини розвивається низька самооцінка; щоб компенсувати свою незахищеність, підлітки частіше схильні до впливу однолітків-правопорушників, беруть напрямок в девіантну поведінку і розвивають психологічні проблеми.

Таким чином, викладене вище дозволяє зробити висновок, що основними джерелами формування девіантної поведінки у підлітків є порушення і помилки в процесі виховання дитини, як наслідки - насильство над підлітком в сім'ї, соціальні кризи, аномія та психічні захворювання. Для боротьби з девіантною поведінкою підлітків потрібні комплексні заходи соціального контролю зі сторони держави, коригування батьківського виховання, допомога психолога та соціального педагога.

Джерела

1. Arbona, C. & Power, T. Parental attachment, self-esteem, and antisocial behavior among adolescents // Journal of Counseling Psychology, – 2003. – С. 318.
2. Christian L. Understanding Families: Applying Theory of Family Systems in Early Childhood Practice. Little Children, Vol. 62, – 2006. – С. 52.
3. Ковальчук М. А. Профілактика девіантної поведінки старшокласників: Монографія. Ярославль: Изд-во ЯГПУ ім. К. Д. Ушинського, – 2002. – С. 242.

СЕГМЕНТАЦІЯ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Тищенко О.В., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Тищенко В.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Класифікація залучення коштів по джерелам та формам має стати основою підходу до нагляду та регулювання за небанківськими фінансово-кредитними установами. Нові принципи мають дозволити Національному банку України (далі НБУ) правильно розподілити ресурси та ефективніше управляти ризиками на ринку. Для цього планується запровадити підхід до регулювання, який базуватиметься на розподілі фінансових установ на три сегменти (див. рис. 1.).

Рис. 1. Розподіл небанківських фінансових установ в Україні

У першому сегменті планується об'єднати небанківські фінансово-кредитні установи, яким буде дозволятися залучання коштів від широкого загалу для цілей кредитування та надання інших фінансових послуг. До таких установ будуть застосовані вимоги до капіталу та інші економічні нормативи які відповідають рівню європейських вимог (Директива 2013/36/ЄС щодо діяльності кредитних установ та Регламентом №575/2013 про пруденційні вимоги до кредитних установ та

інвестиційних компаній). Ці акти ЄС мають бути імplementовані в Україні відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС.

Такі нормативи, щонайменше, будуть включати:

- вимогу до мінімального початкового та регулятивного капіталу (5 млн. євро);
- нормативи достатності регулятивного капіталу (на рівні не менше 8%);
- нормативи концентрації кредитних ризиків на одного контрагента (не більше 25%);
- нормативи миттєвої ліквідності (понад 60%).

Слід наголосити на тому, що НБУ буде розробляти графіки приведення діяльності небанківських фінансово-кредитних установ у відповідність до нових вимог лише після детального дослідження стану ринку. Такі графіки враховуватимуть об'єктивні строки та можливості установ, які входитимуть до першого сегменту, виконати такі вимоги.

Серед небанківських фінансово-кредитних установ планується присвоєння особливого статусу кредитним спілкам. Їм буде дозволено оказувати фінансові послуги без дотримання вимог до капіталу, встановлених у законодавстві ЄС за рахунок поворотних коштів (Директива 2013/36/ЄС щодо діяльності кредитних установ).

Згідно з баченням НБУ, кредитні спілки будуть єдиними небанківськими фінансово-кредитними установами, які зможуть залучати поворотні кошти і від юридичних, і від фізичних осіб. Інші небанківські кредитні установи будуть обмежені залученням коштів лише юридичних осіб (окрім випадків залучення поворотних коштів від фізичних осіб-акціонерів та субординованого боргу від фізичних осіб).

Другий сегмент небанківських фінансових установ складатимуть всі страхові компанії та страхові посередники. Регулювання у страховому секторі буде здійснюватися з урахуванням стандартів, встановлених європейським законодавством, включаючи вимоги до:

- капіталу і платоспроможності, технічних резервів, якості системи корпоративного управління та ризик-менеджменту (Директива 2009/138/ЄС про вимоги до діяльності у сфері страхування і перестраховування, далі - Solvency II);
- розкриття інформації, правил підготовки та складання регуляторної і фінансової звітності (Solvency II, Директива 91/674/ЄЕС про річні та консolidовані звіти страхових компаній);
- ринкової поведінки та продажу страхових продуктів (Директива (ЄС) 2016/97 про реалізацію страхових продуктів та Директива (ЄС) 2009/103 про страхування цивільної відповідальності (автотранспортні засоби).

Насамперед, це стосується встановлення вимог до мінімального необхідного капіталу для страхових компаній. Очікується, що такі вимоги становитимуть 3,2 млн. євро для страховиків, які здійснюють страхування життя, та 2,2 млн. євро для інших страхових компаній.

Крім вимог до мінімально необхідного капіталу, із врахуванням стандартів директив ЄС, мають бути встановлені наступні нормативи діяльності страхових компаній:

- вимоги до необхідного платоспроможного капіталу;
- вимоги до технічних резервів;
- вимоги до розміру відповідних власних фондів;
- ліміти власних фондів.

НБУ буде розробляти графіки приведення страхової діяльності у відповідність до сучасних вимог після аналізу стану страхового ринку і з урахуванням можливостей

та об'єктивних строків для страховиків виконати такі вимоги. Для страхових посередників НБУ має намір встановити обов'язок щодо безперервного професійного навчання та підвищити кваліфікаційні вимоги для спеціалістів. Також планується запровадити страхування професійної відповідальності тих страхових посередників, для яких продаж страхових продуктів не буде основною діяльністю.

До третього сегменту увійдуть усі інші фінансові установи, що не використовують для надання послуг кошти, залучені від широкого загалу. Такі компанії працюватимуть за рахунок "внутрішніх" фінансових ресурсів (власного капіталу та коштів своїх акціонерів) з можливістю залучати кошти від банків/інших фінансових установ. У випадку встановлення для цього сегменту вимог до регулятивного капіталу, НБУ розглядає можливість надати таким установам право залучати від осіб, що не є їх акціонерами, субординований борг. Це не вважатиметься залученням коштів широкого загалу.

НБУ вважає, що такі установи матимуть незначний ризик для фінансової системи. Встановлення для них жорстких пруденційних нормативів буде невиправдано обтяжливим. Вимоги до капіталу та інші пруденційні нормативи, якщо взагалі будуть застосовуватися до цього сегменту, скоріш за все, будуть значно нижчі, ніж для небанківських кредитних установ. При цьому пруденційні нормативи обов'язково будуть застосовуватися до фінансових установ, що надають послуги переказу коштів, оскільки застосування до них особливого режиму пруденційного регулювання та нагляду прямо передбачено вимогами Директиви 2015/2366/ЄС про платіжні послуги.

До всіх сегментів небанківських фінансових установ застосовуватимуться певні єдині вимоги. Перш за все, це стосуватиметься виходу на ринок. Для цього всім фінансовим установам потрібно буде отримати ліцензію на надання відповідної послуги. Так само, спільними по суті (із певною спеціалізацією / деталізацією, за необхідності) будуть вимоги до ділової репутації власників істотної участі та керівників, фінансового/майнового стану власників істотної участі та розкриття структури власності. Спільними для всіх сегментів також будуть стандарти корпоративного управління, вимоги до регулювання ринкової поведінки та захисту прав споживачів.

НБУ також буде запроваджувати гнучкі правила суміщення фінансових послуг. Фінансові установи зможуть надавати різні фінансові послуги за умови, що такі послуги гармонійно вписуються у бізнес-модель компанії, не вводять в оману, не несуть загроз для споживачів та не мають негативних наслідків для стабільності фінансового ринку або його окремих сегментів. Так, при отриманні ліцензії на певний вид діяльності, який фінансова установа визначає як свій основний, вона може отримати додаткові ліцензії на певні додаткові фінансові послуги.

Наприклад, небанківські кредитні установи (сегмент 1) зможуть суміщати залучення поворотних коштів і надання кредитів (обидва види діяльності становитимуть собою основну діяльність) з: наданням гарантій, переказом коштів, послугами з обміну валют, факторингом, фінансовим лізингом (все це буде можливими додатковими видами діяльності).

Такі ж додаткові види діяльності зможуть обрати й фінансові компанії (сегмент 3), основним видом діяльності яких є надання кредитів. Натомість, фінансові компанії, основна діяльність яких полягає у наданні послуг з переказу коштів, зможуть отримати додаткову ліцензію лише на здійснення операцій з обміну валют. Фінансові компанії, для яких основною діяльністю є факторинг, зможуть отримати додаткові ліцензії на надання кредитів та гарантій.

Для страхових компаній (сегмент 2) додатковим видом діяльності планується передбачити надання гарантій, а для страховиків, які здійснюють страхування життя – також надання кредитів своїм страхувальникам.

Джерела

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. №2664-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №1. Ст. 1.

2. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 р. №2908-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №15. Ст. 26.

3. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. №85/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №18. Ст. 78.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ТОП-МЕНЕДЖЕРІВ В УКРАЇНІ

Тутова А.С., аспірант

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Динамічний розвиток економічних відносин в Україні вимагає нових якісних форм управління підприємством, які тісно пов'язані з його стратегією стимулювання персоналу. Одним із ключових елементів системи економічного стимулювання є нормативно-правова база, оскільки через нормативно-правові акти реалізуються основні науково-теоретичні положення на підприємстві.

Топ-менеджери, на відміну від інших найманих працівників, мають особливий правовий статус. Норми трудового законодавства, що регулюють обмеження тривалості робочого часу та дозволяють встановити підвищену оплату праці за роботу понад нормований робочий час не розповсюджуються на діяльність топ-менеджерів. Також для менеджерів стратегічного рівня управління підприємства встановлюється інший випробувальний термін, більш тривалий ніж для інших працівників, а ступінь захисту топ-менеджерів від звільнень за ініціативи наймача більш низька.

Таким чином, можна дійти висновку, що сучасний розвиток системи економічного стимулювання топ-менеджерів безпосередньо залежить від успішного регулювання нормативно-правової бази.

Враховуючи актуальність даного питання, його дослідженню присвячено праці багатьох вчених-економістів, зокрема Д. П. Богині, М. О. Волгіна, В. М. Гриньової, М. С. Дороніної, О. Л. Жукова, А. М. Колота, О. М. Красноносової, В. Д. Лагутіна, Н. Д. Лук'янченко, Л. А. Лутай, Г. В. Назарової, В. С. Пономаренко, М. В. Семикіної, О. М. Ястремської та ін. Питання стимулювання були також досліджені у роботах таких зарубіжних вчених як: Б. Трейсі, Д. Парментер, Д. М. Армстронг, Д. Кемпбел, О. Ветлужських, Р. Барруді, Ж.-Ж. Лафонт та багатьох інших.

Аналіз наукових публікацій свідчить про те, що недостатня увага приділяється нормативно-правовому забезпеченню економічного стимулювання менеджерів стратегічного рівня управління. У сучасних умовах жорсткої конкуренції для стабільного економічного розвитку підприємств, дослідження законодавчої бази стимулювання топ-менеджерів набуває особливої актуальності.

Економічне стимулювання спрямоване на підвищення ефективності через забезпечення перш за все матеріальної зацікавленості працюючих. Матеріальна зацікавленість ґрунтується на використанні вартісних категорій та показників. До

таких категорій відносимо: заробітну плату, відрахування від прибутку, доплати, надбавки, компенсації, пільги, а також оплату транспортних витрат, харчування, страхування та інше.

Відносини у сфері оплати праці топ-менеджерів регулюються багатьма нормативно-правовими та законодавчими актами. Для більш зручного подання цих законодавчих актів у табл. 1 представлені головні документи, що регулюють систему оплати праці в цілому та можуть регламентувати систему економічного стимулювання топ-менеджерів.

Таблиця 1

Основні нормативно-правові та законодавчі акти, що регулюють систему оплати праці в Україні

Законодавчий акт	Зміст
1	2
Конституція України [1]	Основний Закон, що закріплює суспільний і державний устрій країни, функції органів державної влади, основні права та обов'язки громадян. У ст. 43 Конституції України зазначено, що кожен має право на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом, а також зазначено, що право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом.
Кодекс законів про працю України [2]	Кодекс законів про працю України визначає правові засади і гарантії здійснення громадянами України права розпоряджатися своїми здібностями до продуктивної і творчої праці.
Податковий кодекс України [3]	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, у томі чисті і з оплати праці.
Закон України «Про оплату праці» [4]	Визначає економічні, правові та організаційні засади оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах, на підставі трудового договору з підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та господарювання, а також з окремими громадянами та сфери державного і договірної регулювання оплати праці і спрямований на забезпечення відтворювальної і стимулюючої функцій заробітної плати.
Закон України «Про колективні договори й угоди» [5]	Цей Закон визначає правові засади розробки, укладення та виконання колективних договорів і угод з метою сприяння регулюванню трудових відносин та соціально-економічних інтересів працівників і роботодавців.
Постанова Кабінету Міністрів України «Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, та об'єднань державних підприємств» [6]	Постанова КМУ дозволяє регулювати розмір виплат керівників в більшості державних компаній.

1	2
Наказ Міністерства соціальної політики України «Про методичні рекомендації щодо впровадження погодинної оплати та дотримання мінімальних годинних гарантій в оплаті праці» [7]	Висвітлюють сутність погодинної оплати праці, її доцільність, оптимальні сфери та умови застосування.
Конвенція МОП «Про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються» [8]	Визначає пропозиції стосовно встановлення мінімальної заробітної плати й пов'язаних із цим проблем з особливим урахуванням країн, що розвиваються.
Рекомендації щодо визначення заробітної плати працюючих в залежності від особистого внеску працівника в кінцеві результати роботи підприємства, затверджені Наказом Міністерства праці та соціальної політики України [9]	Забезпечує обґрунтованості співвідношень в оплаті праці різних груп і категорій працюючих виходячи з їх ролі у виробничому процесі, кваліфікаційно-професійного досвіду, складності виконуваних ними робіт та функцій, рівня відповідальності та творчої активності; відповідність між розміром оплати та трудовими зусиллями працівника, виходячи з результатів індивідуальної праці, та оцінки особистого внеску у кінцеві результати роботи підприємства; умов підвищення заробітної плати працюючих за рахунок особистих трудових зусиль.

Таким чином, аналіз основних законодавчих актів показав, що у відношенні до топ-менеджерів підприємств Кодекс законів про працю України з позиції економічного стимулювання регулює матеріальну відповідальність, а також порядок покриття шкоди, заподіяної керівником.

Податковий кодекс України встановлює перелік податків та зборів керівників, їх повноваження і обов'язки під час адміністрування податків, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Закон України «Про оплату праці» визначає сферу державного регулювання оплати праці топ-менеджерів підприємств, заснованих на державній, комунальній власності.

Наказ Міністерства соціальної політики України «Про методичні рекомендації щодо впровадження погодинної оплати та дотримання мінімальних годинних гарантій в оплаті праці» не передбачає встановлення погодинної оплати праці, її доцільність, оптимальні сфери та умови застосування для топ-менеджерів підприємств.

Конвенція МОП не визначає пропозиції стосовно встановлення мінімальної заробітної плати для топ-менеджерів, а також можливі проблеми, які пов'язаних із цим. До існуючих нормативно-правових та законодавчих актів України потрібно вносити корективи, які будуть встановлювати для топ-менеджерів норми оплати праці за роботу понад нормований робочий час.

Отже, сучасна нормативно-правова база у сфері економічного стимулювання регулюється великою кількістю законодавчих актів. Аналіз яких, дозволяє зробити висновок, що регулювання системи оплати праці менеджерів стратегічного рівня

управління недопрацьований та потребує суттєвих змін. Основні законодавчі акти направлені на висвітлення системи оплати праці в цілому та майже не регламентують систему економічного стимулювання топ-менеджерів. Існує необхідність у подальшому науковому дослідженні питання законодавчого регулювання оплати праці топ-менеджерів.

Джерела

1. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної ради України 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Кодекс законів про працю України № 322-VIII від 10 грудня 1971 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
3. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Закон України «Про оплату праці» № 108/95-ВР від 24.03.1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>
5. Закон України «Про колективні договори й угоди» № 3356-XII від 01.07.1993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12>
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, та об'єднань державних підприємств» № 859 від 19.05.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/859-99-п>
7. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про методичні рекомендації щодо впровадження погодинної оплати та дотримання мінімальних годинних гарантій в оплаті праці» № 69 від 16.04.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0069203-99>
8. Конвенція МОП «Про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються» № 131 від 22.06.1970 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_149
9. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України «Рекомендації щодо визначення заробітної плати працюючих в залежності від особистого внеску працівника в кінцеві результати роботи підприємства» № 44 від 31.03.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0044203-99>

ДО ПРОБЛЕМИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ СУЧАСНИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Холод С.М., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: д.пед.н., проф. Москальова Л.Ю.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Поширення інтернет-залежності є актуальною проблемою сьогодення, оскільки цей вид адикції впливає на особистість, спричиняє руйнування її соціальних зв'язків, стосунків в сім'ї, призводить до особистісних деформацій. Зважаючи на перераховане, дослідження особливостей інтернет-залежності є актуальним завданням, що постає сьогодні перед психологами та представниками суміжних професій.

Тому і вважається, що хворобою XXI століття є інтернет-залежність. Для початку необхідно з'ясувати що таке інтернет, а вже потім дати визначення інтернет-залежності.

Таким чином, інтернет – це дуже велика, розгалужена (розподілена) мережа, що включає комп'ютерні вузли, розміщені у світі.

Тому, внаслідок інтернету, виникла інтернет-залежність — психічний розлад, нав'язливе бажання звернутись до інтернету і хвороблива нездатність вчасно відключитися від нього. Це стан, коли людина фокусується на віртуальному, а не реальному світі. Особа в такому стані може ігнорувати потребу в туалеті, їжі, фізичній активності, живому спілкуванні, сні, і тощо.

За результатами дослідження CHILD WISE, в Україні спостерігається така тенденція: коли діти віком від 5 до 16 років проводять перед екраном дуже багато часу, у середньому 6,5 год/день. Відповідно, це майже у 2,5 рази більше порівнянно з 1995 роком. Інтернет все більше проникає у повсякденне життя, в результаті чого віртуальність і реальність взаємно проникають одна в одну.

Існуючі проблеми інтернет-залежності вивчаються психологами, педагогами та соціологами. У 1995 році вперше почав розглядати інтернет-залежність А. Голдберг, який присвятив даному феномену цілу низку ґрунтовних досліджень. Також великий внесок у вивчення цієї проблеми внесли такі зарубіжні вчені, як Р. Девіс, К. Янг, А. Войскунський, А. Єгорова, Д. Грінфілд, та інші. Серед українських фахівців, що в різних аспектах досліджують феномен інтернет-залежної поведінки, відзначилися Н. Бугайова, Г. Пілягіна, О. Чабан, Л. Юр'єва, Х. Турецька.

Таким чином, Х. Турецька встановила певні закономірності порівнюючи вплив інтернет-залежності на осіб різного віку. У досліджуваних із підгрупи ранньої дорослості виявлено нижчі показники за рівнем самоповаги, порівняно з юнаками, та загальної самооцінки, порівняно з середньою дорослістю. У користувачів з високими показниками самоствавлення відсутні тенденції до інтернет-залежності, тоді як у користувачів із суттєвим зниженням показників самосприйняття, самоповаги та самоінтересу виявляється значна схильність до інтернет-залежності [4; с.284].

Т.М. Вакуліч вважає, що інтернет-адикція зумовлює появу когнітивних, емоційних та фізіологічних порушень, які виявляються у поведінці, вказуючи на те, що в індивіда відсутній контроль над застосуванням інтернету, він не в змозі припинити цей процес, продовжує значний час знаходитись у віртуально-інформаційному середовищі, незважаючи на негативні наслідки [6].

За даними В.В. Посохова, яка стверджує, що людину приваблюють такі особливості інтернет-середовища, як анонімність, редукованість, опосередкована активність. Крім того, у процесі інтернет-спілкування суб'єкт має можливість визначати для себе стиль поведінки, обирати нове ім'я, змінювати професію і вік тощо. При цьому найчастіше користувачі віддають перевагу драматичному, домінантному, вражаючому та відкритому стилям поведінки в мережі [5, с.15].

У сучасному світі і нтернет став доволі простим і привабливим способом відходу від реальності, гарним засобом сховатися від різноманітних проблем для тих, хто страждає від негараздів у сім'ї, на роботі, схильний до депресій. Особливості віртуальної реальності такі, що користувач, який опинився в ній, «змушений» актуалізувати витіснені в підсвідомість інфантильні уявлення і поведінкові патерни. Ефект посилюється ще й тим, що це здебільшого відповідає власним психологічним потребам користувача [1, с.95].

На жаль, діти також стають заручниками інтернет-залежності. Бо діти, як найбільш допитлива й активна аудиторія, часто вперше знайомляться з інтернетом і тому, випереджають технічну освіченість батьків. З одного боку є позитивна сторона: підвищення рівня ерудиції, формування навичок спілкування з людьми. Але з другого боку є й негативна: відсутність життєвого досвіду, як правило, підвищує ризик зіткнутися з онлайн-загрозами: онлайн-насилля, шахрайство, отримання особистої інформації з метою злочинного використання.

Оскільки дитина у дошкільному віці засвоює правила поведінки і вчиться оцінювати власні вчинки та дії оточуючих. Цей період вважається найважливішим для навчання правилам поведінки і безпеки в мережі. При цьому слід пам'ятати, що, незважаючи на знання певних правил, діти можуть порушувати їх, тому необхідність батьківського контролю для дітей молодшого віку дуже висока. Маленькі діти повинні виходити в інтернет лише під наглядом дорослих ще й тому, що їм потрібна допомога під час пошуку сайтів і при спілкуванні. [2, с.5].

Стосовно батьків, їм необхідно в першу чергу дбати про свою дитину і тому, вони повинні дотримуватися деяких правил щодо профілактики інтернет-залежності дитини [3, с.137]:

По-перше, дотримуйтеся чіткого режиму. Для дитини дошкільного віку тривалість «спілкування» з комп'ютером повинно не перебільшувати 20-30 хв. на день. Можна відволікти дітей дошкільного віку ще іншими заняттями.

По-друге, заховайте та хваліть дитину. В першу чергу, похвала — один із «чарівних ключів», що відкривають двері у внутрішній світ дитини. Хваліть її за будь-яку роботу, а саме: вимиту тарілку, вміння самостійно вдягатися, за дружню та спокійну гру з іншими дітьми.

По-третє, будьте зразком для наслідування. Ніколи не порушуйте правил, які встановлюєте для дитини. Вони мають бути однаковими для всіх членів родини.

По-четверте, контролюйте зайнятість дитини. Зробіть традицією сімейне читання, грайте з дитиною в настільні ігри, пригадайте ігри зі свого дитинства та зацікавте ними дитину. Спонукайте її до ігор на свіжому повітрі.

По-п'яте, контролюйте роботу дитини за комп'ютером. Важливо контролювати в які комп'ютерні ігри грає дитина. Захистіть свою дитину встановивши спеціальні мережеві фільтри і спеціалізоване програмне забезпечення, що дасть змогу контролювати й лімітувати взаємодію дитини з комп'ютером.

Висновки

Отже, інтернет-залежність є дійсно дуже важливою і актуальною проблемою сьогодення. Проблема швидко поширюється і набуває світового значення. Завданням оточуючих і батьків є виявлення цієї залежності і всебічна допомога для її подолання.

Профілактика інтернет-залежності має дуже великий комплексний характер і передбачає спільну роботу вихователів, шкільних соціальних педагогів, психологів, вчителів та батьків. Необхідно систематично проводити профілактичні заходи для того, щоб не довелось застосовувати реабілітаційні методи роботи з інтернет-залежними, для цього потрібно постійно слідкувати за захопленнями, інтересами та поведінкою дитини.

Не заборони та покарання, а лише добрі та довірливі стосунки — найкраща профілактика інтернет-залежності. Перебуваючи в мережі, пам'ятайте, що є ще й реальне життя, яка набагато цікавіше, ніж віртуальна.

Таким чином, досліджувана проблема залишається актуальною і для її вирішення необхідний подальший пошук прийнятних шляхів зменшення інтернет-залежності серед дошкільників.

Перспективним напрямком є проведення подальших досліджень з визначення особливостей інтернет-залежності, чинників, що зумовлюють її формування та засобів, які можна використовувати для її профілактики та корекції.

Література

1. Войскунский О. Є. Феномен залежності від Інтернету // Гуманітарні дослідження в Інтернеті /Под ред. А. Е. Войскунского. М, 2000. З 100-131.
2. Ігор Володимирович Литовченко, Сергій Дмитрович Максименко, Сергій Іванович Болтівець, Мирослав-Любомир Андрійович Чєпа, Наталія Михайлівна Бугайова. – К.: Видавництво: ТОВ «Видавничий Будинок “Аванпост-Прим”», 2010. - 48 с.
3. Церковний А. Аспекти формування Інтернет залежності / А. Церковний // Соціальна психологія. – 2004. №5 (7). – С. 149-154.
4. Турецька, Х. Вікові особливості самоствалення схильних до Інтернет-залежності осіб [Текст] / Х. Турецька // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації: [український науковий журнал] / Ун-т "Україна", Всеукр. асоц. політ. наук. – Київ: Україна, 2012. – № 1. – С. 282–286.
5. Посохова В.В. Соціально-психологічні особливості формування життєвих планів інтернет-залежної молоді: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук / В.В. Посохова. – К., 2006. – 36 с.)
6. Вакуліч Т.М. Психологічні чинники запобігання інтернетзалежності підлітків. Текст: дис... канд. наук / Т.М. Вакуліч. – 2006.

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРАЇН ПЕРИФЕРІЙНОГО КАПІТАЛІЗМУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ПРИКЛАДІ ІНІЦІАТИВ ПРОВЕДЕННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Шестопалов В. І., студент 3 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Кривуля П. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Не потребує додаткової аргументацію через свою прозорість теза про те, що можливості забезпечення сталого розвитку у різних регіонах є різною, але причини цього зазвичай пов'язують суто з фінансовими можливостями різних країн. Однак, причинами цього є також і здатність до самостійного дослідження проблем; є також володіння чи, навпаки, відсутність повноцінно розвинених у регіоні інститутів, що забезпечують реакцію на проблеми глобального рівня; є залежність від країн з розвиненими інститутами, як у можливості реагувати на глобальні проблеми, так і в механізмах породження цих проблем. Цю тезу відбиває концепція периферійного капіталізму (зміст якої розкрито, наприклад, у роботах Р. Пребіша [8], Д. П. Єфремова [2]). Але вона не є поширеною та потребує пояснень та верифікації на матеріалах конкретних сфер економічної діяльності. На наш погляд пояснити вторинність економічних проблем регіонів периферійного капіталізму можна на такій, здавалося б, віддаленій від глобальних проблем темі, як оцінка здатності і перспективної результативності проведення власних маркетингових досліджень підприємствами, що є резидентами певного окремого регіону. Актуальність даної тези полягає як у поглибленні розуміння природи сучасних причин нестійкості розвитку, так і у виявленні проблем проведення

сучасних маркетингових досліджень регіональними підприємствами (якщо вони не є ТНК), завдань та засобів ліквідації цих проблем.

Зазвичай, маркетингові дослідження починають проводити або замовляти ті підприємства, у яких з'явилися певні проблеми, такі як падіння обсягу продажів, або, наприклад, ввели новий товар, який погано реалізується на ринку і гальмує розвиток компанії тощо. У таких випадках керівники підприємств всіма силами намагаються кардинально вирішити ці проблеми, тому і потребують маркетингових досліджень. Люди, які спеціалізуються на маркетингових дослідженнях, можуть виявити та проаналізувати причини таких проблем і запропонувати шляхи їх уникнення.

Для будь-якого маркетингового дослідження потрібно виділити певні кошти на його проведення, які будуть залежати від масштабу потребуваної вирішення проблеми. Власники підприємства, які виділяють гроші на маркетингове дослідження, хочуть бути впевненими в ліквідації виниклих перед підприємством певних проблем. Тому, перед тим, як виділяти величезні гроші на усунення поставлених проблем, рекомендується провести спочатку розвідувальне дослідження, яке дасть змогу зібрати якомога більше попередньої інформації та висунути формулювання проблем і гіпотези щодо причин виникнення цих проблем та шляхів подолання. Після проведення розвідувального дослідження можна буде з упевненістю фінансувати маркетингове дослідження для ліквідації вже проаналізованих проблем.

Можна привернути увагу на такі проблеми маркетингових досліджень: збільшення інтенсифікації конкуренції за рахунок укрупнення основних акторів ринку при тому, що в багатьох випадках ці актори не є резидентами регіональних ринків; недостатньо розвинута система правового захисту досліджень при водночас розвинутому захисті приватної інформації; збільшення фінансових затрат на проведення маркетингових досліджень через глобалізацію ринків та конкуренцію (тобто через охоплення все більшої кількості потенційних складових ринку, як територіальних, так і суб'єктних) при зменшенні відносної частки фінансової потужності регіональних виробників-резидентів; пасивність багатьох потенційних учасників програм коаліційного вирішення завдань дослідження та їхній непрофесіоналізм (здебільше відносний ніж абсолютний, але й це стає вадою).

Проблематика фінансування маркетингових досліджень є дуже важливою у зв'язку з необхідністю контролювати та ретельно обґрунтовувати, надавати оцінку ефективності цього виду витрат. Якщо неухважно розпланувати витрати на маркетинг, то наслідки можуть привести до серйозних фінансових проблем.

Для того, щоб досягти конкретні цілі маркетингу, реалізувати маркетингові дослідження підприємства мають надати кошти на проведення маркетингової програми, але така дія потребує також прийняття рішення, яке у свою чергу потребує інформації. Тобто, щоб визначити потребу та обсяги фінансування процесів збору та обробку інформації слід зібрати та обробити інформацію про умови фінансування. З такою проблемою стикаються усі суб'єкти, які мають вирішувати нерутинні завдання, але за масштабом витрат та потенційного впливу на фінансовий стан підприємства дослідження, які надають інформацію для рішень щодо змін у ринковій позиції, є особливо значними. Щоб визначити скільки коштів потрібно для реалізації поставлених цілей треба провести попередній аналіз, який, зазвичай, складається з трьох складових етапів: а) аналіз бухгалтерської звітності, б) перерахунок виробничих витрат по кожній маркетинговій функції, в) розбивка витрат про окремі продукти та методи реалізації. Але хоча всі складові такого попереднього аналізу є відомими та зазвичай виконуються як завдання на підприємствах, але якість їхнього виконання як якість набутих

прагматичних даних (яка залежить від якості методичного, кваліфікаційного, інформаційного забезпечення) може бути занадто різною. Якість ця залежить від стану всіх соціально-економічних процесів забезпечення (також і процесів інституціоналізації прогресивних навичок, набуття освіти, тощо) підприємницької діяльності у регіоні.

Периферійний капіталізм – форма капіталізму, що характерна для країн «Третього світу», але неможна ототожнювати економіку країн Третього світу та економіку периферійного капіталізму, бо ознаки периферійного капіталізму домінують також і в країнах так би мовити «другого» та навіть «першого» світу. До периферійного капіталізму відносять ті країни, у яких немає у належному стані всіх інститутів капіталізму, які є у ядрових країнах та які є необхідним для ініціативного розвитку та забезпечення дієвої реакції на загрози стабільності. Всі ці реакції на загрози, виклики та можливості розвитку та зростання у країн периферійного капіталізму залежать від наявності реакцій у ядрових країнах, які можуть бути або лише репродукованими або навіть впровадженими лише за ініціативою ядра. До країн ядра належать навіть не всі країни Західної Європи та не всі розвинуті країни Америки, а Україну слід впевнено віднести до країн периферійного капіталізму. Таким чином суб'єкти господарської діяльності, які мають приймати участь у вирішенні проблем глобального характеру шляхом вирішення їхніх місцевих проявів та долучатися до спільного докорінного вирішення причин самі з'являються у стані вилучення з множини суб'єктів, що мають змогу впливати на хід вирішення проблеми. Це стається насамперед через неможливість отримати власними засобами достатню інформацію про ті процеси які відбуваються у ринковому середовищі.

Маркетингове дослідження призначено надати інформацію для вирішення головних підприємницьких завдань щодо ринкової позиції та набуття конкурентоспроможності суб'єктами господарської діяльності, але саме вона стає ознакою неспроможності набути ринкової міці, бо стає проблемою через відносну відсталість у спроможності збирати та обробляти корисні дані та через це й ознакою неконкурентоспроможності. Як правило, проблеми маркетингових досліджень визначаються вимогами надання фахівцям з маркетингу точної та відповідної інформації, яка необхідна для вирішення проблем управління маркетинговою діяльністю. Відомо, що будь-яка проблема, пов'язана з управлінням маркетингом є критичною, тому що, якщо її некоректно визначити, то буде складно виявити проблеми маркетингових досліджень. Це може призвести до поганих наслідків щодо їх проведення. Після того, як фахівці виявили проблеми маркетингових досліджень, потрібно встановити цілі і методи проведення маркетингових досліджень, направлених на їх досягнення. Досягнення цілей маркетингових досліджень дозволяє отримати інформацію, яка необхідна для вирішення поставлених проблем. Ці цілі характеризують інформаційний вакуум, який у майбутньому має бути знищеним для надання менеджерам можливості вирішувати маркетингові проблеми. Але для набуття конкурентоспроможності у проведенні маркетингових досліджень заради набуття ринкової конкурентоспроможності слід враховувати саме глобальний характер цієї проблеми, пов'язувати її вирішення з глобальними цілями сталого розвитку (насамперед з 9-ою: Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям; з 11-ою: Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів, та з 12-ою: Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва) та прикладати зусиль для подолання відставання у спроможності інформаційного забезпечення суб'єктів господарської діяльності (шляхом бенчмаркетингу, промислової розвідки,

впровадження новітніх технологій біай, підвищення кваліфікації фахівців аналітичних служб господарств та впровадження інститутів обміну опитом). Багато з рекомендацій щодо подолання такого відставання вже розроблені у працях багатьох науковців (у якості прикладів можна навести такі праці: [1, зокрема п. 3.6], [2], [4], [5], [6], [7]), але вони потребують адаптації до умов конкретних підприємств та впровадження.

Джерела

1. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник /за заг. ред. І. В. Сіменко, Т. Д. Косової. — К.: Центр учбової літератури, 2013. — 384 с.
2. Галгаш Р.А. Регіональні кластери підприємств: розвиток та стратегічна координація : монографія / Р. А. Галгаш. — Сєверодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2017. — 344 с.
3. Єфремов Д.П. Периферійний капіталізм: сутність та українська специфіка / Д. П. Єфремов // Вчені записки: збірник наукових праць. — 2009. - № 11. — С. 20-25.
4. Заблодська І.В. Розвиток економіки регіонів України: інформаційно-комунікаційний (технологічний аспект / І. В. Заблодська, К. І. Серебряк, Л. І. Белоусова, С. І. Карелін// Ефективна економіка. — 2018. — № 5.
5. Колосов А.М. Методологічний ланцюг інструментів соціально-економічного зростання в Україні / А.М. Колосов // Часопис економічних реформ. № 1(9). — 2013. — С. 96–102.
6. Корнєв Ю.Г. Формування системи інформаційного забезпечення підприємницької діяльності в Україні : [дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 – Економічна теорія] / Ю. Г. Корнєв — Київ, 2004. — 193 с.
7. Моргачов І.В. Удосконалення інфраструктурного забезпечення інвестиційно-інноваційних процесів на державному і регіональному рівнях / І. В. Моргачов // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — 2015. — № 1. — С. 147-153.
8. Пребиш, Р. Периферійний капіталізм: єсть ли ему альтернатива? / Рауль Пребиш ; [Сокр. пер. с исп. под ред. и с предисл. В.В. Вольского, И.К. Шереметьева]. — Москва : ИЛА РАН, 1992. — 337 с.

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Юценко Т.Ю., студентка 6 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Новосьолова О.С.

Херсонський національний технічний університет

Бюджет є багатограним і складним явищем, тому досліджувати його можна у декількох аспектах. Найчастіше, вчені-економісти розглядають бюджет як правову та економічну категорію. З економічної точки зору, бюджет розглядають як сукупність економічних відносин щодо формування, розподілу та використання фондів грошових коштів для фінансування завдань, які покладені на органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Сучасні економісти зазначають, що поняття бюджету в економічному значенні не пов'язане із його офіційним оформленням, тобто з поняттям бюджету як правової категорії. Правове визначення бюджету полягає в тому, що він надає органам влади, які його затверджують, можливість постійного керівництва в галуз фінансової діяльності, контролю діяльності виконавчо-розпорядчих органів, які беруть участь у складанні та виконанні бюджету. Саме завдяки бюджету фінансова діяльність органів

управління набуває характеру тимчасових, періодичних правових норм, залучення доходів та здійснення видатків стає правомірним, а наслідки ведення фінансової діяльності точно періодизуються.

В Бюджетному кодексі України (далі - БКУ) бюджет визначається як план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду [2].

Бюджет як самостійна економічна категорія є формою існування реальних, об'єктивно обумовлених розподільних відносин, які виконують специфічне призначення – задоволення потреб як суспільства в цілому, так і його адміністративно-територіальних структур у фінансових ресурсах.

Щодо питання трактування поняття «місцеві бюджети», то єдиного погляду в економічній літературі не існує.

На думку відомого вченого О.Д. Василика, «місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, що покладаються на органи місцевого самоврядування» [3, с. 170].

О.П. Кириленко розглядає місцеві бюджети за різними критеріями. В першу чергу, місцеві бюджети – це економічна категорія, по-друге, це правовий акт, по-третє, це фінансовий план відповідного органу місцевого самоврядування [5, с. 87].

Слід також відмітити, що законодавче визначення місцевого бюджету, вперше введене Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Так, бюджет місцевого самоврядування (місцевий бюджет) – це план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування [4].

Місцеві бюджети є основною ланкою місцевих фінансів і їх сутність неможливо розглядати відокремлено від місцевих фінансів.

В таблиці 1.1 наведено визначення сутності місцевих фінансів відомими вченими-економістами.

Таблиця 1

Визначення сутності місцевих фінансів *

Автор	Джерело	Визначення
В.Д. Базилевич [1, с. 98]	Державні фінанси	Система формування, розподілу і використання доходів територіальними громадами та місцевими органами влади з метою виконання делегованих та закріплених за ними функцій і завдань.
О.Д. Василик [3, с. 45]	Теорія фінансів	Сукупність форм і методів використання фондів фінансових ресурсів для забезпечення органами місцевого самоврядування виконання покладених на них функцій у галузі соціально-економічного розвитку територій.
О.П. Кириленко [5, с. 107]	Місцеві фінанси	Система фінансових відносин, що виникають з приводу формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них функцій та завдань як власних, так і делегованих.
В.І. Кравченко [6, с. 54]	Місцеві фінанси України	Система формування, розподілу і використання грошових й інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій та завдань, як власних, так і делегованих.

* Складено автором на основі джерел [1, 3, 5, 6]

О.П. Кириленко відзначив функції місцевих фінансів в яких відображається їхня сутність як системи економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них завдань (рис. 1).

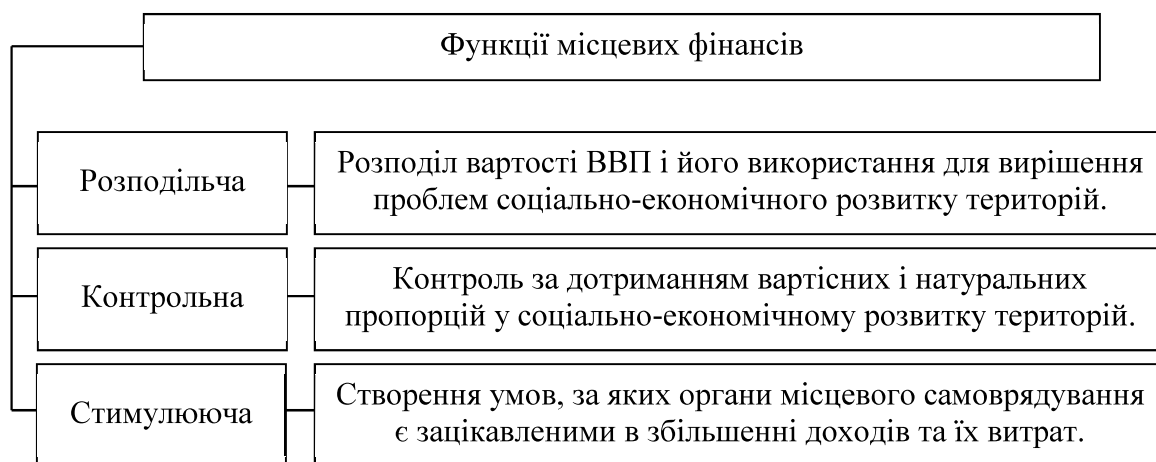

Рис. 1. Функції місцевих фінансів [5, с. 12]

Місцеві бюджети займають не лише важливе місце у бюджетній системі, але й одне з центральних місць в економічній системі будь-якої держави, їх роль і значення безпосередньо зумовлені обраними цілями та пріоритетами суспільного розвитку.

Основними складовими багатопланової ролі місцевих бюджетів є те, що вони виступають:

- фінансовою базою місцевих органів влади;
- інструментом реалізації державної регіональної політики;
- планами формування і використання фінансових ресурсів територіальних утворень;
- основним важелем проведення фінансового вирівнювання;
- головним джерелом фінансових ресурсів для утримання і розвитку місцевого господарства, вирішення місцевих проблем.

Отже, за допомогою місцевих бюджетів проходить реалізація загальнодержавних програм, пов'язаних з розвитком галузей народного господарства, здійснюється підтримка вітчизняних виробників, фінансуються заходи із підвищення життєвого рівня населення, створення нових робочих місць, реабілітації та працевлаштування інвалідів, виплачуються допомоги незаконно депортованим особам, біженцям, реабілітованим. З коштів місцевих бюджетів проводяться превентивні, оздоровчі, спортивні та культурні заходи.

Важливість ролі місцевих бюджетів полягає в її різноманітності, адже вони є: важливим чинником економічного розвитку і фінансової стабільності; інструментом макроекономічного регулювання; важелем здійснення перерозподільних процесів; фінансовою базою місцевого самоврядування; інструментом реалізації державної регіональної політики; планами формування і використання фінансових ресурсів територіальних утворень; основним важелем фінансового вирівнювання; головним джерелом фінансових ресурсів для утримання і розвитку місцевого господарства.

Під час реалізації бюджетної політики на місцевому рівні необхідно підвищувати прозорість та ефективність витрачання бюджетних коштів шляхом запровадження нової системи державного управління регіональним розвитком з

урахуванням досвіду та відповідно до стандартів регіональної політики європейських держав.

Джерела

1. Базилевич В.Д. Державні фінанси / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. – К.: Атіка, 2002. – 368 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 року № 2456-VI / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Василик О.Д. Бюджетна система України / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
4. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 року № 280-97-ВР / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
5. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (Історія, теорія, практика). / О.П. Кириленко. – К.: НІОС, 2008. – 384 с.
6. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України / В.І. Кравченко. – К.: Т-во «Знання», 2009. – 386 с.
7. Юрій С.І. Бюджетна система / С.І. Юрій, Й.М. Бескид. – К.: Таксон, 2002. – 253 с.

РОЛЬ СІМ'Ї У ТОЛЕРАНТНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Якименко А. Є., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: д.пед.н., проф. Москальова Л. Ю.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Проблема толерантності обговорюється як зарубіжними вченими так і вітчизняними В. Золотухіна, М. Конша, П. Ніколсона, Н. Реріха, М. Уолцера, В. Тишкова, Ю. Шрейдера та ін. На думку вітчизняних учених, сучасному мисленню сам феномен толерантності залишається значною мірою чужим. Окремі аспекти виховання толерантності у дітей дошкільного віку представлені в роботах Т. Алієвої, А. Арушанової, В. Ашикова, Р. Буре, О. Запорожця, С. Козлової, Л. Парамонової, Л. Стрілецької, К. Суислової, Р. Чумічової. Проблема толерантності відображена в роботах М. Реріха, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін. Толерантність як соціально-значущу цінність досліджували В. Болотіна, О. Грива, В. Береговий, І. Бех. Формування міжособистісної толерантності дітей вивчали О. Шароватова, Г. Солдатова. Дослідження впливу соціальної оцінки на формування толерантності у дітей започатковані у роботах С. Бондиревої та Д. Колесова

Одним із найважливіших та найперших інститутів соціалізації являється сім'я. Вона має особливе значення для становлення життєвої компетентності дитини і протягом усього подальшого життя залишається тим тлом, на якому відбувається її особистісне зростання.

У дошкільній освіті приділяється велика увага сімейному вихованню, співпраці ДНЗ і сім'ї. У дошкільному навчальному закладі та сім'ї існують одні цілі і завдання, але методи виховання мають свої особливості, а проблеми можуть бути успішно вирішені тільки у співпраці обох сторін.

Залучення батьків до співпраці з ДНЗ приносить велику користь дитині її батькам та вихователям. Завдяки спілкуванню батьків з педагогом, батьки отримують нові знання з правильного виховання дитини, а педагоги в свою чергу дізнаються індивідуальні особливості кожної дитини, бо хто як не батьки найкраще знають свого малюка.

Велику роль сім'ї у формуванні особистості дитини підкреслювали в своїх працях видатні педагоги П. Лесгафт, К. Ушинський, И.-Г. Песталоцці.

Саме з ім'ям И.-Й Песталоцці можна поєднати питання взаємодії родинного та суспільного дошкільного виховання. Песталоцці організував "Установку для бідних" - один із перших в історії дошкільних навчально-виховних закладів. Він вважав сім'ю осередком соціального виховання, а навчально-виховні заклади служать лише доповненням до сімейного виховання.

П. Лесгафт вважав, що взаємовідносини між батьками, культура їх спілкування – визначають загальний психологічний клімат сім'ї.

К. Ушинський вважав, що батьки постійно повинні читати педагогічну літературу, а також оволодівати знаннями в процесі спілкування з педагогом. Він підкреслював роль матері, яка є найближчою до дитини, турбується про неї з самого народження витончено розуміє її індивідуальні особливості.

Педагог підкреслював, що у сім'ї природа підготовлює в організмі дітей можливість повторення і дальшого розвитку характеру батьків. Ушинський зазначає, що життя дитини в сім'ї, це душа її, розкриваючись, дістає перші й найсильніші враження, тільки розвиває далі природжені задатки характеру.

Проблема взаємодії дошкільного навчального закладу з молодією сім'єю нині є об'єктом досліджень та дискусій. Актуальні питання взаємодії родини та дитячого садка у формуванні особистості дитини, педагогічної просвіти батьків та формування в них культури батьківства розглядаються у роботах Л. Венгер, Т. Даниліної, І. Деснової, Д. Ельконіна, Л. Загик, О. Запорожець, В. Іванової, В. Котирло, Н. Кот, С. Ладивір, Г. Леушиної, Г. Люблінської, Т. Маркової, Л. Островської, Т. Пагути, Т. Поніманської, І. Товкач та інших

У сучасних родинах виникають труднощі сімейного виховання, послаблення уваги до духовних цінностей. Молоді батьки не усвідомлюють своєї значимості у вихованні дітей. Необізнаність батьків впливає на стабільність молодієї сім'ї, та становлення повноцінної особистості в зростаючій дитині, підвищує емоційне навантаження в сім'ї та взагалі негативно впливає на розвиток дитини. Батьки забувають про те, що сімейне виховання нічим замінити не можливо. Такі молоді батьки потребують великої уваги і кваліфікованої допомоги вихователя. Тому співпраця з батьками вихованців – одне з першочергових завдань в дошкільному закладі.

Батькам потрібно постійно підтримувати зв'язок з дошкільним навчальним закладом. Спілкування та взаємини в родині повинні базуватися на почуттях любові, захищеності, прихильності та довіри. Дитина тісно пов'язана зі своєю родиною і протягом усього свого життя цей зв'язок є неперервним .

Можна зробити висновок, що вихователь повинен знати умови сімейного виховання своїх вихованців, а також допомагати батькам, давати поради у правильному навчанні, вихованні та гармонійному, повноцінному розвитку дітей. Педагог повинен налагодити та встановити тісні стосунки з батьками свого вихованця. Тільки злагоджена робота двох сторін та цілеспрямований вплив на дитину дає гарні та успішні результати.

Джерела

1. Цветкова И.В. Идея толерантности и русская культура // Философия культуры-97 // Тез. докл. на Российской научной конференции “Человек в культуре и культура в человеке” – Самара, –1997. – С. 92 – 94

2. Губар О.М. Толерантність і комплементарність у контексті культури прав людини / О.М. Губар // Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. – 2007. – № 34. – С. 112 – 116.

3. Бондырева С. К. Толерантность (Введение в проблему) / С. К. Бондырева, Д. В. Колесов. – М. : МПСИ, МОДЭК, 2011. – 240 с

СПРАВЕДЛИВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДОНБАСУ

Якубова К. Р., студентка 3 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Наумов М. С.

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби. Необхідність боротись із надмірним забрудненням навколишнього середовища становить загрозу для вугільних регіонів, які традиційно були ключовими для розвитку економіки. Тривалий час громадські організації, які борються зі зміною клімату і спрямовують зусилля на те, щоб змусити гігантів паливної індустрії зменшити забруднення, сприймалися у вугільних регіонах як вороги. Підприємства залякували працівників скороченнями, аргументуючи свої твердження нерентабельністю виробництва внаслідок надмірного державного регулювання під тиском громадських організацій.

Метою роботи є розкриття сутності моделі справедливої трансформації, яка в провідних країнах світу успішно використовується для подолання суперечностей між інтересами представників вугільних регіонів та принципами сталого розвитку.

Реалізація зазначеної моделі передбачає гідне життя та чесний заробіток усім працівникам та спільнотам, на яких вплине процес відмови від викопного палива (наприклад, ліквідація виробничих потужностей, вуглевидобувних підприємств тощо). В Україні розпочався енергетичний перехід з урахуванням світових трендів у галузі розвитку відновлюваних джерел енергії та енергоефективності. У минулому році був затверджений План заходів з реалізації етапу «Реформування енергетичного сектору (до 2020 року)» Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність». Серед іншого у цьому документі передбачена диверсифікація джерел і шляхів постачання енергоресурсів, а також зниження енергоємності економіки, що неодмінно призведе до ліквідації частини вуглевидобувних підприємств. Окремої уваги заслуговує проблема відновлення енергетики та промисловості регіонів після завершення воєнних дій. Короткотермінова потреба у капіталовкладеннях у стару вугільну економіку з метою її швидкого відновлення може зашкодити середньо- та довгостроковим перспективам розвитку Донбасу, оскільки консервуватиме наявні проблеми і не дозволить конкурувати з більш інноваційними регіонами Європи та світу. Попередній досвід закриття шахт в Україні свідчить, що воно проводилось без адекватної програми підтримки територій, а отже, мало негативні соціально-економічні та екологічні наслідки. У зв'язку з цим, доцільно,

на нашу думку, використати поради міжнародної мережі CEE Bankwatch, яка розробила програму переходу до справедливої трансформації, що передбачає наступні вісім кроків.

1. Розуміння концепції. Цей крок включає розробку моделі економічного розвитку для конкретної місцевості, яка має враховувати комплексний розвиток таких значущих компонентів, як освіта, інфраструктура, оподаткування, соціальна та громадська позиція тощо. Також реалізація зазначеної моделі має забезпечити мешканцям шахтарських регіонів створення нових робочих місць із рівнем оплати не нижчим, ніж раніше. Бажаним є зменшення забруднення довкілля.

2. Вибір території. Територія, для якої розроблятиметься концепція справедливої трансформації має відповідати певним критеріям. По-перше, має функціонувати домінантна індустрія, яка негативно впливає на навколишнє середовище. По-друге, у цій індустрії повинна працювати значна частка населення. І, по-третє, від цієї індустрії має залежати місцева економіка.

3. Розуміння потенціалу. Для розробки рекомендацій потрібно добре розуміти регіон. Із цією метою необхідно зібрати різноманітну інформацію, яка б дозволила оцінити демографічні характеристики (вікова структура населення, найбільш поширені професії, настрої щодо міграції і таке інше), інфраструктуру (головні дороги регіону, розвиненість мережі комунальних послуг, місце розташування діючих та виведених із експлуатації промислових парків), бізнесове середовище (компанії, створені протягом останніх 20 років, їх потреби та чинники розвитку), географія (місце розташування найбільш придатних для сільськогосподарського виробництва земель, наявність туристичного потенціалу, можливість застосування нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії).

4. Узгодження з відповідною стороною. Ініціатором справедливої трансформації може бути окремий суб'єкт, але її реалізація не може розпочатись за індивідуальних зусиль. Основна роль належить місцевим органам влади, оскільки вони краще розуміють місцеві реалії, наділені легітимністю, мають засоби для реалізації розроблених заходів.

5. Обговорення з громадою. Представники місцевих органів влади, звісно, добре поінформовані про потреби та потенціал регіону, разом із тим деякі аспекти краще зрозумілі тим людям, на яких шкідлива промисловість впливає напряму та щодня. Ідеальним варіантом є випадок, коли відповідні громадські організації вже існують. У протилежному разі бажано спілкуватись із представниками професій, яким доводиться спілкуватись з більшою частиною населення.

6. Історії успіху. В процесі реалізації справедливої трансформації варто скористатись успішним досвідом регіонів, які успішно здійснили аналогічні процеси у минулому. Серед них – Рурський регіон Німеччини, Корнвел у Великій Британії, Парк-Сіті у США та багато інших.

7. Підтримка з центру. Попередні кроки передбачають ініціативу щодо реалізації справедливої трансформації з нижнього рівня. Але розробка проекту передбачає його реалізацію, для чого необхідні влада та ресурси, зосереджені на національному рівні. Підтримка з центру може мати форму прийняття відповідних нормативних актів, стимуляції необхідних інвестицій та навчальних програм, надання фінансових ресурсів місцевому рівню.

8. Вивчення фінансових інструментів. Ресурси, спрямовані на реалізацію концепції справедливої трансформації, можуть бути спрямовані за такими напрямками, як проведення тренінгів для перекваліфікації працівників, підтримка у пошуку нової

роботи, розвиток бізнесу, спостереження та профілактичні заходи для запобігання та/або зменшення негативного впливу трансформаційних процесів на психічне та фізичне здоров'я.

На основі викладеного матеріалу можна зробити висновок, що справедлива трансформація передбачає глибокі зміни на всіх рівнях суспільства, які мають призвести до подолання таких негативних рис моноіндустріальних регіонів, як забруднення навколишнього середовища, мала кількість можливостей, низька якість послуг тощо. Саме така модель розвитку потрібна для реформування економіки України, яка характеризується значною енергоємністю та застарілими технологіями. Необхідно лише враховувати особливості розвитку Донбасу: немає універсального рецепту для здійснення справедливої трансформації, адже кожен регіон унікальний.

СОЦІАЛЬНА КОМПОНЕНТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІК СВІТУ

Якуніна Я.К., студентка 1 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Овечкіна О.А.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У доповіді ПРООН "Сталий розвиток і рівність можливостей: краще майбутнє для всіх" (2011 р.), що присвячена визначенню сучасних світових тенденцій сталого розвитку країн, особлива увага приділяється основним домінантам збереження стабільності існуючих соціально-економічних систем. Авторами доповіді наголошується на важливості недопущення руйнівних соціальних конфліктів, уникнення несправедливого розподілу благ між людьми, припинення екологічної деградації національних економік, зокрема внаслідок несформованості в суспільстві відповідних моральних і етичних настанов [1]. Враховуючи вищесказане, *метою* даної роботи є надання характеристики соціальних інститутів, що впливають на стан соціальної компоненти сталого розвитку національних економік.

Як відзначається більшістю вітчизняних і зарубіжних вчених, соціальну компоненту сталого розвитку складають соціальні відносини та соціальні інститути, що забезпечують дотримання нерозривного взаємозв'язку між сталістю економічного зростання та основними питаннями рівності можливостей людей щодо продуктивної зайнятості, освіти, охорони здоров'я, сприятливого екологічного середовища тощо [2]. До соціальних інститутів відповідно до сфер суспільного життя відносять економічні інститути (поділ праці, власність, ринок, торгівля); політичні інститути (право, держава, армія, поліція, суд); інститути стратифікації і спорідненості (клас, каста, статева дискримінація, расова сегрегація, соціальне забезпечення, сім'я, шлюб); інститути культури і науки (середня та вища школа, заклади мистецтва, освіти, й науки; інститути релігії і церкви; інститути громадської думки: (ЗМІ, виховання, світогляд) [3]. На думку багатьох науковців, основна увага при дослідженні соціальної компоненти сталого розвитку країн має бути зосереджена на визначенні механізмів ефективною реалізації таких соціальних інститутів, що сформують культуру споживання й виробництва відповідно вимогам збереження довкілля та відтворення його ресурсної бази [2]. На основі дослідження впливу соціальних інститутів на стан соціальної компоненти сталого розвитку багатьох країн визначено наразі такі найактуальніші завдання сучасності: по-перше, це – пошук інструментів та механізмів усунення негативних наслідків для людства від: 1) розрекламованої моделі суспільства споживання, в якому дедалі більше пригнічується особистість через втрачання раціональності споживчого попиту, розрив між споживанням і задоволенням реальних

потреб людини; 2) нав'язаної антиекологічної за своєю суттю культури споживання, що породжує "хибні" потреби, деформує мотиви споживання (культивується незмірне бажання "мати") та ігнорує наслідки засмічення природного середовища й необхідність відмовитись від тих видів транспортних засобів і побутових матеріалів, що істотно погіршують екологічну ситуацію; 3) деградованої системи освіти та заангажованої роботи СМІ тощо; по-друге, розробка нових концепцій співіснування й взаємодії економічної, соціальної та екологічної компонент сталого розвитку та, відповідно, форм соціальних інститутів. З приводу сказаного слід зауважити, що інститут освіти понині залишається передумовою та водночас пріоритетним засобом досягнення сталого розвитку.

На сьогодні просвіта, включаючи формальну освіту, підвищення інформованості населення, та професійну підготовку скрізь визнається як процес, за допомогою якого людина і суспільство можуть не лише сповна розкрити свій виробничий потенціал, але й придати йому екологічну спрямованість. Отже, просвіта, перед усім екологічна, набуває вирішального значення для забезпечення інформованості з питань екології та етики, формування цінностей і підходів, прищеплення навиків і заохочення поведінки, сумісної зі сталим розвитком. Значною мірою екологічна просвіта має скласти, у широкому розумінні, теоретичну платформу для поєднання концепцій ефективної природоохоронної діяльності держави, ресурсоефективної господарської діяльності підприємств та національної природоохоронної ідеології, запровадження якої вимагає суспільство. Серед інституціонально-економічних форм, що можуть функціонувати відповідно національних парадигм сталого розвитку, певного значення набуває так звана «зелена економіка», яка в теоретичному аспекті ототожнюється з концепцією сталого розвитку, а у вузькому сенсі розуміється як комплекс практичних заходів щодо використання технологій та обладнання для зменшення шкідливих викидів, впровадження нових технологій ресурсозбереження та відновлювальної енергетики, виробництво екологічно чистої продукції тощо [4]. Таким чином, саме "зелена економіка" інтегрує в собі екологію людини та екологію господарства в одне системне ціле за допомогою економічних, у т.ч. ефективних ринкових механізмів, отже найповніше вирішує задачі сталого розвитку, сприяє гармонізації суспільно-виробничих відносин.

Джерела

1. Європейська інтеграція та економічний розвиток України. Остання редакція 08.02.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tc.nusta.com.ua/Kursi_2013/8_SQL/sqldk/01/temu/1.1.6.htm.

2. Харитонов Е.В., Борисов Н.А., Шамолян Р.Д. Социальная доминанта устойчивого роста/ Е.В. Харитонов, Н.А. Борисов, Р.Д. Шамолян// Социально-экономические явления и процессы. -2015. -Т.10. - № 5. - С. 122-127.

3. Социальные институты [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.grandars.ru/college/sociologiya/socialnye-instituty.html>.

4. Порфирьев Б. «Зеленая экономика: реалии, перспективы и пределы роста [Електронний ресурс]/ Б. Порфирьев. – Режим доступу: http://carnegieendowment.org/files/WP_Porfiriev_web.pdf.

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВНА ПЕРЕДУМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Білан А.В., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: д.е.н., проф. Гринчуцький В.І.

Тернопільський національний економічний університет

Протягом останнього десятиліття велика увага приділяється проблемам захисту природи, екологізації економічної діяльності. Це завдання набуває особливого значення з огляду на часті екологічні катастрофи та усвідомлення необхідності збереження навколишнього довкілля для майбутніх поколінь.

Актуальність теми обумовлена необхідністю екологізації вітчизняної економіки з метою забезпечення сталого розвитку України та її подальшої інтеграції в світову.

У дослідження економіко-екологічних проблем вагомий внесок зробили такі українські вчені як Войтович Н.В., Лапішко М.Л., Наконечна Т.Ю., Параняк Р.П., Семенюк Е.П., Смірнова К.В. Туниця Ю.Ю., Туниця Т.Ю. та інші. Проте на сьогодні однією з найактуальніших проблем сталого розвитку є недостатнє використання інструментів екологізації економіки на практиці.

В процесі реалізації програм соціально-економічного розвитку повною мірою не враховуються екологічні наслідки, не розроблено дієвого механізму мотивування суб'єктів господарювання до дотримання норм і правил раціонального природокористування.

Сучасна концепція сталого збалансованого соціально-економічного розвитку передбачає застосування підходів, які пов'язані з екологізацією усіх сторін суспільної діяльності, впровадження сучасних механізмів й інструментів екологізації та забезпечення екологічної безпеки економічної діяльності.

Вперше проблема екологізації економіки була розглянута у Стокгольмі (Швеція) на конференції ООН з охорони природи у 1972 р. В Україні основним документом, який визначає екологізацію економіки, є Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року». В законі зазначено, що процеси глобалізації та суспільних трансформацій підвищили пріоритетність екологічної проблематики. Глобальні системні тенденції та виклики, пов'язані з динамікою народонаселення, урбанізацією, захворюванням, прискоренням технологічних змін та нестабільним економічним зростанням посилюють складність протидії екологічним проблемам та досягнення сталого розвитку [1].

Екологізація економіки – це об'єктивно обумовлений процес, який спрямований на збереження і розвиток суспільно-економічних функцій природи, а саме: зниження навантаження на навколишнє середовище, збереження і відтворення природних ресурсів, переоснащення виробництв і впровадження маловідходних і безвідходних технологій, проведення різних природоохоронних заходів, природоохоронна спрямованість інвестицій тощо [2, с.293].

Основою сталого розвитку є паритетність відносин у тріаді людина – економіка – природа. Відповідно, основним завданням сталого розвитку України є забезпечення динамічного соціально-економічного зростання за умови збереження навколишнього природного середовища для майбутніх поколінь.

Практична реалізація сучасної моделі екологічної політики в Україні передбачає реалізацію наступних заходів:

- 1) впровадження енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій;
- 2) перехід вітчизняної промисловості на низько вуглецеві технології;
- 3) покращення екологічних характеристик продукції на всіх етапах її виробництва;
- 4) запровадження податкових пільг для виробників екологічно сертифікованої продукції;
- 5) популяризація охорони навколишнього середовища;
- 6) орієнтація вітчизняного виробника на безвідходне виробництво.

Міжнародна практика показує, що в сучасних умовах найефективнішим підходом до реалізації природоохоронних заходів є принцип, згідно з яким «забруднювач платить більше».

Сучасні дослідження вказують на необхідність ощадливого використання природних ресурсів підприємствами та мінімізації їх впливу на навколишнє середовище. Скорочення відходів виробництва – це основа поступу до екологізованих ринків майбутнього. Варто пам'ятати, що добробут України напряму пов'язаний із всебічною „екологізацією” господарювання. Тому екологічно-безпечна діяльність вітчизняних підприємств повинна відігравати значну роль через безпосередню участь в реалізації природоохоронних і ресурсозберігаючих програм різного рівня.

Важливим напрямом екологізації економіки України є екологічне виховання і освіта, а отже формування у населення екологічної культури. Також необхідно забезпечити доступність екологічної інформації для населення. Люди повинні мати можливість отримувати необхідну ним інформацію про природоохоронні заходи, що проводяться; про екологічну ситуацію на конкретному підприємстві, в регіоні, країні; інформацію про якість споживаної продукції, брати участь в різних дискусіях, пропонувати свої способи вирішення тієї або іншої екологічної проблеми [4, с.54].

На нашу думку, практична реалізація принципів екологізації економіки дозволить знизити деструктивний вплив на навколишнє середовище, сприятиме стимулюванню суб'єктів господарської діяльності щодо здійснення заходів з раціонального використання та відтворення природних ресурсів та забезпечить зростання рівня фінансування екологічних проектів.

Джерела

1. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» – [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/Proekt/proekt_zakony_11_09_2017.pdf
2. Наконечна Т.Ю. Інноваційні екотехнології як основа стійкого економічного розвитку – [Електронний ресурс] / Т.Ю. Наконечна. - Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_5_4/293-296.pdf
3. Параняк Р.П., Лапішко М.Л., Войтович Н.В. Екологізація економічної політики України на шляху до Європейського Союзу – [Електронний ресурс] / Р.П. Параняк, М.Л. Лапішко, Н.В. Войтович. - Режим доступу: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2015/25_10/33.pdf
4. Смірнова К.В. Екологізація економіки України: необхідність та основні напрями – [Електронний ресурс] / К.В. Смірнова. - Режим доступу: <http://bulletin.odeku.edu.ua/wp-content/uploads/2010/03/6-Smirnova.pdf>

5. Туниця Ю.Ю., Семенюк Е.П., Туниця Т.Ю. Екологізація економіки: теоретико-методологічний аспект – [Електронний ресурс] / Р.П. Параняк, М.Л. Лапішко, Н.В. Войтович. - Режим доступу: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28455/01-Tunytsya.pdf?sequence=1>

ЕКОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕЧНОСТІ ЗЕРНОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Воропасв О.С., студент 6 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Стратічук Н.В.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Безпека зернової продукції є пріоритетом на всіх стадіях харчового ланцюга. Основним гарантуванням безпеки зернових культур в Україні є контролювання у зерні та продуктах його переробки залишкової кількості пестицидів, радіонуклідів, токсичних елементів і мікротоксинів.

Питання екологічної безпеки зернової продукції, вплив стану довкілля на її якість та проблеми наслідків її забруднення є актуальним з огляду на Цілі сталого розвитку України до 2030 року. Зокрема, друга Ціль «Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства», зобов'язує забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель та ґрунтів, насамперед за рахунок використання інноваційних технологій.

Показники якості харчових продуктів – комплекс ознак і властивостей, притаманних кожному виду харчового продукту чи продовольчої сировини, що визначають його харчову цінність і споживчі властивості та дають можливість ідентифікувати конкретний харчовий продукт чи продовольчу сировину [1].

Моніторинг основних показників безпеки продукції (кількісних і якісних) та оперативне реагування на критичні показники є складовою системи продовольчої безпеки країни.

В Україні щорічно проводиться Державна санітарно-гігієнічна експертиза асортименту та обсягів застосування пестицидів, складеного Мінагрополітики відповідно до фітосанітарного стану сільськогосподарських угідь і потреби сільгосптоваровиробників. Асортимент пестицидів в Україні становить близько 268 найменувань, а їхній препаративний тоннаж сягає 36 тис. тонн при потребі 40 тис. тонн, і застосовуються вони на 40 млн. га угідь сільськогосподарського призначення. Ряд асортиментних препаратів за критерієм токсичності, стійкості в навколишньому середовищі, міграції, біоконцентрації та фактичного забруднення об'єктів довкілля належить до 1-2 класу небезпеки. Таким чином, потенційно виникає прямий і відносний ризик небезпеки для здоров'я людини [2].

Законодавство України про пестициди і агрохімікати складається з Закону «Про пестициди і агрохімікати» [3] та інших актів законодавства, прийнятих відповідно до нього.

Основними принципами державної політики у сфері діяльності, пов'язаної з пестицидами є:

- пріоритетність збереження здоров'я людини і охорони навколишнього природного середовища по відношенню до економічного ефекту від застосування пестицидів;

- державна підконтрольність їх ввезення на митну територію України, реєстрації, виробництва, зберігання, транспортування, торгівлі і застосування;
- обґрунтованість їх застосування;
- мінімалізація використання пестицидів за рахунок впровадження біологічного землеробства та інших екологічно безпечних, нехімічних методів захисту рослин;
- безпечність для здоров'я людини та навколишнього природного середовища під час їх виробництва, транспортування, зберігання, випробування і застосування за умови дотримання вимог, встановлених державними стандартами, санітарними нормами, регламентами та іншими нормативними документами;
- єдність державної політики щодо діяльності, пов'язаної з пестицидами.

Пестициди вітчизняного, а також іноземного виробництва, що завозяться для використання на територію України, повинні відповідати таким вимогам:

- висока біологічна ефективність щодо цільового призначення;
- безпечність для здоров'я людини та навколишнього природного середовища за умови дотримання регламентів їх застосування;
- відповідність державним стандартам, санітарним нормам та іншим нормативним документам [3].

При застосуванні пестицидів здійснюється комплекс заходів відповідно до регламентів, встановлених для певної ґрунтово-кліматичної зони, з урахуванням попереднього агрохімічного обстеження ґрунтів, даних агрохімічного паспорта земельної ділянки (поля) і стану посівів, діагностики мінерального живлення рослин, прогнозу розвитку шкідників і хвороб.

Державний контроль і нагляд за якістю і безпечністю харчових продуктів здійснюють спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади у галузі охорони здоров'я, захисту прав споживачів, стандартизації, метрології і сертифікації, ветеринарної медицини, карантину рослин. Важливе місце у загальному нагляді за безпечністю харчових продуктів належить Державній санепідемслужбі (СЕС), яка проводить поточний контроль дотримання санітарно-гігієнічних показників продовольчих товарів, перевіряє умови їх виготовлення, зберігання та реалізації.

Згідно з національним законодавством держава забезпечує харчові продукти, вони повинні відповідати таким основним вимогам:

- бути безпечними для здоров'я споживачів;
- мати високу поживну цінність залежно від свого призначення;
- мати привабливий товарний вид та естетичне оформлення із зазначенням спеціальних відомостей стосовно продуктів.

Проблема якості харчової продукції в Україні значною мірою пов'язана із питанням її стандартизації. У світовій практиці існує порівняно невелика кількість схвалених на міжнародному рівні стандартів (стандарти ISO, EN), спрямованих на захист споживачів і гарантування чесної практики у торгівлі. Важливими є нормативні документи Комісії Кодекс Аліментаріус (CAC), які містять інформацію щодо максимально допустимих рівнів показників безпечності харчових продуктів, вимог пакування, маркування, органічного виробництва тощо. У нашій державі чинні національні стандарти (ДСТУ), значна кількість яких не гармонізована зі світовими аналогами, та застарілі ГОСТи, що не переглядалися ще з часів розпаду СРСР. Окрім стандартів, в Україні чинні 6582 технічні умови (ТУ), 236 галузевих стандартів (ГСТУ) та стандартів організацій (СОУ).

Під час проведення перевірки харчової продукції до уваги беруться показники безпечності: хімічні, основними серед яких є вміст антибіотиків, нітрозамінів, сполук

важких металів, харчових добавок, нітратів, пестицидів; мікотоксини та мікробіологічні характеристики. Ураховуючи ці показники, на основі виявлених недоліків, виводиться відсоток невідповідності того чи іншого виду продукції вимогам національних стандартів. Такий контроль дозволяє уникнути спалахів багатьох захворювань серед населення, дає можливість боротися із потраплянням на ринок неякісних харчових продуктів, оскільки за їх виявлення, працівники СЕС мають право накласти заборону на їх реалізацію.

Джерела

1. Закон України від 06.09.2005 № 2809-IV «Про безпечність та якість харчових продуктів» (із змінами). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2809-15>

2. Постанова від 4 березня 1996 р. № 295, Київ. — "Про затвердження Порядку проведення державних випробувань, державної реєстрації та перереєстрації, видання переліків пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні". Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/295-96-%D0%BF>

3. Закон України від 2 березня 1995 року N 86/95-ВР зі змінами «Про пестициди і агрохімікати» (із змінами). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80>

ОЦІНКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ХЕРСОН)

Есаулов С.А., студент 6 курсу

Науковий керівник: к.с.-г.н., Скок С.В.

*Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний
університет»*

Останнє століття з інтенсивним розвитком науки та техніки характеризується неминучістю природних катаклізмів. Найдієвішим засобом протидії негативним антропогенним наслідкам виявилася концепція сталого розвитку. Прийнявши всі вимоги та критерії збалансованого розвитку перед нашою державою постала необхідність в оцінці адміністративних територій різного рівня. Особливого значення набуває досягнення сталого розвитку великих міст як найбільш антропогенно змінених екосистем. Урбосистеми, як правило, являються нестійкими та відкритими для негативного впливу зовнішнього середовища. Здатність зберігати параметри свого стану у встановлених рівноважних діапазонах залежить від розміру міської території, характеру забудови, наявності відкритих просторів, водойм, зелених насаджень, кліматичних умов, інтенсивності забруднення. Однак досягти абсолютної сталості штучно створеної міської системи, навіть за умови її стаціонарного стану, неможливо. Маючи усі прояви антропогенного середовища та несприятливої екологічної ситуації у містах, необхідності набуває розробка індикаторів сталого розвитку для урбосистем з урахуванням особливостей їх розвитку та функціонування. У цьому зв'язку актуальним є виявлення проблемних позицій на основі підбору показників-індикаторів сталого розвитку.

Однак розробка індикаційної системи сталого розвитку міських територій ускладнюється відсутністю єдиного методологічного підходу у вирішенні та обґрунтуванні даного питання як на державному, так і на регіональному рівнях. Розроблені Комісією ООН, ЄС та вітчизняними науковцями індикатори сталого розвитку являються лише базисом для подальшого розширення та вдосконалення

власного набору показників, які характеризують стан та розвиток будь-якої міської території.

Питання сталого розвитку набуває особливої актуальності для міста Херсон в умовах інтенсивного антропогенного пресингу на всі складові навколишнього середовища. Забезпечення сталого розвитку нерозривно пов'язано з комплексом екологічних, соціальних та економічних показників, за якими здійснюється оцінка розвитку міської системи. Так, як у м. Херсоні виявлені екологічні, соціальні та економічні проблеми, запровадження індикаційних показників надало можливість виявити рівень проблемності розвитку кожної сфери та визначити ефективні напрями покращення функціонування міста Херсон. Інтегровані екологічні, соціальні, економічні індекси обчислюються, шляхом методу згортки базових показників у агреговані, а агреговані – у інтегровані (табл. 1). Серед агрегованих показників (АП) виділено такі: показник якісного стану атмосферного повітря, показник якісного стану ґрунтового покриву, показник утворення відходів, показник використання водних ресурсів та показник якісного стану питної води. Агрегування показників здійснювалося на основі статистичного набору показників, що склали базові індикатори. Представлені показники описувалися 21 базовими показниками (БП), які в сумі склали інтегральний показник (ІП) екологічного розвитку Херсонської урбоєкосистеми

Так, як у м. Херсоні виявлені проблеми соціального характеру, запровадження індикаційних показників надало можливість виявити рівень проблемності розвитку та визначити ефективні напрями покращення даної сфери. При чому побудова соціальних індикаторів відбувалася з метою забезпечення ефективної оцінки розвитку такої суспільно-значимої категорії як «якість життя». Соціальний блок сталого розвитку м. Херсона містив 4 агреговані індикатори: добробуту, якості соціальної сфери, соціальної напруги, які описувалися 23 базовими показниками. При цьому виявлено, що індикаційний блок соціальної напруги є негативним показником, що відображає рівень безпечності умов праці населення, рівень їх здоров'я, законодавчої та соціальної захищеності.

Економічний стан Херсонської урбоєкосистеми характеризується енерго та матеріаломісткістю виробництва, відсутністю на підприємствах системи екологічної сертифікації, низькими інвестиційними можливостями, скороченням промислового виробництва. З огляду на негативні тенденції в економічній сфері міста розроблені індикатори сталого економічного розвитку для м. Херсон, які склалися із трьох агрегованих показників: виробничо-економічний, економічно-екологічний показник, показник доходів, які описувалися 9 базовими показниками. Згідно економічного блоку індикації сталого розвитку міста Херсона можливо виявляти сильні та слабкі сторони економічної системи, підвищувати рівень економічного розвитку, забезпечувати зростання реалізації ефективних управлінських рішень.

Розробка системи показників сталого розвитку здійснювалася в декілька етапів:

- 1) статистичний збір інформації про значення показників сталого розвитку за певний аналізований період часу;
- 2) проведення процедури стандартизації показників сталого розвитку до нормованого виду (від 0 до 1) на основі вибору неградиентних максимальних та мінімальних значень екологічних, соціальних та економічних індикаторів.

Комплексна оцінка еколого-економічно-соціального стану міста Херсон здійснювалася згідно уніфікованої шкали, розробленої Інститутом проблем

природокористування та екології НАН України: еталонний – 1,0-0,8; сприятливий – 0,8-0,6; задовільний – 0,6-0,4; загрозливий – 0,4-0,2; критичний – 0,2-0 [3].

За результатами розрахунків інтегральних індексів сталого розвитку екологічний стан оцінювався як задовільний ($I_{сер} = 0,54$), соціальний ($I_{сер} = 0,38$) та економічний стани ($I_{сер} = 0,30$) – як загрозливий.

Інтегральний індекс сталого розвитку Херсонської урбоєкосистеми розраховувався як середнє геометричне інтегрованих екологічних, соціальних та економічних індикаторів, оцінений як загрозливий $I_{сер} = 0,39$.

Згідно проведених розрахунків загрозливий стан розвитку досліджуваної міської території спричинений високим рівнем урбанізації та інтенсивним антропогенним пресингом на всі складові навколишнього природного середовища міста Херсон. Тому досягнення сталого розвитку урбосистеми міста Херсон потребує формування довгострокової стратегії сталого розвитку з урахуванням пріоритетів в екологічній, економічній та соціальній сферах. З огляду на те, що найменш вивченими та науково-обґрунтованими є екологічні індикатори, які відіграють основну роль у формуванні збалансованої оцінки стану території, обов'язковим є врахування екологічного чинника в розробці регіональних та місцевих планів дій.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ НАСЕЛЕННЯ НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Журавльова А.О., студентка 4 курсу

Науковий керівник: к.х.н., доц. Маслош О.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Згідно затвердженого у Ріо-де-Жанейро (1992 р.) програмного документу «Порядок денний на ХХІ століття», сталий розвиток - розвиток суспільства, за якого людство задовольняє свої потреби, не шкодячи при цьому природним системам, і вони встигають себе оновити [1]. Ця програма стала основою для уряду України до запровадження принципів сталого екологічно-безпечного розвитку на основі соціальної, економічної та екологічної політики.

Виходячи з ідей, які наведено у програмному документі «Порядок денний на ХХІ століття», забезпечення екологічної безпеки країни – один з центральних орієнтирів сталого розвитку України, що визначає запровадження такої моделі розвитку, за якої досягається задоволення життєвих потреб нинішніх поколінь без позбавлення такої можливості майбутніх поколінь.

У законі «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991р) про забезпечення екологічної системи в Україні, сказано, що екологічна безпека – ситуація у навколишньому середовищі, за якого забезпечується попередження погіршення екологічного стану та виникнення небезпеки для здоров'я людей [6] .

Згідно нормативних актів України, а саме Концепції національної безпеки України 1997 року і Закону України «Про основи національної безпеки України» 2003 року, було проголошено довгострокову стратегію розв'язання екологічних проблем, яка базується на створенні мотивації та умов для цього на національному, регіональному, місцевому та об'єктному рівнях, а також на поєднанні цих питань з економічними[4,с.43], але ці документи не принесли очікуваного результату.

Тому, урядом країни було створено Концепцію національної екологічної політики України на період до 2020 року, мета якої полягла в стабілізації і поліпшенні екологічного стану території держави шляхом утвердження національної

екологічної політики як інтегрованого фактора соціально-економічного розвитку України для забезпечення переходу до сталого розвитку економіки [5]. Концепція визначає цілі екологічної політики:

- формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва;
- забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України;
- забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України;
- зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.

Однак, не дивлячись на такі глобальні цілі екологічної політики, існують виклики, які стримують просування цієї концепції розвитку, а саме:

- нестабільне законодавство;
- відсутність екологічної свідомості;
- слабка ефективність адміністративно-економічних механізмів захисту навколишнього середовища.

На думку А. В. Яцика основною причиною екологічних проблем в Україні є надмірна експлуатація людством природних ресурсів і багатств без урахування екологічних законів, чинників, вимог, критеріїв та обмежень, недостатнє розуміння екологічних проблем більшістю населення країни [2].

Такі вчені, як Б. М. Данилишин і О. О. Веклич, при проведенню аналізі впливу навколишнього середовища на економіку, наполягають на необхідності спрямовувати наявні ресурси не тільки на економічне зростання, а й на збереження навколишнього середовища, що є запорукою найважливішого складника якісного життя людини – її здоров'я [3].

Науковці вважають [3], що найефективнішими способами вирішення екологічних проблем на шляху України до сталого розвитку є:

- високі штрафи для підприємств, що забруднюють навколишнє середовище;
- суворіше екологічне законодавство;
- збільшення інформування населення;
- підвищення екологічної свідомості населення.

Вирішення екологічних проблем державою повинно вестися одночасно по всіх напрямках. Разом з тим, спираючись на вдалий досвід США у розвитку екологічної політики, можна розпочати програму екологічного спонсорства. Ця програма передбачає, що співвідношення витрат підприємств на природоохоронні заходи пропорційні до інвестицій цього підприємства у майбутнє і як засіб досягнення конкурентної переваги. Тобто, підприємство через деякий час отримає з витрат, що були витрачені на екологічні заходи - інвестиції, які використає для подальшого розвитку. Мета формування програми екологічного спонсорства – підвищення економічної ефективності держави та покращення екологічних параметрів країни.

Також, доцільно створити державну систему інформування населення щодо стану навколишнього природного середовища та заходів щодо його поліпшення, а також відповідну базу геоінформаційних даних, яка дозволить прослідкувати на карті шляхи розповсюдження забруднень та оцінити ймовірні збитки природному середовищу, розрахувати об'єм коштів, потрібних для усунення наслідків аварії.

Наприклад, вже створено еко-бот для смартфона, який розповість про ступінь забруднення повітря в більшості великих міст України і про промислові підприємства, що забруднюють навколишнє середовище в усіх населених пунктах нашої країни.

Впровадження запропонованих заходів дозволить зробити впевнений крок до досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища.

Джерела

1. Програма дій «Порядок денний на XXI століття» («AGENDA-21»). Ухвалена Конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Саміт «Планета Земля», 1992 р.): пер. з англ. – К. :Інтелсфера, 2000. – 360 с.
2. Яцик, А. В. Водні ресурси в контексті екологічної безпеки та збалансованого розвитку держави //Екологічний вісник. – 2007. – № 6. – С. 21–24
3. Данилишин, Б. Ефект декаплінгу як фактор взаємозв'язку між економічним зростанням і тиском на довкілля / Б. Данилишин, О. Веклич // Вісн. НАН України, – 2008. – № 5. – С. 12–18
4. Національна екологічна політика України: оцінка і стратегія розвитку. – К. : ПРООН Україна, 2007. – 184 с.
5. Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року:Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 року № 880-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=880-2007-%F0>
6. Про охорону навколишнього природного середовища: закон України від 25 червня 1991 року // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 41, Ст. 546

ВПЛИВ АНТРОПОГЕННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ГРУНТІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Захаров Я.В., студент 6 курсу

Науковий керівник: к.с.-г.н., Скок С.В.

*Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний
університет»*

Ґрунти на сьогоднішній день мають важливе екологічне значення як середовище існування, джерело речовин та енергії для живих організмів, формують агроекологічний потенціал території, здійснюють екологічну рівновагу в агроландшафтах та природному середовищі. Однак, сучасне природокористування призводить до зниження якості ґрунтів через їх високий ступінь розораності (90%), інтенсивний обробіток ґрунту, обмеження внесення органічних добрив, надлишковий відсоток у структурі посівних площ просапних культур, порушення сівозмін, спалювання стерні і соломи, понаднормативні викиди забруднюючих речовин від промисловості та автотранспорту [1, 2]. Зважаючи на те, що головними у сфері земельних відносин постають правові норми та фінансово-економічні важелі забезпечення екологічної безпеки агроландшафтів актуальним постає визначення допустимого антропогенного навантаження на ґрунти промислових регіонів за показниками сталого розвитку.

Ґрунти Харківської області характеризуються розмаїтістю, що є причиною розташування області у лісостеповій та степовій зонах. Найродючішими ґрунтами області є чорноземи типові, які становлять 38,24% та опідзолені 10,81%. За площею та біопродуктивним потенціалом земельний фонд області один з найбагатших в Україні. З екологічної точки зору земельні ресурси Харківської області представлені рекультивованим агроландшафтом, який інтенсивно експлуатується. Певною

проблемою є значна еродованість сільськогосподарських земель області яка становить 41%. Погіршення стану земельних ресурсів області спричинено деградацією ґрунтів (35%) та посиленням ерозійних процесів, рівень яких визначається інтенсивністю змиву та об'ємами переміщення ґрунтового субстрату. Так згідно офіційних даних, середньорічний змив ґрунту з орних земель становить 10-15 т/га, а під просапними культурами сягає 20-30 т/га. Найбільшу вагу серед процесів ерозії земель мають водна (56%) та вітрова ерозії (28%), які обумовлені високим ступенем розораності земель (80%). Певною негативною тенденцією у системі землеробства Харківської області є зменшення вмісту гумусу на 0,4% за останні 20 років, що обумовлено втратою органічної речовини через використання мінеральних добрив, низьким рівнем застосування органічних добрив [3].

Основними причинами негативних процесів у сфері землекористування є висока сільськогосподарська освоєність земель, порушення співвідношення площ ріллі та природних угідь, техногенне забруднення, процеси підтоплення, зсуви.

Не дивлячись на малу частку екологічно-небезпечних виробництв металургійної (1,5%) та хімічної (3,1%) галузей, екологічний стан ґрунтів погіршується, внаслідок викидів підприємства паливно-енергетичного комплексу, автотранспорту, об'єктів теплоенергетики, житлово-комунальної сфери. Основними стаціонарними забруднювачами Харківської області є Зміївська ТЕС, ВАТ "Балцем", ДВУ "Шебелинкагазпром", ДП "Хімпром", ДП ТЕЦ-5. За результатами обстеження ґрунтового покриву сільгоспугідь у зоні впливу сталих атмотехногенних емісій встановлено, що на відстані до 30 км від сталих джерел викидів Зміївської ТЕС та ПАТ «Євроцемент України» має місце значне накопичення важких металів (свинець 10 ГДК, хром 25 ГДК, нікель 2 ГДК, кадмій 10 ГДК, цинк 2 ГДК [3]. Істотний рівень забруднення зберігається на відстані 5 км від підприємств, далі він різко знижується. Важкі метали відносяться до пріоритетних забруднюючих речовин навколишнього середовища. Особливістю важких металів є значна міграційна здатність, включаючись у трофічні ланцюги живлення, вони накопичуються в організмах кінцевої ланки консумента в кількості, який перевищує його середній вміст в екосистемі [4]. Тому виникає нагальна потреба в оцінці стану ґрунту згідно обґрунтованої системи екологічного нормування забруднюючих речовин.

З огляду на вищесказане, для поліпшення екологічного ґрунтів потрібно впроваджувати науково-обґрунтовану систему сталого розвитку землекористування на основі інтегрованих індикаторів (табл.1), що призведе до оптимального співвідношення економічного зростання, якісного стану земельних ресурсів, задоволення матеріальних і духовних потреб населення.

Таблиця 1

Складові сталого землекористування

Індикатор сталого розвитку	Агрегований індикатор	Базовий індикатор
Показник якісного стану ґрунтового покриву	Структура розподілу земель	Територія під забудовою та твердим покриттям, тис. га
		Землі с/г призначення, тис. га
		Площа рекреаційної території, тис. га
		Площа земель об'єктів ПЗФ, тис. га
		Рівень освоєності території, %
	Санітарно-гігієнічний стан	Вміст Pb, відносно значень ГДК
		Вміст Cd, відносно значень ГДК

Введення базового показника забудованої території дозволить оцінити вплив на ґрунтовий покрив масштабів будівництва небезпечних об'єктів, а використання індикатора земель сільськогосподарського призначення надасть можливість здійснювати оцінку продуктивності та родючості земель.

При цьому важливого значення в поліпшенні стану земельних ресурсів Харківської області набуває раціоналізація землеволодіння і землекористування; визначення правового статусу використання земель; своєчасне усунення та попередження негативного впливу деградованих земель на здоров'я, добробут населення та навколишнє природне середовище; забезпечення задоволення соціально-економічних інтересів та їх гармонізації з екологічною складовою.

Джерела

1. Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель: метод.-норм. забезпечення / за заг. ред. В.П. Патики, О.Г. Тараріка. К.: Фітосоціоцентр, 2002. С. 35–37.

2. Шматько В.Г., Нікітін Ю.В. Екологія і організація природоохоронної діяльності: навч. посіб. 2-ге вид. К.: КНТ, 2008. 304с.

3. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Харківській області у 2017 році. Харків, 2018. 206 с.

4. Жовинский Э.Я., Кураева И.В. Геохимия тяжелых металлов в почвах Украины. К.: Наук. думка, 2002. 214 с.

СУЧАСНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ

Кирилова М.В., студентка 3 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Пчелинська Г.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В сучасних умовах Україна зіткнулася з великою кількістю глобальних проблем, які тісно взаємопов'язані між собою. Можна впевнено стверджувати, що немалу частину серед них займають екологічні проблеми, з якими населення стикається щодня і що саме найгірше — їх створює. Причинами цього є байдуже ставлення більшості українців до навколишнього середовища внаслідок низької екологічної культури, неефективного державного стимулювання збереження довкілля та контролю за дотриманням законодавства у природоохоронній сфері.

Основні засади державної екологічної політики України на період до 2030 року визначені відповідним законом України та покладені в основу національних завдань прийнятої стратегії сталого розвитку «Україна-2030». Вони передбачають посилення уваги до охорони навколишнього середовища для збереження необхідних для життя природних ресурсів для майбутніх поколінь. Однак для досягнення означеної стратегічної мети уряду країни, суб'єктам господарювання та населенню необхідно вирішити чисельні економічні, політичні, соціальні проблеми сталого розвитку країни. За результатами дослідження німецьких екологічних організацій Germanwatch і NewClimate Institute серед країн Євросоюзу у 2018 р. Україна лідирує серед пострадянських держав у рейтингу рівня екологічності країн світу [1]. Хоча, на думку експертів, підвищення рейтингу України на дві позиції в порівнянні з 2017 р. та досягнення 18 місця обумовлено економічною кризою в країні та військовим діями на сході. За рейтингом Центру екологічної політики і права при Йельському університеті

за рівнем екологічної ефективності з точки зору управління природними ресурсами і стану екології у 2018 р. Україна знаходиться на 109 місці зі 180 – між Туреччиною та Гватемалою [2].

Дослідження основних актуальних екологічних проблем на шляху сталого розвитку України та способів їх вирішення є метою даної роботи. Дослідження проведено з використанням системного підходу, методів порівняння, системної абстракції.

Перша з таких проблем стосується накопичення, не сортування сміття та відходів побутового характеру. Їх значна частина повинна підлягати переробці для повторному використанню. В Україні сортують лише 4 % побутових відходів, решту спалюють або вивозять на сміттєзвалище. Заплановане урядом скорочення обсягу захоронення відходів з 95% (у 2016 році) до 50% у 2023 році і до 30% у 2030 році під загрозою: кількість похованих відходів у 2018-му зменшилася всього на 1,2% [3]. За словами експертів, дана ситуація кардинально не зміниться, поки сортування та переробка сміття не стануть прибутковою справою для інвесторів. З цією метою Міністерство енергетики та захисту довкілля на чолі з французьким представником компанії «SUEZ» планують створити на Житомирщині найбільший в Україні завод із переробки несортованих твердих побутових відходів, який почне працювати до кінця 2019 року. Також київською владою заявлено про відкриття сміттєпереробного заводу до 2021 року. В поточному році у Вінниці на базі Донецького національного університету ім. В. Стуса, студенти відкрили станцію сортування твердих побутових відходів, де будуть відокремлювати від харчових відходів макулатуру, склобій, пластик і метал.

Другою проблемою вважається концентрація шкідливих речовин у повітрі, яке забруднюється від діяльності заводів, поширення сміттєзвалищ, на яких починає розкладатися і виділятися метан. В результаті цього руйнується озоновий шар, посилюється проходження УФ проміння, внаслідок чого погіршується стан здоров'я населення, підвищується ризик захворювання на рак шкіри та катаракту очей. Для вирішення цього питання створюються та встановлюються на заводах і підприємствах фільтри, спеціальні добавки, які регулюють та зменшують викиди вихлопних газів в атмосферу. Але їх застосування потребує використання спеціального рециркуляційного вентилятору та газоходів, що вимагає від підприємств додаткових витрат. Взагалі, потрібно будувати такі промислові підприємства за межею міста, а також поширювати біля них насадження дерев та різних чагарників, які виступатимуть у ролі фільтра кисню.

Третя проблема стосується підживлення продукції сільського господарства, бо потрібно уникати застосування хімікатів, які отруюють атмосферу та ґрунт, а користуватися органічними та натуральними добривами, які безпечні для природи, наприклад, перегній. Він багатий поживними речовинами, добре вбирає і утримує вологу, також це добриво облагороджує будь-який ґрунт. Сьогодні стає актуальною економічно ефективна технологія переробки опалого листя та його перетворення в цінний матеріал для збагачення ґрунту. Використання українськими фермерами вітчизняних мінеральних добрив дозволяє значно знизити собівартість продукції, підвищити врожайність культур, стимулює розвиток наукових та виробничих підприємств хімічної галузі. Прикладом чого є розробка вченими Львівської області добрив для кислих ґрунтів. - мінеральні добрива.

Четверте місце посідає проблема збереження лісів та запобігання лісових пожеж, оскільки саме рослини та ліси поглинають вуглекислий газ з атмосфери та знижують

дію парникового ефекту. Проблему незаконної вирубки лісів влада взяла під свій контроль шляхом введення мораторію на експорт деревини. Окремі фахівці вважають, що мораторій на експорт лісу неефективний, оскільки контрабанда не припиняється, що потребує подальшого удосконалення законодавства та системи контролю в цієї сфері. Значне підвищення пожежної небезпеки в лісах зумовлюється стрімким зростанням відвідуваності населенням лісових масивів, відсутність протипожежного облаштування лісів і забезпечення засобами попередження і гасіння лісових пожеж. Це обумовлює зменшення та знищення окремих представників флори й фауни. За інформацією Держлісагентства, основною причиною виникнення пожеж (85%) є людський фактор. Для підвищення рівня пожежної безпеки необхідні зміни у законодавстві в напрямку децентралізації організації та забезпечення пожежогасіння, посилення відповідальності за порушення норм пожежної безпеки, залучення громадян до пожежної охорони тощо.

Наявність чистої води є важливою умовою для існування всіх живих організмів, однак людство в процесі своєї діяльності продовжує її забруднювати. Тому, п'ятою проблемою є шкода, яку суб'єкти господарювання наносять гідросфері внаслідок засмічення каналізаційних мереж, скидання заводами в прісну воду промислові стоки, до складу яких входять важкі метали, радіоактивні речовини та токсичні хімічні елементи. Потрапляючи до організму людини, важкі метали, радіоактивні речовини викликають тяжкі хронічні захворювання, отруєння та навіть смерть. Шлях до вирішення проблеми - оснащення підприємств якісними очисними спорудами, заходи з підвищення відповідальності споживачів за порушення правил користування каналізаційною системою, використання сучасних технологій очищення водою від сміття, удосконалення порядку лімітування скидів, плати за скиди забруднюючих речовин тощо.

Екологічний стан на Донбасі має свої додаткові особливості. Територія Донбасу вважається вугільним регіоном держави, а проблема забруднення водних об'єктів солоними водами шахт залишається незмінною. При процесі будівництва та експлуатації шахт, виникають зміни у навколишньому середовищі, а саме під час відкачування підземних вод. Це призводить до вимивання солей з гірських порід та зростанню вмісту солей в водах. Використання шахтних вод для питного водопостачання населення можливо тільки при реалізації на практиці методів випарювання та зворотний осмос, але на сьогодні, ці заходи потребують великих фінансових витрат і без участі інвесторів вони не можуть бути реалізовані. Через відсутність необхідного очищення, всі підняті води скидаються у різні водні об'єкти, що погіршує якість річкових вод. Це, в свою чергу, обмежує використання води населенням для питного водопостачання, у сільськогосподарській діяльності та знижує врожайність продукції. Наступною проблемою є підтоплення земель та населених пунктів регіону, що зумовлено підйомом ґрунтових вод та процесами техногенного характеру - обвалами та зсувами. Замулення русел річок, закриття вугільних шахт та підйом рівня шахтних вод на поверхню обумовлюють підтоплення територій, що наносить шкоду промисловим спорудам, сільськогосподарським угіддям, погіршує санітарні умови на території регіону, призводить до втрати води у теплових та водопровідних мережах. Ситуація на Сході України, коли відбуваються бойові дії поблизу небезпечних об'єктів, турбує і міжнародну спільноту, тому що через неможливість здійснювати контроль в усіх районах Луганської та Донецької області, цей регіон має величезні екологічні проблеми, які можуть призвести до надзвичайної ситуації. Через конфлікт на

Донбасі, а саме через застосування різноманітної зброї та відсутність екологічного нагляду, відбувається забруднення ґрунтів та вод регіону, в результаті чого було виявлено до 30% викидів забруднюючих речовин. На підконтрольній території за останні п'ять років зростає загальний обсяг відходів I-III класів небезпеки, що знаходяться в спеціально відведених місцях, та складає 860,441 тис. т., однак утилізовано лише малу частку всього обсягу відходів. Внаслідок окупації частини території Луганської області, на підконтрольній території не залишилося суб'єктів господарювання, які мають ліцензію на діяльність, пов'язану з поводженням з небезпечними відходами. Шляхом вирішення цієї проблеми є тільки заключення договорів на утилізацію небезпечних відходів з ліцензіатами інших областей, хоча це збільшує витрати на транспортні послуги. Протягом останніх чотирьох років на території військового конфлікту на сході України практично відсутня можливість для проведення оцінки пошкоджень природних комплексів та промислових об'єктів, проведення необхідних ремонтних і відновлювальних робіт, а також здійснення державного нагляду у сфері охорони навколишнього природного середовища. Проведення екологічного моніторингу стану території Донбасу з використанням експедиційних обстежень, дистанційних та інформаційних технологій із залученням міжнародних організацій з метою оцінки екологічних збитків і прогнозу екологічної ситуації, обґрунтування та виконання першочергових захисних заходів є надзвичайно актуальним. У цьому зв'язку важливе значення має модернізація матеріально-технічної бази суб'єктів державної системи моніторингу довкілля, що здійснюють свою діяльність на території Донецької та Луганської областей.

Джерела

1. Названі найбільш екологічні країни світу [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.unian.ua/ecology/reduction/10371363-nazvani-naybilsh-ekologichni-krajini-svitu-ukrajina-lidiruye-sered-postradyanskih-derzhav.html>
2. Найчистіше місце на Землі: рейтинг держав за станом екології [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://impactlab.media/2019/04/05/top-zabrudnyuvachiv-planeti/>
3. Екологічні проблеми і свідоме поведінка [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://ua.boell.org/uk/2019/03/05/ekologichni-problemi-i-svidoma-povedinka-shcho-znayut-zhitelki-i-zhiteli-kiieva>

ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ МІСТА ХЕРСОН

Костюк О. І., студент 6 курсу

Науковий керівник: к.с.-г.н., Скок С.В.

Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет»

Атмосферне повітря являється газовою оболонкою Землі, однією із важливих частин біосфери. Його роль у житті є неоціненним, що проявляється у захисті нашої планети від згубного ультрафіолетового випромінювання Сонця, підтримці теплового режиму територій, формуванні кліматичних умов, режиму річок, рельєфу, рослинного покриву. Однак при зростанні антропогенного навантаження здійснюється накопичення забруднюючих речовин в атмосферному повітрі, що послаблює природні процеси самоочищення та погіршує якість атмосфери. Тому на сьогоднішній день забруднення атмосферного повітря є однією із глобальних екологічних проблем

суспільства. Близько 92% населення світу проживає на територіях з надмірним забрудненням повітряного басейну. Особливу увагу становить питання якісного стану атмосфери урбосистем, де спостерігається основна концентрація стаціонарних та пересувних джерел забруднення. При чому, частка автотранспорту у загальному забрудненні повітря для більшості міст України становить 60-90 % від загальної кількості викидів [1]. Тенденція прогресивного погіршення якості атмосферного повітря донедавна була характерна для більшості промислових міст, однак враховуючи високу міграційну здатність повітряних мас, забруднюючі речовини можуть поширюватися на прилеглі території, створюючи загрозу забруднення і агропромисловим регіонам. Тому постає нагальне питання постійного моніторингу зміни якості атмосферного повітря урбосистем з метою досягнення однієї із цілей сталого розвитку «забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів».

Якісний стан атмосферного повітря міста Херсона формується під дією викидів промислового виробництва, сфери послуг та автотранспортних засобів. Серед основних стаціонарних забруднювачів атмосферного повітря міста є підприємства, які займаються виробництвом та розподіленням електроенергії, газу та води: ПАТ «Херсонгаз», ПАТ «Херсонська ТЕЦ», Херсонське лінійно – виробниче управління магістральних газопроводів «Харківтрансгаз» ПАТ «Укртрансгаз», Міське комунальне підприємство «Херсонтеплоенерго», ПАТ «Таврійська будівельна компанія», ТОВ «Фірмово – промисловий комплекс «Корабел», ПАТ «Херсонський нафтопереробний завод» (табл.1) [2]. Їх частка в загальному забрудненні атмосферного повітря міста складає 16%. Тому головним джерелом забруднення атмосфери в межах міської території є автотранспорт (84%), особливо який знаходиться у приватній власності населення.

Якісний стан атмосферного повітря оцінюється як високий, він обумовлений здебільшого підвищеним вмістом специфічних забруднюючих речовин – фенолу, формальдегіду, оксиду азоту, з основних домішок – оксиду вуглецю і діоксиду азоту. Середньорічні концентрації шкідливих речовин загалом по місту за 2017 рік перевищували відповідні середньодобові ГДК з формальдегіду – в 2,67 рази, з фенолу – в 1,17 рази, з діоксиду азоту – в 3,37 рази, оксиду азоту – в 1,1 рази [2].

Проблема якісного стану атмосферного повітря ускладнюється тим, що із загальної кількості викидів 8,3 тис.т, 86,5% хімічних речовин та їх сполук мають парниковий ефект, які негативно впливають на зміну клімату. Зокрема, це викиди метану – 5,1 тис.т, оксиду азоту – 0,5 тис.т. 319,6 тис.т діоксиду вуглецю [2].

Згідно аналізу даних таблиці 1 встановлено, що найбільші викиди забруднюючих речовин здійснювали підприємства видобутку, розподілу палива, геотермальної енергії та обробки і видалення відходів. Частка викидів від сектору енергетики збільшилася на 27,5 %. При цьому, загальна кількість підприємств у місті Херсон, які здійснювали викиди забруднюючих речовин збільшилася на 49,3 % порівняно із 2016 роком, при цьому спостерігалася відсутність перевищень ГДК та зменшення обсягів викидів у зоні впливу підприємств на 11,5%.

Рівень забруднення атмосферного повітря в м. Херсоні в 2017 році за індексом забруднення атмосфери (ІЗА=6,64) оцінювався як підвищений. Для розрахунку індексу забруднення атмосфери використовувались середньорічні концентрації п'ять найбільших ІЗА за рік: діоксид і оксид азоту – 3 клас небезпеки, фенол, формальдегід – 2 клас небезпеки, оксид вуглецю – 4 клас небезпеки. У порівнянні з 2016 роком, індекс забруднення зменшився на 3,15 одиниць [2].

Таблиця 1

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2017 році [2]

Сектори промисловості	Обсяги викидів			Викид в середньому одним підприємством, т
	т	у % до 2016 року	%	
Енергетика	3034,1	127,5	31,7	7,4
у тому числі електростанції загального використання	115,7	90,3	1,2	57,9
Виробничі процеси	474,2	89,0	5,0	4,9
Видобуток і розподіл палива та геотермальної енергії	4742,9	88,4	49,5	86,2
Використання розчинників та інших продуктів	168,9	103,0	1,8	3,7
Обробка та видалення відходів	472,7	90,3	4,9	94,5
Сільське і лісове господарство, землекористування	684,5	95,9	7,1	57,0
Всього	9577,3	99,0	100,0	20,2

Із загальної кількості проб (1445) в зонах впливу автотранспорту на автомагістралях міста Херсон встановлено перевищення ГДК у 31 проб, що становить 2,1%. Найбільший рівень забруднення полутантами спостерігався на Площі Перемоги, Площі Ганнібала, Площі Свободи, Площі Корабелів, Привокзальній площі. Встановлено, що в районах регулювання руху при зміні режиму роботи автомобілів (розгін, холостий хід) спостерігається менше забруднення, ніж на не регульованих ділянках руху. Це пояснюється великим транспортним потоком через вказані площі в курортно-сезонний період та перетином шляхів, що з'єднують адміністративні райони міста. Крім того на збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел впливає зношеність дорожнього покриття, паливо низької якості, низькі техніко-експлуатаційні показники автотранспортних засобів, затори на дорогах, в «часи пік», а також щільна забудова навколо основних транспортних магістралей міста, завантаженість вулиць особистим автотранспортом, нераціональна система організації та управління громадського транспорту. Крім того, проблема забруднення атмосферного повітря від автотранспорту ускладнюється неповним згоранням палива, лише 15% його витрачається на рух автомобіля, а 85% потрапляє до атмосфери у вигляді забруднення.

Якісний стан атмосферного повітря Херсонської урбоекосистеми залежить від сезону року та метеорологічних умов. На швидкість поширення забруднення і концентрацію його в окремих зонах міста значно впливають температурні інверсії, особливо при штильовій погоді (75% випадків) або при слабких вітрах (від 1 до 4 м / с) [3]. При цьому інверсійний шар у вигляді екрана, відбиває на землю забруднюючі речовини, концентрація яких зростає у декілька разів. Так, протягом року найбільше забруднення полутантами та підвищений вміст пилу спостерігається у літні місяці, що пов'язано з більшою щільністю транспорту та меншими потоками повітряних мас. Збільшення забруднення повітря спостерігається і в листопаді та в грудні місяці, що пов'язано із частими тумани. Враховуючи динаміку середньорічних концентрацій

забруднюючих речовин в атмосферному повітрі м. Херсона за останні 5 років спостерігається тенденція до зменшення їх вмісту.

При цьому вирішення проблеми забруднення атмосферного повітря стаціонарними та пересувними джерелами у місті Херсоні вимагає дотримання вимог сталого розвитку, шляхом введення індикаторів для оцінки якісного стану атмосфери. Для цього пропонуємо ввести до екологічного блоку індикації показник сумарних викидів забруднюючих речовин та показник щільності викидів на км² та на особу, що дозволить здійснити ступінь їх впливу на якість повітря, ґрунтів, водних ресурсів; визначити рівень техногенного навантаження на територію міста та безпосередній вплив викидів забруднюючих речовин на населення.

Джерела

1. Сніжко С.І. Урбометеорологічні аспекти забруднення атмосферного повітря великого міста: монографія. К., 2011. 199 с.

2. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Херсонській області за 2017 рік. Херсон, 2018. 238 с.

3. Славін В.В., Томаш В.В. Зниження шкідливого впливу автомобілів на оточуюче середовище. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Технічні науки*. 2018. Том 29 (68) Ч. 2. № 6. С. 162-166.

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

Кравчук О., студентка 2 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Білан О.С.

Тернопільський національний економічний університет

В сучасних умовах екологічні проблеми стають дедалі важливішим чинником економічного розвитку більшості регіонів України. Багаторічний аналіз доводить, що збереження високої енерго- та ресурсоемності економіки України за умов подальшого виснаження водних, земельних, мінерально-сировинних та біотичних ресурсів неминуче призведе до формування масштабних загроз національній безпеці в екологічній і природно-техногенній сферах. Мета дослідження полягає у визначенні шляхів вирішення еколого-економічних проблем окремих регіонів України.

На сьогоднішній день одним із ключових чинників сталого розвитку як держави в цілому, так і консолідації суспільства навколо вирішення проблем зміцнення державності і поліпшення добробуту населення стає екологізація економіки, яка забезпечує новий спосіб господарювання, спрямований на захист та своєчасне відтворення природного середовища та природних ресурсів.

Враховуючи реальну екологічну ситуацію, багатство держави і добробут людей на сучасному етапі розвитку цивілізації залежать не лише від рівня матеріальних статків, але й від якості природного довкілля. Тому потреби людини в екологічно чистих продуктах, воді, повітрі, сприятливому для здоров'я природному середовищі є такими ж важливими, як і забезпечення іншими економічними та соціальними благами [1].

За результатами оцінки інтегрального показника екологічної небезпеки проведено ранжування регіонів України відповідно до рівня екологічної безпеки. Результати оцінки демонструють низький рівень екологічної безпеки Дніпропетровської, Луганської, Запорізької, Кіровоградської, Херсонської, Житомирської, Донецької, Івано-Франківської, Миколаївської областей. Дещо

сприятливіша ситуація стосовно екологічної безпеки спостерігається на Львівщині, в Тернопільській та Одеській областях [2].

До першочергових заходів з оздоровлення екологічної ситуації в Україні відносяться такі: активізація екологічної освіти в школах, вузах та екологічне виховання населення; проведення незалежних наукових екологічних експертиз з метою складання екологічного прогнозу; збільшення витрат на охорону навколишнього середовища; запровадження економічних стимулів для проведення екологічних заходів (заохочення комплексного використання сировини, відходів, перехід на маловідходні та безвідходні технології); активізація діяльності природоохоронних органів, перегляд розмірів штрафів і характеру покарань за екологічні злочини; активна пропаганда передового екологічного досвіду [3].

Проаналізувавши екологічну ситуацію варто зазначити, що в Україні недостатній рівень пріоритетності державної екологічної політики. Необхідно прийняти такі закони, які заборонятимуть завезення в Україну екологічно небезпечних технологій і продуктів; запровадити нову національну екологічну ідеологію, спрямовану на захист природного середовища і ресурсів, подолання кризових явищ у суспільстві й природі, що дозволить вивести Україну на шлях сталого розвитку, забезпечить достойний рівень життя громадян у гармонії з природою.

Джерела

1. Акимов К.А. Оцінка природної і техногенної безпеки URL: https://pidruchniki.com/13331222/ekologiya/ekologichni_problemi_ukrayini_regioniv.

2. Іванюта С.П. Екологічна та природно-техногенна безпека. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/spa_2013_3_23%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/spa_2013_3_23%20(1).pdf).

3. Павловець А. Регіональні екологічні проблеми України та їх моніторинг. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2712>.

4. Черниш В.О. Екологічні загрози окупованого Донбасу URL: <https://mtot.gov.ua/ekologichni-zagrozy-okupovanogo-donbasu-sogodni-ye-problemoyu-vsiyeyi-ukrayiny-vadym-chernysh>.

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ЗМІНИ КЛІМАТУ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Левченко І. І., студентка 4 курсу

Науковий керівник: к. х. н., доц. Маслош О. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Для сталого розвитку будь-якій країні кліматичні зміни займають ключову позицію у світовій парадигмі. На світову економіку цей фактор почав впливати у тому плані, що ступінь залежності економічного зростання від більш широкого використання природних ресурсів Землі стала нестійкою. Очевидно, що наслідки погодних порушень призвели до змін у способах ведення економічної діяльності, тому вирішення цієї проблеми потребує розробки заходів подолання негативних результатів.

Аналіз, проведений економістом Ніколасом Стерном, підтверджує той факт, що якщо людство не вживе заходів зі скорочення викидів парникових газів сьогодні, то воно втратить 5-20% ВВП щорічно в наступні роки в результаті втрат від збільшення числа більш потужних стихійних лих, нестачі питної води і затоплення населених пунктів, втрат у сільському господарстві тощо. До 2030 року зміна клімату завдасть

шкоди світовій економіці на 157 мільярдів доларів. Підраховано, що 80% збитку від зміни клімату може бути зосереджено в країнах світу, географічно розташованих в низьких широтах, відбудеться спад економічного зростання.

У галузевому розрізі економічні наслідки зміни клімату будуть полягати в зростанні обсягів виробництва галузей сфери послуг в цілому і туризму, але вони не компенсують спад виробництва реального сектора економіки України.

Наслідки зміни клімату-це аномальна спека і тепловий стрес, повені і підтоплення, які торкнуться сільського господарства, водопостачання і лісового господарства, транспорту і енергетики, що призведе до зростання безробіття і бідності. Збільшена частота і вагомість екстремальних погодних явищ створює додаткове навантаження на державні бюджети у зв'язку з втратою величезних сум на подолання наслідків стихійного лиха, а також зростанням витрат на охорону здоров'я. Підвищення температури призведе до зниження врожайності і Україна буде прагнути виробляти достатньо продовольства для внутрішнього споживання, в той час як основний експорт зменшиться в обсязі. Необхідність стримування глобального потепління активізує і збільшує міжнародні фінансові потоки за рахунок формування міжнародного кліматичного фінансування, джерелами якого є міжнародні кліматичні фонди, внутрішні витрати з національних бюджетів тощо. За оцінкою Світового банку, щорічний збиток від різних небезпечних гідрометеорологічних явищ, в число яких входять і наслідки зміни клімату, в Україні становить 1-2 млрд. доларів.

Для подолання цих негативних економічних наслідків Україні необхідно продумати комплексну стратегію низько вуглецевого розвитку країни, сформовану з участю всіх основних суб'єктів соціально-економічного процесу - органів державної влади і управління, бізнес-структур, громадських організацій, наукових установ, незалежних експертів; необхідно розширювати використання природних земель в напрямку розширення лісових масивів, у тому числі енергетичних деревних порід і пасовищ, що сприятиме сталому та безпечному використанню земельних ресурсів і підвищення екологічної стійкості природно-економічних систем; необхідно розробляти і розвивати в Україні все більше модельних інструментів для аналізу та оптимізації взаємопов'язаного функціонування продовольчих, водних та енергетичних систем в умовах зміни клімату; відповідати вимогам Паризької кліматичної угоди, яка дозволить не тільки модернізувати вітчизняну економіку, а й допоможе стати стійким низько вуглецевим розвитком.

Таким чином, реалізація заходів національної політики по боротьбі з негативними наслідками зміни клімату може зробити позитивний вплив на активне структурне і технологічне оновлення української економіки на основі новітніх світових стандартів. Для того щоб мінімізувати витрати на вирішення глобальної проблеми зміни клімату, необхідно використовувати поточні процеси для підвищення конкурентоспроможності української продукції та прискорення технологічного переозброєння. Україні потрібна загальна енергетична і кліматична стратегія-взаємопов'язана і довгострокова. Ця стратегія прискорить технологічне переозброєння, зупинить зростання, а потім знизить викиди парникових газів, допоможе населенню перейти на сучасний стиль споживання енергії та ресурсів.

Джерела

1. Україна і політика протидії змін клімату. Економічний аспект. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: : http://razumkov.org.ua/upload/2016_Klimat.pdf

2. Climate Change 2013: The Physical Science Basis. IPCC Working Group I Contribution to AR5 [Електронний ресурс] – Режим доступу: Approved Summary for Policymakers – Режим доступу: <http://www.climate2013.org/spm>. – Назва з екрану.

3. Балабух В.О. Зміна кліматичних умов в Україні та її вплив на сільськогосподарське виробництво // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://agroprod.biz/2017/06/01/zmina-klimatychnyh-umov-v-ukrajini-ta-jiji-vplyv-na-silskohospodarske-vyrobnytstvo/>

4. Науковий проект на тему «Моделювання та оцінка сталого використання земельних, водних та енергетичних ресурсів України в умовах глобальних змін навколишнього середовища» Київ, Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України. 2016 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2016/02/SD_2015_Chepeliev.pdf

5. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ecos.kiev.ua/share/upload/Dopovid_nacionalna_paradygma_stalogo_rozvytku.pdf

ВПЛИВ СТІЧНИХ ВОД МІСТА ХЕРСОН НА ЕКОЛОЧНИЙ СТАН ПОНИЗЗЯ ДНІПРА

Непрокін А.В., студент 6 курсу

Науковий керівник: к.с.-г.н., Скок С.В.

*Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний
університет»*

Сучасний розвиток суспільства характеризується значними негативними змінами водного середовища, який спричинений безконтрольним використанням водних ресурсів. Континентальні поверхневі води є найбільш незахищеною ланкою гідросфери, тому в багатьох країнах світу спостерігається загальний дефіцит, поступове виснаження та інтенсивне забруднення поверхневих вод. На сучасному етапі людство зіткнулося з проблемою обмеженої кількості та якості даного стратегічного ресурсу. Не дивлячись на те, що загальний об'єм води на планеті становить 1385 млн. м³, лише незначна її частина придатна для використання людиною. На сьогодні спостерігається забруднення водного середовища діяльністю промислових підприємств, об'єктами житлово-комунального та сільського господарства, які скидають недостатньо очищені чи неочищені стічні води. Проблема забруднення водними ресурсами ускладнюється потраплянням без жодної очистки до річок поверхневого стоку із агро та урболандшафтів. Така ситуація призвела до того що більшість річок перетворилися на приймачів стічних вод, внаслідок чого їх екологічний стан досяг критичного рівня. Актуальність даної тематики підтверджується тим що 2/3 населення використовує поверхневі води для питних потреб, а низька водозабезпеченість, дефіцит водних ресурсів (1 тис. м³ на одного жителя за рік), забруднення річок стічними водами ставлять під загрозу існування поверхневих джерел. Проблему ускладнюють неупорядковане відведення стоків від населених пунктів, господарських об'єктів і сільськогосподарських угідь, а також постійне скидання недостатньо очищених вод з очисних споруд [1].

Особливої актуальності питання якісного стану водного середовища набуває в умовах посиленого розвитку урбанізації. Оскільки функціонування урбосистем є потужним фактором деструкції гідроекосистем, що посилюється впливом каналізаційних та поверхневих стічних вод у період сніготанення та випадання опадів. Особливо проблема забруднення водотоку спостерігається в нижніх ділянках течії Дніпра, де накопичуються майже всі природні і техногенні компоненти річкового стоку, які змінюють гідрологічний та гідрохімічний режим водотоку.

Головною екологічною проблемою населених пунктів Херсонської області є щорічне утворення каналізаційно-поверхневих стоків, які потрапляючи до річки Дніпро, створюють значне навантаження на гідроекосистему Нижнього Дніпра. Загальновідомо, що вітчизняне нормування гранично допустимих скидів стічних вод базується на умові належності водних об'єктів до рибогосподарської категорії водокористування.

Згідно аналізу табличних даних, скид стічних вод у 2017 році у порівнянні з 2016 роком збільшився на 7,06 млн. м³. Збільшення обсягів скиду забруднених стічних вод відбулося за рахунок дренажних вод, які надійшли від господарської діяльності рисосіючих підприємств області та установ житлово-комунального господарства. При цьому спостерігалось зменшення скиду очищених стічних вод на 0,72 млн. м³ [2].

Водовідведення побутових та промислових стоків здійснюється самотічно каналізаційною системою міста Херсон, потужність якої складає до 250 тис.м³ на добу. За структурою фізико-хімічного складу каналізаційних вод визначено, що головними компонентами каналізаційного стоку є сухий залишок, вміст якого складає 30 г/л (ГДК 1 г/л). Відповідно, 1 м³ каналізаційного стоку виносить із території міста 30 кг сухого залишку, який сформований мінеральними сполуками, солями, ґрунтово-піщаним компонентом та біогенно-детритними частками. За добу обсяг цих речовин складає 1500 тон, або 540 тис. тон за рік. У побутових стічних водах вміст органічних речовин становить близько 58%, мінеральних -0,42%. Однак біологічний етап очистки стічних вод передбачає практично повне розкладання органічних сполук у воді. Проте каналізаційні стоки міста Херсон, які утворюються в обсязі 50 тис. м³ є одними із потужних факторів забруднення водного середовища в зоні функціонування досліджуваної урбосистеми.

Проблему забруднення р. Дніпро ускладнює неефективна робота дощової каналізації міста Херсон, яка проявляється в недостатній кількості дощоприймальних колодязів, замуленості, засміченості дощової каналізації $\approx 70\%$, втраті герметизації колекторів, зношеності ділянок колекторів. Відсутність локальних очисних споруд з очистки зливових стоків призводить до прямого потрапляння зливових вод з міської території в р. Дніпро.

При цьому встановлено, що нижче 500 м скиду каналізаційних вод, спостерігалось перевищення рівня гранично допустимої концентрації за мінералізацією, сульфатами, хлоридами, амонійним азотом, фосфатами в 2-6 разів, що підтверджує наявність антропогенних факторів забруднення поверхневих вод Дніпра та обумовлює низьку якість води ріки Дніпро відповідно нормативів рибогосподарського призначення.

З огляду на значний вплив стічних вод на гідроекосистему Пониззя Дніпра та розширення площі зрошуваних угідь за умов зростання норм водопотреби сільськогосподарських культур постає необхідність організованого збору та

використання стічних вод для підґрунтового зрошення у системі землеробства з умовою попередньої доочистки. Стічні води маючи меліоративну та удобрювальну цінність за рахунок вмісту у 1000 м³ каналізаційних стічних вод 15-88 кг азоту, 16-18 кг калію, 12-16 кг фосфору, 20-150 кг кальцію та магнію сприяють збільшенню врожайності сільськогосподарських культур за лімітуючими елементами живлення, покращують якісні характеристики ґрунту та сільськогосподарської продукції. Такий природоохоронний захід підвищить водозабезпечення зрошувальних систем, зекономить запаси прісних вод міста та зменшить антропогенне навантаження на гідроекосистему Пониззя Дніпра.

Джерела

1. Кравченко В.С. Водопостачання і каналізація: Підручник. Рівне: Вид-во РДТУ, 2002. 285 с.
2. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Херсонській області за 2017 рік. Херсон, 2018. 238 с.
3. Шелудченко Б. А. Інженерна екологія: навч. посіб. Ч. II. Гідросфера. Житомир : Волинь ДАУ, 2001. 220 с.

ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ МІСТА ХЕРСОН У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Нурієва О.В., студентка 6 курсу

Науковий керівник: к.с.-г.н., Скок С.В.

Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет»

Ресурси прісної води є важливим компонентом гідросфери на Землі та невід'ємною частиною всіх земних екосистем. Вони являються лімітуючим фактором розміщення і розвитку виробничих сил, розглядаються як інтегровані екологічні індикатори сталого розвитку селітебних територій, які визначають соціально-економічну та екологічну ситуацію, являються складовою національної безпеки України. На сьогодні виявлено проблеми нестачі якісної питної води спостерігається навіть в районах зі значними запасами прісної води та випадають рясні атмосферні опади і наявні значні. Однак за умов розвиненого індустріального суспільства, процесів урбанізації, застосування прогресивних технологій у промисловому секторі економіці та сільському господарстві відбувається інтенсивне забруднення джерел питної води. Така ситуація призводить до її загального дефіциту, а забезпечення якісною питною водою перетворюється на глобальну екологічну проблему суспільства. Тому першочергового значення та особливої актуальності набуває питання якості водних ресурсів на основі їх комплексного та раціонального використання в усіх галузях господарського комплексу, оптимального поєднання інтересів усіх її споживачів.

Якість питної води міста Херсон формується під впливом природних умов та антропогенних факторів. При цьому небезпечними в екологічному відношенні є фактори людської діяльності (табл.1), які призводять до забруднення водного середовища поллютантами, за рахунок скидів недостатньо очищених стічних промислових, комунальних стічних та зливових вод.

Типи антропогенних факторів

Антропогенні фактори	Забруднюючі речовини
Фізичні	Нерозчинні домішки, глина, пісок, намул, пил
Хімічні	Важкі метали, кислоти, луги, мінеральні солі, нафта і нафтопродукти, СПАР, миючі засоби, канцерогени, мінеральні добрива, пестициди
Біологічні	Мікроорганізми (віруси, бактерії), гельмінти, спори грибів
Радіоактивні	Радіонукліди
Теплові	Підігріті води ТЕС та АЕС

Не дивлячись на наявність підземних та поверхневих вод, у місті Херсон спостерігається дефіцит питної води, який спричинений стратегічними природними запасами, високим рівнем урбанізації (63%), використанням водоемних неекономних технологій промислового виробництва, інтенсивним розвитком автопарку, низькою екологічною культурою населення.

Серед поверхневих вод на території міста є річки Дніпро, Вирьовчина, Кошова. Невідповідність річкової води екологічним нормативам якості створює ризик забезпечення санітарно-гігієнічного стану на території міста Херсон. Тому, для питного водопостачання використовуються підземні води з верхньосарматського водоносного комплексу, що залягає на глибині 60-100 метрів. Живлення підземних вод у цій зоні відбувається внаслідок перетікання з розташованих вище і нижче водоносних горизонтів, меотичних, четвертинних, середньосарматських відкладах та інфільтрації атмосферних опадів. Багатоводність і фільтраційні властивості верхньосарматських відкладів залежать від їх літологічного складу, потужності і ступеня закарстованості. Тому найбільш багатоводні сильно закарстовані вапняки, менш багатоводні – вапняки і мергелі.

В останні роки спостерігається тенденція погіршення якості питної води у місті Херсон, основні її показники не відповідають нормативним вимогам за ДСТУ 4808 «Джерела централізованого питного водопостачання. Гігієнічні і екологічні вимоги щодо якості води та правила вибирання», ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною». Загальна кількість свердловин складає 137, з них 60 % подають воду, яка не відповідає вимогам Держстандарту за загальною жорсткістю 8-30 моль/м³ (ГДК 7-10), сухим залишком 1500-3500 мг/дм³ (ГДК 1000-1500), вмістом хлоридів 500-800 мг/дм³ (ГДК 350) та сульфатів 800 мг/дм³ (ГДК 500). Нормативи вказаних показників можуть бути змінені в окремих випадках при згоді з головним державним санітарним лікарем. Бактеріального забруднення у системі централізованого питного водопостачання не спостерігалось.

Використання підземних вод в якості джерел питного водопостачання на відмінну від поверхневих є екологічно безпечнішим, проте не відповідає вимогам сталого розвитку. Надмірна їх експлуатація призводить до значного виснаження та зниження рівня, створює значні перешкоди в забезпеченні потреб чистої питної води майбутнім поколінням. З цього приводу, у США, Ізраїлі, Німеччині 30 % поверхневого стоку переводиться у підземний, що покращує якісні та кількісні показники водних ресурсів. Наявність на території м. Херсона р. Дніпро створює унікальні можливості раціонально використовувати водно-ресурсний потенціал з урахуванням інноваційних методів очистки води.

Основними потенційними факторами, що погіршують якість питної води в межах міста Херсон є:

1. Просочування забруднених нафтопродуктами, нітратами вод з верхнього шару до експлуатаційного водоносного горизонту.
2. Ділянки приватної забудови вздовж річки Дніпро, де підземні води верхньо-сарматського горизонту на мають належного природного захисту.
3. Фільтрат несанкціонованих звалищ.
3. Незаконне підключення каналізації до дощово-дренажної системи.
4. Понаднормативна експлуатація артезіанських свердловин.
5. Незадовільний технічний стан та зношеність основних фондів систем водопостачання та водовідведення м. Херсона.
6. Застосуванням застарілого обладнання в системах водопостачання та водовідведення в м. Херсоні.
7. Висока енергоємність обладнання систем централізованого питного водопостачання, обмеженість інвестицій та дефіцит власних фінансових ресурсів.

Зважаючи на складну еколого-економічну ситуацію у сфері водного господарства, важливого значення набувають природоохоронні заходи, які мають фінансово-інвестиційні та бюджетні механізми управління. Так загальнонаціональні екологічні витрати США і Франції становлять приблизно 3% валового національного продукту, у нашій державі показники таких витрат становлять лише 1,5 %. Певний обсяг робіт по покращенню якості питної води у місті Херсон був зроблений згідно обласної програми «Питна вода Херсонщини» на 2012 –2020 роки. За рахунок коштів державного та обласного бюджетів здійснено будівництво 4 водозабірних споруд із застосуванням новітніх технологій та розроблено проект будівництва бювету на території артезіанської свердловини в Дніпровському районі, здійснені аварійно-відновлювальні роботи з реконструкції 1,2 км водопровідних мереж.

Таблиця 2

Оцінка стану водних ресурсів за індикаторами сталого розвитку

Агрегований індикатор	Базові індикатори	Діапазон показників сталого розвитку				
		0,0-0,20 критичний	0,20-0,40 загрозливий	0,40-0,60 задовільний	0,60-0,80 сприятливий	0,80-1,00 еталонний
Індикатор використання водних	Забір води з поверхневих джерел, млн. м ³	> 2,5	2,5-2,0	1,5-2,0	1,0-1,5	< 1,0
	Забір води з підземних водоносних горизонтів, млн. м ³	≥ 5,0	4,0-3,0	3,0-2,0	2,0-1,0	< 1,0
	Скиди НДО стічних вод, млн. м ³	> 3,0	2,0-3,0	1,0-2,0	1,0-0,5	< 0,5
	Показник питомого водоспоживання, м ³ /добу	300-400	200-300	100-200	50-100	< 50
	Водозабезпеченість на душу населення, тис.м ³	< 0,5	0,5-0,7	0,7-1,0	1,0-2,0	>2,0

Питання розвитку, використання ресурсів питних підземних вод як частини природокористування необхідно вирішувати на основі розробки системи індикації сталого розвитку у сфері раціонального використання водних ресурсів. Пропонуємо введення агрегованого індикатора, який складається із такого набору базових показників як забір води з поверхневих та підземних джерел, скиди недоочищених (НДО) стічних вод, питоме водоспоживання, водозабезпеченість на душу населення. Даний показник визначається методом згортки базових показників у агреговані за формулою середнього геометричного. З огляду на велику затратність часу в їх обчисленні пропонуємо розроблену шкалу для ефективної та швидкої оцінки стану водних ресурсів (табл.2).

Збільшення числових показників забору води з поверхневих та підземних джерел, питомого водоспоживання, скидів недоочищених (НДО) стічних вод негативно впливають на стан водних об'єктів. У той час, значення індикатора водозабезпеченості показує рівень балансу між потребами на воду та можливостями водопостачання в достатній кількості. Розроблені базові індикатори сталого розвитку створюють можливості ефективно здійснювати за ними кількісну та якісну оцінку стану підземних вод.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Паничок М. Ю., студентка 4 курсу

Науковий керівник: к.х.н., доц. Маслош О.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Важливим чинником забезпечення стабільного розвитку України в довгостроковій перспективі є перехід до якісно нового типу зростання – соціального, економічного й екологоорієнтованого, який не тільки покращує динаміку соціально-економічних перетворень, а також сприяє вирішенню існуючих проблем охорони навколишнього природного середовища. Тому першочергова увага до соціальної сфери, раціонального й економічно ефективного використання природних ресурсів, забезпечення екобезпеки життєдіяльності населення – невід'ємна умова подальшого розвитку країни, її складних систем, які зазнають значного антропогенного навантаження.

Як відомо, на території Луганської області розміщено багато промислових підприємств, які чинять вкрай негативний вплив на екологію регіону. Очевидно, що вирішення екологічних проблем потребує значних фінансових ресурсів, тому метою даного дослідження є аналіз фінансового забезпечення заходів з охорони навколишнього середовища Луганської області та окреслення шляхів їх вдосконалення.

Зазвичай, чим вище навантаження на промисловість, тим більше забруднюється навколишнє середовище, тим гірший екологічний стан місцевості. В таких умовах необхідно, щоб витрати на збереження навколишнього середовища змінювалися пропорційно зміні валового регіонального продукту (ВРП). Зміна ВРП та витрат на охорону навколишнього середовища по Луганській області за період 2013-2018 рр. наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка ВРП та поточних витрат на охорону навколишнього середовища
за 2013-2018 рр.

Показники		2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
ВРП, млн. грн.		55108,00	31393,00	23849,00	31356,00	30285,00	30587,85
Темп приросту, %	ланцюговий		-43,03	-24,03	31,48	-3,42	1,00
	базисний		-43,03	-56,72	-43,10	-45,04	-44,49
Загальні витрати на охорону навколишнього середовища, тис. грн.		1054173,90	533248,50	521800,80	608878,20	496698,90	406770,10
Темп приросту, %	ланцюговий		-49,42	-2,15	16,69	-18,42	-18,11
	базисний		-49,42	-50,50	-42,24	-52,88	-61,41
Рівень поточних витрат (у % до ВРП)		1,91	1,70	2,19	1,94	1,64	1,33
Відхилення, +/-	ланцюгове		-0,21	0,49	-0,25	-0,30	-0,31
	базисне		-0,21	0,28	0,03	-0,27	-0,58

Джерело: розраховано автором за матеріалами [1;2]

Як видно з табл. 1, в аналізованому періоді зміни ВРП та витрат на охорону навколишнього середовища мали скачкоподібний характер. Проте, темпи скорочення витрат на охорону навколишнього середовища дещо випереджали темпи скорочення ВРП. Саме тому рівень поточних витрат на охорону навколишнього середовища відносно ВРП знизився з 1,91% у 2013 році до 1,33% у 2018р, що свідчить про неналежну увагу до вирішення екологічних проблем. Це надає підставу припустити, що фінансування певних напрямків природоохоронної скоротилося та було недостатнім. Тому надалі необхідно проаналізувати структуру витрат на охорону навколишнього середовища. Структура витрат на охорону навколишнього середовища у період 2013-2018рр. представлена на рис. 1.

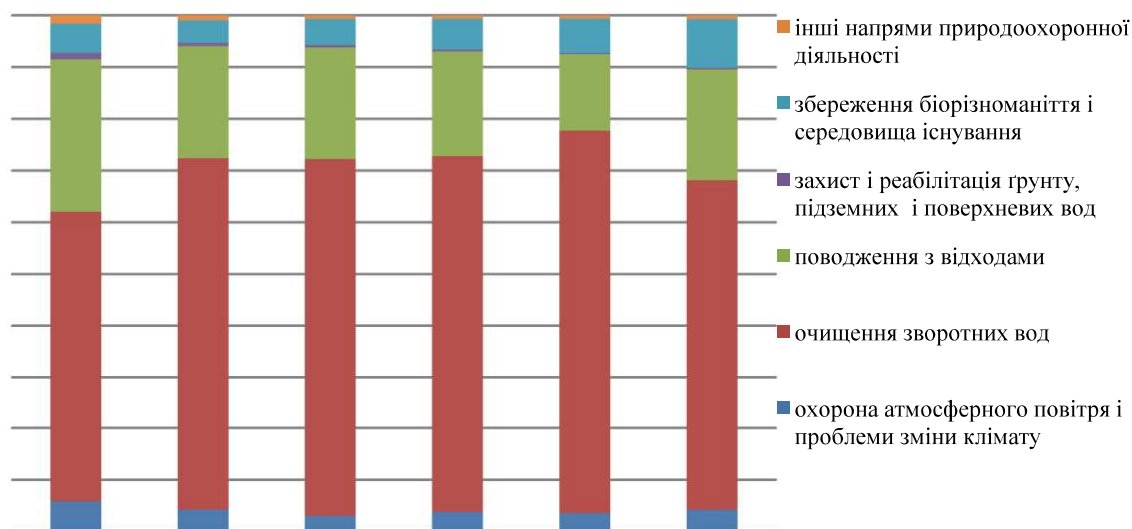

Рис. 1. Структура витрат на охорону навколишнього середовища

Джерело: розраховано автором за матеріалами [2]

На рис. 1. видно, що у аналізованому періоді суттєво скоротилися доля витрати на захист і реабілітацію ґрунту, підземних та поверхневих вод та на охорону атмосферного повітря і проблем зміни клімату. Тому є необхідність дослідження зміни витрат за цими статтями у абсолютних величинах. Динаміка витрат на захист і реабілітацію ґрунту, підземних та поверхневих вод та на охорону атмосферного повітря і проблем зміни клімату в абсолютних величинах наведена у рис. 2.

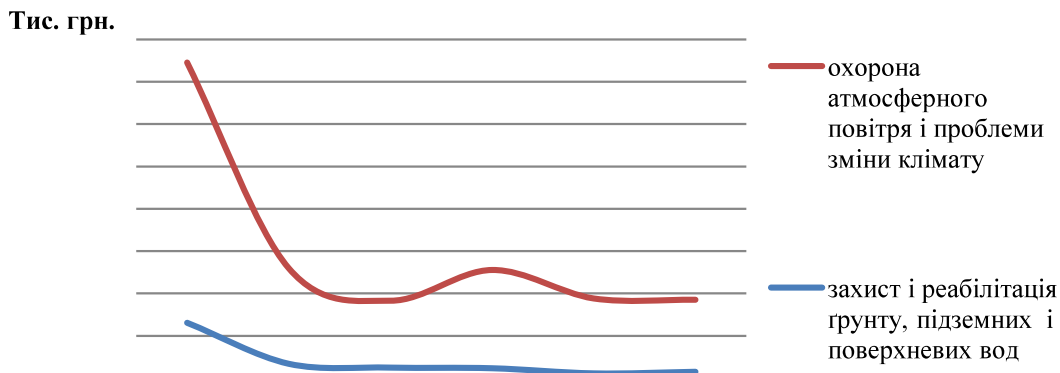

Рис. 2. Зміна витрат на захист і реабілітацію ґрунту, підземних та поверхневих вод та на охорону атмосферного повітря і проблем зміни клімату
Джерело: розраховано автором за матеріалами [2]

Рис. 2 ілюструє значне падіння витрат на охорону атмосферного повітря і проблем зміни клімату – з 61447,5 тис. грн. у 2013 році до 17052,7 тис. грн. у 2018 р. Витрати на захист і реабілітацію ґрунту, підземних та поверхневих вод скоротилися в аналізованому періоді у 10 разів – з 13067,8 тис. грн. у 2013 р., до 1436,6 тис. грн. у 2018 р.

Отже, якщо тенденція падіння витрат на охорону атмосферного повітря і проблем зміни клімату буде зберігатися і надалі, Луганська область може стати найбільш забрудненою в Україні. Погіршення екологічної ситуації потенційно призводить до збільшення захворюваності населення та зниження в цілому якості життя. Як наслідок – відтік трудових ресурсів тільки пришвидшиться.

Для покращення фінансового забезпечення заходів з охорони навколишнього середовища, необхідно відшукувати нові джерела фінансування цих заходів на тлі підвищення ефективності використання природоохоронних бюджетів.

Джерела

1. Динаміка ВРП Луганської області / Офіційний сайт Головного Управління Державної служби статистики в Луганській області // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/nacrah/rnacrah.php.htm>

2. Поточні витрати на охорону навколишнього середовища / Офіційний сайт Головного Управління Державної служби статистики в Луганській області // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/osreda/potochvutratu06.php.htm>

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тараненко Г.С., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: д.пед.н., проф. Москальова Л.Ю.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

З найбільш важливих проблем сучасності, що турбує людство є екологічні проблеми. Цілий світ зіткнувся з глобальною екологічною кризою. Ця проблема потребує швидкого вирішення. Саме тому серед багатьох напрямів освітньої роботи з дітьми дошкільного віку найбільшої актуальності набуває екологічна освіта.

Тож працівники закладу дошкільної освіти мають приділити велике значення екологічному вихованню. Адже майбутнє нашої планети залежить від того, що діти зараз знають про середовища що їх оточує, як ставляться до природи. Важливість екологічного виховання зумовлена наявністю світової екологічної кризи. Тому починаючи з дошкільного віку ми маємо формувати свідоме ставлення до природи, надавати певні знання, дитина має усвідомити себе активним суб'єктом природи. Значною проблемою у наш час є формування у дітей екологічної свідомості та екологічної культури.

Становлення екологічної свідомості – це досить складний і тривалий процес. Адже екологічна свідомість є психологічним явищем, яке, маючи відповідне спрямування, проходить крізь розум та волю дитини й опосередковується ними, вона відбиває ставлення дитини до свого буття, до природного середовища, до знань про нього. Екологічна свідомість як компонент інтелектуальної діяльності, визначає зміст поведінки особистості, відповідно до цього так важливо формувати її починаючи з дошкільного віку.

Проблемою формування екологічної свідомості, екологічної культури та взагалі екологічне виховання дітей займалися: В. Грецової, Г. Земцової, Н. Кондратьєвої, З. Плохій, Н. Лисенко, Г. Марочко, Н. Кот. Так Н. Лисенко було розроблено практичні рекомендації щодо екологічного виховання дошкільників. Так наприклад, Н. Кот закликав до спільної роботи дошкільного закладу та родини це краще сприяє формування екологічного виховання.

Дитина має бути природничо освіченою вона повинна мати уявлення про живі організми та природне середовище, різноманітність явищ природи, а також причинно-наслідкові зв'язки у природному доквіллі та взаємозв'язок природних умов, рослинного та тваринного світу, про вплив людської діяльності на стан природи. Ми повинні сформувати свідоме та цінне ставлення до природи яке виражатиметься у: виваженому ставленні до рослин та тварин, у готовності включатися у практичну діяльність, яка пов'язана з природою, важливо дотримування правил природокористування [1, с. 6].

Важливу роль у формуванні в дітей дошкільного віку бережливого та свідомого ставлення до природи, а також природоохоронної культури відіграє трудова діяльність. В процесі трудової діяльності активно формується мораль стосовно ставлення до природи як до загальнолюдської цінності, без якої неможливе існування людства, закріплюються та розвиваються знання, уміння, навички конкретно-дієвого характеру.

Щоб реалізувати дану мету потрібно робити це поступово, значною мірою сприяє залучення дітей дошкільного віку до посильної трудової діяльності у закладах дошкільної освіти. Але організовуючи трудову діяльність вихователь обов'язково

повинен враховувати вік дитини і лише тоді залучати до праці. Тому для кожного дошкільного віку є певні рекомендації щодо залучення дітей до праці.

На початковому етапі залучення дітей до трудової діяльності їх цікавить лише сам процес виконання трудових дій, потім поступово формується уявлення про її суть та суспільне значення. У свою чергу, естетична насолода від очікуваного та бажаного результату даного виду роботи спонукає дітей до подальшої активності під час дозвілля. Для того, щоб виконувана дітьми трудова діяльність сприяла їх екологічному вихованню, формуванню екологічної свідомості вона має приносити їм радість від досягнутих результатів та власної корисності іншим членам суспільства [2, с. 26].

Як вважає С. Ніколаєва метою екологічного виховання є формування початків екологічної культури, тобто становлення свідомого та правильного ставлення безпосередньо до самої природи, людей, які її оберігають, а ще до людей, які створюють на її основі багатство матеріальних та духовних цінностей [3, с. 155].

Необхідно залучати дошкільників до трудової діяльності у куточку живої природи та на дошкільній ділянці. Піклуючись за мешканцями куточка у дітей формуються навички та вміння доглядати за рослинами та тваринами, крім цього пізнають різноманітність світу живої природи, вчаться свідомо та відповідально ставитися до обов'язків які на них покладено. А ще у дітей формуються уявлення про залежність між середовищем існування та способом життя в природі та догляду за ними.

Крім цього потрібно вчити працювати дітей на городі та квітнику, навчати правильно користуватися знаряддям праці, а ще діти з'ясовують особливості будови рослини, який потрібен догляд та спосіб вирощування, які сезонні зміни. Усе це сприяє екологічному вихованню, формує екологічну свідомість. Вихователь може створювати різні ситуації, які викликають у дітей співчуття до природи, бажання допомогти природі, а також можуть закріплювати різні трудові навички.

Складова свідомості особистості, яка пов'язана з відображенням процесів взаємодії людини чи суспільства з об'єктами та явищами природи, називається екологічною свідомістю. Екологічна свідомість не обмежується лише відображенням та пізнанням законів природи. Вона передбачає формування структури поведінки особистості, яка дозволяє адекватно реагувати на зміни природного довкілля. Екологічна свідомість включає в себе такі сфери: афективну (емоційно-ціннісну), когнітивну (пізнавальну) та психомоторну (діяльнісно-поведінкову) [4, с. 117].

Потрібно формувати екологічну свідомість не лише в закладі дошкільної освіти, а ще залучати батьків до створення еколого-розвивального середовища у сім'ї. Адже недостатньо буде того, щоб екологічним вихованням дітей дошкільного віку займалися лише працівники закладу дошкільної освіти, необхідно та важливо щоб батьки та вихователі співпрацювали. Тоді ми будемо бачити певні результати формуванню екологічної свідомості.

Для повноцінного розвитку потрібне живе спілкування з природою. Тому важливо більшість занять проводить на свіжому повітрі. Під час яких діти будуть краще засвоювати нові знання та закріплювати вже набуті, а ще ознайомлюватися з певними природними явищами.

У процесі спілкування з природою та праці на ділянці реалізуються завдання формування природничої компетентності: засвоєння знань про взаємозалежності в природі, формування ціннісних орієнтацій, виховання бажання спілкуватися з природою, засвоєння правил природокористування [1, с.26].

Отже, формування екологічної свідомості дітей дошкільного віку є невід'ємною частиною освітньо-виховного процесу закладу дошкільної освіти. Таким чином, одним

із важливих завдань, яке постає перед вихователем закладу дошкільної освіти, є екологічне виховання дітей, яке передбачає формування у дитини екологічної культури, екологічної свідомості усе це загалом формує бережливе, свідоме ставлення до об'єктів природи та здатності бачити їх красу. Тому потрібно активно залучати дітей до трудової діяльності, адже це сприятиме в збереженні та примноженні цілісності, чистоти, гармонії природного середовища. А достатній рівень екологічної вихованості дозволить у подальшому усвідомити, що людина це невід'ємна частина природи, а світ природи є середовищем існування людини.

Джерела

1. Ільєнко В. Організація праці дітей на ділянці дошкільного закладу / В. Ільєнко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – № 10. – 2010. – С. 28.
2. Николаева С. Н. Методика экологического воспитания в детском саду: работа с детьми сред. и ст. групп дед. сада.: кн. для воспитателей дед. сада. – М.: Просвещение, 2004. – 208 с
3. Николаева С. Н. Методика экологического воспитания дошкольников : учеб. пособие для средних пед. учеб. заведений / С. Н. Николаева. – 2-е изд., испр. – М. : Академия, 2001. – С. 155.
4. Плохій З. П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника : навч.- метод. посіб. до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" / З. П. Плохій. – К. : Світич, 2010. – С. 117.

ПОГЛЯДИ НА ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тройтяк О.Ю, магістрант I курсу

Науковий керівник: д.пед.н., проф. Москальова Л.Ю.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Ні для кого не секрет, що на сьогодні найактуальнішою проблемою, є виховання підростаючого покоління, яке береже та піклується про навколишнє середовище. Але на жаль, з кожним наступним роком стан нашого навколишнього середовища погіршується та в результаті, це згубно впливає на здоров'я людей. Якщо звернутись до даних ЮНЕСКО, то за їх результатами, Україна за показниками здоров'я населення належить до країн, що вимирають. Також, посилилася демографічна криза: з шаленою швидкістю знижується народжуваність, натомість підвищується рівень смертності, та зменшується середньостатистична тривалість життя. І тому екологічна освіта і виховання кожного покоління, мають бути побудовані як цілісний послідовний процес впродовж усього життя людини, починаючи з дошкільного віку.

Основна програмно-методична база екологічного виховання дошкільників відображена в програмі «Українське дошкілля». Проблема екологічного виховання дошкільнят набуває великого значення в психолого-педагогічних наукових дослідженнях, а також у роботі практиків. Звернемо увагу на праці О. Водовозової, Є. Тихєєвої, Л. Шлегер, Н. Яришевої, де значна увага приділяється дуже близькому ознайомленню дошкільників з тваринним і рослинним світом рідного краю. Тому саме їх праці розкривають всю суть та шляхи втілення основних дидактичних принципів, на основі яких у дітей формуються погляди на екологію, зв'язки людини і природи та їх взаємозалежність. Підсумовуючи, кожний дошкільник повинен розуміти, що його дії впливають на природу і все в ній взаємопов'язано, усвідомлювати себе частиною

величезного світу природи. Також, не менш актуальним залишається питання просвітлення дітей знаннями про гуманне ставлення до тварин (К.Фабрі, С. Ніколаєва).

З вищесказаного, виникають інтереси до праць праці Н.Лисенко, О.Максименко, О.Білан, Л.Калуської, З.Плохій, яких висвітлено мету та завдання екологічного виховання, їх варіанти втілення в умовах закладів дошкільної освіти.

На сьогодні є важливим завданням профілактика здоров'я дитини, екологічне виховання, навчання і формування гармонійно розвиненої, духовно багатой та фізично здорової дитини в гармонії з природою. Цей важливий обов'язок покладається на дошкільні навчальні заклади. Але лише налагоджена система екологічної освіти, постійна профілактика та оздоровлення дітей в умовах дошкільного навчального закладу, поглиблення знань батьків з цієї теми, гарантують здоров'я та гармонійний фізичний і духовний розвиток дітей. Отже, виходячи з вищесказаного, система дошкільної освіти повинна виступати гарантом екологічної безпеки дитинства, основою відродження нації в період входження суспільства у нову епоху.

Саме дошкільний вік є найважливішим етапом у становленні екологічного погляду дитини та передбачає створення задатків гуманного поводження з природним середовищем. Аналіз матеріалів наукових досліджень сучасних вчених засвідчує, що повноцінне екологічне виховання можливо забезпечити при умові доведення дітям, що у природі все взаємопов'язано, а тому не можна порушувати природні зв'язки.

Ми вважаємо, що оволодіння дітьми елементарними екологічними знаннями, буде сприяти становленню екологічного світосприйняття дошкільників. Можна визначити, що взаємозв'язки людини і природи потрібні для того, щоб розуміти як людина впливає на природу. Можемо вважати, що екологічне виховання сьогодні співвідноситься із вихованням гуманності та відповідального відношення до природи та людей, які живуть поруч з нами. Але на жаль, існує ще багато невіршених питань, які гальмують розвиток екологічної освіти. Виходячи з наших спостережень, можна зазначити, що наймасштабнішими з них є: не досконалі знання педагогів з методики та змісту екологічної роботи в дошкільному навчальному закладі. Щоб вирішити цю проблему, треба більше уваги приділяти екологічному вихованню в вищих та середніх педагогічних закладах.

Аналізуючи інформацію з літературних джерел, з власних спостережень за екологічним вихованням дітей в закладах дошкільної освіти засвідчують, що цей процес включає в себе декілька послідовних стадій, кінцевим результатом яких, повинна бути особистість із сформованою екологічною культурою. На практиці, це повинно реалізовуватись впродовж двох стадій, до яких відносять: 1) засвоєння дітьми екологічних знань; 2) перетворення їх в елементи переконань як основний стрижень свідомості [3, с. 50].

При цьому, екологічна свідомість включає значення екологічних норм, необхідність їх виконання, почуття громадянської відповідальності за стан природи, навички природоохоронної роботи [3, с. 51]. Тому, сучасним педагогам-вихователям дошкільних навчальних закладів, необхідно приділити особливу увагу формуванню емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи.

Отже, як засвідчують наші спостереження, формування у дошкільників життєвої позиції, внутрішнього відчуття екологічної безпеки та любові до рідного краю, є щоденною потребою. Пошук форм і методів вивчення основ екологічних знань є не лише на заняттях, а й у повсякденному сімейному житті, на прикладі батьків, дорослого оточення дітей, що забезпечує ціннісне ставлення дитини до природи. Зараз, розв'язати складні завдання екологічної освіти без батьківської допомоги неможливо. Саме сім'я

є тою ланкою, яка з'єднає здобуті дитиною у дошкільному навчальному закладі початкові уявлення про навколишній світ природи з її практичним досвідом у повсякденному житті, розширює, поглиблює педагогічний вплив на особистість дошкільника. Дуже важливим є переконання батьків, продовжувати розпочату справу вдома, у сім'ї. Батьки повинні на власному досвіді показувати дітям, як треба шанувати все, що вони бачать навколо, берегти усе, що їх оточує, адже у природі все красиве та цікаве.

Лише тоді у дитини виникає почуття любові до природи, виховується почуття співпереживання, коли дитячий садок і батьки співпрацюють між собою. У процесі формування усвідомленого дійсного уявлення дітей про природу, провідна роль належить дорослим – батькам, вихователям, які виступають не лише як носії знань, а й як зразок для наслідування способів, дій, прийомів, природоохоронних функцій. Тому першочергове завдання дорослого – організувати діяльність дітей так, щоб шляхом самостійних відкриттів, вирішенням проблемних завдань, вони одночасно оволодівали не лише новими знаннями, а й уміннями, навичками їх застосування.

Ефективними формами роботи з батьками є бесіди за «круглим столом», проблемні семінари, екологічні сімейні заняття. Значне місце в системі педагогічної освіти, займає забезпечення батьків літературою природознавчого змісту, проведення конференцій з обміну досвідом роботи з екологічного виховання дітей у сім'ї. Особливої уваги, заслуговує робота на екологічній стежині, прокладеній на території дошкільного навчального закладу через майданчики, город, квітник і сад. Діти у співпраці з вихователями та батьками залучаються до розроблення паспортів екологічних стежок, малювання маршрутів, визначення тематичних ділянок. Подорожуючи за складеним маршрутом, дошкільники, передають свої враження у малюнках та екологічних казках. Найбільш поширені методи, які використовують вихователі це спостереження, дослідницько-пошукова діяльність, показ картин, робота на городі та на клумбах, ігри природничого змісту, бесіди, словесно-логічні вправи, проблемні ситуації.

Важлива роль в екологічному вихованні належить безпосередньому зануренню дітей у фітодизайн, що сприяє перетворенню повсякденного життя вихованців, на цікаву творчу діяльність, результатом якої стає оригінальне оформлення екстер'єру дошкільного навчального закладу та інтер'єру приміщень і групових кімнат.

Наші спостереження засвідчують, що у вищезгаданих дитячих композиціях і проектах відображається естетичний смак, сформованість відчуття прекрасного, бережне ставлення до природи, психічна та практична впевненість і самодостатність, які позитивно впливають на особистість дошкільників.

Висновки. На нашу думку, найважливішим завданням екологічної освіти дошкільників, є формування в них постійної потреби в зміцненні й збереженні власного здоров'я та здоров'я інших на засадах природоохоронної роботи. Про це часто забувають педагоги і батьки.

Екологічне виховання дітей дошкільного віку, в умовах сьогодення, актуалізується у зв'язку із погіршенням стану природоохоронної роботи серед широких верств населення. Серед основних причин недостатньої уваги до організації екологічного виховання, в дошкільних навчальних закладах, є недостатній рівень природничо-наукової підготовки вихователів і батьків із розв'язання означеної проблеми.

Сьогодні заслуговує на увагу розповсюдження кращих зразків передового педагогічного досвіду, щодо екологічного виховання, напрацьованого колективами дошкільних навчальних закладів України.

Джерела

1. Горопаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей / Н. М. Горопаха. – Рівне : Волинські обереги, 2001. – 212 с.
2. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л.В. Калуська. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 144 с.
3. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ /Н.В. Лисенко. – К. : Видавничий дім «Слово», – 2009. – 400 с.

АНАЛІЗ ДОСВІДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЧЕХІЇ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Галгаш М.Р., студент 3 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Бурко Я.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Досягнення цілей сталого розвитку в Україні можливе лише за умовою наявності висококваліфікованих фахівців у галузі економіки та управління, що відповідає цілі 4 «Якісна освіта». Останніми роками, у зв'язку із євроінтеграцією, в Україні все більшого значення набуває питання реформування вищої освіти за європейським зразком, адже питання реформування вищої освіти є невід'ємною частиною євроінтеграції держави у цілому. Задля того, щоб впроваджувати освітні реформи у будь-якій державі, необхідно користуватися досвідом інших держав, котрим так само довелося реформувати власну систему освіти. Досі Уряд України щоб реформувати важливі для суспільства соціальні та економічні інституції – користувався досвідом держав сходу Європи, наприклад: Польщі, Чехії, Литви, Латвії, Естонії, Словаччині тощо. Варто зазначити, що це було успішним запозиченням досвіду вищезазначених держав, адже ці держави, передусім, були у подібному становищі після радянської окупації, котра загальмувала їх економічний розвиток на століття та тяжко вдарила по їхнім соціальним інституціям. Отже, розглянемо вищу економічну освіту Чехії та порівняємо її з українською.

У Чехії існують два типи ЗВО: приватний університет та державний університет. У приватному університеті навчання може бути як англійською так і чеською лише на контрактній основі. До плюсів приватних Університетів та Академій можна віднести регулярне проведення ярмарок вакансій та практик в приватних фірмах. Найчастіше у студентів ще під час навчання вже з'являється на прикметі роботодавець, з яким можна співпрацювати надалі, це безперечно є важливою складовою, коли є можливість працевлаштування за надбаним фахом, одразу після отримання диплому, важливою складовою, котра очевидно є проблемою випускників українських ЗВО, котрі не мають жодних гарантій працевлаштування за фахом після отримання певного ступеня освіти у ЗВО. Також у Чехії є традиційні державні університети, у державному університеті навчання може проходити англійською та чеською мовами. Навчання для іноземців англійською завжди проходить на контрактній основі. Навчатися в державному університеті можна безкоштовно навіть іноземному громадянину, якщо він склав іспит з чеської мови та отримати сертифікат, котрий підтверджує знання чеської мови B1/C1 (в залежності від потреб того чи іншого ЗВО)[4].

Найбільш популярними ЗВО Чехії, котрі мають економічні факультети є Вища Школа Економіки та Карлів університет у Празі, дипломи випускників цих ЗВО є гарантією успішного працевлаштування у багатьох країнах світу. Докладне вивчення економічних та фінансових дисциплін дозволяє студентам проходити практику у великих банківських структурах, корпораціях та розраховувати на високу оплату праці в майбутньому[2]. Незважаючи на загальні правила організації навчального процесу в академічному середовищі, кожний навчальний заклад має різні традиції, утомившись і можливості для організації навчання. Тому навчання в різних вузах (і навіть на факультетах одного вузу) може сильно відрізнитися по багатьом параметрам[3]. Але існує ряд загальних особливостей, прийнятих у більшості вузів.

Розвиток чеської економічної освіти можна поділити на 5 етапів, у зв'язку зі специфічними умовами історичних подій у Чехії та процесом державотворення. Першим етапом є період інституалізації, який датується з 1900-1938 роки, основною подією якого було проголошення незалежності Чехословаччини 28 жовтня 1938 року. Саме у цьому етапі були запроваджені нові напрямки економічної освіти: торгівельна, комерційна та економічна, також була надана вага державна підтримка вищів та викладацького складу. Другий етап пов'язаний із періодом Другої світової війни та окупації Чехословаччини, попри те, що усі навчальні заклади були закриті, громадяни Чехословаччини змогли зберегти традиції вищої освіти, а наслідки окупації дали стимул для подальшого розвитку саме економічної освіти, адже вона є фактором майбутнього економічного добробуту держави. Третій етап з 1946 по 1968 рр. пов'язаний з прорадянським урядом та окупацією радянськими військами Чехословаччини, вища економічна освіта була спрямована на побудову соціалізму та була занадто ідеологізована, окупаційний уряд взяв курс на подолання економічних наслідків німецької окупації, але він був недбалим і недоцільним, через непрофесійність кадрів, тому унаслідок цього, розвиток Чехословаччини гальмувався протягом цього періоду “регресивного економічного розвитку”, держава нібито й мала розвиток, натомість він був настільки регресивним, що вона на декілька років відставала від держав західної Європи, а фахівці економічних вищів отримали економічну освіту, котра є недоцільною, через спрямованість на соціалістичний устрій держави. Четвертий етап 1968 – 1989 рр. є етапом деколонізації та демократизації економіки. Він пов'язаний із демократизацією вищої освіти, реформою 1980 року «Про вищі школи», котра задала нову спрямованість вищої освіти. П'ятий етап 1990-2000 рр., пов'язаний з глобалізацією та революційними подіями у Чехословаччині, яка отримала назву «оксомитова» революція. У Чехословаччині було проведено низку економічних реформ. Також було впроваджено 3 освітньо-кваліфікаційного рівня: бакалавр, магістр, доктор, а також проведено низку реформ, котрі були спрямовані на впровадження систем болонської освіти[1]. Важливою особливістю чеської вищої освіти, як і будь-якої економічної освіти є розподіл по категоріям економічних спеціальностей, наприклад така спеціальність як економіка зазвичай відноситься до факультету соціальних наук, є окремі спеціальності як бізнес-математика, котрі відносяться вже до факультету математики. Також спеціальності котрі пов'язані з менеджментом, відносяться до окремих факультетів чи інститутів, а також до іншої категорії наук.

Слід звернути увагу, що в українській системі вищої освіти відсутній такий поділ спеціальностей, але він є досить важливим, адже задає правильний вектор розвитку освіти та допомагає сформувати більш ефективний викладацький склад для освітнього процесу. Також ЗВО для формування освітньої програми а також подальшого працевлаштування власних випускників тісно співпрацюють з роботодавцями, це по-перше дає поліпшує можливості працевлаштування для випускників, а по-друге дає змогу створити освітню програму для студентів, яка надає вміння та навички, що найбільш актуальні у подальшій праці, адже мета чеської вищої освіти створити спеціалістів котрі будуть затребувані на ринку праці, це є вагомим плюсом вищої освіти у Чехії. Підводячи підсумки, можна сказати що вищезазначених особливостей у ЗВО Чехії не вистачає в ЗВО України. В Україні все ще використовуються старі радянські методи навчання, у зв'язку з мовим бар'єром відсутня можливість користуватися сучасними джерелами та економічними дослідженнями, немає поділу спеціальностей на категорії, а також освітні програми формуються застарілими

методами – формування освітньої програми, залежно від рішень спеціалістів з міністерства освіти, коли вагомим є фактор співпраці з майбутніми роботодавцями. Також рівень корупції котрий у порівнянні з Чехією, в Україні є набагато вищим є важливим фактором, адже він погано впливає на престиж того чи іншого ЗВО.

Підводячи підсумки, враховуючи усі недоліки української вищої освіти, слід зазначити що вища освіта в Україні зазнала більш тривалого «регресивного розвитку» за часи радянської окупації, котрі тривали більше років ніж у Чехії. Але фахівці українського уряду поступово впроваджують реформи, котрі вже починають давати свої результати, як-то заохочування студентів у позанавчальній діяльності задля розвитку комунікаційних і соціальних навичок, а також поширення вивчення англійської мови і багаточисельні проекти по співпраці з іноземними ЗВО – обмін студентами та спільні наукові роботи.

Джерела

1. Товканець Г.В. «Особливості становлення вищої економічної освіти в Чехії і Словаччині 20 ст.»: науковий журнал, серія «Педагогіка, соціальна робота». Випуск 36. м. Мукачево.

2. Безкоштовне навчання в Чехії для українців. Турагентство Бізнес Візит: веб-сайт. URL: <https://businessvisit.com.ua/uk/navchannya-za-kordonom/v-chekhiyi/>.

3. Вища Школа Економіки в Празі. Msmstudy: веб-сайт. URL: <https://msmstudy.com.ua/vybir-universytetu/vishha-shkola-ekonomiki/>.

4. Ангеліна Харченко «Вища освіта в Чехії»: стаття, Education.ua: веб-сайт. URL:

РОЗВИТОК РИНКУ ТОВАРІВ ШИРОКОГО ВЖИТКУ У КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Закорко А.А., студентка 6 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Костюченко Н.М.

ННІ БТ «Українська академія банківської справи», Сумський державний університет

Характерною рисою світової економіки на сьогоднішній день є зростаючий взаємозв'язок між державами. Саме тому глобалізація економічних та політичних процесів, як і стабільність економічного розвитку, відіграє ключову роль у стратегічному плануванні діяльності транснаціональних компаній (ТНК).

На сьогодні капіталізація ТНК перевищує ВВП деяких країн світу. При цьому ТНК є вагомими гравцями на ринку не лише через їх економічний масштаб, але і через їх значний політичний вплив. З одного боку, політична сила ТНК полягає в міжнародних торговельних угодах, згідно з якими корпорації можуть оскаржувати норми демократичних суверенних урядів. З іншого боку, міжнародні угоди, такі як угоди Організації Об'єднаних Націй (ООН), можуть впливати на корпоративну соціальну відповідальність ТНК та їх фінансові результати.

Метою даного дослідження є визначення впливу Глобальної ініціативи зі звітності (GRI) на розвиток ТНК, в т.ч. на їх фінансові показники.

Одним із найкращих прикладів того, як світове суспільство може змінити вектор розвитку компаній, є Декларація тисячоліття ООН, яка була прийнята в 2000 році та затверджена 189 країнами. У ній були визначені Цілі розвитку тисячоліття (MDGs) - набір цінностей, принципів та ключових факторів розвитку до 2015 року. MDGs виявились ефективними у питанні мобілізації урядів, бізнесу та громадянського

суспільства в усьому світі задля досягнення важливих соціальних пріоритетів, окреслених в MDGs, зокрема зменшення бідності.

У вересні 2015 року на 70-й сесії Генеральної Асамблеї ООН у м. Нью-Йорк, США відбувся саміт ООН з питань сталого розвитку, та було прийнято порядок денний розвитку на період після 2015 року, в якому було окреслено нові орієнтири - затверджено 17 Цілей сталого розвитку (SDGs) та 169 таргетів щодо їх досягнення, які були зазначені в резолюції «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» [1].

Чинний документ ООН вперше сформулював для транснаціональних корпорацій відповідні вимоги та завдання, пов'язані з досягненням сталого розвитку, дотримуючись яких компанії можуть не тільки збільшити свій внесок у збереження навколишнього середовища, але й покращити свої фінансові показники, підвищити лояльність клієнтів та інвесторів через відкритість інформації (див. Таблицю 1). Відповідно до Глобального звіту про сталий розвиток 2015 року від Американського агентства з досліджень споживачів Nielson, 66% споживачів готові додатково сплачувати за «сталий» бренд, порівняно з 55% у 2014 році, а 73% мілленіалів готові сплачувати за соціо-еколого-економічний сталий розвиток [2].

Аналіз ринку товарів широкого вжитку демонструє, що включення Цілей сталого розвитку в стратегічне планування ТНК позитивно впливає на ціну акцій та збільшує їх ринкову вартість. Слід також зазначити, що ці компанії найбільше впливають на навколишнє середовище та здатні нанести шкоду в екологічному та соціальному плані, в т.ч. через значний розмір компанії. Це означає, що вони можуть не лише втратити частку ринку, але й втратити близько 30% своєї вартості, якщо не зорієнтують свою стратегію розвитку на сталий розвиток [5].

Таблиця 1

Взаємозв'язок впровадження MDGs та SDGs у стратегіях ТНК та їх вплив на ринкову вартість компаній

№	Назва ТНК	Головний офіс, країна	Ціна акції в USD, на 09/2015	Ціна акції в USD, на 10/2019	MDG	SDG	Ринкова капіталізація, USD млрд., на 09/2019	GRI
1	Danone SA	Франція	63.06	86.82	+	+	58.15	+
2	PepsiCo, Inc.	США	91.62	137.37	+	+	191.91	+
3	Unilever PLC	Нідерланди	39.06	60.61	+	+	169.02	+
4	Procter & Gamble	США	68.9	123.85	-	+	307.62	+
5	The Coca-Cola company	США	38.75	54.65	+	+	235.78	-+
6	Mondelēz International	США	41.01	54.64	-	+	81.83	-
7	Nestle S.A.	Швейцарія	73.03	107.11	+	+	324.47	-+
8	Johnson & Johnson	США	92.09	129.99	+	+	340.08	+

Джерело: складено автором на основі [3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15]

«+» компанії, які використовують КСВ для формування свого бізнесу, стратегій відповідно до принципів та Цілей сталого розвитку та Цілей тисячоліття та беруть участь у Глобальній ініціативі зі звітності;

«-» компанії, які не використовують КСВ для формування свого бізнесу, стратегій відповідно до принципів та Цілей сталого розвитку та Цілей тисячоліття та не беруть участь у Глобальній ініціативі зі звітності;

«- +» компанії, які мають нефінансові або інтегровані звіти, які не відповідають вимогам GRI як мінімум за останні 2 роки

Таблиця 1 побудована на основі аналізу стратегій ТНК станом на 2015 рік та на 2019 рік з метою виявлення приналежності компаній до Глобальної ініціативи зі звітності, а також відповідності стратегій MDGs та SDGs. В результаті можна зробити висновок, що зазначені компанії, які працюють на ринку товарів широкого вжитку, орієнтують свою діяльність на досягнення SDGs та звітують про свій прогрес, наближаючись при цьому до стабільного економічного розвитку. В основному це пов'язано із зростанням цін на акції соціально-відповідальних компаній, підвищенням конкурентоспроможності продукції таких компаній, розширенням бази клієнтів та збільшенням довіри споживачів, а також одночасною мінімізацією негативного впливу діяльності ТНК на навколишнє середовище.

Джерела

1. United Nations Department of Economic and Social Affairs. Sustainable Development Goals [Електронний ресурс] / United Nations Department of Economic and Social Affairs. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs>
2. Nielsen Holdings plc. The Sustainability Imperative [Електронний ресурс] / Nielsen Holdings plc. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nielsen.com/us/en/insights/report/2015/the-sustainability-imperative-2/#>
3. Market Activity [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nasdaq.com/market-activity>
4. GRI. Sustainability Disclosure Database [Електронний ресурс]/ GRI. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://database.globalreporting.org/>
5. Browne J. Connect: How Companies Succeed by Engaging Radically with Society / J.Browne, R. Nuttall, T. Stadlen., 2015. – 320 p.
6. Danone. Integrated Annual Report 2018 [Електронний ресурс] / Danone. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://iar2018.danone.com/>
7. Danone. 2010 Sustainability Report [Електронний ресурс] / Danone. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.danone.com/content/dam/danone-corp/danone-com/about-us-impact/publications/en/2011/2010%20SUSTAINABILITY%20REPORT.pdf>.
8. PepsiCo 2018 Sustainability Report [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pepsico.com/sustainability/sustainability-reporting>
9. Unilever Annual Report and Accounts 2018 [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.unilever.com/Images/unilever-annual-report-and-accounts-2018_tcm244-534881_en.pdf.
10. Procter & Gamble. 2018 Citizenship Report [Електронний ресурс] / Procter & Gamble. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pg.com/citizenship2018/index.html#/>
11. Coca -cola sustainability report 2018 [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cocacola.co.jp/content/dam/journey/jp/ja/private/2018/pdf/coca-cola-sustainability-report-2018en.pdf>
12. Mondelez International. 2018 Annual Report [Електронний ресурс] / Mondelez International. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://ir.mondelezinternational.com/node/22621/html>
13. Nestle. Creating shared value report 2018 [Електронний ресурс] / Nestle. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nestle.com/sites/default/files/asset->

library/documents/library/documents/corporate_social_responsibility/creating-shared-value-report-2018-en.pdf

14. The Nestlé Sustainability Review [Електронний ресурс]. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nestle.com/sites/default/files/asset-library/documents/reports/csv%20reports/environmental%20sustainability/sustainability_review_english.pdf.

15. Johnson & Johnson. 2018 Health for Humanity Report Progress in Citizenship & Sustainability [Електронний ресурс] / Johnson & Johnson. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://healthforhumanityreport.jnj.com/document/johnson-johnson-2018-health-for-humanity-report?id=0000016a-c2a5-d717-ad7a-c6fff45a0000>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Рябко А.В., магістрант 1 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Розмислов О.М.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У сучасних умовах господарювання облік та контроль використання виробничих запасів має серйозні недоліки, адже запаси забезпечують неперервну діяльність підприємства та гарантують його економічну безпеку. Нині проблеми бухгалтерського обліку запасів набувають особливої актуальності, оскільки для прийняття управлінських рішень необхідна оперативна та достовірна інформація. Для підвищення ефективності роботи підприємства необхідно удосконалювати документообіг виробничих запасів, а також автоматизувати облікові процеси.

Проблемні аспекти обліку та контролю запасів досліджували багато вчених та науковців. Значний внесок в дослідження обліку виробничих запасів зробили такі науковці, як Ф.Ф. Бутинець, В.Ю. Світлічна, В.Г. Лінник та ін., але багато питань так і залишаються дискусійними і потребують подальшого вирішення [1, 2].

Економічний розвиток підприємства напряму залежить від ефективного використання його ресурсів, а саме виробничих запасів та вирішення питань їх обліку, підтримання достатньої кількості запасів на складах для безперебійної роботи бюджетної установи. Серед проблем обліку виробничих запасів можна виділити такі, як низький рівень інформаційного забезпечення, обмеженість контролю використання виробничих запасів.

Недоліки обліку виробничих запасів виявляються при інвентаризації та складських звірках, що спричиняє помилки в облікових регістрах та первинній документації. Тільки при правильній організації документування та складського обліку виробничих запасів можливе зменшення матеріальних витрат.

При документальному оформленні операцій з надходження виробничих запасів деякі науковці пропонують не застосовувати реквізити, які дублюються в іншій первинній документації [2].

Первинні документи, що надходять до бухгалтерії потребують щоденної обробки та відображення в певних облікових регістрах. На великих підприємствах для організації документообігу використовується затверджений керівництвом графік документообігу. Це дозволить оптимізувати діяльність підприємства в області ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів.

Застосування паперових форм обліку на підприємстві ускладнює ведення бухгалтерського обліку, потребує більших затрат часу та часто супроводжується

помилками. У зв'язку з цим актуальним є питання переходу до автоматизованої форми обліку, що дозволить підвищити продуктивність праці бухгалтерів.

Автоматизований облік виробничих запасів дозволить вести аналітичний облік з будь-якою деталізацією та номенклатурою, дотримуючись хронологічного та системного порядку. При цьому контроль за тотожністю даних синтетичного та аналітичного обліку забезпечується автоматично [3].

Усунення проблем обліку виробничих запасів призведе до значного підвищення результативності діяльності підприємства. Для забезпечення ефективного розвитку підприємства необхідно чітка організація система контролю руху запасів, на основі інформаційних технологій в системі обліку та вдосконалення документообігу організація складського обліку запасів [4, с. 56].

Досвід організації контрольно-ревізійної роботи ефективності використання виробничих запасів зарубіжних країн свідчить про те, що така робота здійснюється головним чином за витрачанням державних коштів і використанням державного майна. У межах цього глобального завдання вони контролюють витрачання коштів міністерствами, відомствами та іншими органами Управління, передбачених на утримання їх і реалізацію державних програм, перевіряють виробничо-фінансову діяльність приватних фірм з виконання державних замовлень. Головне контрольне управління Конгресу США постійно контролює виконання різних урядових програм у галузі науки і техніки, енергетики, освоєння космосу, охорони навколишнього середовища, сільського господарства, використання природних ресурсів, транспорту. При цьому перевіряють законність, доцільність і ефективність витрат.

Систематизована організаційна модель контролю окремих країн світу запропонована на рис 1

Висока ефективність бюджетно-фінансового контролю у зарубіжних країнах зумовлена рядом чинників. Першочерговим є те, що законодавством встановлено правові гарантії незалежності контрольно-ревізійних інститутів від органів управління, неможливості тиску на них будь-яких органів. Забезпечується це перед усім тим, що керівників їх призначає і затверджує парламент на більш тривалі строки, ніж визначено строки повноважень самих парламентаріїв. Так, для керівників контрольно-ревізійних органів США встановлені строки повноважень 15 років.

Контрольно-ревізійні органи у зарубіжних країнах тісно взаємодіють із парламентами, регулярно подають їм матеріали за підсумками проведених ревізій, проводять аналіз і подають на розгляд парламентської комісії і палат висновки з бюджетно-фінансових питань, про використання державних асигнувань на різні цілі.

При здійсненні своїх функцій вони прагнуть спиратись на підтримку громадськості, надавати широку гласність результатам своєї діяльності. Так, у Головному контрольно-ревізійному управлінні Конгресу США є відділ зв'язку з громадськістю і відділ громадської інформації, діє безкоштовний телефонний канал, по якому кожний громадянин може анонімно повідомити про фінансові або інші зловживання у державних установах.

При здійсненні своїх функцій вони прагнуть спиратись на підтримку громадськості, надавати широку гласність результатам своєї діяльності. Так, у Головному контрольно-ревізійному управлінні Конгресу США є відділ зв'язку з громадськістю і відділ громадської інформації, діє безкоштовний телефонний канал, по якому кожний громадянин може анонімно повідомити про фінансові або інші зловживання у державних установах.

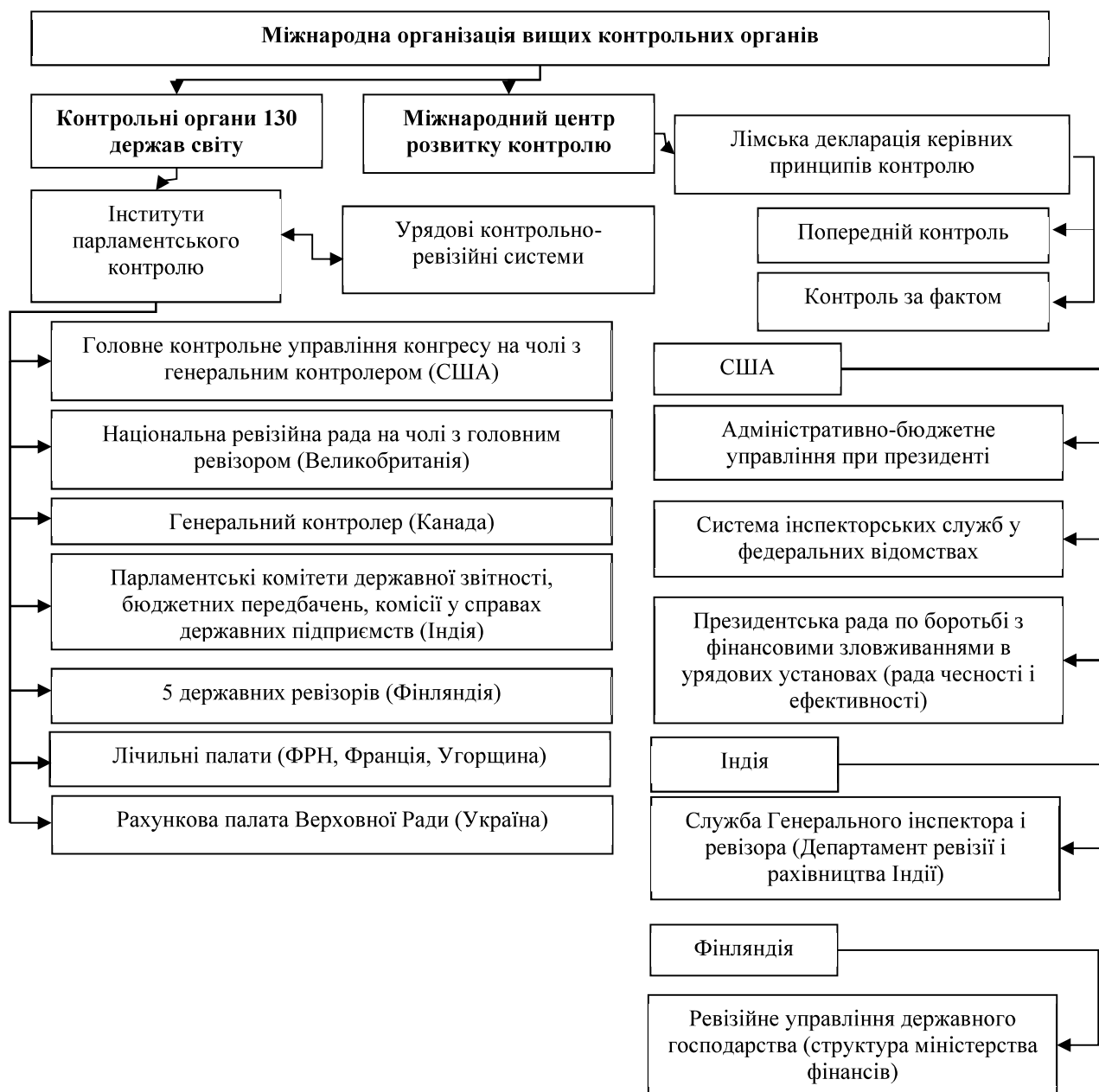

Рис. 1. Систематизована організаційна модель контролю в Україні та деяких інших країнах

В результаті дослідження організації фінансово-господарського контролю на макрорівні слід зробити висновок, що ряд авторів з науковим підходом розглядають і вивчають дану проблему, але на сучасному етапі в Україні не існує чіткого визначення організаційних форм контролю на законодавчому рівні.

Слід зазначити, що на відміну від зарубіжного досвіду в Україні не завжди на різних етапах контролю додержується принцип незалежності. Слід рекомендувати практику зарубіжного досвіду контролю з використання виробничих запасів в напрямку надання широкої гласності результатам діяльності контролюючих органів, в наслідок цього підтримувати тісний зв'язок з громадськістю.

Джерела

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: ПКУ «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Бутинець Ф.Ф. – [5-те вид., перероб. і доп.]. – Житомир: ПП «Рута», 2011 – 912 с.
2. Світлична В.Ю. Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyconfer.com.ua/full_article/716/.
3. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/6471-kompyutern-formi-buhgalterskogo-oblku.html>.
4. Поплюйко А.М. Оцінка виробничих запасів при їх використанні / А. Поплюйко А. // Збірник наукових праць черкаського державного технологічного університету. - №1. – Черкаси: ЧДТУ, 2014. С. 55-63.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ В ЯПОНІЇ

Цисевич І.А., студентка 2 курсу

Христофорова К.В., студентка 2 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Держак Н.О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Розвиток. Маркетинг з'явився в Японії приблизно в 1650 р., коли перший член сім'ї Міцуї відкрив магазин (перший універмаг). Там він проводив політику, яка на 250 років передбачила те, що здійснювали потім найбільші торговельні фірми, а саме:

1) став покупцем для своїх споживачів, закупаючи в крамницю ті продукти і товари, які були потрібні їм;

2) шукав засоби і джерела для їх виробництва;

3) ввів принцип безумовного повернення грошей за товар, що повертається;

4) значно розширив асортимент товарів для покупців.

Менше ніж за сорок років Японія перетворилася з країни, що розвивається на лідера світового експорту у сфері транспортних засобів та НТП.

Сучасний маркетинг базується на швидкому, гнучкому плануванні ініціатив, в центрі котрих завжди повинен бути клієнт.

Можна виділити три основних принципи маркетингу:

1) безпосередній пріоритет споживача – людина є як головним трудовим ресурсом для країни, так і об'єктом задоволення потреб якого є основною ціллю в маркетингу;

2) інформаційні технології, за допомогою яких компанія отримує інформацію щодо клієнтів;

3) творчість та підприємницький дух в прийнятті маркетингових рішень.

Впродовж розвитку в Японії сформувалася своя філософія маркетингу.

Система Шинго. Система Шинго – філософія виробничого менеджменту, в якій виділяють два основні аспекти:

1) процедури однохвилинної заміни штампа (Single Minute Exchanges of Die SMED), щоб отримати значне скорочення часу налагодження обладнання;

2) предмет обговорення, який заключається в контролі джерела (або поставщика) і використання системи рока-уоке для досягнення рівня «нуль-дефектів».

Приклад рока-уоке – це використання фотоелементів, встановлених над ящиком з визначеними деталями. Коли робітнику необхідно взяти певну деталь, то його рука перетинає світловий промінь. Якщо робітник випадково передасть виріб далі, не взявши деталі, засвітиться лампочка, котра нагадає йому, що деталь не використана.

Відмінність від американського маркетингу. В американському маркетингу основна тактика – умовляння і переконання потенційного покупця, в японському – служіння покупцеві через товари й сервіс. Разом з тим, прагнення японських підприємців догодити клієнту іноді призводить до утиску його споживчих прав. Таким чином, на відміну від Заходу, Японії властива, з одного боку, добре розвинена система маркетингу щодо вивчення попиту і портрета споживача, а з іншого – Японія потребує удосконалення захисту споживача через законодавчу базу.

Конкурентне середовище. Одним з факторів, що впливають на формування стратегій і організацію маркетингу, є конструктивна промислова атмосфера. Конкуренція в ній має двоякий характер. З одного боку, японські компанії спільної галузі ведуть непримиренну конкурентну боротьбу один з одним, причому часом вона жорсткіше в порівнянні з виходом на закордонні ринки. З іншого, між компаніями має місце і тісне співробітництво, в основному пов'язане з вирішенням спільних для галузі проблем та лобюванням інтересів в уряді.

Висновок. Отже, ми можемо сказати, що японська специфіка маркетингу полягає у тісному контакті зі споживачами та у винахідливості щодо методів ведення бізнесу, ключовими ознаками якої є: ініціатива, швидкість та задоволеність споживача.

ОСОБЛИВОСТІ СВІТОВОГО РИНКУ «ЗЕЛЕНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Афанасьєва О.М., ст. викладач

Куц Я.М., студентка 4 курсу

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

В умовах глобалізації світової економіки, зростання населення, масової урбанізації зростає рівень вичерпності природних ресурсів. Потреби в ресурсах з боку виробництва або для організації сприятливих умов проживання людського суспільства значно перевищують обсяги і швидкості природного поповнення. [1] В результаті неминуче настає виснаження природних запасів, що призводить до таких проблем як дефіцит ресурсів, забруднення води та повітря, нестача прісної води, зміна клімату, втрата біо-різноманіття та ін. Виходячи з загострення перелічених питань, останнім часом на значущих міжнародних майданчиках, в світових суспільно-політичних і наукових колах активно просувається концепція «зеленої» або «екологічної» економіки.

У державних програмах, а також у багатьох дослідженнях, в тому числі і українських авторів (О. Вавилонська, І.А. Залигіна, О.В. Квашук, В.В. Потапенко та ін.), вказується на необхідність оптимізації взаємодії економічної, екологічної та соціальної складових як рівнозначних сфер життєдіяльності людини. [2]

Відповідно до екологічної програми ЮНЕП, зелена економіка - це економіка, яка підвищує добробут людини та соціальну справедливість, одночасно значно зменшуючи екологічні ризики та збідніння. За оцінками ООН, перехід до зеленої економіки вимагатиме трильйонів витрат, але забезпечить світові більш високі темпи економічного розвитку в найближче десятиліття. [3]

«Зелена» економіка - система видів економічної діяльності, пов'язаних з виробництвом, розподілом, обміном і споживанням товарів і послуг, які призводять до підвищення добробуту людини в довгостроковій перспективі; майбутні покоління при цьому не піддаються впливу значних екологічних ризиків або екологічного дефіциту.

В основі «зеленої» економіки лежать «зелені» технології, які працюють не з наслідками, а з причинами екологічних проблем, кардинально змінюючи підхід, продукти, і що не менш важливо, споживчу поведінку. До них відносять: енергоефективність та альтернативну енергетику, системи управління електроенергією, екологічний транспорт, управління відходами, повітряними і водними викидами.

На сучасному етапі відсутність цілісної стратегії розвитку України погіршило внутрішній стан країни під впливом зовнішніх факторів. Економічна система України енерго- та матеріалозатратна, залежна від зовнішніх поставок і неконкурентоспроможна. Застаріла технологічна база створює додаткове навантаження на навколишнє природне середовище і призводить до нераціонального використання ресурсів.

Міжфракційне об'єднання (МФО) народних депутатів України "Зелена енергія змін" представило основні тези концепції зеленого розвитку України. Презентація концепції відбулася 19 березня.

Ця стратегія повинна привести Україну до 2030 року до зеленої і циркулярної економіки з стійко розвиваються і органічним сільським господарством.

Стратегія стала свого роду дорожньою картою, яка дозволить Україні забезпечити сталий зелене розвиток і вирішити проблеми навколишнього середовища. У тому числі проблеми, викликані військовими діями на Сході України, наприклад, ризик техногенних катастроф на неконтрольованих територіях, забруднення Чорного та Азовського морів, замінована частина території України.

Концепція стратегії зеленого розвитку України до 2030 року складається з 10 пунктів:

1. Перехід до зеленої економіки;
2. Розвиток відновлюваної енергії;
3. Ефективне управління відходами;
4. Охорона навколишнього середовища;
5. Боротьба з кліматичними змінами;
6. Максимальна енергоефективність і енергозбереження;
7. Зелені міста;
8. Сталий розвиток сільських громад та органічного сільського господарства;
9. Чистий і безпечний транспорт;
10. Якість і тривалість життя. [5]

Обговорюючи "зелену економіку", постає питання, чи ми залишаємося в старій парадигмі, або даємо людям заробляти на інноваціях і переходимо на інноваційні рейки. Бажання досягти зростання ВВП без шкоди навколишньому середовищу проковує ввести циркулярну економіку, створювати "зелені" робочі місця, та підтримувати енергетичні кооперативи.

Пріоритетними напрямками зеленої економіки України до 2030 року, згідно з презентованою концепції, є:

- інноваційні технології
- нові зелені робочі місця
- модернізація промисловості
- енергетична і ресурсна ефективність
- енергетична децентралізація або розподілена генерація
- часткова або повна самозабезпеченість населення енергетичними ресурсами
- доступ до світових зелених фінансів і створення національних зелених фінансових інструментів
- зелений туризм і т. д. [6]

Таким чином, перспективи створення зеленої економіки в Україні стають необхідними і цілком досяжними. Велика кількість вчених розглядають дану тему, розробляються нові концепції, та працюють над вже існуючими. Очікується, що «зелена» економіка буде рости щорічно на не менше ніж на 3-5% вище середнього економічного зростання. Ґрунтується «зелена» економіка на альтернативних джерелах енергії і палива, технологіях екологічно чистого виробництва, чистих технологіях у веденні сільського господарства, «зеленому» будівництві, а також програмах очистки повітря, води і ґрунту від забруднень, переробці і утилізації відходів і т.д. Більшість екологічних проєктів та інноваційних рішень є творами сучасних підприємців, які намагаються розвивати «зелені» проєкти частіше не «завдяки», а «всупереч».

Джерела

1. Обобщающий доклад для представителей властных структур: Навстречу к «зеленой экономике» пути к устойчивому развитию и искоренению бедности: ЮНЕП 2011 г.
2. Министерство экологии и природных ресурсов Украины – Режим доступа: <http://www.menr.gov.ua>
3. Государственная служба статистики Украины – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Зелена економіка: довід. док. / ЮНЕП. - [Електронний ресурс] – Режим доступу http://web.unep.org/greenecomony/sites/unep.org/greenecomony/files/ua_employment.pdf
5. Ukraine crisis M. С. «Озеленення» української економіки [Електронний ресурс] / media center Ukraine crisis. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://uacrisis.org/ru/71683-green-economics-in-ukraine>.
6. Зростання ВВП без шкоди екології, - група нардепів представила концепцію "зеленої економіки" [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/mezhfrakcionnoe-obedinenie-deputatov-predstavilo-351166/>.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ ПРО ПТАХІВ)

Азарова О. К., магістрант

Науковий керівник: д.пед.н., проф. Москальова Л.Ю.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Проблема формування екологічної компетентності дітей дошкільного віку набула актуальності відтоді, як до суспільної свідомості ввійшло розуміння нерозривного взаємозв'язку людини й природи, взаємозалежності та взаємозумовленості їхнього існування. Однак, як ми можемо побачити спираючись на реалії сучасного життя є підтвердження, що в значній частини населення нашої країни, на жаль, ще не сформована еколого-доцільна поведінка. Науковцями доведено, що основи світогляду особистості людини закладаються в дошкільному дитинстві [1]. Тож ознайомлення дітей з природою та виховання свідомого відповідального ставлення до неї саме в передшкільному віці має величезне значення оскільки є невід'ємною складовою освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

За даними О.Білан екологічна культура формується у дошкільному віці, коли діти починають ознайомлюватися з особливостями навколишнього середовища [2]. Враховуючи надзвичайну емоційну чутливість малюків, перевага надається емоційно-естетичному сприйманню природи, розвитку естетичних, інтелектуальних, гуманістично-спрямованих почуттів у ставленні до природи.

Починаючи з раннього дитинства, варто закладати міцний фундамент дитячої любові до навколишнього середовища та його мешканців, розвивати естетичне відчуття світу природи, формувати навички культурної природодоцільної поведінки у довіллі [3]. Без сумніву, родинне та суспільне виховання буде вважатися ефективним тоді, коли екологічний розвиток малюка дошкільного віку буде характеризуватися його здатністю: реагувати на красу природи, бережно ставитися до неї та її мешканців, диференціювати флору і фауну різних регіонів,

характеризувати основні ознаки елементи і компоненти природи, розрізняти її стан, поводитися екологічно доцільно, відчувати свою відповідальність за неї, бажати та мати дієву готовність поліпшити її стан.

Нова парадигма освітньо-виховного процесу вказує на важливість формування екологічної культури дітей починаючи вже з дошкільного віку, оскільки отримані на цьому віковому етапі знання, уявлення, сформоване ставлення до природи й еколого-доцільна поведінка виступають базисом подальшого розвитку особистості [4].

Не викликає жодних сумнівів, що ознайомлення дітей з птахами відіграє важливу роль в становленні особистості, зацікавленості, допитливості, чуйності, відповідального ставлення до оточуючого світу та його фауни. Знайомство дошкільнят з птахами допомагає навчити усвідомлювати необхідність збереження природи, брати активну посильну участь у збереженні місцевої пташиної фауни; розширює лексичний запас дитини, сприяє фізичному та емоційному розвитку, виховує моральні, етичні та естетичні якості; стає базою для подальшого навчання в загальноосвітній школі [5].

При формуванні екологічної компетентності дошкільників у процесі вивчення світу птахів слід ставити такі завдання:

- створити умови для формування дитячого інтересу до життя птахів;
- розширювати пізнавальні інтереси через формування ціннісного ставлення до птахів;
- формувати у дошкільнят уявлення про взаємозв'язки у природі, навички культурної поведінки у довкіллі;
- виховувати справжню любов до природи, бажання піклуватися про птахів, негативне ставлення до їх знищення

Пізнання дітьми природи відбувається під час активної діяльності, коли вони оволодівають умінням бережливого ставлення до її об'єктів, збереження та створення умов для їхнього нормального співіснування.

Екологічне виховання дітей дошкільників, як стверджують вчені дослідники, ґрунтується на засвоєнні дітьми системи знань про природу, про зв'язки і залежності між предметами які існують в ній, на усвідомленні впливу діяльності людини на природу. Але щоб виховати у дітей гуманне ставлення до природи, важливі не лише знання, а й виховання гуманних почуттів, позитивного досвіду у спілкуванні з природою [6].

Отримані результати свідчать про те, що проблема формування еколого-природничої компетентності, починаючи з передшкільного дитинства, є важливим питанням для сучасної системи освіти, оскільки отримані на цьому віковому періоді знання, уявлення, навички, сформоване ставлення до природи й моделі поведінки виступають основою, базисом подальшого розвитку особистості [7].

Наприкінці відзначмо, що сучасний етап розвитку системи освіти в Україні характеризується освітніми інноваціями, які спрямовані на збереження досягнень минулого і, водночас, покликані на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики. Характерною особливістю цього періоду розвитку педагогічної освіти є пошук нового змісту, нових форм, методів і засобів навчання, виховання й управління; розгортання широкої експериментальної роботи, спрямованої на впровадження освітніх інновацій на засадах сучасної філософії освіти, яка суттєво відрізняється від попередньої.

Джерела

1. Горобаха Н. М. Виховання екологічної культури дітей : посібник [для вихователів дошкільних закладів та вчителів початкових класів] / Н. М. Горобаха. – Рівне : Волинські обереги, 2001. – 212 с.
2. Білан О. І. Екологічне виховання дітей дошкільного віку / О. І. Білан. – Л., 1996. – 70 с.
3. Ніколаєва С. М. Методика екологічного виховання дошкільників. [Навч. посіб. для студ. серед. пед. навч. закл. – 3-е изд.], перераб. / С. М. Ніколаєва. – М. : центр “Академія”, 2005. – 224 с.
4. Плохій З. П. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (інноваційні підходи) / З. П. Плохій // Дошкільне виховання. – 2010. – №7. – С. 6 – 10.
5. Плохій З. П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника : навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку “Я у Світі” / З. П. Плохій. – К. : Світич, 2010. – 144 с.
6. Формування екологічної компетентності дошкільників: наук.-метод. посібник / Н. А. Пустовіт, О. Л. Пруцакова, Л. Д. Руденко, О. О. Колонькова. – К. : “Педагогічна думка”, 2008. – 64 с.
7. Яришева Н. Ф. Екологічне виховання дошкільників / Н. Ф. Яришева. – К. : Грамота, 2001. – 55 с.

РОЛЬ МАРКЕТИНГУ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Архипова Д.Є., студентка 4 курсу

Афанасьєва О.М., ст. викладач

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

З огляду на реалії ринкової економіки, необхідно застосовувати інструментарій маркетингу, який слід розглядати як методологію ринкової діяльності промислових підприємств і, одночасно, як одну з функцій управління.

Маркетинг (від англ. Market- «ринок»), що дослівно перекладається як «знання про ринок», означає діяльність в сфері ринку. Це одна з систем управління підприємством, яка передбачає ретельний облік купівельного попиту і ситуації на ринку ще до прийняття господарських рішень; система управління виробничою і збутовою діяльністю, заснована на комплексному аналізі ринку.

Сутність і зміст маркетингу на промисловому підприємстві обумовлені специфікою його роботи в зв'язку з необхідністю закупівлі матеріальних ресурсів у постачальників для виробництва товарів.

Тому кожному суб'єкту ринку спочатку необхідно виконувати маркетингові дослідження, а вже потім приймати управлінські рішення щодо організації закупівлі або збуту готової продукції [1].

При здійсненні господарської та комерційної діяльності промислове підприємство повинно орієнтуватися:

- на споживача з метою обґрунтування чітких орієнтирів на попит покупців;

- диверсифікацію для підвищення ринкової стійкості за рахунок освоєння нових видів продукції і послуг;
- забезпечення єдності стратегії і тактики ринкової участі з урахуванням реальних можливостей компанії та її прихованих резервів;
- розвиток соціально-ділової активності в рамках пріоритетів соціальної орієнтації бізнесу для підвищення відповідальності за результати праці[2].

Промисловий ринок являє собою сукупність взаємин між діячами ринку (виробники, посередники, споживачі, банки, державні органи), що здійснюються в межах певної території в певний момент часу.

Предметом промислового маркетингу є сукупність взаємин між діячами ринку, що виникають внаслідок їх ділової активності - відносини купівлі-продажу, техніко-економічного співробітництва, фінансові відносини, технологічні зв'язки, ділові переговори, конкурентні відносини тощо. Об'єктом промислового маркетингу є промисловий ринок [3].

З ростом обсягів продажів, кількості покупців і ринків у продавців виникає необхідність у вивченні своїх покупців - хто вони, їхні потреби, поведінку при покупці, мотивація тощо. Кожен продавець намагається, вивчивши споживача, створити стандартну модель (правила поведінки продавця), що сприяє продажам.

Під промисловими покупцями розуміються підприємства та організації, що вступають у відносини з виробниками та продавцями з метою придбання товарів і послуг.

Продавець повинен чітко уявляти собі своїх основних клієнтів, їх розміри і можливості, а також тенденції переваг і потреб. Все це необхідно для правильного розуміння і розставлення пріоритетів і акцентів з обслуговування тих чи інших типів споживачів, з розподілу ресурсів на підтримку та розвиток комунікацій з найбільш вигідними або перспективними покупцями.

У промисловому маркетингу також діє правило Парето, яке свідчить, що 20% покупців забезпечують 80% прибутку. Інакше його називають "80/20".

Головна цінність аналізу, проведеного на основі ефекту Парето, полягає в тому, що він може сприяти виявленню напрямів діяльності, яким компанія повинна приділяти найбільшу увагу [4].

В умовах створення ринкової економіки при дефіциті товарів і послуг виникає питання: «чи потрібен маркетинг Україні?» Якщо виходити зі стану економіки нашої країни, то відповідь на поставлене запитання буде позитивним. Так, маркетинг Україні потрібен. З твердженням і зміцненням ринкової економіки потреба в ньому вже з'явилася. Перед вітчизняними підприємствами виникають проблеми, що і скільки виробляти, кому і за якою ціною продавати. з розвитком конкуренції наші підприємства змушені займатися маркетинговою діяльністю. Особливо відчутною необхідність в маркетингу є на підприємствах, які планують виходити на світовий ринок. Виходячи з сьогоденних потреб в маркетингу, потрібно проводити таку роботу:

Готувати для підприємств кадри з маркетингу. Включати маркетинг в програми всіх форм підготовки і перепідготовки фахівців з економіки, а також підвищення їх кваліфікації. Теорією і практикою маркетингу повинні оволодіти фахівці підприємств і фірм. При цьому, необхідно звернути особливу увагу на вивчення зарубіжного досвіду маркетингової діяльності. Це дозволить нам перейти до ринкової економіки з найменшими помилками і втратами.

Підприємства та фірми повинні активно включатися в роботу з пошуку ділових партнерів (постачальників і споживачів), з планування виробництва і збуту продукції, з розробки та виробництва нових товарів з урахуванням принципів маркетингу.

Впроваджувати ефективні маркетингові служби на підприємствах і фірмах. На державному рівні проводити наукові дослідження в області маркетингової діяльності. Створити систему спеціальних маркетингових дослідних і консультаційних компаній.

Джерела

1. Котлер Ф., Армстронг Г, Сондерс Дж., Вонг В. Основы маркетинга / Пер. с англ. 2-е Европ. изд. М.; СПб.; К.: Изд. дом «Вильямс», 2007. 944 с.

2. Семенов И., Кубахов П. Стратегическая инновация и маркетинг: от противоположности к единству // Маркетинг. 2005. №5. С. 48-55.

3. Моисеева Н.К., Анискин Ю.П. Современное предприятие: конкурентоспособность, маркетинг, обновление. М.: Внешторгиздат, 1993.

4. Маркетинг промышленных предприятий // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://market-pages.ru/prikladnoymark/2.html>

ПРОБЛЕМИ РЕКРУТИНГОВИХ АГЕНСТВ ЯК ПОСЕРЕДНИКІВ НА РИНКУ ПРАЦІ

Величко А.О., магістрант 2 курсу

Науковий керівник: к.т.н., доц. Бірюков О.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Одна з цілей сталого розвитку – «Гідна праця та економічне зростання». В її межах визначені наступні аспекти: проведення орієнтованої на розвиток політики, яка сприяє продуктивній діяльності, створенню гідних робочих місць, підприємництву, творчості й інноваційній діяльності, та заохочувати офіційне визнання і розвиток мікро-, малих і середніх підприємств; до 2020 року суттєво скоротити частку молоді, яка не працює, не вчиться і не набуває професійних навичок, розробити і ввести в дію глобальну стратегію забезпечення зайнятості молоді; до 2030 року забезпечити повну і продуктивну зайнятість та гідну працю для всіх жінок і чоловіків, у тому числі молодих людей та інвалідів, і рівну оплату за працю рівної цінності, захищати трудові права і сприяти забезпеченню надійних і безпечних умов праці для всіх трудящих, включаючи трудящих-мігрантів, особливо жінок-мігрантів, та осіб, які не мають стабільної зайнятості; та інші [1].

Не зважаючи на ряд заходів, які реалізуються в державі економіка України знаходиться не в самому вигідному становищі. Завдяки подіям останніх років можна спостерігати уповільнення темпів розвитку економіки та брак робочих місць. У зв'язку з цим багато українців намагаються виїхати і знайти роботу за кордоном. У 2017 році Україна відкрила нові можливості для українського і міжнародного бізнесу, ввівши безвізовий режим. Таким чином, українцям влаштуватися на роботу стало набагато легше. Відкриття безвізового режиму для українців посприяло не тільки зниженню безробітних, а й в майбутньому сприятиме успішній інтеграції України в європейському співтоваристві. З відкриттям нових можливостей для роботи українців закордоном, особливо велику популярність здобули рекрутингові

агентства. У зв'язку з цим питання, пов'язані з дослідженням їх діяльності з позиції виявлення основних проблем як самих агенцій так і їх клієнтів є актуальними.

Згідно зі статистикою, станом на 2018 рік за кордоном працювало 17,8% (3,2 млн) працездатного населення України. А в цілому щороку в міграційних процесах беруть участі від 7 до 9 млн. населення України [2]. Лідируючі позиції, серед країн-мігрантів української робочої сили, займають найближчі європейські країни: Польща, Італія, Німеччина, Чехія, Іспанія. З підвищенням кількості роботи для українців за кордоном, збільшилася і кількість обманів, як зі сторони роботодавця, так і зі сторони працівників. Тому в послугах рекрутингових агентств, які надають кваліфіковані кадри та перевірені робочі місця значно зросла потреба. Наразі в Україні налічується майже 1,5 тис. офіційно зареєстрованих агенцій з працевлаштування [3].

Не дивлячись на велику популярність рекрутингових агентств в нашій країні, ця сфера ще не на 100% відсотків опрацьована. Кожного дня агентства стикаються з великою кількістю проблем, які іноді дуже складно передбачити. На основі аналізу публікацій в даному напрямку розглянемо основні з них:

1. Оформлення документів. Одна з умов співпраці агентства з іноземною компанією та агентства з працівником – офіційне та правильне оформлення працівника до фірми. Вимоги для отримання роботи можуть змінюватися, але документи для роботи за кордоном залишаються незмінними, одна з умов правильної роботи за кордоном – отримання робочої візи, адже введення режиму безвізового відвідування ЄС дає громадянам України права на легальне працевлаштування тільки на короткий термін та не для всіх країн.

2. Навчання персоналу мови. Багато роботодавців вимагають знання мови своєї країни. Тому перед агенцією з працевлаштування стоїть задача або пошуку персоналу зі знанням мови або проходження додаткових мовних курсів для кандидата. Дуже часто такі курси надає роботодавець, але не завжди та іноді за рахунок самого працівника. Коли роботодавцем не представлено мовних курсів, тоді агентствам потрібно, або шукати кандидатів зі знанням мови, що не завжди є легкою задачею, або організувати навчання мови, що тягне за собою додаткові витрати та затримку в початку роботи.

3. Невідповідність працівника заявленій кваліфікації. Як би ретельно компанії не підходили к процесу відбору, скільки би не було у кандидата стажу та професійної кваліфікації, бувають випадки коли спеціаліст не тягне рівень заявленої роботи, або має шкідливі звички, які не були заявлені в резюме та під час співбесіди. В такому випадку агенція працевлаштування буде мати неприємні наслідки, такі як швидке звільнення працівника та несплата винагородження агенції.

4. Недотримання домовленостей з боку іноземних компаній. Між роботодавцем-замовником і рекрутинговим агентством укладається письмовий договір про надання послуг (виконання робіт). Але не зважаючи на домовленості та укладений договір, зустрічаються випадки, коли компанія недотримується умов та не сплачує гроші за працівника. Також деякі компанії в контракт не вносять умову про оплату послуг, якщо працівник не був прийнятий роботодавцем. В такому випадку, спеціаліста або зовсім не приймають на роботу, або швидко звільнюють, посилаючись, що кандидат не відповідає вимогам та не сплачують агентство за виконану роботу.

Розглянувши і вивчивши сектор рекрутингових агентств з працевлаштування за кордон, можна зробити висновок, що він ще не до кінця розвинений. При делегації

персоналу за кордон агенції стикаються не тільки з вище зазначеними проблемами. Але не зважаючи на це, рекрутинг, як вид послуг у сфері роботи з персоналом є дуже затребуваним і з кожним роком попит тільки збільшується. Агенціям доцільно більш ретельно підходити к відбору персоналу, перевіряти його кваліфікацію та попередні місця роботи. Також потрібно зосередити більше уваги на відборі потенційних компаній для співпраці, адже саме з цим у рекрутингових агентств буває найбільше проблем. Як окремих пункт роботи необхідно виділити укладення договорів між роботодавцем-замовником, детально прописувати кожен умову, щоб у разі виникнення проблем, кожна домовленість була вирішена правомірно.

Джерела

1. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь. 2017. С.174. URL:http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdfhttp://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
2. Скільки українців виїхало на заробітки за кордон за останні чотири роки // Слово і діло. 2019. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/01/11/infografika/suspilstvo/skilky-ukrayincziv-vyuixalo-zarobitky-kordon-ostanni-chotyry-roky>.
3. Андроник В. Работа за границей: как Кабмин решил обезопасить украинцев // СЕГОДНЯ. 2018. URL: <https://www.segodnya.ua/economics/enews/iskat-rabotu-zagranicey-stanet-bezopasney-agentstvam-zapretili-brat-dengi-napered-1122889.html>

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Гнатенко І.А., к.е.н., доц., докторант

Київський національний університет технологій та дизайну

Рубежанська В.О., к.е.н., старший викладач

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Світовий досвід інноваційного розвитку свідчить про те, що інновації є оптимальним шляхом науково-технічного переозброєння та поетапної диверсифікації виробництва. При цьому запорукою підвищення рівня розвитку економіки у будь-якій країні, у тому числі й в Україні, є ефективне державне регулювання інноваційною діяльністю підприємств [1; 2]. Слід відзначити, що зазначена ефективність знаходиться у прямій залежності від рівня регулювання розвитком інтелектуального потенціалу країни. У зв'язку з цим, підвищення рівня інтелектуального потенціалу суспільства буде сприяти розширенню інноваційної діяльності підприємств у країні [3]. Саме тому, важливим та стратегічно необхідним є здійснення рівня регулювання розвитком інтелектуального потенціалу країни. Розглянемо можливу математичну модель розрахунку ефективності зазначеного регулювання.

Формалізовано ефективність можна відобразити наступним чином:

$$Y_1 = f(EP) = \frac{k_1 e_1 + k_2 e_2 + k_3 e_3}{3}, \quad (1)$$

де EP – агрегований індекс розвитку освіти;

k_1, k_2, k_3 – коефіцієнти рівня освіти, що відображають співвідношення даного показнику у країні, що досліджується, до показнику світового рівня розвинених країн;
 e_1 – індекс загальної освіти у населення;
 e_2 – чисельність студентів у розрахунку на 1000 осіб населення;
 e_3 – рівень витрат на освіту у % до розміру ВВП.

$$Y_2 = f(SP) = \frac{a_1 s_1 + a_2 s_2}{2}, \quad (2)$$

де SP – агрегований індекс розвитку науки;

a_1, a_2 – коефіцієнти рівня розвитку науки, що відображають співвідношення даного показнику у країні, що досліджується, до показнику світового рівня розвинених країн;

s_1 – питома вага робітників, зайнятих у науці;

s_2 – витрати на науку.

Також пропонуємо ввести два коефіцієнти витрат на створення інтелектуального потенціалу p_1, p_2 , котрі відображають співвідношення рівня зміни витрат на реалізацію задач одного рівня у країні, що досліджується, та країнах, що займають провідне місце у світовій економіці. Зазначені коефіцієнти розраховуються наступним чином:

$$p_1 = \frac{Q_6}{Q'_6}; p_2 = \frac{Q_s}{Q'_s}, \quad (3)$$

де Q_6 – витрати на зміни в освіті у країні, що досліджується;

Q'_6 – витрати на зміни в освіті у розвинених країнах;

Q_s – витрати на зміни у науці у країні, що досліджується;

Q'_s – витрати на зміни у науці у розвинених країнах.

З огляду на вищевикладене, ефективність регулювання інтелектуальним потенціалом буде визначатися наступним чином:

$$E = \frac{Y_1}{p_1 Q} + \frac{Y_2}{p_2 Q}, \quad (4)$$

де Q – витрати на створення інтелектуального потенціалу суспільства, що включають витрати на науку та освіту в цілому протягом періоду, що досліджується.

Запропонована математична модель розрахунку ефективності регулювання розвитком інтелектуального потенціалу суспільства дозволяє розробляти системи регулювання із заданою ефективністю, а також прогнозувати агреговані індекси інтелектуального потенціалу країни (або окремого її регіону) на основі перспективних планів розвитку та прогнозованих бюджетних показників.

Джерела

1. Formation of the potential of innovative enterprise by improvement of labor market infrastructure // I. Hnatenko, V. Rubezhanska, O. Parchomenko / Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – № 3(71). – С. 179-184. <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-3-26>

2. Гнатенко І.А., Рубежанська В.О. Національний ринок праці: ключові аспекти державного регулювання: монографія // І.А. Гнатенко, В.О. Рубежанська / Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2019. – 248 с.

3. Семикіна М. В. Інтелектуальний потенціал та його роль в національній економіці / М.В. Семикіна, В.І. Гунько // Економіка та управління: науково-практичний журнал. – 2011. – №1. – с. 50-56.

ПРОЦЕС ПРОТИСТОЯННЯ ЕКОНОМІЧНИМ КРИЗАМ В РАМКАХ ОСНОВНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Горбас К. О., студентка 4 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Моргачов І. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Протягом становлення та розвитку сучасного індустріального суспільства багато країн спіткала економічна криза, яка супроводжувалась різким скороченням виробництва, падінням цін, крахом банківської системи, банкрутством промислових та торгових фірм, різким підвищенням безробіття. Актуальність даної проблеми очевидна, адже майже кожна країна відчула на собі тяжкі наслідки економічної кризи.

В спеціальній літературі економічна криза характеризується як порушення рівноваги між попитом та пропозицією на товари та послуги.

Кризи супроводжують всю історію людства. Так перша світова економічна криза, яка нанесла удар національному господарству одночасно в США, Німеччині, Англії та Франції, відбувся в 1857 році. Основним наслідком цієї економічної кризи стало масове банкрутство компаній та обвал акцій [2, с.127].

На тему економічних криз висловлюються майже всі вчені-економісти. Проте жоден з них не говорить про те як її уникнути, пережити чи найголовніше в чому полягають основні помилки економічного досвіду та економічного підходу до організації світової господарської системи, що зробили цю кризу неминучою.

Одним з перших мислителів, який висловився на дану тему став Карл Маркс. Саме він проаналізував системну кризу капіталізму і запропонував свій погляд для виходу з неї. У Карла Маркса сформувалася така позиція уникнення кризи: «Тільки коли буде усунуто нерівне відношення між людьми в економіці через політекономічну революцію, тоді кінець історії криз дійсно настане». Також питанням дослідження становища господарської системи займалися наступники Карла Маркса, такі як: Імануїл Кант, Карл Поппер та Готліб Фіхте. Дослідженнями проблематики економічних криз займалися і вітчизняні вчені. Михайло Туган-Барановський уперше в світі розробив вчення про закономірність циклічності системної економічної динаміки, пов'язаної з періодичністю промислових криз, як фактора впливу на зміни «у народному житті, тобто на соціальну сферу економіки» [3, с. 247].

Під економічною кризою розуміють різке погіршення економічного стану країни, що проявляється в значному спаді виробництва, порушенні налагоджених виробничих зв'язків, банкрутстві компаній, зростанню безробіття та як наслідок – зниження життєвого рівня та благоустрою населення [1, с. 13]. Сутність економічної кризи в перевиробництві товарів по відношенню до сукупного попиту, порушення умов відтворення суспільного капіталу, масових банкрутствах фірм, зростання безробіття та інших соціально-економічних потрясіннях.

Сьогодні існує безліч організацій та програм, які розробляють різноманітні проекти для розвитку глобальної економічної системи та протистояння економічним кризам. Однією з таких є Організація Об'єднаних Націй. В процесі роботи Генеральної Асамблеї ООН були розроблені основні положення концепції сталого розвитку. Згідно до їх визначення стійкий розвиток – це такий, який задовольняє потреби сучасного покоління, не ставлячи під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Стійкий розвиток досягається за допомогою поставлених 17 «Цілей розвитку», які ще називають «Глобальними цілями» - це заклик до дій, який допоможе побороти бідність, захистити планету та сприяти загальному процвітанню.

«Цілі сталого розвитку» охоплюють також і проблеми економічного напрямку. Так, основний напрямок дій - це забезпечення сталого економічного росту, створення необхідних умов для подолання безробіття, стимулювання розвитку економіки без шкоди для навколишнього середовища. Важливим компонентом стрімкого економічного росту є підвищення продуктивності праці, зниження рівня безробіття, особливо серед молоді, і розширення доступу до фінансових послуг та пільг.

«Цілі сталого розвитку» слугують так званим орієнтиром для уникнення світових економічних криз.

Орієнтуючись на «Цілі сталого розвитку» кожна держава сама визначає свій економічний потенціал та формує певні заходи за для уникнення економічної кризи, або хоча б пом'якшення її наслідків.

Наша країна не виняток. Сьогодні економіка України ослаблена та не конкурентоспроможна, має деформовану структуру виробництва та низький рівень життя населення. Тому держава повинна вживати заходи для забезпечення економічної безпеки на макро- та мікро-рівнях.

Звичайно список таких заходів досить широкий, проте ми виділили найголовніші з них:

1) запобігання витоку капіталів з України і їх повернення в національну економіку. Відсутність серйозних заходів протидії витоку капіталу привело до того, що національна економіка втратила колосальний обсяг валюти. Очевидно, що корисно об'єднати зусилля правоохоронних органів і банківської спільноти в роботі з повернення в країну незаконно вивезеного капіталу;

2) підвищення ефективності валютного регулювання і контролю. Поряд з очевидними заходами щодо посилення застосування санкцій щодо порушень валютного законодавства необхідно прийняти ряд серйозних рішень щодо посилення захисту національного фінансового ринку від несприятливих коливань світової кон'юнктури: відновити обмеження на вивіз капіталу, обмежити сферу використання валютних рахунків, провести централізацію валютних резервів;

3) заходи щодо створення умов для поживлення виробництва, нормалізації платіжного обороту. Оздоровлення фінансової системи і запобігання загрозам спонтанного поглиблення боргової і бюджетної кризи, саморуйнування фінансової системи – неможливо без доповнення антикризової програми давно назрілими заходами у виробничій та інвестиційній сфері;

4) заходи з підтримки малого підприємництва. Підтримка малого підприємництва дозволяє забезпечити структурні зрушення у виробництві, активізувати інноваційні процеси, розробляти і освоювати нові технології в різних галузях національної економіки.

5) інноваційна діяльність різних типів підприємств. Необхідність державного регулювання інноваційних процесів в першу чергу викликана їх зростаючим значенням для економіки і суспільства в цілому.

Перелічені заходи протистояння економічній кризі можна сміливо віднести до складових діяльності не тільки державної політики але й Генеральної Асамблеї ООН. Вони вдало підтримують зміст Цілей сталого розвитку.

Сутність сучасної глобальної кризи полягає в невідповідності можливостей ресурсної бази Землі потреб світового співтовариства.

Отже сталий розвиток – це системна та цілеспрямована політика розвитку світової спільноти, покликана врегулювати відносини між навколишнім середовищем і людиною з метою підвищення якості кожного представника світової спільноти і збереження умов для розвитку теперішніх та майбутніх поколінь.

Джерела

1. Дынкин А. Мировой кризис – импульс для развития инноваций // Проблемы теории и практики управления. – 2009. – № 4. – С. 8-13.

2. Жарковская П., Бродский Б.Е. Антикризисное управление. Учебник.- М. Омега Л, 2008. – 480с.

3. Туган-Барановський М.І. Основи політичної економіки. - М.: РОССПЕН, 1998.- 663 с.

4. Гончаров В.М. Державна інноваційна політика розвитку науково-технічних систем: монографія / В.М. Гончаров, І.В. Моргачов. – Луганськ: Вид-во «Ноулдж», 2013. – 372 с.

5. Morhachov I., Koreniev E., Chorna O., Khrystenko L. Regional Regulation of Investment Activity in Developing Countries: Example of Ukraine, Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2019. Vol. 41. No. 2: 168–182. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2019.15>

6. Дорогіна А.А., Моргачов І.В. Передумови майбутньої світової фінансової кризи: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції "Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку місцевих громад" (м. Северодонецьк, 19 квітня 2018 року). – Северодонецьк: ПП "Поліграф-Сервіс", 2018. – с.118 - 119.

7. Моргачов І.В. Удосконалення державної інноваційної політики розвитку науково-технічних систем : монографія / І.В. Моргачов. – Луганськ : вид-во «Ноулдж», 2014. – 388 с.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ІТ КОМПАНІЯХ

Дмитракова Ю.А., магістрант

Науковий керівник: д.е.н, проф. Чернявська Є.І.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Вже понад 15 років сфера ІТ технологій та розробки системного забезпечення стрімко розвивається в Україні. За підрахунками офіційного сайту DOU.ua станом на квітень 2018 року в Україні налічується 11 237 ІТ компаній та близько 125 тисяч розробників [1]. Найціннішою складовою будь-якої з компаній в сфері інформаційних технологій є люди, їх креативність та інноваційність, здатність створювати нові ідеї та втілювати їх в життя. Однією із заporук успішного функціонування підприємства є

забезпечення високого рівня системи управління людськими ресурсами, що включає в собі підбір та найм персоналу, адаптація нових співробітників, їх мотивацію та підвищення кваліфікаційного рівня, оцінку роботи та налагоджені методи комунікації між всіма ланками підприємства.

Зважаючи на великий попит та швидкі темпи розвитку ІТ сфери, мета наукових досліджень полягає у детальному вивченні процесів управління людськими ресурсами та розкритті ефективних інструментів, удосконаленні практичних рекомендацій щодо використання та розвитку кадрового потенціалу підприємства в ІТ галузі. Поставлена мета дослідження обумовила необхідність вирішення таких завдань, як аналіз особливостей та тенденцій розвитку персоналу в ІТ галузі, систематизація структури управління персоналом та розробка практичних рекомендації щодо удосконалення процесів.

Методом системного аналізу було проведено дослідження системи управління персоналом міжнародної ІТ компанії «Star». За результатами можна виділити декілька основних етапів: підбір та найм персоналу, адаптація нових співробітників, мотивація, оцінка праці, кар'єрне зростання.

Розглянемо детальніше кожен з процесів управління:

Пошук та найм нових співробітників виконується відділом підбору персоналу за методом прямого пошуку та хедхантингу [2]. Для ретельного оцінювання технічних та комунікативних навичок кандидата та залучення виключно професіоналів, процес найму розділений на два етапи: технічна співбесіда та співбесіда з керівником проекту на якому буде задіяний потенційний співробітник. На технічній співбесіді у кандидата перевіряють знання технічної теорії та практичне завдання з програмування. Цілю співбесіди з керівником проекту є виявлення глибинних інтересів кандидата, аналіз його спроможності працювати з колективом та ознайомлення кандидата більш детально з завданнями та цілями проекту. Однією з основних проблем процесу підбору є зміни вимог до кандидата, короткий час на опрацювання вакансії та часті відмови від пропозицій про співпрацю.

Адаптація нових співробітників виконується відділом персоналу в перші 3 місяці роботи. Менеджер з персоналу проводить інформаційну зустріч на якій розповідає історію становлення та цінності компанії, цілі з розвитку. Новий співробітник тісно веде комунікацію з керівником проекту та регулярно отримує детальний відгук про роботу. По закінченню випробувального терміну приймається рішення про можливість подальшої співпраці.

Для утримання та подальшого приваблення нових співробітників, було розроблено широку систему мотивації персоналу. Компанія надає комфортні умови для роботи в офісі, покращує соціальний пакет, організовує внутрішні можливості технічного розвитку, підтримує здорову атмосферу в колективі. До фінансових методів мотивації відносяться квартальні та річні премії найефективнішим співробітникам, щорічний перегляд заробітної платні, повна компенсація міжнародних конференцій.

Оцінка якості управління розвитком персоналу є одним із найважливіших інструментів, що допомагає виявити проблеми та надати рекомендації щодо підвищення ефективності роботи. Оцінка персоналу побудована на базі методу КРІ (ключові показники ефективності) та за методом 360°. Згідно з методом КРІ було розроблено чіткі та прозорі вимоги щодо ефективності працівника на кожній з позицій. Вимоги відрізняються на кожній з позицій, але будуються на 4 основних факторах: слідування строкам виконання задач, якість роботи, комунікація з командою, саморозвиток. Метод 360° новий для компанії, його було введено на початку 2019 року

та було задіяно лише для оцінки роботи менеджерів. Планується з 2020 року розширити спектр діяльності методу на інших працівників.

Кадровий резерв формується за результатами оцінювання персоналу та згідно з потреб компанії. Функціонує система моніторингу зайнятості працівників, та в разі завершення проекту, компанія пропонує кадрову ротацію розробника на інші активні проекти. Частою практикою є лінійне просування, що розуміється під зміною спеціальності розробника для розширення його професійних навичок

В сучасних умовах однією з найважливіших умов, що забезпечують підприємству в ІТ галузі успішне функціонування, є постійне поліпшення якості розвитку та управління людськими ресурсами, в результаті чого підвищується економічна результативність персоналу.

Джерела

1. Скільки ІТ-спеціалістів в Україні: підрахунок за даними Мін'юсту [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://dou.ua/lenta/articles/how-many-devs-in-ukraine/>

2. Хедхантинг в управлінні персоналом на етапі сучасного розвитку економічної науки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/naumenko-lm-hedhanting-v-upravlinni-personalom-na-etapi-suchasnogo-rozvitku-ekonomichnoyi-nauki/>

3. DOU Ревізор в Star: «Простір, комфорт та зелень» [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://dou.ua/lenta/articles/dou-revisor-star/>

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Заславська К.А., к.е.н., доц.

Кошарна В.В., студентка 3 курсу

Харківський національний економічний університет імені С.Кузнеця

На сьогоднішній день, є актуальним питання маркетингу освітніх послуг для вищих навчальних закладів. Постійний розвиток ринку надання освітніх послуг, популяризація альтернативних видів освіти та різноманітність сегментів споживачів змушують диференціювати маркетингову стратегію.

Маркетинг мікс – це набір керованих маркетингових інструментів, які використовуються для формування іміджу та просування бренду на різних цільових ринках.

Для матеріальних продуктів традиційно використовується модель маркетингу 4Р, що складається з товару, ціни, просування та розташування, проте, в сфері освіти доцільніше використовувати підхід 7Р: товар, ціна, місце, просування, люди, фізичні засоби та процеси [1].

Дискусійним залишається питання характеру та цільового призначення послуг, що надаються закладами вищої освіти. Деякі вчені, такі як Артикбаєва С. Ж.[5] та Кулагіна О. В. [6] стверджують, що університети, надаючи вищу освіту студентам, створюють готову продукцію, замовниками якої є роботодавці, хоча сплачують за цю продукцію саме студенти. Однак цільовою аудиторією для закладів вищої освіти є не тільки студенти. Роботодавці, абітурієнти, батьки абітурієнтів, викладачі та інші також

є споживачами. Саме тому застосування маркетинг-міксу 7P є актуальним на сьогоднішній день.

Розглянемо складові підходу 7P детальніше. У сфері освіти, послуга надання знань розглядається як товар. Навчання, є ключовим в продуктовому елементі маркетингового комплексу. Однак потрібно пам'ятати, що освітні послуги не речовинні і не відчутні до моменту їх придбання і враховувати це у маркетинговій стратегії.

При визначенні категорії «Ціна», комерційних напрямків підготовки, слід враховувати дані аналізу співвідношення «ціна-якість» конкурентів, репутацію ЗВО, територіальну доступність, платоспроможність цільових сегментів споживачів і ін. Можлива розробка різних систем знижок для корпоративних клієнтів при одержанні наступного шабелю або другої вищої освіти в тому ж навчальному закладі [2].

Місце - це всі дії вищого навчального закладу, спрямовані на те, щоб зробити продукт або послугу доступними для цільової категорії клієнтів. В основному це пов'язано з розширенням мережі філій і представництв, а також з організацією дистанційного навчання.

Найбільш вивченим є «Просування» або система маркетингових комунікацій в системі вищої освіти, які сприяють впізнаваності ЗВО цільовою аудиторією, а поступово і формування конкурентоспроможного іміджу. У якості майданчиків для організації комунікацій можна використовувати корпоративний сайт, соціальні мережі, спеціальні блоги і ін. [4]. Також ці інструменти можуть використовуватися для організації зворотного зв'язку з потенційними і реальними споживачами освітніх послуг, за параметрами: якість навчання, ціна, форми і методика навчання, умови, місце розташування, престиж, реклама і т.д., що стане основою для коригування стратегічних, тактичних і оперативних маркетингових заходів.

Особливу роль серед суб'єктів маркетингу освітніх послуг грає особистість учня, студента, слухача. Це не просто матеріальний носій освітніх послуг, скарбничка переданих знань, не тільки їх користувач в процесі праці, а й їх єдиний кінцевий споживач. Особистість відрізняється від інших споживачів освітніх послуг тим, що використовує освітній потенціал не тільки для створення матеріальних і інших благ, не тільки для заробляння коштів до життя, але ще і для себе, для задоволення власних потреб безпосередньо, перш за все - пізнавальних потреб[3].

Парадокс полягає в тому, що саме цей центральний суб'єкт - особистість - є найбільш беззахисним, малоінформованим новачком в маркетингу освітніх послуг в порівнянні з іншими суб'єктами. Тому саме особистість того, хто навчається (в т.ч. потенційного) повинна бути в центрі уваги інформаційних потоків і комунікацій, інших маркетингових зусиль і турбот, а також обов'язковим і шанованим учасником всіх угод в даній сфері[7].

Нематеріальний характер послуг зумовив додавання ще одного елемента - людей. Людський елемент маркетингового поєднання включає в себе весь персонал університету, який взаємодіє з цільовою аудиторією. Це можуть бути як академічні, адміністративні, так і допоміжні працівники. Роль іміджу та статусу академічного персоналу широко дискутується; однак сприйняття студентами репутації педагогічних працівників може відігравати важливу роль у процесі вибору. Наприклад, на деяких студентів може впливати кількість викладачів, які є докторантами чи мають звання професора, на інших - публічні профілі вчених (як експерти для телевізійних інтерв'ю чи іншої реклами). Що стосується адміністративної та академічної підтримки, то вагому роль у наданні послуг вищої освіти відіграє як процес навчання, так і те, що

відбувається «за лаштунками» і впливає на сприйняття студентами якості послуг. Немає більш важливого елемента, ніж вибір людей на посади в заклади вищої освіти. Самі викладачі також впливають на відношення студентів до якості освіти. Простий процес особистого спілкування може мати більший вплив на те, чи збирається майбутній студент утримувати цей університет у своєму діапазоні можливостей, ніж публікації чи дослідження видатного професора[8].

Матеріальні фактори - це новітнє доповнення до комплексу послуг у сфері освіти. Матеріальна база є відчутною складовою надання послуг. Цільова аудиторія університету оцінює різноманітні відчутні аспекти, починаючи від навчальних матеріалів і закінчуючи зовнішнім виглядом будівель, аудиторій та забезпечення обладнання на лекціях.

Певні процеси є адміністративними та бюрократичними функціями університету: від обробки запитів до реєстрації, від оцінювання курсу до іспитів, від поширення результатів до закінчення навчання - усе це також відіграє важливу роль. На відміну від матеріальних факторів, які цільова аудиторія, фактично, купує, університетська освіта вимагає оплати до «споживання», а довгі відносини віч-на-віч часто призводять до закріплення тісних зв'язків. Студенти відвідують заняття не менше року (магістратура) та набагато довше добувають ступінь бакалавра, тож дуже важливо приділяти увагу репутації університету та його іміджу як під час профорієнтаційних робіт так і протягом усього процесу навчання.

Хоча це може здатися цілком простим, існує чимало інших процесів, які необхідно впроваджувати одночасно (із системою фінансів, розміщенням, розкладом часу та бібліотекою), щоб забезпечити найвищий рівень задоволеності студентів.

Джерела

1. <http://powerbranding.ru/osnovy-marketinga/4p-5p-7p-model/>
2. Price, I., Matzdorf, F. and Agathi, H. (2003), "The impact of facilities on student choice of university", *Facilities*, Vol. 21 No. 10, pp. 212-22.
3. Binsardi, A. and Ekwulugo, F. (2003), "International marketing of British education: research on the students' perception and the UK market penetration", *Marketing Intelligence & Planning*, Vol. 21 No. 5, pp. 318-27.
4. Жуковська І. В. Маркетингові соціо-технології в системі вищої професійної освіти: синергетичний підхід / І. В. Жуковська // Вісник Київського юридичного інституту МВС Росії. - 2014. - №1 (15). - С. 67-70.
5. Артыкбаева С. Ж. Сущность и особенности маркетинга в сфере образования (обзор литературы) / С. Ж. Артыкбаева // материалы viii междунар. Науч. Конф. «проблемы и перспективы развития образования». — краснодар: новация, 2016. — с. 43-47.
6. Кулагина О. В. Формирование маркетинговой концепции рынка образовательных услуг в высших учебных заведениях / о. В. Кулагина, к. И. Енина // вестник нгиэи. — 2016. — №1(56). — с.65-72.
7. Cubillo, J., Sanchez, J. and Cervino, J. (2006), "International students' decision-making process", *International Journal of Educational Management*, Vol. 20 No. 2, pp. 101-15.
8. Hair, J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L. and Black, W.C. (1998), *Multivariate Data Analysis*, 5th ed., Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.

ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Зима О.Г., к.е.н, доц.

Гайворонський М., студент 3 курсу

Харківський національний економічний університет імені С.Кузнеця

Сьогодні, у сучасному бізнесі, важко переоцінити необхідність виокремлюватися від своїх конкурентів. Така необхідність існує і в Україні, де останнім часом з'являється все більше молодих підприємств та стартапів. Для того, щоб бути конкурентоспроможним серед великої кількості компаній, розширювати своє підприємство та не хвилюватися з приводу економічного становища країни, необхідно формувати сильний бренд. Таким чином підприємці все більше усвідомлюють важливість нематеріальних активів компанії.

Поняття і важливість бренду розглянуто в багатьох роботах, серед яких слід відзначити праці Ф.Котлера, П. Темпорау, В. Музиканта, М. І. Яндієва, Д. Огілві, І. Соловійова. Тож не має сумнівів, що бренд є важливою складовою сучасного бізнесу і його потрібно вивчати.

Термін бренд має багато значень. Відомі автори дають визначення бренду з різних точок зору. Отже, сьогодні не існує одного, сталого визначення поняття бренд, тому для уточнення даного терміну наведемо і проаналізуємо різні точки зору теоретиків і практиків та сформулюємо власний підхід до визначення цього поняття. Як стверджував Ф.Котлер: бренд - це назва, термін, символ або дизайн, або комбінація всіх цих понять, що позначає певний вид товару або послуги окремо взятого виробника, або групи виробників і виділяють його серед товарів і послуг інших виробників [1]. П. Темпорау визначав бренд як сукупність взаємин між товаром і споживачами [2], але це досить вузьке визначення. В. Музикант висловив своє розуміння, що бренд це сукупність уявлень і очікувань споживача щодо конкретного "брендovanого" товару, тоді як торгова марка, зазначає він, це окремі вербальні і візуальні елементи фірмового стилю, що дозволяють споживачеві ідентифікувати товар і виділяти його з товарної групи [3].

Підсумовуючи вищенаведені визначення, можна зробити висновок про те, що бренд, створений на основі товарного знака, є сукупністю функціональних і емоційних характеристик товару або послуги, що існують у свідомості і підсвідомості споживача, та визначають індивідуальність даного товару, стимулюючи споживчі переваги певної групи людей. Іншими словами бренд - це торгова марка в сумі з заробленою нею репутацією.

Тож, брендом можна назвати продукт, якщо він:

- має унікальну назву, упаковку і етикетку, тобто фірмовий стиль;
- має одностороннє право на використання свої ідентифікаційних, унікальних ознак;
- займає певний сегмент на ринку з цільовою групою споживачів, з гарною впізнаваністю продукту компанії;
- виокремлюється ясно виділеними споживчими властивостями, ціною, каналами збуту;
- несе цілісний образ компанії послуги або товару (імідж, філософія, легенда створення);
- має спеціально створений і відповідний очікуванням цільової аудиторії образ споживача (життєві цінності, соціальна роль).

Таким чином, було визначено робоче поняття та основні властивості бренда, стає зрозумілим які фактори необхідно враховувати підприємцям для створення не просто компанії, а бренду.

Враховуючи те, що на створення бренду потрібен досить тривалий проміжок часу, у подальшому є можливість дослідити яким чином найкраще та найшвидше формувати бренд, як можна дослідити суспільну думку щодо бренду та яким чином бренд впливає на матеріальну вартість підприємства.

Джерела

1. Котлер Ф., Вонг В., Армстронг Г. Основи маркетингу. М Вільямс, 2010. С. 115.
2. Темпорад П. Ефективний бренд-менеджмент: пров. з англ. / Під ред. С. Г. Божук. СПб.: Нева, 2004. С. 30.
3. Музикант В. Л. Формування бренду засобами реклами і PR. М., 2004. С. 20.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УКРАЇНІ.

Кострикiна Ю.В., магістрант 2 курсу

Науковий керівник: д.е.н., проф. Чернявська Є. І.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Парадигмально ринкова економіка є найкращою економічною системою. Однак вона має ряд суттєвих недосконалостей, які прийнято називати провалами або фіаско ринку. До головних недоліків ринкової економіки необхідно перш за все віднести такі:

- Вільна конкуренція на галузевому рівні закономірно веде до виникнення монополій, яким ринок не може протистояти. Монополії через механізм монопольно високих (на продукцію монополій) і монопольно низьких (продукцію підприємств немонополізованого сектору) цін перерозподіляють додану вартість на свою користь, підриваючи таким чином умови ефективного розвитку ринкової економіки в цілому, немонополізованих підприємств – зокрема;

- Ринкова економіка не може забезпечити умови ефективного розвитку ринку праці. Ринок праці є асиметричним, різновидом недосконалої конкуренції з пануючими позиціями підприємців. В силу цього заробітна плата, як правило, встановлюється нижче за вартість товару робочої сили. Досвід розвинутих країн показує, що в разі нехтування законів ринкової сутності заробітної плати в суспільстві закономірно набирають сили соціальні конфлікти, антагонізм відносин між найманими працівниками і підприємцями, виникають робітничі і комуністичні партії. Політичними гравцями стають профспілки. Після Паризької комуни стало очевидним, що без втручання держави в трудові відносини, ринкова економіка не може ефективно розвиватися. Поряд з ринком праці регулятором трудових відносин стає колективно-договірне регулювання. Яке згодом переростає у систему відносин соціального партнерства;

- Ринкові товаровиробники, особливо у формі металургійних хімічних, вугільних комбінатів з орієнтацією на максимальний прибуток породжують негативні зовнішні екстернації, що шкодить не тільки природі, рослинному й тваринному світу, але й здоров'ю людей;

- Ринкова економіка володіє слабкою здатністю забезпечувати людям соціальні гарантії. Їй притаманна висока соціальна диференціація, яка, навпаки, веде до

соціальних конфліктів, породжує соціальні антагонізми, соціальні страйки, рухи, революції.

Існування провалів ринку змушує державу втручатися в регулювання економічних і соціальних процесів з метою створення умов для ефективного розвитку підприємництва та трудового потенціалу, злагоди в суспільстві та соціального прогресу.

На сучасному етапі ринкової економіки після довготривалого обговорення людство в якості основи соціально-економічного розвитку прийняло Концепцію сталого розвитку. Дана Концепція є сучасною науковою концепцією розвитку країн, економічної діяльності, суспільств та громад. Вона орієнтована на вирішення комплексу питань щодо збереження довкілля, ліквідації експлуатації, бідності та дискримінації як кожної окремої людини, так і груп населення, а також вирішення питань покращення життя, добробуту громадян, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Концепція сталого розвитку охоплює розвиток за трьома системами: екологічною, економічною, соціальною. Соціальна підсистема орієнтована на людину і спрямована на збереження стабільності соціальних і культурних систем, в тому числі на скорочення числа конфліктів між людьми. У рамках цієї концепції людина не є об'єктом, а суб'єктом [1].

15 вересня 2017 року Уряд України представив Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». Ця програма стала продовженням програми ООН «Декларація тисячоліття», яка визначала Цілі Розвитку тисячоліття (ЦРТ), тобто всеосяжні рамки цінностей, принципів і ключових чинників розвитку до 2015 року. Україна приєдналася до «Декларації тисячоліття» ООН і взяла на себе зобов'язання досягти ЦРТ до 2015 року.

Програма сталого розвитку орієнтує країни на досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР) на період 2015-2030 роки. ЦСР для кожної країни розглядаються та приймаються в контексті особливостей національного розвитку, тобто ЦСР адаптуються для кожної країни. В контексті дослідження системи управління персоналом на малих підприємствах важливе значення мають наголошення перш за все та таких ЦСР, як подолання бідності у всіх її формах, сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх, створення стійкої інфраструктури сприяння всеохоплюючий і сталій індустріалізації та інноваціям [2].

Як в досягненні ЦРТ, так і досягненні ЦСР в Україні має складності, які пов'язані з характером ринкових реформ в Україні. Ринкові реформи в Україні більше мають негативний характер, ніж позитивний.

Управління персоналом представляє собою сукупність принципів, форм, методів та засобів цілеспрямованого впливу на персонал, що забезпечують максимальне використання їх інтелектуальних і фізичних здібностей при виконанні трудових функцій для досягнення цілей підприємства. Ефективне використання праці персоналу забезпечує розвиток підприємства. Досвід роботи закордонних корпорацій підтверджує, що впровадження в практику новітніх технологій управління персоналом збільшує результативність роботи персоналу, покращує показники роботи в команді, зменшує плинність кадрів, а також підвищує активність підприємств на різних рівнях господарювання [3].

В ринковій економіці суб'єктом управління персоналом виступають власники засобів виробництва, тобто підприємств, в особі адміністрації підприємств, а також органи та керівники, яким доручено здійснювати управління персоналом.

На відміну від великих підприємств малі підприємства, як правило, не мають спеціалізованих служб управління персоналом. Обмеженість у фінансових ресурсах не дозволяє малим підприємствам також вести повноцінну роботу з кадрами, залучати фахівців з питань управління персоналом. Кадрова робота певною мірою носить неформальний характер і здебільшого визначається особистістю працівника, який її проводить. Дослідження показують, що на більшості малих підприємствах відсутнім є посади в їх формальному розумінні, а за співробітниками закріплені напрями професійної діяльності, обсяг освоєння яких визначається лише індивідуальними особливостями [4]. Малі підприємства в силу обмеженості фінансових ресурсів не можуть дозволити собі вирішення питань розвитку персоналу.

На рівні малих підприємств головними елементами системи управління персоналом виступають відбір і найм персоналу; звільнення персоналу; управління заробітною платою; управління трудовою дисципліною. Рішення про прийом на роботу, звільнення, надання позачергової відпустки приймаються безпосередньо керівником. В роботі з персоналом на малих підприємствах важливе значення мають питання психологічного клімату, можливості спілкування з керівництвом та досягнення узгодженості цілей по широкому колу питань, включаючи питання якості праці, її продуктивності, оплати праці, поєднання питань матеріальної і нематеріальної мотивації праці, трудової поведінки працівників. Саме узгодженість інтересів підприємців і найманих працівників дозволяють виживати малим підприємствам.

Джерела

1. Сталий розвиток. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
3. Кичко І. Інновації в управлінні персоналом та сучасний ринок праці: аспекти взаємодії. / І. Кичко, М. Горбаченко // Проблеми і перспективи економіки та управління, 2017. – № 1. – С. 7–14.
4. Паливода О.М. Управління персоналом в організаціях малого бізнесу: особливості та проблеми / О.М. Паливода, Ю.А. Теміндарова, Є.В. Бондарець // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1370>.

ОСВІТНЯ МІГРАЦІЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Мухортова А. О., студентка 2 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Островський І. А.

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Сучасна система залучення висококваліфікованих іноземних фахівців у світі є невід'ємною частиною сталого розвитку окремих країн і світу в цілому. Пошук молодих фахівців, нових бізнес-ідей, інноваційних стартапів є основою даного сучасного підходу.

Перспективний напрямок залучення іноземних висококваліфікованих фахівців — розширення освітніх послуг. Освіта за кордоном — важливий варіант здобуття передових знань, вивчення мов, ознайомлення з іншими культурами, покращення шансів на глобалізованому ринку праці.

Формування інтегральних освітніх просторів відбувається не лише в Європі. Зокрема, в Азійсько-Тихоокеанському регіоні у цьому напрямі активно працює Австралія, навчальні заклади якої уклали сотні угод із вишами Китаю, Кореї, Японії, США. Чисельність мобільних студентів, тобто таких, що навчаються за кордоном, постійно збільшується. За 2000-2017 рр. їх цифра зросла майже у 2,2 рази та наблизилася до 5 млн. осіб [1].

Міжнародна політика із залучення студентів стала одним з основних інструментів у міжнародному ринку праці висококваліфікованих кадрів. У країнах ОЕСР існує два основні механізми, за якими іноземні студенти залучаються в країну і які сприяють їхньому подальшому працевлаштуванню й закріпленню після навчання. Одна модель дозволяє студентам працювати під час навчання, а згідно з іншою – їм надається статус висококваліфікованих мігрантів після навчання. Більшість країн у цей час дозволяють студентам працювати під час навчання, як правило, між 20 і 24 годинами у тиждень протягом строку навчання. Після завершення бакалаврата або магістратури практично у всіх країнах ОЕСР іноземні студенти можуть скористатися факультативним практичним курсом, а саме відпрацювати 1 рік за отриманим фахом для продовження робочої візи.

Для України проблема регулювання інтелектуальної міграції має два укрупнених аспекти: гальмування «відпливу мізків» і залучення іноземних висококваліфікованих кадрів, насамперед, студентів і аспірантів.

Освітня міграція зазвичай оцінюється як позитивне явище, адже вона передбачає підвищення якості освіти, отримання доступу до ширшого вибору курсів та дисциплін, налагодження соціальних контактів та вивчення або вдосконалення іноземної мови тощо[2, с. 86]. Проте українська молодь розглядає освітню міграцію як один зі шляхів еміграції. Популяризація навчання за кордоном активно проводиться на території України у школах, громадському транспорті, виставках освіти. В результаті іноземна освіта стає чимось бажаним, незважаючи на переваги та недоліки, які з нею пов'язані. Статистичні дані показують, що серед найбільш бажаних для навчання країн студенти назвали Польщу, Німеччину, Велику Британію, США.

Довгостроковий позитив підтверджується лише в разі отримання українськими громадянами якісної освіти за кордоном та їхнього повернення до України після закінчення навчання, але на сьогоднішній день дуже малий відсоток людей повертається, через те що значна частина української молоді виїжджає на навчання за кордон з метою отримання доступу до ринку праці країн ЄС та подальшої еміграції.

Розширення освітніх послуг має інший перспективний напрямок — залучення іноземних пошукувачів вищої освіти. У Харківській області навчається понад 20 тис. іноземних студентів, тобто найбільше серед усіх регіонів [3]. Найбільшу питому вагу займають студенти-іноземці з медичного і фармацевтичного профілів навчання. Для коротко- і середньострокової перспективи важливою була б також підготовка інженерних кадрів, дефіцит яких загострюється з кожним роком.

За таких умов українській державі треба підсилити увагу на освітню міграцію українських громадян і вжити відповідних заходів, а саме :

- посилити контроль за якістю іноземної освіти;
- посилити якість української освіти;
- сприяти розвитку спільних навчальних програм на території України між українськими закладами вищої освіти та провідними навчальними закладами світу;
- зробити освіту якісною та доступною для усіх.

Досвід багатьох промислово розвинених країн свідчить про те, що найбільш ефективне науково-методичне й інформаційно-аналітичне забезпечення національної кадрової й освітньої системи, частиною якої є блок залучення іноземних висококваліфікованих фахівців, досягається шляхом створення інфраструктури й спеціалізованих центрів, основне завдання яких полягає в комплексній сприянні організаційній, експертно-консультативній, правовій, інформаційній, зовнішньоекономічній діяльності державних, суспільних, акціонерних, кооперативних організацій в сфері залучення й використання іноземної робочої сили. світовий досвід регулювання освітньої міграції надає нашій державі зразки конкретних інститутів, здатних підвищити привабливість України для іноземних фахівців. З іншого боку, саме закордонний досвід дозволяє розробити напрямки скорочення «відпливу мізків» і повернення студентів і науковців після навчання і стажування.

Самі ці заходи допоможуть Україні стати одним із лідером в освіті, випускати кваліфікованих спеціалістів. Питання освітньої міграційної політики все більше розглядаються в контексті укріплення національної безпеки. Втрата людського потенціалу держави матиме руйнівний характер і може бути зупинена заходами сучасного та гнучкого міграційного регулювання.

Джерела

1. Гнатюк Т.О. Освітня міграція з України: сучасні тенденції. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2018. Вип. 33. С. 85-89.

2. Institute for International Education (IIE). URL: <https://www.iie.org/en/Connect/Students> (дата звернення 26.10.2019).

3. Харківська область – лідер за кількістю іноземних студентів в Україні. Це не лише визнання, а й відповідальність / Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/liliya-grinevich-harkivska-oblast-lider-za-kilkisty-inozemnih-studentiv-v-ukrayini-ce-ne-lishe-viznannya-j-vidpovidalnist/> (дата звернення 26.10.2019).

4. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. К. : НІСД, 2018. 472 с.

ЯКІСНЕ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ, ЯК ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБОЛІЗАЦІЇ

Ніфатова О.М., д.е.н., доц.

Київський національний університет технологій і дизайну

Станкова А.О., магістрант 1 курсу

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

За умов теперішнього стану ринкової економіки, а саме, її динамічного розвитку, змін потреб і смаків споживачів, та постійних економічних криз, з'явилася потреба у нових методах управління організаціями. Для успішного розвитку та підтримання діяльності підприємств треба опрацювати нові ефективні методи управління. Що може призвести до змін акцентів у складовій активів.

У сучасній науці не існує єдиного визначення інтелектуального капіталу, але більшість вчених дотримуються думки, що це - здатність створювати нову вартість інтелектуальних ресурсів та інтелектуальних продуктів. На рівні підприємства інтелектуальний капітал є сумою трьох складових:

1. Людський капітал – сукупність знань, навичок, творчих здібностей, а також спроможність власників та наукомістких працівників відповідати вимогам і задачам підприємства.

2. Структурний капітал – програмні засоби ЕОМ, програмне забезпечення, бази даних, організаційна структура, патенти, товарні знаки, організаційні механізми.

3. Споживчий капітал – майбутні споживачі продукції підприємства, її спроможність задовольнити їх запити.

На сьогоднішній день, у роботі вітчизняних підприємств, приділяється велика увага саме матеріальній частині капіталу. Але, враховуючи сучасні зовнішні чинники, необхідно, також, навчитись управляти його інтелектуальною частиною. Якісне управління та розвиток інтелектуального капіталу відкриває перспективи підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності, створенню та розвитку нових брендів, міцне закріплення на старих ринках і завоювання нових. Але поки що не існує загальноприйнятих підходів, які б допомагали створити правильну систему управління.

Управління розвитком нематеріальних активів на підприємстві повинно проходити в декілька етапів:

- формування цілей розвитку нематеріальних активів (вони повинні не суперечити корпоративним цілям);

- виявлення нематеріальних активів і їх цінності;

- розроблення стратегії розвитку нематеріальних активів;

- прорахування ризиків;

- озроблення комплексу заходів щодо забезпечення розвитку нематеріальних активів;

- реалізація комплексу заходів;

- контролювання та корегування стратегії розвитку нематеріальних активів.

Задля продуктивного функціонування такої системи треба визначити що, як тільки поставленні цілі реалізуються, треба шукати нові пріоритетні орієнтири, якими буде слідувати підприємство. Тому даний підхід можна визначити як циклічний.

На сьогоднішній день, організації продовжують робити акценти на фізичних активах, незважаючи на те, що інтелектуальний капітал стає провідним фактором економічного зростання компаній. Сучасний стан економіки і зовнішні чинники вимагають перенесення акценту управлінських впливів на інтелектуальний капітал, застосування нових підходів і методів. Це дозволить підприємствам оживити і застосувати інтелектуальний капітал, що призведе до покращення якості продукції та її конкурентоспроможності, просуванню і закріпленню торгових марок на ринку, створенню чіткої бази для вирішення питань розвитку підприємства.

Джерела

1. А. Ліманські. Проблеми управління інтелектуальним капіталом підприємства // вісник Хмельницького національного університету 2009, № 5, Т. 3, с. 256-261.

2. Мельничук Л.Ю. Основні принципи та методики побудови стратегії управління нематеріальними активами.

3. Вишенська І.П., Папарига П.П. Нематеріальні активи, як важливий фактор зростання в сучасних умовах господарювання // Облік, аналіз і аудит у сучасному бізнесі: Міжнародна науково-практична конференція – Львів: ПП “Компакт-ЛВ”, 2004. – 398 с.

4. Федулова Л. І. Інноваційна економіка: Підручник. - К.: Либідь, 2006. - 480 с.

РОБОТИЗАЦІЯ ТА АВТОМАТИЗАЦІЯ РІЗНИХ СФЕР ЖИТТЯ ЛЮДИНИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Птащенко О.В., к.е.н., доц.

Брусніцина Д.Е., магістрант 1 курсу

Харківський національний економічний університет імені С.Кузнеця

У висококонкурентному середовищі сьогодення будь-яка компанія, фірма, стурбована своїм подальшим процвітанням та успішним розвитком. Під час кризи особливо гострою є потреба впровадження різних нововведень, які дозволять компанії ефективніше працювати. Сьогодні вже очевидно, що це багато в чому залежить від оптимізації різних процесів, що відбуваються на підприємстві, перш за все, мова йде про інноваційну діяльність компанії.

Інноваційна діяльність – це діяльність, спрямована на пошук та впровадження інновацій з метою розширення асортименту та поліпшення якості продукції, вдосконалення технології та організації виробництва.

До інноваційної діяльності належать: діагностування проблемних питань підприємства; впровадження інноваційного процесу; організація інноваційної діяльності.

Основна передумова інновацій підприємств - це те, що все, що існує, морально та фізично устаріває. Тому необхідно систематично відкидати все, що застаріле та може стати гальмом на шляху до прогресу, а також врахувати помилки, невдачі та прорахунки. Також ХХІ століття - це століття автоматизованої та роботизованої роботи, що полегшує життя людині та приносить компанії більш ефективний результат. Тому підприємства потребують таких змін.

Нові технології для бізнесу дають можливість більш раціонально організувати виробництво з метою підвищення прибутковості підприємства, одночасно знижуючи його собівартість. У власному бізнесі кожен підприємець намагається отримати стабільність та максимальну ефективність від свого виробництва.

Автоматизація – це широке поняття, яке описує всі процеси, які виконуються автоматично, використовуючи програмне забезпечення або роботи. Тобто це завдання, які виконуються без втручання людини. Роботизація охоплює також лише ту частину цієї практики, коли на зміну людям приходять фізичні механізми.

Приклади інновацій та технологій для підприємств, для яких найближче майбутнє в різних сферах. Наприклад, роботизація будинку, автоматизовані безпечні машини, продуктові магазини, автоматизація в напрямку одягу та навіть екології та багато іншого: 1) одним із прикладів автоматизації є термінали самообслуговування в магазинах. Це спеціальні пристрої, які дозволяють відвідувачам самостійно пробивати товар на касі та оплачувати його. У 2016 році Amazon представила магазин без кас і відповідно касирів. Коли ми входимо в нього, відвідувачам навіть не потрібно пробивати покупки - вони автоматично додаються у віртуальний кошик, коли клієнт забирає товар. Коли відвідувач взяв усі продукти, які йому потрібні, він може просто вийти з магазину, і гроші будуть списані з картки; також Google. Найбільший новатор за останні 16 років. Серед нововведень останнього часу - «розумні» окуляри, машини без водія; робот надасть користувачам можливість спілкуватися з розумним помічником. Таким чином, власники «розумного» будинку зможуть використовувати голосові команди для запиту необхідної інформації та взаємодії з іншими побутовими розумними пристроями; 3) Samsung Electronics на CES 2019 представив сім'ю роботів Samsung Vots, розроблену для вирішення різних проблем у сфері охорони здоров'я,

навколишнього середовища та повсякденного життя людей. Samsung Bot Retail - особистий путівник по торгових залах; 4) робот допоможе вам знайти потрібні продукти, виходячи з міміки людини і розпізнаючи його голос. Samsung Bot Air, в свою чергу, допоможе покращити якість повітря в приміщенні. Робот використовує вбудований датчик і датчики, розташовані в різних районах будинку. Як тільки він побачить, що десь знижується якість повітря, він автоматично переміщується в цю зону і починає прибирати приміщення; 5) nike представила нові кросівки Nike Adapt BV з автоматичною шнурівкою. Система визначає, наскільки щільно взуття повинно бути зашнуровано для приталення; 6) програміст Джуліан Олександр створив спеціальний додаток для знайомств, який дозволяє людині знайти ідеальну відповідність для себе завдяки штучному інтелекту. Створений додаток називається "Джульєтта" і вже доступний в iTunes. За словами Джуліана Олександра, додаток знаходить потенційного партнера та аналізує розмову з ним, тим самим виявляючи симпатію чи антипатію. Пара має обмежений час для знайомства. система оголошує, як довго партнери будуть залишатися разом, збирає всю інформацію про хід відносин, реакції на різні ситуації та допомагає людям знайти «абсолютно другу половинку».

Загалом, як висновок, можна сказати, що впровадження інноваційних систем у майбутньому відбуватиметься не лише на підприємствах, а й в особистому житті людей. На підприємствах роботизація полегшить життя людям щодо фізичної праці, але незабаром навіть інтелект людини замінить штучний. Тому через роботи люди втратять мільйони робочих місць, і відповідно ряд професій зникне. Згідно з деякими дослідженнями, кожен новий робот займає більше п'яти робочих місць. Глобальний інститут МакКінсі оцінює, що до 2055 року приблизно половина класів, за які люди зараз отримують гроші, буде автоматизована.

Це буде більш ефективним і менш затратним для підприємств, оскільки їм не потрібно платити зарплату на трудовий ресурс, але що стосується людей, я не можу сказати, що це буде корисно і покращить наше життя в цілому, оскільки кожне рішення проблеми створює ряд нових проблем.

Джерела

1. Інноваційний менеджмент: Підручник для вузів / С.Д. Ільїнова, Л.М. Гохберг, С.Ю. Ягудін та ін; Під ред. проф. С.Д. Ільєнкової.-2-е вид., Перераб і доп .- М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2013.Стр. 3-8.

2. <https://ain.ua/special/robots-vs-humans/>

3. <https://library.if.ua/book/4/465.html> 7. Птащенко О. В. Інтернет-маркетинг в системі управління збутом підприємства / О. В. Птащенко // Управління розвитком. – Харків, ХНЕУ, 2013. – №2 (142). – С. 81-83.

4. Птащенко О. В. Підвищенні ефективності збутової політики підприємства через використання Інтернет-маркетингу / О. В. Птащенко // Кримський економічний вісник, науковий журнал. – Вид.: ТОВ «Видавничий дім «Гельветика», Сімферополь, 2013. – 2 (03) квітень 2013. Частина II – С. 113-117.

5. Птащенко О. В. ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ / О. В. Птащенко, Д.Д. Лисицька, Д.О. Амеров // Науковий журнал «Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції». – Херсон, ХНТУ, 2016. - №20 (9) – Том 1 - 2016. – С. 69-71.

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ СИСТЕМУ

Родіонов С.О., викладач

Холодна К.Г., студентка 3 курсу

Харківський національний економічний університет імені С.Кузнеця

Тіньова економіка в Україні є однією з найбільших перешкод розвитку конкурентоспроможності країни, зростання соціальних стандартів життя населення та інтеграції в європейське співтовариство. Вона є відображенням активної криміналізації економічних процесів, високої корумпованості органів державної влади та низької правової і податкової культури юридичних та фізичних осіб. Поняття «тіньова економіка» розглядається як не контрольоване суспільством виробництво, розподіл, обмін і споживання економічних благ і підприємницьких здібностей, тобто приховувані від органів державного управління та контролю, а також громадскості соціально-економічні відносини між господарюючими суб'єктами щодо використання державної, недержавної власності з метою отримання надприбутків для задоволення особистих і групових потреб невеликої частини населення країни [1, с. 69].

Основними формами тіньової економіки є: приховування прибутків юридичних та частини доходів фізичних осіб від оподаткування; нелегальний експорт капіталів і товарів; всеохоплююча корупція; нелегальне виробництво товарів і послуг та їх реалізація; розкрадання державної власності, зокрема в процесі приватизації; шахрайство у фінансово-кредитній сфері; кримінальна діяльність економічних суб'єктів (наркобізнес, розкрадання, грабежі); штучне заниження фіксованих та регульованих цін на товари й послуги через застосування «тіньових цін» [2, с. 186].

З проблемою тінізації економіки стикаються майже всі країни, але в одних її рівень незначний, а в інших вона постає суттєвою загрозою національним інтересам країни й національній безпеці в економічній сфері.

Традиційною причиною тінізації економіки вважають надмірний податковий тягар. Проте ця думка не повною мірою відтворює причини тінізації. Наприклад, в Україні загальне податкове навантаження на підприємство складає 55,5%. Разом з тим у Франції – 65,8%, в Австрії – 55,5%, у Швеції – 54,6%, але в цих країнах масштаби тіньової економіки складають 10-25% ВВП. Отже, оподаткування не є першопричиною тінізації економіки. Основними передумовами високого рівня тінізації економіки залишаються неефективний інституціональний базис регулювання підприємництва та незадовільні умови здійснення підприємницької діяльності [3, с. 14].

Високий рівень корумпованості наявний у сферах, що здійснюють постачання енергоносіїв, землевідведення під будівництво, операції з комерційною нерухомістю і приватизацію державного майна. Тут існує значний розрив між ринковими і "відпускними" цінами на "продукцію" і, відповідно, можливість здобуття надприбутків, що є джерелом хабарництва і "відкотів", з якими більш всього фірми працюють в будівництві (91 %), торгівлі (75 %), сфері нерухомості (75 %), сільському господарстві (58 %), енергетиці (58 %) [2, с. 6].

Зневіра суб'єктів економічної діяльності в покращення економічної та політичної ситуації найближчим часом спонукала їх активно використовували схеми приховування частини прибутків, у тому числі такі, як поширення збитковості та неплатежів в економіці.

Через тіньову економіку держава втрачає можливості реального управління економікою, оскільки більше половини економічної діяльності має неофіційний характер, не потрапляє під дію державно-правових регуляторів. Як наслідок,

центральні органи влади не володіють об'єктивними макроекономічними показниками, що заважає формуванню ефективної економічної політики. Вона негативно впливає на економічну систему, адже сконцентрований капітал не спрямовується на інвестування національного виробництва, не може бути використаний для підтримки соціальної інфраструктури, об'єктивно сприяє зростанню податкового тягаря, що в свою чергу ще більший обсяг економіки заганяє в тінь.

При визначенні шляхів детінізації економіки передусім врахувати що вона буває неформальною, прихованою і кримінальною. Кримінальна економіка повинна підлягати викорененню шляхом адміністративно-каральних методів із метою оздоровлення української економіки. Неформальну і приховану частину тіньової економіки необхідно легалізувати безкарно, з метою зростання економіки.

Для вирішення проблеми обмеження масштабів тонізації необхідно забезпечити чіткість і однозначність дії законів, здійснити масштабну податкову реформу, провести судову реформу, ліквідувати інституційні й адміністративні перешкоди ведення бізнесу, створення механізмів надійного захисту прав власності всіх учасників економічного життя, сформуванню систему контролюючих служб та якісного кадрового забезпечення [4, с. 161].

Успіх у боротьбі з тіньовою економікою можливий лише за умови свідомою масової підтримки суспільства, а це, у свою чергу, можливо лише за наявності високого рівня довіри громадян додержавних інститутів влади і управління.

Джерела

1. Мазур І. Корупція як інститут тіньової економіки // Економіка України – 2005. - №8 – с. 68-74
2. Августин Р. Р. Формування інституціонального механізму регулювання тіньового сектору та економічного зростання / Р. Р. Августин // Научные труды ДонНТУ[Текст]. — 2014. — No 3. —С. 185—189.
3. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. доп. / Т. А. Тищук, Ю. М. Харазішвілі, О. В. Іванов; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – 96 с.
4. Новий курс: Реформи в Україні 2010–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua/books/2010/10nandop1.pdf>.

УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Хімченко А.О., студент 3 курсу

Науковий керівник: к.е.н., доц. Моргачов І. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У кожної людини існують свої цілі, пов'язані з різноманітними сферами життя. Кожен прагне досягти свого. Проте часто люди, які пов'язані спільною діловою активністю, розходяться в поглядах і тоді між ними виникає конфлікт - найголовніший ворог менеджера. Конфлікт дезорганізує людей, переводить їх в емоції, а не в розум. Тому одна з функцій менеджера, як професіонала який працює з людьми, попередити виникнення конфлікту, здійснити нейтралізацію наслідків конфліктів та вміти підвести людей з ворожих інтересів до співпраці та взаєморозуміння.

Тема дослідження конфліктів на підприємстві завжди залишається актуальною. Адже конфлікти виступають вічними супутниками нашого життя. Тому навіть

найгуманніша політика на підприємстві та найкращі методи управління не захистять від необхідності жити в конфліктній ситуації.

До проблем виникнення та ефективного вирішення конфліктів, що виникають по різних причинах на підприємстві; до проведення переговорів і пошуку згоди - виявляють величезний інтерес не тільки професійні психологи, а й керівники підприємств.

Так, аналіз сучасних наукових публікацій за даною тематикою свідчить, що особливу увагу науковці приділяють дослідженню поняттю "конфлікт". Нині існує багато визначень конфлікту. Дослідник А.Я. Кібанов під поняттям "конфлікт" розуміє прояв соціальних зв'язків і відносин між людьми, спосіб взаємодії при зіткненні несумісних позицій і інтересів, протидія взаємопов'язаних, але які мають свої певні цілі двох сторін» [3, с.38] Дослідник Г.І. Козирев вважає, що конфлікт «відкрите протидія, зіткнення двох або більше суб'єктів і учасників соціальної взаємодії, причинами якого несумісні потреби, інтереси і цінності»[2, с.98]

Особисто ми виділяємо наступне визначення конфлікту на підприємстві - це специфічний конфлікт, який виникає в результаті трудової діяльності.

Велика кількість конфліктів на підприємстві відіграє значну роль в його діяльності та впливає на стан економіки в цілому. Спеціалісти виділяють два типи конфліктів на підприємстві. Перший тип - це функціональний конфлікт, який сприяє розвитку підприємства. Другий тип – дефункціональний, який навпаки знижує ефективність діяльності, погіршує продуктивність та послаблює конкурентоспроможність підприємства [1, с. 205].

Дефункціональний тип конфліктів набагато складніше врегулювати та направити в конструктивному руслі. Надійний спосіб профілактики подібних конфліктів в організації - це створення сприятливої психологічної атмосфери, підвищення культури керівників і підлеглих, оволодіння прийомами саморегуляції емоційних станів в спілкуванні.

Конфлікти знижують конкурентоспроможність підприємства та порушують його ефективну роботу. Під конкурентоспроможністю підприємства розуміють здатність в ринкових умовах, з одного боку, успішно реалізовувати конкурентну стратегію, виробляти і реалізувати продукцію на певних ринках та отримувати прибуток, що вище середнього рівня в галузі, а з іншого боку, випускати таку продукцію, яка задовольняє потреби клієнтів за якістю, ціною та має високий платоспроможний попит [3, с. 158]. Однією із складових високого рівня конкурентоспроможності є здатність уникати та вдало вирішувати конфлікти на підприємстві.

Конфлікт, що тягне за собою погіршення соціально-психологічного клімату в колективі, плинність кадрів, зниження продуктивності, небажання співпрацювати для вирішення конфліктів в майбутньому, формування різко негативного ставлення до іншої сторони – все це в результаті призводить підприємство до занепаду та помітного зниження конкурентоспроможності. Підприємство стає більш вразливим до чинників навколишнього середовища та втрачає свої позиції на ринку.

Проблематика питання запобігання конфліктам та виходу з них займає вагомим місце в управлінні підприємством.

Серед заходів, що сприяють уникненню та вирішенню конфліктів ми виділили наступні, найбільш головні:

1) координаційні та інтеграційні механізми, що передбачають установлення принципу ієрархії. Таким чином, якщо у двох і більше співробітників або підрозділів виникають розбіжності, їх зможе прояснити загальний начальник.

2) система винагород, запровадження якої передбачає заохочення працівників приймати участь у вирішенні конфліктів. Винагорода може бути як матеріальною так і проявлятися у вигляді просування по службі.

3) роз'яснення вимог до роботи. Такий спосіб уникнення конфлікту вважається одним з найкращих та передбачає, що працівник має чітке уявлення про те, на який результат роботи від нього очікують. Він також повинен чітко розуміти межі своєї відповідальності, свої повноваження і правила, яким він повинен слідувати в процесі своєї трудової діяльності.

4) установлення загально-організаційного комплексу цілей. Тобто керівництво повинне направити діяльність працівників на досягнення загальних цілей підприємства

Перелічені вище методи уникнення та вирішення конфліктних ситуацій дозволяють керівництву сприяти розвитку підприємства та підвищенню його конкурентоспроможності.

Отже, конфлікти – це невід'ємна частина соціальної, і в тому числі трудової діяльності людини. І тут важливо вчасно запобігти, а якщо це не вдалося зробити, то максимально безболісно вийти з конфліктної ситуації. Для цього необхідно правильно і своєчасно розпізнати причини зіткнень, вибрати стратегію і спробувати вгадати результат.

Джерела

1. Жарковская П., Бродский Б.Е. Антикризисное управление. Учебник.- М. Омега Л, 2008. – 480с.

2. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: монографія: в 3т. Т3 / Онищенко В.О., Козаченко Г.В., Птащенко Л.О., Онищенко С.В., Завора Т.М. та ін.]- Полтава: ПолтНТУ, 2009.-399 с.

3. Ридинг К. Стратегическое бизнес-планирование: Динамическая система повышения эффективности и обеспечения конкурентного преимущества / К. Ридинг; под ред. И.А. Войтюк, пер. с англ. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс. – 2005. – С. 384.

4. Гончаров В.М. Державна інноваційна політика розвитку науково-технічних систем: монографія / В.М. Гончаров, І.В. Моргачев. – Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2013. – 372 с.

5. Гончаров В.Н. Повышение эффективности системы управления персоналом проектных предприятий Луганской области / В.Н. Гончаров, И.В. Моргачев // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2004. - №195 (Том II). – С.269 – 277.

6. Моргачев И.В. Гуманистические принципы мотивации труда как резерв снижения издержек проектных предприятий / И.В. Моргачев // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2004. - Выпуск 189 (Том II). – С.625 – 634.

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДІЙСНЕННЯ ДОКУМЕНТООБІГУ СТОСОВНО ВЗАЄМОДІЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ЗА УМОВ ПРИСКОРЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

*Шевченко В.В., магістр-курсант 1 року магістратури
Науковий керівник: доктор філософії економічного напрямку, професор
Науменко М.О.*

Національна академія Національної гвардії України

Всі господарські операції стосовно взаємодії військової частини з постачальниками повинні оформлятися супровідними документами: наказами, відомостями, актами, дорученнями, ордерами, накладними, довідками й ін., які беруть

участь у документообігу. При цьому під документообігом розуміється рух первинних документів у бухгалтерському обліку, що починається зі створення або одержання первинних документів від інших організацій, після чого виробляється прийняття їх до обліку, обробка й наступна передача в архів.

Письмове свідчення про зроблену операцію, що має правове (доказове) значення, називається первинний обліковий документ. Первинний документ складається в момент здійснення операції, а якщо це не представляється можливим – безпосередньо після її закінчення.

Заповнені первинні облікові документи повинні відповідати наступним вимогам [3, 6]:

- 1) містити повні й достовірні дані;
- 2) містити обов'язкові реквізити;
- 3) легко перевірятися за формою, арифметично й власне кажучи. Перевірені й оброблені документи повинні мати оцінку, що виключає можливість їхнього повторного використання;
- 4) складатися засобами, що забезпечують схоронність записів протягом тривалого часу.

Вільні рядки в первинних документах підлягають обов'язковому прочерку.

З метою контролю й упорядкування обробки даних про господарські операції можуть складатися зведені облікові документи на підставі первинних облікових документів. Первинні й зведені документи можуть складатися на паперових і машинних носіях інформації. Порядок створення первинних облікових документів, строки передачі їх у бухгалтерську службу визначаються затвердженим графіком документообігу.

Важливо підкреслити, що первинні документи оформляються на підставі представлених документів (договорів, рахунків, транспортних накладних, наказів й ін.). Документи, що з'явилися підставою для оформлення первинного облікового документа, додаються до нього. У наведеному вище прикладі на підставі виписки з установчого договору була складена заява працівника, на підставі заяви працівника був виписаний прибутковий касовий ордер. Дане правило обґрунтування оформлюваних документів забезпечує виконання наступних елементів методу подвійного запису [7]:

- 1) на кореспондуючих рахунках буде записана та сама сума по операції;
- 2) усередині кожного із двох рахунків, що беруть участь в операції, дебетові й кредитові записи будуть співвідноситися один з одним.

На підставі отриманих і перевірених первинних документів у бухгалтерській службі визначається порядок обліку кожної зробленої господарської операції, а саме:

- 1) визначається зміст і дата операції;
- 2) виробляється грошова оцінка операції (сума по операції);
- 3) визначається відповідна кореспонденція рахунків.

Вся зазначена інформація про операції повинна бути зареєстрована в бухгалтерських документах.

Перелік документальної звітності, яку варто використовувати при взаємодії військової частини з постачальниками, представлена на рис. 1.

Відвантаживши матеріальні цінності військовій частині, організації-постачальники одночасно пред'являють їм розрахунково-платіжні документи разом з відвантажувальними й іншими супровідними документами (специфікації, сертифікати, якісні посвідчення, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, залізничні квитанції й ін.), при інкасовій формі розрахунків платіжні вимоги передають у свій банк. Отримані від постачальників (банку) документи на відвантажені матеріали направляються у відділ

матеріально-технічного постачання, де перевіряється відповідність відвантаження договірним умовам поставки по асортиментах, кількості, ціні, строкам поставки й т.п. Потім робляться оцінки про виконання договорів у спеціальних картках (відомостях) або на копіях договорів. Після цього виробляються записи в журналі обліку вступників вантажів, що ведеться відділом матеріально-технічного постачання з метою контролю за надходженням матеріалів й їхнім розшуком. У ньому вказують [3, 6]: реєстраційний номер; дату запису; найменування постачальника; дату й номер транспортного документа; дату товарного документа, його номер, рід вантажу й суму; розписку в одержанні документа; дату й номер прибуткового документа; дату й номер запиту про розшук вантажу. У примітках роблять оцінки про оплату рахунків або відмові від акцепту. Одночасно тут же вирішується питання про оплату платіжних документів за здобуванні цінності. Надалі документи передаються у фінансовий відділ або бухгалтерію для оплати. Для приймання й оприбуткування вантажів, що надійшли, додатки до платіжних документів передаються на склад.

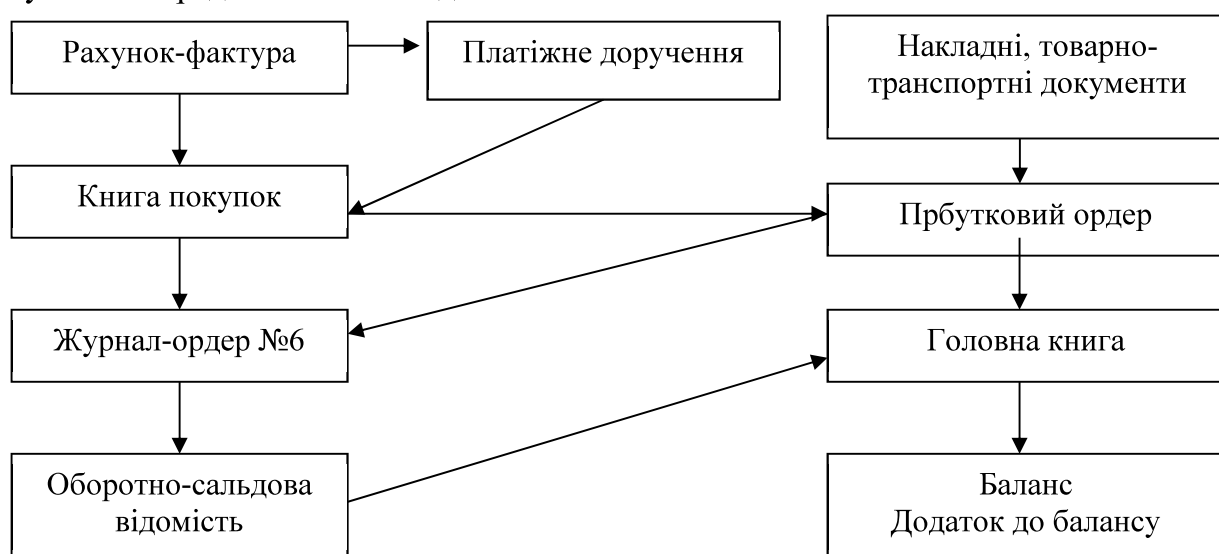

Рис. 1. Схема документообігу військової частини з постачальниками

Зі станції залізниці, пристані або аеропорту, а також від місцевих постачальників цінності одержує експедитор. Для цього йому бухгалтерія військової частини оформляє й видає під розписку доручення й транспортні або інші документи. Доручення надає право посадовій особі виступати як довірена особа військової частини при одержанні матеріальних цінностей.

Матеріальні цінності експедитор доставляє на склад військової частини й здає комірникові. Тут їх ретельно перевіряють на відповідність кількості, асортиментів й якості даним, зазначеним у супровідних документах. У необхідних випадках проводяться лабораторні аналізи, випробування й інші перевірки.

При відсутності розбіжностей матеріальні цінності, що надійшли, прибуткуються на склад шляхом складання прибуткового ордера форми М-4. Він застосовується для оприбуткування матеріалів, що надходять до військової частини від постачальників або з переробки, і складається в одному екземплярі матеріально відповідальною особою в день надходження цінностей на склад.

При відсутності яких-небудь розбіжностей між документами й доставленими цінностями прибутковий ордер можна не виписувати, а оформляти прихід проставленням спеціального штампа на супровідних документах постачальника (відправника вантажу), у відбитку якого втримуються основні дані прибуткового ордера. Тут же матеріально

відповідальна особа учиняє підпис оприбуткуванні вантажу. Це скорочує число первинних документів, заощаджує папір і знижує трудомісткість облікових робіт.

У журналі-ордері 6 одночасно ведеться синтетичний й аналітичний облік.

При здійсненні розрахунків у порядку планових платежів журнал-ордер 6 ведеться в сполученні з відомістю 5 «Аналітичний облік розрахунків з постачальниками в порядку планових платежів». Відомість по розсуду командування військової частини відкривається на рік, півріччя або квартал з використанням для окремих місяців вкладних аркушів. У зв'язку із цим необхідні звітні й розрахункові дані повинні відбиватися роздільно по місяцях незалежно від періоду, на який відкривається відомість. Для кожного постачальника у відомості приділяється певна кількість рядків по числу можливих операцій протягом періоду її використання й додаткових рядків для відповідних підсумкових даних за щомісяця. Наприкінці місяця після виведення підсумків по відомості в цілому суми оборотів по кредиту рахунку 60 у розрізі кореспондуючих рахунків переносяться в журнал-ордер 6.

Розглянемо порядок ведення журналу-ордера 6 по кредиту рахунку 60 «Розрахунки з постачальниками й підрядниками». Він застосовується в умовах безмашинного ведення (або при використанні персональних комп'ютерів) розрахунків з постачальниками й підрядниками. Журнал-ордер 6 ведеться лінійно-позиційним способом, що дає можливість судити про стан розрахунків з постачальниками й підрядниками по кожному документі. Він відкривається щомісяця. При відкритті в нього переносяться залишки на початок місяця по неоплаченим і неотфактурованим поставкам, а також по оплачених рахунках, але не матеріалам, що надійшли до військової частини. До неотфактурованим ставляться поставки, по яких рахунку-фактури постачальників не пред'явлені до оплати.

Після цього на підставі пред'явлених постачальниками й підрядниками й прийнятих до оплати розрахункових документів (рахівниць-фактур й ін.), а по неотфактурованих поставках згідно із супровідними до вантажу документами протягом місяця послідовно виробляються записи в журнал-ордер 6 у частині покупної вартості матеріальних цінностей і сум, що належать постачальникам. Зокрема, у графі А відбиваються реєстраційні номери розрахункових документів, що надійшли; у графі Б – номери рахунків постачальника; у графі В – найменування постачальників; у графі Г – номери прибуткових документів; у графі Д – вартість матеріальних цінностей, що надійшли, за обліковими цінами; у графах 1-11 – суми, які відносять в дебет рахунків, призначених для обліку матеріальних цінностей (07, 10, 12, 15 й ін.), або рахунків, на які ставляться зроблені послуги й недостачі. Суми за неприбулий вантаж показуються довідково в графі 12, а суми прийнятих розрахункових документів до оплати – у графі 13.

Графи 16-25 присвячені оплаті розрахункових документів постачальників і підрядників. Вартість матеріалів, що надійшли, по яких розрахункові документи постачальником не пред'явлені до оплати, записують у журнал-ордер 6 на підставі акту приймання в загальному порядку по кожній поставці окремо. Цінності прибуткуються по обліковій вартості, тимчасово прийнятої за фактичну. При цьому замість номера рахунку постачальника в графі Б ставиться буква Н що означає неотфактуровану поставку. Запису про неотфактуровані поставки в журнал-ордер 6 доцільно робити наприкінці місяця, тому що протягом його постачальник може пред'явити платіжні документи. У міру надходження розрахунково-платіжних документів раніше записану суму за обліковими цінами сторниують по тій же групі цінностей й у графі 13 відповідно до документів які поступили знову роблять записи.

Якщо платіжні документи постачальників оплачені, а матеріали ще не отримані, запису в журнал-ордер 6 роблять окремо по кожному розрахунковому документі тільки в графі 13 (оплати й акцепту рахунку). При надходженні матеріалів протягом поточного місяця їх прибувають по тим ж рядкам, по яких зроблена оцінка про оплату. Якщо ж матеріали не надійдуть до кінця місяця, то їхня вартість буде записана в графі 12 «За неприбулий вантаж».

Після всіх записів у журналі-ордері 6 підраховують підсумки по кредиту рахунку 60 «Розрахунки з постачальниками й підрядниками» у кореспонденції з рахунками які дебетуються (07, 10, 12 й ін.). При цьому на кінець місяця визначається вартість матеріалів у шляху за даними графі 12, для чого в цю графу переносять суми за цінності в шляху, раніше відбиті в графі 14 «Сальдо на початок місяця», але які до кінця місяця не надійшли. Крім того, в журналі визначається сума неотфактурованих поставок на кінець місяця.

Наприкінці журналу-ордера 6 виробляються коригувальні записи щодо матеріалів у шляху. Матеріали в шляху на початок місяця сторнуються (дані гр. 14), а на кінець місяця (дані гр. 12) відбиваються по дебету відповідних рахунків (07, 10, 12) звичайним записом.

Після коригувальних записів дані журналу остаточно підсумовуються й на його зворотній стороні заповнюються «Зведено-контрольні дані по рахунку 60». Виведене сальдо по рахунку 60 повинне рівнятися залишку по цьому рахунку в Головній книзі, а в аналітичному обліку – сумам по платіжних документах, проти яких відсутньої оцінки про оплату або списання, записаним у журнал-ордер 6.

За допомогою комп'ютера з'явилася можливість використання традиційної, журнально-ордерної форми обліку, досягнення максимального наближення АРМ бухгалтера до джерел і споживачів інформації, спрощення обробки, виявлення й виправлення помилок у процесі роботи, зниження витрат на ведення обліку. Тому журнал-ордер 6 може успішно вестися на зазначених комп'ютерах у традиційній його формі.

Джерела

1. Волкова, Е. Основные проблемы управления материальными запасами [Текст]: тези доп. VI всеукр. наук. студ. конф. / Е. Волкова, Г. А. Портнова // Актуальні питання менеджменту в сучасних умовах. – Донецьк: Донецкий национальный технический университет, 2007. – С. 288–290.

2. Іщенко, О. В. Орган управління системою матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України, яким йому бути? [Електронний ресурс] / О. В. Іщенко // Центр воєнної політики та політики безпеки. – Режим доступу: <http://defpol.org.ua/>

3. Gilmore, D. A. Decade of Supply Chain Management / D. Gilmore // Supply Chain Digest. – 2010. – 15

4. Ковалишин С. С. Напрями удосконалення організаційно-штатної структури органів технічного забезпечення у військовій ланці в єдиній системі матеріально-технічного забезпечення / С. С. Ковалишин, Р. В. Халтурин // Збірник наукових праць Військової Академії. – № 2(2). – 2014. – С. 70–76.

5. Линдерс М. Р. Управление снабжением и запасами. Логистика / М. Р. Линдерс, Х. Е. Фирон. – СПб: ООО «Виктория плюс», 2003. – 768с.

6. Выбор и оценка поставщика [Электронный ресурс]: // ЭлектроИнфо. – 2009. – №1. – Электрон. журн. – Режим доступу: http://www.cfin.ru/management/manufact/supplier_choice_and_evaluation.shtml (25.10.2018). – Загл. с экрана.

7. Выбор поставщика [Электронный ресурс]: // Виды и типы логистики – Режим доступа: http://www.uni-car.ru/page_7.php (22.10.2018). – Электрон. журн. – Загл. с экрана.

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА І СТРАТЕГІЯ ЙОГО РОЗВИТКУ

Щербак В.Г., д.е.н., проф.

Київського національного університету технології та дизайну

Кошарна В.В., студентка 3 курсу

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

У сучасних умовах, трудові ресурси підприємства все частіше розглядаються як людський капітал, який є найбільш цінним активом організації, набагато ціннішим, ніж природні ресурси або накопичене багатство, і який, при певному відношенні до нього, забезпечує бажаний дохід і створює конкурентні переваги.

Нині проблемі формування і розвитку людського капіталу приділяється значна увага. У працях таких українських учених, як Е.А. Гришнова, В.И. Куценко, Л.М. Колот і багатьох інших, досліджується суть людського капіталу, специфіка його формування в Україні. Проте у більшості досліджень проблема людського капіталу розглядається на макрорівні.

Людський капітал підприємства можна визначити як сукупність усіх працівників підприємства з властивими їм загальними і професійними знаннями, уміннями, досвідом, мотивацією і енергією, культурою праці. Основними якісними характеристиками людського капіталу підприємства являються наступні:

- Рівень професійної підготовки.
- Відповідність професійної підготовки вимогам роботи.
- Накопичений досвід роботи.
- Сформована культура праці (старанність, відповідальність, дисциплінованість, якість праці).
- Інтелектуальний потенціал працівника.
- Його схильність до інновацій.
- Рівень професійної мобільності.
- Стан здоров'я, фізичні можливості працівника.
- Зацікавленість працівника в результатах своєї праці і роботи підприємства.
- Прихильність працівника цілям і завданням підприємства [1].

Стратегія розвитку людського капіталу спрямована на підвищення якісних характеристик персоналу, формування організації, що навчається, створення умов для безперервного навчання, розвитку і вдосконалення професійних навичок і особистих якостей кожного працівника підприємства.

Стратегія розвитку повинна включати наступні елементи:

- розвиток людського потенціалу шляхом професійного навчання;
- підвищення компетентності, професійної майстерності шляхом передачі досвіду;
- підвищення загальної культури працівників шляхом реалізації загальноосвітніх, культурних, естетичних програм;
- розвиток фізичних цих працівників, поліпшення здоров'я шляхом розвитку фізкультури, спорту, вдосконалення системи оздоровлення і відпочинку; формування здорового способу життя;

- забезпечення оптимальної вікової структури кадрів і структури за стажем шляхом професійної ротації [2].

Стратегія розвитку людського капіталу повинна включати і інші аспекти: зміцнення здоров'я, розвиток загальної культури працівників, забезпечення мобільності і професійної ротації працівників з метою формування оптимальної структури кадрів за віком, стажу, освіті. Слід зазначити, що ці аспекти розвитку людського капіталу підприємства являються доки ще мало дослідженими і перспективними напрямками наукових досліджень.

Аналіз інвестицій в людський капітал підприємствами показав наступне. Попри те, що, по-перше, інвестиції носять суто індивідуальний характер, по-друге, багато компаній вважають інвестиції в людський капітал ризикованими, оскільки має місце можливість переходу висококваліфікованих фахівців в іншу компанію, проте, більшість компаній здійснюють інвестування в людський капітал, що дозволяє забезпечувати доход не лише в грошовій формі, але і у вигляді морального, психологічного задоволення, підвищення соціального статусу сам носій людський капітал [3].

За результатами дослідження можна відмітити наступне: стратегія розвитку людського капіталу повинна включати і інші аспекти: зміцнення здоров'я, розвиток загальної культури працівників, забезпечення мобільності і професійної ротації працівників з метою формування оптимальної структури кадрів за віком, стажу, освіті. Слід зазначити, що ці аспекти розвитку людського капіталу підприємства являються доки ще мало дослідженими і перспективними напрямками наукових досліджень.

Джерела

1. Добрынин А.И., Дятлов С.А., Цыренова Е.Д. Человеческий капитал в транзитивной экономике: формирование, оценка, эффективность использования. СПб.: Наука, 1999.
2. Смирнов В. Т. Человеческий капитал: содержание и виды, оценка и стимулирование: монография / Сошников И. В., Романчин В. И., Скоблякова И. В.; под ред. д-ра экон. наук, профессора В. Т. Смирнова. – М.: Машиностроение-1; Орел: ОрелГТУ, 2005. – 513 с.
3. Быкова А. А., Молодчик М. А. Влияние интеллектуального капитала на результаты деятельности компании // Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 8. «Менеджмент». – 2011. – № 1.

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА (ERP-СИСТЕМИ)

Янковська О. А., магістрант 2 курсу

Науковий керівник: к. е. н., доц., Атюшкіна В. В.

Одеський національний політехнічний університет

Метою роботи є дослідження теоретичних основ функціонування систем управління ресурсами підприємств для реалізації цілей сталого розвитку. Відповідно до мети поставлено та вирішено наступні завдання: визначити сутність ERP-системи, виявити її призначення, зробити порівняльний аналіз трьох систем. Методи, що використані у дослідженні: аналіз, синтез, абстрактно-логічний метод, порівняльний аналіз.

Серед ключових напрямків сталого розвитку України до 2030 року назване ефективне управління, тим більше, якщо підприємство працює на глобальних ринках, важливим є діалог із партнерами і постачальниками заради розвитку і співпраці.

Застосування в різних галузях накладає на ERP-системи, з одного боку, вимоги до універсальності, з іншого боку – підтримку розширюваності галузевою специфікою. Тобто як організаційна стратегія інтеграції виробництва і операцій управління, ERP-система ефективно працює на оптимізацію ресурсів у будь-якій сфері. Для досягнення цілей сталого розвитку компанії об'єднують свої ресурси та знання, щоб створити нові рішення. Модульний принцип організації ERP-систем дозволяє вибирати тільки ті з них, які є актуальними для досягнення цілей об'єднання.

ERP-система (Enterprise Resource Planning або система планування ресурсів підприємства) – комплекс скоординованих економічних, виробничих, фінансових, інвестиційних заходів за рахунок зведення в єдину систему для оптимізації управління та прийняття рішень [1, с. 555].

Також ERP-систему можна визначити як систему, що дозволяє створювати інформаційне середовище завдяки комплексу інтегрованих програм з метою автоматизації та оптимізації процесів бізнесу (зокрема їх планування, фінансування, облік, аналіз, контроль), управління ресурсами (трудовими, фінансовими, виробничими та іншими).

Призначенням ERP-системи є: інтеграція у єдину систему, або середовище, функцій та відділів підприємства за умови задоволення потреб; забезпечення оптимального використання ресурсів; управління як господарською, так і фінансовою діяльністю підприємства; контроль виробничих процесів, пошук можливостей зростання якості продукції і конкурентоспроможності підприємства. Використання єдиної транзакційної системи для переважної більшості операцій і бізнес-процесів організації, незалежно від функціональної і територіальної роз'єднаності місць їх виникнення і проходження, обов'язковість зведення всіх операцій в єдину базу для подальшої обробки та отримання в реальному часі збалансованих планів робить систему доцільною для використання об'єднаннями учасників. Наведемо порівняльну характеристику трьох ERP-систем: Business Automation Software Enterprise Resource Planning (далі BAS ERP); System Analysis and Program Enterprise Resource Planning (далі SAP ERP); Oracle ERP Cloud.

1) BAS ERP. Цілі використання: ERP-система призначена для автоматизації підприємств із складними технологічними процесами та здатна забезпечити потреби будь-яких масштабів починаючи від 50 робочих місць; бюджетування; моніторинг та аналіз показників діяльності; регламентований облік; управління фінансами, персоналом, продажами, взаємовідносинами з клієнтами, витратами та розрахунок собівартості, запасами та складом; виробництво; організація ремонтів.

Витрати на залучення технології: є безкоштовна демо-версія; ціна BAS ERP: 180000 грн.; ліцензія для дочірніх підприємств і філій: 54000 грн.; клієнтська ліцензія на 1 користувача: 3300 грн.; клієнтська ліцензія на 5 користувачів: 11610 грн.; клієнтська ліцензія на 10 користувачів: 22290 грн.; клієнтська ліцензія на 20 користувачів: 42360 грн.; клієнтська ліцензія на 50 користувачів: 100500 грн.; клієнтська ліцензія на 100 користувачів: 183600 грн.; клієнтська ліцензія на 300 користувачів: 546000 грн.; клієнтська ліцензія на 500 користувачів: 906000 грн.; ліцензія на сервер: 24600 грн.; ліцензія на сервер (x86-64): 42600 грн.; сервер МІНІ на 5 підключень: 900 грн. [2].

Переваги у використанні: функціональні можливості на міжнародному рівні; підтримка роботи через Інтернет, хмарних технологій та роботи на мобільних пристроях; наявність спеціалізованих рішень, що розширюють можливості (CRM, PDM, BSC, EAM й інші); наявність партнерів з досвідом впровадження ERP-систем;

гнучкість, багатоплатформність та підтримка відкритого програмного забезпечення; відносно невисока вартість; можливість отримання істотного економічного ефекту. Мобільні і хмарні технології, масштабованість рішень, безпека даних, індивідуальні налаштування. Є управлінські інструменти: звітність, ефективність бюджетів, Міжнародні стандарти фінансової звітності, виробництво, алгоритми теорії обмежень. Недоліки у використанні: у деяких випадках тривале програмування.

Перспективи подальшого розвитку: легко адаптується під конкретну специфіку бізнес-процесів і нововведення на підприємстві; розробка додаткового функціоналу для програм та програм «з нуля» за потреби.

Компанії-користувачі: для великого і середнього бізнесу; агропромислового комплексу, харчової промисловості, будівництва, проектного бізнесу, металургії, енергетики, транспорту, поліграфії, лісозаготівлі та інших сфер. Приклади використання: Zerpelin; компанії UKRAVIT; компанія Крафт Декенсістем Україна.

2) SAP ERP. Цілі використання: скорочення фінансових і тимчасових витрат, зведення до мінімуму перерв у роботі компанії, що викликаються впровадженням рішень. Витрати: SAP S/4 HANA – безкоштовне користування пробною версією протягом 14 днів; SAP S/4 HANA Cloud – \$ 165 USD на кожного користувача (акційна ціна); SAP S/4 HANA (Custom Pricing) – традиційне ліцензування.

Переваги у використанні: скорочення витрат; прискорення циклів закупівлі та оборотності по заборгованостях; спрощення роботи бухгалтерії, інших відділів; повноцінна локалізація; можливість об'єднувати з рішеннями сторонніх розробників; наявність рішень для мобільного бізнесу.

Переваги SAP ERP узагальнено: гнучка адаптація системи під особливості бізнесу; забезпечення менеджменту підприємства точною та достовірною інформацією у режимі реального часу; можливість аналізу інформації для прийняття управлінських рішень і контролю чинників, що впливають на ефективність бізнесу; використання єдиного інтегрованого рішення для усіх сфер діяльності; підвищення ефективності бізнесу і контролю за рахунок прозорості; зберігання великих масивів інформації та захист даних; зменшення необхідності підготовки великої частини паперових звітів [3].

Недоліки у використанні: висока вартість купівлі, обслуговування, навчання персоналу та підтримки системи; необхідність залучення консалтингової фірми чи спеціаліста з метою впровадження системи на підприємство; проблеми з інтерпретацією перекладу у системі. Низька адаптація до вітчизняного законодавства; незручна мова програмування.

Перспективи подальшого розвитку: продовжує розвивати свої основні продукти. Компанії-користувачі: для комплексної автоматизації великих та середніх підприємств. Приклади використання: Chevron, Colgate, Palmolive, Microsoft, Minolta, Siemens AG, Sony, Statoil, Volkswagen AG та інші. В Україні: НБУ, «Швидко-Україна», «Азовсталь», «Укртатнафта», Procter & Gamble («Проктер енд Гембл Україна»).

3) Oracle ERP Cloud. Цілі використання: автоматизація управління внутрішньогосподарськими процесами підприємства (виробництво, фінанси, постачання, управління персоналом та ін.) і їх оптимізація. Витратність залучення: плани хмарних цін Oracle ERP: безкоштовний пробний період, відповідність фінансовій звітності \$ 175 / користувач / місяць, розширений фінансовий контроль \$ 80 / користувач / місяць, розширений контроль доступу \$ 150 / користувач / місяць.

Переваги у використанні: управління виробництвом, фінансами, логістикою, персоналом, проектами, експлуатацією. Недоліки у використанні: високі витрати; низька швидкість підготовки звітів; складність і непрозорість бізнес-процесів; недолік

інформації для прийняття рішень. Перспективи подальшого розвитку: Oracle ERP Cloud доступний як в загальнодоступній, так і в приватній хмарній реалізації і підтримує гібридне розгортання; оновлення не рідше 2 разів на рік. Oracle анонсувала оновлення із застосуванням штучного інтелекту для Oracle ERP Cloud.

Компанії-користувачі: для компаній будь-якого розміру. Приклади використання: Телеком-оператор Orange – заміна декількох ERP-систем різних вендорів і власної розробки, що допомагають управляти відносинами з постачальниками та підрядниками, на Oracle ERP Cloud. Western Digital Corp обрала Oracle Cloud, щоб модернізувати бізнес-процеси в рамках цифрової трансформації та об'єднати основні бізнес-системи; вдалося об'єднати численні додатки, скоротити час узгодження на 70%, раціоналізувати постачальників на 50% і підвищити гнучкість збору даних в глобальному масштабі.

Значущість дослідження полягає в уточненні визначення поняття «ERP-система» і порівняльному аналізі сучасних систем управління ресурсів для використання ERP-систем для цілей активізація та посилення глобального партнерства в інтересах сталого розвитку, регулювання розподілу ресурсів, ресурсної мобілізації.

Джерела

1. Карпусь Я. В. Переваги та недоліки впровадження ERP-системи для підвищення ефективності діяльності підприємства / Я. В. Карпусь // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів «Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти» (Харків, 22 квітня 2016 р.). – Х.: ХНЕУ. 2016. – С. 554–559.

2. BAS ERP [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.softinform.com.ua/solutions/bas-erp/>

3. Дмитрів К. І. Дослідження інформаційних систем в управлінні підприємствами: довід та практика / К. І. Дмитрів, Ю. Н. Шпак // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2017. – № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108776>.

УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Янчук Т. В., магістрант 2 курсу

Науковий керівник: к.е.н., с.н.с. Малік Л.М.

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Сфера зовнішньоекономічної діяльності грає дуже важливу роль у розвитку економічного становища країни в цілому, а також забезпечує підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому ринку. Відповідно, зовнішньоекономічна діяльність дає можливість удосконалювати потужності виробництва, налагодити інформаційний обмін з іноземними партнерами, підвищувати якість товарів і послуг тощо.

Підприємство, яке провадить господарську діяльність на міжнародному рівні, повинне ефективно здійснювати управління власною зовнішньоекономічною діяльністю, задля отримання максимальної вигоди при виконанні укладених договорів. Тому підприємству необхідно обрати для себе оптимальні методи управління зовнішньоекономічною діяльністю.

Існують такі групи методів управління зовнішньоекономічною діяльністю, як адміністративні, економічні та соціально-психологічні.

Адміністративні методи - це способи і форми організаційного та розпорядчого впливу, які використовуються для організації і координації дій суб'єктів управління з метою досягнення заданих цілей. Їхніми характерними особливостями є неопосередкований вплив на об'єкт керування, обов'язковість та чітко визначена відповідальність за виконання наказів, розпоряджень, вказівок.

Адміністративні методи управління зовнішньоекономічною діяльністю поділяються на організаційні (організаційно-методичне інструктування, нормування, організаційне регламентування) та оперативно-розпорядчі (узгоджувальні дії, рекомендації, обов'язкові приписи).

Перевагами адміністративних методів є: забезпечення єдності інтересів керівництва в досягненні цілей; забезпечення чіткого розподілу обов'язків, дотримання дисципліни, правових норм та повноважень; відсутність вимог до великих матеріальних витрат; можливість оперативного досягнення цілей та забезпечення швидкої реакції на зміни зовнішнього середовища.

Серед недоліків адміністративних методів управління можна виділити: відсутність дієвих стимулів праці і можливість виникнення антистимулів; пригнічення ініціативи, творчої роботи; якщо мова йде про великі організації, існує ризик незацікавленості менеджерів у підвищенні власної компетентності, тому вона в дефіциті.

Наступна група методів управління зовнішньоекономічною діяльністю – економічна. Це сукупність економічних заходів і важелів, які допомагають здійснювати вплив на об'єкти керування задля забезпечення єдності інтересів підприємства та працівників, а також досягнення поставлених цілей. Економічні методи у порівнянні з адміністративними надають більшу кількість варіантів рішень, які забезпечують задоволення інтересів колективу і підприємства.

До економічних методів управління належать: планування, комерційний розрахунок, оплата праці, преміювання, ціноутворення та фінансування.

Переваги економічних методів: реалізація матеріальних інтересів участі підприємства у зовнішньоекономічній діяльності; стимулювання прояву ініціативи; реалізація творчого потенціалу працівників через задоволення матеріальних потреб.

Недоліки економічних методів управління: залежність від забезпечення державним органом управління матеріальної чи фінансової мотивації, що має вплив на економічні інтереси підприємств; багато потреб, які лежать поза сферою матеріального інтересу залишаються незадоволеними, що знижує мотивацію; економічні методи – це методи непрямой дії, тому вони не можуть примусити об'єкт управління діяти однозначно.

Соціально-психологічна група методів управління зовнішньоекономічною діяльністю – це своєрідні способи впливу на особисті відносини і зв'язки між працівниками. Вони використовуються за допомогою моральних стимулів до праці, мають на меті трансформувати адміністративне завдання на свідомий обов'язок, за допомогою таких психологічних прийомів, як соціальні методи (базуються на особливостях взаємодії людей, культурних цінностей) та психологічні мотиви (для гармонізації відносин працівників підприємства і формування прийняттого психологічного клімату).

До переваг соціально-психологічних методів управління можна віднести включення механізмів трудової мотивації, які не пов'язані із задоволенням

матеріальних потреб, а також практична відсутність у потребі матеріальних витрат. Серед недоліків можна виділити невикористання стимулів, які спираються на матеріальні потреби працівників та складність прогнозування результатів.

Під час вибору методу управління зовнішньоекономічною діяльністю, потрібно враховувати характер проблеми, яку потрібно вирішити і цілей, які потрібно досягти, наявність ресурсів, компетентних менеджерів на підприємстві, а також умови виробничого процесу.

У кожній групі методів управління є свої переваги і недоліки, тому для отримання кращого результату під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності, ефективніше використовувати перелічені вище методи у поєднанні, адже кожен з цих прийомів спрямований на досягнення цілей певного сегменту управлінського процесу. Також, за допомогою даних методів у підприємства є можливість створити власну систему управління зовнішньоекономічною діяльністю, завдяки якій підприємство буде розвиватися, покращувати результати діяльності, матиме змогу оперативно вирішувати будь-які питання, а також визначити слабкі та сильні сторони своєї діяльності, задля уникнення помилок у майбутньому.

СПЕЦИФІКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Васильєва Т.С. студентка 3 курсу

*Науковий керівник: викладач методист вищої категорії Колеснікова В.В.,
викладач II категорії Кукушкін Д.В.*

Севєродонецький хіміко-механічний технікум СНУ ім. В. Даля

Сталий розвиток – такий розвиток країн і регіонів, коли економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення і підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь. Глобальні Цілі сталого розвитку (далі ЦСР), затверджені у 2015 р. на саміті ООН, сьогодні є основою формування національних стратегій багатьох держав [3].

Мета дослідження полягає у аналізі сучасного стану розвитку держави, динаміки сталого розвитку України та оцінки ефективності державного регулювання для досягнення ЦСР.

Актуальність дослідження. У сьогоднішніх умовах актуальність концепції сталості регіонального розвитку в Україні посилюється у зв'язку з початком реформи децентралізації влади, а слідом за нею – пенсійної, медичної, освітньої реформ. Сталий розвиток передбачає збалансованість розвитку: поліпшення якості життя людей, зокрема рівня соціального й економічного забезпечення, створення екологічно сприятливого середовища, підвищення безпеки життя та поліпшення стану здоров'я.

Україна задекларувала своє прагнення долучитися до сталого розвитку на Конференції ООН з довкілля та розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 р., підписавши Декларацію з навколишнього середовища і розвитку та Порядок денний на XXI століття. З цих часів в Україні на виконання рішень Конференції ООН 1992 року застосовувалися конкретні заходи, але суттєвою зміни вони не принесли [4].

15 вересня 2017 року — Уряд України презентував Національну доповідь «ЦСР: Україна», яка визначає базові показники для досягнення ЦСР. У доповіді зазначені результати пристосування 17 глобальних ЦСР з урахуванням особливостей державного формування [2].

«Для досягнення ЦСР на національному рівні Україна вживатиме нові заходи, які на практиці гарантують макроекономічну стійкість, екологічний баланс та соціальну єдність. ЦСР служитимуть в якості загальної основи для подальшого розвитку в Україні», - безпосередньо таким чином позначив екс-президент України Петро Порошенко у своєму виступі на Саміті ООН з Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року, у якому було представлено нові орієнтири розвитку до 2030 року та визначено 17 ЦСР [1].

У липні – вересні 2016 року в 10 містах - Дніпрі, Сумах, Житомирі, Луцьку, Запоріжжі, Черкасах, Чернівцях, Ужгороді, Маріуполі та Тернополі – відбулися регіональні консультації щодо адаптації та локалізації Порядку денного розвитку на період до 2030 року та 17 ЦСР [5].

Цьому сприяли понад 500 учасників, які представляли обласні та місцеві органи влади, організації громадянського суспільства, міжнародні організації, наукові кола, тощо [5].

ЦСР, які почали діяти з січня 2016 року, є універсальним комплексом цілей, завдань та індикаторів, що встановлюють кількісні завдання у соціальному, економічному та екологічному вимірах сталого розвитку [5].

30 вересня 2019 року президент України Володимир Зеленський підписав указ "ЦСР України на період до 2030 року" який декларує перелік цілей, які раніше, в своєму документі, прийняла ООН.

Крім цього, Президент доручив Кабінету міністрів у двомісячний термін залучити вчених, експертів і громадськість до аналізу прогнозних і програмних документів.

Збалансований розвиток потребує розвитку новітніх елементів управління як на глобальному, так і на регіональному рівнях. Для здійснення переходу на шлях сталого розвитку повинні змінитися його пріоритети, цілі, загальнолюдські цінності. Результатом цього будуть кардинальні демографічні, соціально-економічні, культурні, політичні та інші трансформації.

У державі певний час панує макроекономічна стабільність, яка є базою для розвитку.

Збалансований демографічний розвиток є важливою вимогою для економічного зростання країни. Соціально-демографічні чинники мають великий вплив на темпи та повноту реалізації ендегенного потенціалу регіонів України

Але проблема в тому, що на загальному фоні стрімкого зростання економіки формується потреба у робочій силі, пропозиція якої на сьогодні не завжди стабільна, а через трудову міграцію та демографічну кризу навіть зменшується.

Головною спрямованістю деморозвитку країни та її регіонів є стале природне скорочення населення. Причиною цього є вікова структура населення, а саме кількісне переважання старших вікових груп над молодшими, низький сумарний коефіцієнт народжуваності, інтенсивні зовнішні міграційні процеси.

Загалом за роки незалежності України кількість населення в результаті від'ємного природного приросту зменшилась майже на 6,5 млн осіб. Показовим індикатором демографічного відтворення населення є сумарний коефіцієнт народжуваності (кількість народжень в середньому на 1 жінку), який при низьких значеннях 1,08-1,34 впродовж 1996-2007 рр. у наступному збільшився і у 2008-2017 рр. коливався вже в межах 1,45-1,53. Але для простого відтворення населення цей показник повинен становити 2,2.

Дуже низькі показники народжуваності та високі показники смертності вказують на вкрай складну демографічну ситуацію у країні. Об'єктивною причиною такої тенденції є старіння населення.

З метою удосконалення демографічної ситуації в Україні та її регіонах слід перейти до вироблення конкретних цілей і заходів державної та регіональної демографічної політики з упором на збільшення народжуваності та скорочення смертності населення для наближення до простого відтворення населення (нульового природного приросту). Здійснення регіональної демографічної політики повинно бути тісно пов'язаним з реалізацією заходів економічної та соціальної політики, адже соціальна підтримка населення у формі надання лише грошових та матеріальних допомог не в змозі гарантувати стабільний розвиток конкретного соціуму регіону.

З цих причин загальні напрями демографічної політики держави повинні бути орієнтовані передусім на підвищення рівня та поліпшення якості життя населення. Задля цього передусім потрібно розробити та прийняти нову Стратегію демографічного розвитку України, яка мала би бути розрахованою на довгостроковий

термін (до 2040-2050 рр.) та, відповідно, затвердити план заходів щодо її запровадження. Стратегія має включати головні напрями демографічної політики у різних сферах. Зокрема, у сфері сімейної політики та сприяння народжуваності, у сфері поліпшення здоров'я, зниження смертності та підвищення тривалості життя, у сфері міграції і розселення.

Висновок: Таким чином, наша країна потребує активного введення та застосування у повсякденних практичних діях засад сталого розвитку. Необхідним заходом в цьому напрямі має стати розробка та ухвалення з чіткою регламентацією стратегії і тактики переходу України на сталий розвиток. Стратегія повинна стати базою для розробки законодавчих актів, передбачити забезпечення високої якості життя та здоров'я людей, їх екологічної та соціальної захищеності шляхом збалансованого соціально-економічного розвитку, оптимального використання природно-ресурсного потенціалу країни з урахуванням потреб майбутніх поколінь.

Джерела

1. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Цілі сталого розвитку 2016-2030 / Офіційний веб-сайт ООН. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia>.
3. Котикова О. І. Зміст поняття сталого розвитку / О. І. Котикова // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – 2007. - № 12. - С. 173.
4. Сталий розвиток – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zhiva-planeta.org.ua/diyalnist/staluy-rozvytok.html>
5. Урядовий портал, єдиний веб-портал органів виконавчої влади України - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=249408205&cat_id=249891105

ПОВАГА ДО ДОРΟΣЛИХ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ОДНА З ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Грибачова Г. О., студентка 5 курсу

Науковий керівник: д.пед.н., проф. Москальова Л.Ю.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Через зміни, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, значно змінилося соціально-культурне життя, яке значною мірою відобразилося на ціннісних орієнтирах молодого покоління, для якого однією з характеристик стає зростання жорстокості та бездушності. Це спонукає до розробок нових підходів у моральному-етичному вихованні дітей, які, з одного боку, базувались би на загальнонародських цінностях стосовно до іншої людини, з іншого, враховували соціально-культурні реалії життя сучасних дітей.

В Україні було започатковано програму сталого розвитку для дітей дошкільного віку в рамках проекту “Освіта для сталого розвитку” (дослідники Н.Гавриш, М.Мелманн, О.Пометун). Ця програма була спрямована на розв’язання таких завдань: формування у дітей уявлень про дії та поведінку, які зорієнтовані на сталий розвиток; розвиток у дітей звичок і моделей поведінки, що відповідають сталому розвитку, і бажанню діяти в цьому напрямі. Олена Пометун відзначає, що певний вплив на мотивацію дітей здійснює вихователь, тому що він стимулює їх до виконання дій, і

повинен заохочувати до систематичного виконання і пошуку нових моделей поведінки [2, 16 с.]. Таким чином, першим найголовнішим завданням процесу вихователя дошкільної освіти є сформулювати у дитини ціннісне ставлення до дорослої людини, що є однією з найважливіших гуманних цінностей, як поважання людської гідності. Ця цінність спрямована на затвердження в усіх сферах людського життя – праці, побуті, міжособистісних відносинах.

Слід зауважити, що повага до дорослих містить гуманізацію суспільних відносин в процесі спілкування, цим самим створює приємну психологічну атмосферу в спілкуванні і міститься у таких якостях особистості, як доброзичливість, терпимість до індивідуальних особливостей кожної іншої людини і реалізації в таких формах поведінки, які узагальнено можна назвати повага. Повага – абстрактна соціальна категорія, що показує оцінку почуття гідності, вищості, більшої ідеальності того, на кого направлена дана оцінка, і містить в собі такі якості, як справедливість, рівність прав, уважне відношення до переконань, прагнень людей, чуйність, ввічливість, делікатність, скромність є основою для відношень співробітництва і довіри між людьми. Таким чином, повага до людей є соціальною вищою якістю, яка проявляється у взаємодії з людиною і характеризує рівень її вихованості [1, 24 с.].

Отже, виходячи з цього можна сказати, що побудова виховної роботи на засадах сталого розвитку вимагає використання методів та способів, які будуть стимулювати дітей до самостійного аналізу отриманої первісної інформації, мотивуватимуть до пошуку шляхів розв'язання поставленого завдання, аналізу отриманих результатів для визначення нових цілей і завдань. Тому слід зазначити, що розвиток поваги до дорослого у дошкільному віці відбувається у співпраці з дорослими, які власною поведінкою демонструють повагу до дитини. Саме це є основним принципом гуманістичної педагогіки [3, 22-28 с.].

Висновки. Залучення до сталого стилю життя не може відбуватися формально, тимчасово або “як станеться”. Коли робота проводиться систематично, то діти звикають жити за принципами сталого розвитку, починають контролювати не лише свої дії та дії одного, а і дії дорослих та батьків. Тобто діти стають ініціаторами дій, спрямованих на сталий розвиток. Одним із головних компонентів цього зворотного зв'язку в сталому розвитку є – поважати дитину не залежно від її проявів у поведінці, цим самим ми демонструємо їй образ поваги до іншої людини, яка не пов'язана обов'язково з тими чи іншими її досягненнями. Саме повага до людини, не залежно від різних обставин, є ціннісним відношенням, що складає основу морально вихованої людини.

Джерела

1. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навч.- метод. посіб. для дошкільних навч. закладів / Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун; за заг. ред. О. Пометун. – Д: Ліра, 2014. – С. 120
2. Пометун О. Освіта для сталого розвитку для дошкільнят / О. Пометун // Надихаємо на дії. Електронний журнал. – № 12(2). – 2013. – С. 21-30.
3. Тавстуха О.Г. Дошкольное образование для устойчивого развития : теоретические основы дополнения картины мира современной картиной жизни / О.Г. Тавстуха, А.А. Муратова // Детский сад : теория и практика. – 2013. – № 9. – С. 22-28

ВКЛАД ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО ОБРАЗУ ЖИТТЯ

Захарова А.І., студентка 2 курсу

Науковий керівник: к.х.н., доц. Маслош О.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Однією із цілей сталого розвитку є формуванні здорового образу життя, яке прямо впливає на зростання тривалості життя, покращення стану здоров'я та добробуту населення. Підтримка оптимальної фізичної активності протягом усього життя кожної людини у довгостроковій перспективі націлено на активне довголіття.

Оптимальної фізичної активності та активного довголіття можливо досягнути за рахунок формування фізичної культури молоді людини. Фізична культура є областю творчої діяльності зі створення психофізичної готовності людей до життя (зміцнення здоров'я, розвиток психофізичних здібностей, рухових навичок тощо). Тому, головна мета закладів вищої освіти щодо розвитку фізичної культури і спорту у молоді полягає у залученні якомога більшої кількості молодих людей, як студентів, так і потенційних абітурієнтів до активних тренувань під керівництвом досвідчених фахівців.

Навчання у закладах вищої освіти пов'язано з високими інформаційними перевантаженнями, зі зміною звичного режиму навчання і відпочинку і з багатьма іншими соціальними причинами, які знижують резистентність організму на початковому етапі навчання, сприяють зниженню адаптації до нових умов. У студентів загострюються наявні захворювання, у деяких відкриваються знову, особливо в зв'язку з роботою на комп'ютерах у статичному положенні.

Разом з тим, високий рівень здоров'я сприяє підвищенню ефективності навчально-трудової діяльності, формуванню соціально-активної особистості. Однак, студенти на початковому етапі навчання не володіють навичками здорового способу життя, потребують придбання знань і практичного досвіду в галузі зміцнення свого здоров'я. До основних факторів фізичного здоров'я потрібно віднести:

- рівень функціональної підготовленості організму до виконання фізичних навантажень;
- рівень здатності і мобілізації адаптаційних резервів організму, що забезпечує його пристосування до впливу різних факторів зовнішнього середовища.

Одним із сучасних напрямків при розробці програм формування здорового образу життя за допомогою фізичної культури у закладах вищої освіти повинна стати зміна спрямованості навчання в сторону організації самостійних занять студентів крім планових занять, включених в програму навчання.

Повноцінне використання індивідуальних і самостійних занять стане можливим тільки за умови, коли в свідомості студента поняття «здоров'я» і «здоровий спосіб життя» в ієрархії його життєвих цінностей почне займати одне з провідних місць, при цьому його ставлення до спортивних занять кардинально зміниться. Тільки в цих умовах педагог може запропонувати студенту досить вільний підхід до вибору місця, часу і способів заняття фізичною культурою, прийнявши на себе роль наставника, фахівця, педагога і тренера.

В даний час у вищих навчальних закладах основними завданнями фізичного виховання є: оволодіння різноманітними руховими навичками, підвищення фізичної працездатності студентів, проте основна мета – формування у молодого покоління

стійкого інтересу до здорового способу життя, до розуміння необхідності фізичного здоров'я в оволодінні професійними навичками та компетенціями.

У зв'язку з цим, важливо закласти розуміння необхідності та формування потреби у студентів закладів вищої освіти зберегти мотивацію до занять фізичними вправами і до зрілого віку, тобто закласти у молодій людині тягу до активного довголіття.

Необхідність збереження фізичної активності від молодого до зрілого віку не підлягає сумніву. Адже проблеми, пов'язані зі здоров'ям, можуть поставити під загрозу і можливість переходу до сталого розвитку - бази добробуту, і захист державного суверенітету, і розвиток громадянського суспільства тощо [1].

Джерела

1. Рингач Н. О. Громадське здоров'я як чинник національної безпеки: монографія / Н. О. Рингач. - К. : НАДУ, 2009. - 296 с. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Monografiy/eb888b29-b062-4a77-bb62-ab02e68a21e5.pdf

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ОЗДОРОВЧА ТЕХНОЛОГІЯ СПРЯМОВАНА НА РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Кавко М. Р., студентка 4 курсу

Науковий керівник ст. викладач Жейнова С. С.

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького

Постановка проблеми. Багато дітей дошкільного віку мають мовленнєві порушення. Деякі діти мають незначні порушення, а деякі значні. Це спричинено багатьма чинниками: зовнішніми та внутрішніми.

Казкотерапія – це спосіб об'єктивізації проблемних ситуацій, іншими словами, це створення особливої казкової атмосфери, яка робить мрію дійсністю, огортає все навколо передчуттям дива, дозволяє дитині вступити у боротьбу зі своїми страхами і вийти з неї переможцем, а головне – надає малюку почуття вневненості і захищеності.

Чому саме казкотерапія? Насамперед це є актуально зараз. Ми знаємо, що у дітей з порушенням мовлення порушені також й усі інші психічні процеси. У таких дітей порушена поведінка, емоційний стан та спілкування з оточуючими.

Так ось саме казка супроводжує нас з самого дитинства. І тому ми вирішили спробувати казкотерапію як оздоровчу технологію, яка допоможе дітям розвинути себе та удосконалити своє мовлення.

У казках відображаються усі аспекти людського життя: проектуються моделі стосунків, визначаються цінності та ідеали, що сприяє формуванню духовно здорової, компетентної особистості. А обов'язковий «щасливий кінець» стає основним засобом цього виду арт-терапії, що допомагає дітям позбутися страхів і комплексів

Саме тому казкотерапія є одним з найефективніших психологічних методів у роботі з дітьми.

Аналіз дослідження. Проблема розвитку мовлення дошкільників не є новою. Вона досліджувалася класиками наукової думки і сучасними науковцями в різних аспектах: психологічному (Л. Виготський, Г. Леушина, О. Лурія, Т. Піроженко, С. Рубінштейн, І. Синиця та ін.); психолінгвістичному (І. Зимняя, О. Леонтьєв,

О. Шахнарович та ін.); лінгвістичному (М. Кочерган, Т. Ладиженська, Л. Мацько, М. Плющ, В. Русанівський, Л. Щерба та ін.); педагогічному (Л. Ворошніна, В. Захарченко, А. Зрожевська, Е. Короткова, Н. Орланова, Є. Тихеева, О. Ушакова та ін.); лінгводидактичному (А. Богущ, О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Гавриш, К. Крутій, Т. Донченко, С. Караман, В. Мельничайко, Л. Паламар, М. Пентилюк та ін.).

Одним із найефективніших засобів розвитку мовлення дітей дошкільного віку виступає казка. Як відомо, казки – це епічні оповідання чарівно-фантастичного, алегоричного і соціально-побутового характеру із своєрідною системою художніх засобів, підпорядкованих героїзації позитивних, сатиричному відкриттю негативних образів, часто гротескному зображенню їх взаємодії [1, с 126].

Значення казок у вихованні дітей важко переоцінити. Накопичуючи у собі мудрість колишніх поколінь, вони мають справді чарівну силу: навчальну, розвивальну, творчу. Варто відзначити, що казки впливають на формування мислення дитини, на її поведінку протягом усього дитинства з перших днів життя. Спочатку діти вбирають інформацію про найпростіші цінності й поняття разом з материнськими піснями, віршиками, приповідками. Трохи пізніше, після двох років, починається справжнє виховання за допомогою казки. Психолого-педагогічні дослідження свідчать про те, що діти різного віку по-різному сприймають казку. Дошкільний вік (від 3 до 7 років) - це період активного становлення художнього сприйняття дитини.

Мета – аналіз науково-практичних досліджень щодо вивчення казкотерапії як дієвого психокорекційного методу впливу на розвиток мовлення дошкільників. Одним із дієвих методів впливу на мовлення дитини є казка. У сучасному світі перестали застосовуватися найбільш ефективні і перевірені способи виховання дітей.

Казки є одним з найдавніших засобів морального, етичного виховання, що також формують поведінкові стереотипи майбутніх членів дорослого суспільства.

К. Юнг стверджував, що образ, який представлений у казці, є образом, що створений на основі реального. У цьому образі проявляються сама душа, енергія, почуття, думки, переживання. Вигадані герої казок є відображенням внутрішнього світу реальної людини та її вчинків.

Як зазначає Б. Желбі, дитина, слухаючи, повторюючи або вигадуючи оповідання і казки, має змогу надати волю власним почуттям, виплескує дозу природної агресивності.

Казкотерапія – є напрямком психотерапії, при якому для досягнення терапевтичного ефекту використовуються вигадані історії (казки). Вчасно розказана казка для дитини означає стільки ж, скільки психологічна консультація для дорослого. Відмінність існує тільки в тому, що від дитини не вимагають вголос робити висновки та аналізувати, що вона відчуває: робота йде на внутрішньому, підсвідомому рівні [2].

Розглянемо, який вплив здійснює казкотерапія на різних вікових періодах:

1) у віці від трьох до шести років дитина вчиться думати про предмети і порівнювати їх подумки навіть тоді, коли вона їх не бачить. Дитина починає створювати моделі тієї дійсності, з якою має справу [3];

2) від чотирьох до п'яти років – це вік апогею казкового мислення. Казка спонукає дитину співпереживати персонажам, у результаті чого у неї з'являються нові уявлення про людей, предмети і явища навколишнього світу, новий емоційний досвід. На цьому віковому етапі казка, певною мірою, задовольняє три природні потреби дитини дошкільного й молодшого шкільного віку: – потреба в автономності. У кожній

казці герой діє самостійно протягом усього свого шляху, робить вибір, приймає рішення, покладаючись лише на самого себе, на свої власні сили; – потреба в компетентності. Герой виявляється здатним подолати неймовірні перешкоди і, як правило, стає переможцем, досягає успіху, хоча можливі тимчасові невдачі; – потреба в активності. Герой завжди активний, діє: куди йде, кого зустрічає, комусь допомагає, з кимось бореться [4].

Виклад основного матеріалу дослідження матеріалу.

Переваги казкотерапії

Терапевтична казка відрізняється від звичайної тим, що вона складена спеціально з урахуванням особливостей конкретної дитини. Її персонажі переживають ті ж емоції, борються з тими ж страхами, комплексами, що й малюк

.Дитина порівнює себе з персонажем, аналізує його поведінку (таким чином вдаючись і до самоаналізу) і на його прикладі вчиться долати труднощі різного характеру у реальному житті

Казка розвиває уяву дитини, розширює її світогляд.

Слухаючи і аналізуючи казки в дитинстві, людина поповнює у підсвідомості банк життєвих ситуацій, що за необхідності може бути активізований.

Терапевтична казка створює особливий зв'язок між дитиною і дорослим, що ґрунтується на довірі та впевненості.

У процесі казкотерапії негативні персонажі (що є втіленням дитячих страхів та комплексів) перетворюються на позитивні.

Як працювати з казкою?

Малювання за мотивами казки. Кожна дитина обирає і малює фрагмент казки, який хоче зобразити, героя, який найбільше сподобався.

Обговорення поведінки і мотивів дій персонажа з дітьми, виявлення страхів у дитини.

Програвання епізодів казки. Між дітьми розподіляють ролі (персонажів-звірят і персонажів-страхів) з урахуванням емоційного стану дітей та попередніх малюнків. Якщо дитина боїться і відмовляється, примушувати не потрібно, хай буде гладачем.

Використання казки як притчі. У цьому випадку казка має стати моделлю поведінки.

Закріплення ефекту казки відбувається тоді, коли батьки розпитують дітей, яку казку чули, хто з персонажів сподобався і чому.

Як створити терапевтичну казку?

1. Обираємо героя, близького дитині за статтю, віком, характером.
2. Описуємо життя героя у казковій так, щоб дитина знайшла схожість зі своїм життям.
3. Вводимо героя в проблемну ситуацію, відповідну до реальної, яку переживає дитина.
4. Пошук героєм шляхів розв'язання проблеми супроводжуємо коментарями, показом ситуації з різних точок зору. Можна ввести помічника – мудрого наставника.
5. Робимо висновок, долучаючи до цього дитину.

Джерела

1. Короткий тлумачний словник української мови / [авт. уклад. Глумецька Л. Л.] - К.: Рад.шк., 1978. – 296 с

2. Румянцева Т. Н. Сказкотерапия как один из психолого-педагогических подходов по формированию основ этического поведения младшего школьника / Т. Н. Румянцева. // Детство. Отрочество. Юность. – 2009. – № 3/4. – С. 64–104.

3. Кабачек О. Как страшное сделать нестрашным, или Зачем сочинять с детьми сказки / О. Кабачек. // Домашняя школьная библиотека. – 2003. – № 3. – С. 34–36.

4. Глозман Ж. Расскажи мне сказку... : [методический материал] / Ж. Глозман. // Начальная школа : Прил. к газ. „Первое сент.“. – 2006. – № 17/1 – 15 сент. – С. 37–39.

ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОЇ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Капліна С.Г., магістрант 6 курсу

Татарченко З.С., асистент

Науковий керівник: д.т.н., проф. Татарченко Г.О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Одним з найбільш затребуваних видів енергії є електроенергія. Вона легко перетворюється в інші види енергії (механічну, теплову, світлову, з її допомогою отримують холод). Електроенергія екологічно чиста, відносно безпечна, легко передається на великі відстані. Промислове виробництво електроенергії здійснюється шляхом перетворення найрізноманітніших видів енергії (паливної, гідравлічної, атомної, вітрової, сонячної, геотермальної) в механічну, яка в електрогенераторах перетворюється в електричну.

Незважаючи на сучасні досягнення технічного прогресу, людство з кожним роком все гостріше відчуває нестачу енергії взагалі і електроенергії зокрема. Зростання споживання електроенергії пояснюється постійним збільшенням чисельності населення на Землі і підвищенням запитів людей. Неухильно зростає кількість побутової електротехніки - холодильників, кондиціонерів, пральних і посудомийних машин, телевізорів, мобільних телефонів і смартфонів і багато інших виробів. З метою скорочення шкідливих викидів від автомобілів з двигуном внутрішнього згорання (ДВЗ) намітилася тенденція їх заміни на електромобілі, для зарядки яких буде потрібно ще більше електроенергії.

Актуальною задачею промисловості України є перехід від застарілих моделей функціонування енергетичного сектору, в якому превалювали великі виробники, видобувне паливо, неефективні мережі, недосконала конкуренція на ринках природного газу, електроенергії, вугілля – до нової моделі, згідно стандартів ЄС, в якій створюється більш конкурентне середовище, вирівнюються можливості для розвитку й мінімізується превалювання одного з видів виробництва енергії або джерел та шляхів постачання паливних ресурсів. Однак існують певні проблеми, щодо вирішення цієї задачі.

1. Споживання електроенергії значно змінюється як протягом доби (максимальне - в ранковий час, мінімальне - в нічний час), так і в залежності від пір року (взимку - збільшується, влітку - зменшується).

2. При наявності багатьох позитивних властивостей електрична енергія має один істотний недолік - не знайдено способів, як запасати і зберігати її у великих кількостях, необхідних для промислової електроенергетики. Тому, щоб забезпечити надійне електропостачання доводиться створювати енергетичні потужності в розрахунок на максимальне споживання, тоді як в інший час ці потужності

залишаються незатребуваними. Максимальне споживання може перевищувати мінімальне в 3 - 5 разів.

3. До того ж багато джерел енергії (вітряна, сонячна, гідропрививна) досить нестабільні в часі, хоча вони є найкращими з точки зору екології і ресурсів (практично невичерпні, принаймні, на весь передбачуваний час існування людства) [2]. Через таке нерівномірне виробництво і споживання електроенергії виникає досить актуальне завдання її перетворення в інші види енергії з метою накопичення, зберігання і подальшого зворотного перетворення в електричну.

Відомі різні способи накопичення і зберігання енергії.

У невеликих кількостях, для лабораторних цілей, електроенергія може зберігатися в електричних конденсаторах. У промисловій енергетиці застосовуються гідроакумулюючі електростанції (ГАЕС), які використовують надлишкову мережеву електроенергію в нічний час для приводу водяних насосів, що перекачують воду на верхній рівень греблі. У ранкові години, коли спостерігається пік споживання електроенергії, вода скидається вниз на гідротурбіни, що призводять в дію електрогенератори. Ефективність ГАЕС досить висока, але для їх будівництва потрібні великі капітальні вкладення, наявність водойми і наявність перепаду висот рельєфу місцевості. Через це кількість діючих ГАЕС незначна.

Більш широко застосовуються електрохімічні акумулятори. В процесі зарядки акумулятора електрична енергія перетворюється в хімічну і в такому вигляді може довго зберігатися протягом тривалого часу. Для зворотного перетворення досить з'єднати різнойменні електроди акумулятора провідником. На жаль, і у цього засобу накопичення електроенергії є істотний недолік - мала питома масова енергоємність. Тому навіть з урахуванням новітніх досягнень в області нанотехнологій, електрохімічні акумулятори не придатні для масового застосування в промисловій енергетиці. Такі акумулятори застосовуються в основному у легкових автомобілях.

Також має місце існування такого високоефективного способу, як акумулювання енергії з використанням рідкого азоту [2]. Інженери британської компанії Highview Power Storage проводили першу фазу випробувань пілотної установки Cryo Energy System (CES). Базовий принцип дії CES дуже простий і давно відомий як «тепловий насос», який викачує тепло з навколишнього середовища для нагріву більш холодного робочого тіла - в даному випадку для нагріву рідкого азоту, що має температуру - 196°C, приблизно до 0°C. При зріджуванні азоту у нього віднімається приблизно 380 кДж/кг або 0,1 кВт*год/кг, яку він теоретично може повернути при поверненні в початковий стан. Отже рідкий азот може застосовуватися в якості акумулятора і джерела енергії шляхом конверсії холоду в теплову енергію. На цьому принципі система CES покликана допомагати звичайній електростанції під час піків енергоспоживання, згладжуючи навантаження на основне обладнання. Коли в мережі йде спад споживання, зайва електроенергія використовується для приводу компресора, що стискає повітря, з подальшим його охолодженням і скрапленням азоту. Рідкий азот зливається в теплоізольовану кріоємність для зберігання. Коли потреба в електроенергії зростає, рідкий азот з кріоємності подають під тиском в радіатор, де він випаровується, розширюючись в 700 разів, і підігрівається теплом навколишнього середовища. Далі все відбувається як у звичайній тепловій станції - газоподібний азот, що знаходиться під тиском, подають на турбіну (детандер), яка приводить в дію електрогенератор.

Простий та ефективний спосіб скраплення і поділу повітря на азот і кисень розробив в 1939 році радянський лауреат Нобелівської премії з фізики Петро Леонідович Капіца. З тих пір рідкий азот і кисень широко застосовують в хімічній і металургійній промисловості, в медицині та інших галузях науки і техніки. Розроблено стаціонарні і мобільні установки для скраплення і поділу повітря, а також спеціальні кріюємності для зберігання і транспортування цих газів.

Найбільш поширеним засобом згладжування невідповідності виробництва і споживання електроенергії є об'єднання електростанцій, розташованих у віддалених один від одного регіонах, в єдину мережу і перерозподіл електроенергії по високовольтних лініях передач. Будівництво таких ліній електропередач (ЛЕП), протяжністю на багато тисяч кілометрів, вимагає величезних капітальних і експлуатаційних витрат і триває багато років. Через велику довжину ЛЕП в них досить значні втрати енергії. Крім того вони не досить надійні через схильність до ураганних вітрів, крижаних дощів, зсувів і інших стихійних лих і, як наслідок, падінь опорних щогл, обривів проводів, коротких замикань і пожеж на трансформаторних підстанціях, а іноді і в прилеглих лісах.

В останні десятиліття проводяться науково-дослідні роботи в області водневої енергетики [1]. У США та Японії вже розпочато промислове виробництво автомобілів, що працюють на водневому паливі. Ця система передбачає виробництво водню шляхом електролізу води, будівництво атомних електростанцій, створення інфраструктури для зберігання, транспортування і заправки автомобілів воднем і подальшу регенерацію електроенергії у автомобілі за допомогою двигуна внутрішнього згоряння або паливних елементів. У цієї системи дуже сумнівна перспектива. Її низьку ефективність можна образно охарактеризувати, перефразовуючи відому приказку: «носити водень в решеті», піддаючи себе ще й небезпеці вибуху і пожежі.

На сучасному етапі загальний технічний стан електроенергетики в Україні вкрай незадовільний. Одна з причин полягає в тому, що впродовж декількох десятиріч не проводилась модернізація енергетичного господарства. Внаслідок цього понад 20% енергетичного устаткування повністю зношене, 70% його відпрацювало свій ресурс. Найстарішими в Україні є теплові електростанції Донбасу. Тому вони й опинилися в незадовільному стані. Застаріла технологія спалювання вугілля й газу, а також високий рівень спрацьованості обладнання призводять до перевищення затрат палива і величезних викидів шкідливих речовин у атмосферу. Іншою, не менш важливою проблемою, є виснаження країни за рахунок проведення бойових дій на частині східних територій. Це призвело до різкого падіння виробництва електроенергії, зниження платежів на енергоринку, невпинного нарощування кредиторської заборгованості енергетичних підприємств – як побічні свідчення занепаду нашої економіки та зубожіння звичайних споживачів.

Кабінет Міністрів України розробив та затвердив «Нову Енергетичну стратегію України до 2035 року: безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» (далі – НЕС) [3]. Це є документ, що окреслює стратегічні орієнтири розвитку паливно-енергетичного комплексу України на період до 2035 р. та спонукає до розроблення нових та зміни існуючих законодавчих актів, низки галузевих норм, що регламентують діяльність в енергетичній сфері. Згідно НЕС планується завершити реформування енергетичного комплексу України, досягнути першочергових цільових показників з безпеки та енергоефективності, забезпечити його інноваційне оновлення та інтеграцію

з енергетичним сектором ЄС. НЕС визначає цілі, завдання та механізми виведення енергетичного комплексу на принципово новий, якісний рівень розвитку, вирішення проблем енергетичної безпеки в умовах нагальної потреби забезпечення суверенітету держави.

Згідно проведеному аналізу, визначено, що перед Україною постають нові економічні та технологічні проблеми та водночас відкриваються нові можливості для пошуку та впровадження інноваційних розробок у галузі видобутку, переробки викопних та видобувних видів палива, виробництва, постачання і споживання енергії, що зумовлює потребу у формуванні енергетичної стратегії держави.

Джерела

1. Ларионов В.В. «Перспективы развития промышленной электроэнергетики»
<https://alternativenergy.ru/energiya/528-perspektivy-razvitiya-promyshlennoy-elektroenergetiki.html>

2. Бровкина Ю. «Ситуация в электроэнергетике»
<https://rb.ru/opinion/electroenergetics/>

3. «Нова Енергетична стратегія України до 2035 року: безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»
<http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>

АНАЛІЗ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Кобцева Д. А., студентка 3 курсу

Науковий керівник: ст. викл. Касаткіна М. В.

Східноукраїнській національній університет імені Володимира Даля

Аналіз досягнення цілей сталого розвитку в Україні не може бути всебічним (хоча спроби багатоаспектного аналізу теж доречні, як наприклад у [2]), але аналіз досягнення окремих цілей, або навіть окремих фактів, які є складовими загального процесу руху до вирішення програми досягнення цілей, може бути показовим. Проблеми сталого розвитку пов'язані з проблемами утворення відходів промислового та побутового призначення, пов'язані з багатьма з сімнадцяти цілей сталого розвитку, тому ця проблематика є досить показовою для визначення загального стану вирішення проблем сталого розвитку. Життєдіяльність людини супроводжується утворенням сміття, процеси споживання та утворення відходів неминуче пов'язані зі станом навколишнього середовища, оскільки утворення відходів сприяє його забрудненню споживання та виснажує природні ресурси.

Загальний підхід до проблеми будемо аналізувати відповідно до концепції стійкості. Споживання природних ресурсів – ґрунту, води та повітря – має здійснюватися за умов, що забезпечують їх збереження для майбутніх поколінь. Відходи – це викиди сировини, проміжних продуктів та інших продуктів, які, не будучи кінцевими результатами виробничого процесу, формуються як побічні продукти, які або частково, або повністю втратили свою споживчу цінність. Для їх класифікації можуть використовуватися різні ознаки відходів: агрегатний стан, причина утворення відходів, етапи виробничого циклу, хімічний склад, класи небезпеки, способи утилізації відходів та інші. Функціонування будь-якого промислового, сільськогосподарського чи сервісного підприємства, такого як завод, ресторан, готель, майстерня чи супермаркет, сприймає щоденне споживання серйозного обсягу сировини та енергії з подальшим утворенням матеріальних та енергетичних відходів.

Така ж ситуація має місце у приватному будинку чи квартирі, коли споживання енергії та матеріальних ресурсів є неминучим, а також супроводжується утворенням відходів. Життєві функції людини і тварин також є причиною утворення відходів.

Проблеми утворення та використання відходів є актуальними. Необхідно пам'ятати, що при раціональному використанні сировини та енергії відходи виробництва та споживання можуть розглядатися як дійсно цінні види матеріальних чи енергозабезпечуваних ресурсів. Відходи як відновлювані матеріальні та енергетичні ресурси утворюють здебільше у великих промислових центрах, саме там, де існують основні можливості їх повторного використання як сировини чи енергетичних матеріалів.

Широке використання відходів як відновлюваних матеріалів може не тільки вирішити проблеми забруднення навколишнього середовища, але й забезпечити матеріальну базу необхідними ресурсами. Те, що до складу відходів входять практично всі речовини, всі відомі хімічні елементи, дозволяє розглядати ці відходи як реальну або (в деяких випадках) потенційну базу, з якої можна отримати необхідні матеріальні ресурси. У теперішній час, а особливо останні 5 років, існує проблема утилізації виробничих відходів, тому питання щодо економії ресурсів на виробництві є досить актуальним. Вивчення даної проблеми, а також дослідження перспектив раціонального використання ресурсів є метою цієї роботи. Але попереднім завданням є ознайомлення з поточним станом динаміки використання ресурсів та створення обсягів відходів.

За даними джерела [3] компанії YVES ROCHER вдалося скоротити використання води на виробництві на 5%, а це майже 29 тисяч кубічних метрів води. Це дорівнює середньому споживанню її у невеличкому селищі на 650 жителів за рік. Якщо рахувати на тонну продукції, то в компанії тепер використовують на 17% менше водних ресурсів. Що ж стосується ефективного використання енергоресурсів, то компанія впроваджує скорочення використання енергії, і вже досяг зменшення споживання енергії на 6%. А 37% з усієї енергії на виробництві – з відновлюваних джерел. Майже завжди після купівлі товарів позбуваються упаковки, – це один зі значних чинників забруднення води, ґрунтів та витрачання ресурсів, які пішли на виробництво товару. Однак можна переходити, наприклад, на упаковки зі скла або ж пластику, який роблять зі вторинної сировини. Компанії YVES ROCHER від моменту запуску екоупаковки вдалося зекономити 62 тонни пластику.

За даними [1] щороку в Україні продукується близько 17 млн. тонн сміття (побутового та промислового). На жаль, в переробку потрапляє лише 5% із цього обсягу, а решта 95% потрапляє на звалища, площа яких може бути порівняна з площею європейських держав: за даними 2016 року, санкціоновані звалища в Україні близькі за розміром площі Кіпру, а стихійні – Бельгії. В середньому один житель України щороку викидає від 200 до 300 кг побутового сміття. Теоретично його можна було би переробляти, як це дозволяють технології розвинутих країн. Україні бракує промислових потужностей для переробки сміття. На сьогодні найсучаснішим таким комплексом є Рівненський сміттепереробний завод, який було побудовано у 2013 році, та який відповідає встановленим у державі екологічним нормам. Але треба бодай навчитися розділяти сміття, до того, як вирішувати питання про його переробку. Програми з сортування відходів вже працюють у Києві, Львові, Дніпрі та інших великих містах.

За даними [4] на 2017 рік, на території України було накопичено 36 млрд. тонн відходів, з яких 1,5 млрд. тонн – небезпечні відходи. Від 4 до 7% території країни завалено сміттям. В Україні активно впроваджують програми досягнення цілей сталого

розвитку та намагаються вирішити проблему відходів, – також завдяки залученню інноваційних розробок. Так, наприклад, для зменшення кількості харчових відходів, які у процесі гниття отруюють довкілля токсичними сполуками, вченими з Інституту мікробіології і вірусології було розроблено технологію, в основу якої покладено сухий мікробний препарат, під дією якого розкладається 95% відходів, їхня маса зменшується у 20-30 разів. Вирішення проблеми утилізації шин винайшли у Київській національній університет ім. Т. Г. Шевченка: замість спалювання шин, яке забруднює екологію, їхній спосіб діє набагато ефективніше, бо запропонована технологія базується на основі магнітного удару, – що потребує невеликого споживання електроенергії, – під дією якого шина розкладається на гуму та сталевий дріт, що надає можливості вторинного використання металу і резини. Оскільки будівництва нових сучасних сміттєпереробних заводів потребує великих інвестицій, вчені Української академії наук розробили проект мобільного заводу, який дає можливість утилізувати тверді побутові відходи на місцях звалищ за відсутності електроенергії. Але вітчизняні розробки слід додавати до вдалих світових розробок, серед яких не всі доречні для впровадження в Україні, але таке рішення слід приймати в кожному окремому випадку. Так, наприклад, у Франції для більш ефективного складання маршрутів сміттєвозів, на кожному контейнері з відходами встановлюють чіп, що дозволяє визначити куди поїхати в першу чергу, а куди в останню, – таку технологію можна впровадити і в Україні, бо в комерційній логістиці її вже використовують. У Швеції переробляють 99% відходів, більша частина яких використовується як паливо для електростанцій, – це можливо частково впровадити у деяких містах України. У Бразилії до збору сміття уряд залучив бідний шар населення: за 6 пакетів відходів видають 1 пакет з їжею. Таким чином, щомісяця бразильці збирають приблизно 400 тонн відходів, які йдуть на переробку, а місто Куритиба взагалі зайняло перше місце у світі по збору цінних побутових відходів. Подібні технології сортування використовують і в Україні, але такі режими відносяться до тіньового сектору та поки немає організаційних рішень щодо їх легалізації та широкому впровадженню, – слід шукати інші шляхи.

Таким чином можна дійти висновку, що вирішення питань пошуку більш раціональних організаційних та технологічних форм збору та сортування сміття є актуальною: масштаб «виробництва» сміття настільки великий, що це породжує великі проблеми, але водночас вдале їх вирішення за рахунок впровадження існуючих вітчизняних розробок та світового досвіду може надати покращення екологічної ситуації та додаткові джерела ресурсів у вигляді вторинної сировини.

Джерела

1. Скільки сміття залишає Україна та що з ним відбувається – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.slovoidilo.ua/2017/05/29/infografika/suspilstvo/skilky-smitty-a-zalyshaye-ukrayina-ta-ny-m-vidbuvayetsya>

2. Забезпечення сталого розвитку регіону: економічні, управлінські, правові та інформаційно-технічні аспекти : колективна монографія / за заг. ред. Ю. І. Ключ., Н. В. Швець. — Сєвєродонець : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. – 282 с.

3. Як врятувати планету від самих себе: гід з економії природних ресурсів – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.the-village.com.ua/village/city/save-the-planet/278075-yves-rocher-special4>

4. Як Україна може подолати сміття – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://lb.ua/society/2018/04/28/395698_nadiya_ochishchennya_yak_ukraina_mozhe.html

ФОРМУВАННЯ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ В КОНФЛІКТІ З ЗАКОНОМ В УМОВАХ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРОБАЦІЇ

Магомедова Я. А., магістрант

Науковий керівник: асистент Єр'оміна Л.Є.

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького

Постановка проблеми. Сучасне суспільство породжує нову антропологічну реальність: людина у більшій мірі виступає суб'єктом власної життєдіяльності та суспільних відносин, відповідальним за прийняті ним рішення.

Саме тому соціальне виховання підростаючого покоління має бути в першу чергу орієнтоване на розвиток соціальності індивіда, складовою якого є: соціальна активність та соціальна зрілість, оскільки в сучасних умовах вже не можливо обмежитися одним лише засвоєнням людиною суспільно визнаних норм і правил, соціального досвіду. Діти та молодь є такою верствою населення, яка з об'єктивних причин є найбільш уразливою до соціальних проблем через що і потребує спеціальних засобів захисту з боку громадянського суспільства та держави. Таким чином особливої уваги потребують діти та молодь, які перебувають у конфлікті із законом.

По-перше, йде її омолодження: починаючи з 2011 року, зросло число 11-15-літніх правопорушників серед неповнолітніх з 22 % до 31,8 % [2]. По-друге, за останні 5 років на 8 % виросла злочинність серед дівчат-підлітків. По-третє, виросла рецидивна злочинність. Неповнолітні правопорушники в Україні потребують особливої уваги з боку держави в цілому та працівників уповноваженого органу пробації. Без сумніву, створення повноцінної ювенальної пробації в Україні може бути новим досягненням, яке дасть шанс перевиховати неповнолітніх, які вже не мають надії змінитися, а головне, не прагнуть цього.

Отже, проблема дослідження посилюється, оскільки є потреба у проведенні з підлітками та молодими людьми, звільненими від відбування покарання з випробуванням, соціально-педагогічної роботи у комплексі, спрямованої на те, щоб усунути чинники, що можуть призводити до скоєння ними протиправної поведінки а також заважають їх ресоціалізації. Проте технологія та методи такої роботи потребують розробки та адаптації до впровадження в умовах існуючої в Україні системи виконання альтернативних покарань, що складає наукову та методичну проблему.

Аналіз наукових досліджень. Питання соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими в сучасних умовах розглядається в ряді науково-методичних публікацій. Так, В. Кривуша аналізує закономірності та принципи ресоціалізації неповнолітніх правопорушників в умовах установ виконання покарання та особливості організації індивідуальної виховної роботи з неповнолітніми правопорушниками [2]. За повідомленням, ще однієї з вчених у цій галузі Т. Оржеховської, вона характеризує нормативну базу соціальної роботи з неповнолітніми та молодими засудженими, зокрема, звільненими від відбування покарання з випробуваннями, та модель соціальної роботи із засудженими до альтернативних покарань та звільненими із місць позбавлення волі в м. Києві [4, С.92-102]. На думку та за спостереженнями, Т. Журавель, В. Калівошко,

В. Пилипас, які розкривають модель діяльності соціально-реабілітаційного центру для неповнолітніх щодо ресоціалізації неповнолітніх (засуджених умовно), цей спосіб є найбільш гуманним та ефективним для сучасної України [5, с. 25].

Отже, на нашу думку, більш детально потрібно зупинитись на дослідженні ефективності даного способу впливу на дітей, які перебувають у конфлікті з законом.

Мета – дослідження процесу формування соціальної активності у підлітка в умовах ювенальної пробації та аналіз стану і причин правопорушень, здійснюваних сучасними неповнолітніми.

Виклад основного матеріалу. У ЗУ «Про пробацію» від 05.02.2015 року поняття «пробація» розглядається як не що інше як система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, а також забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого [6].

Метою пробації є забезпечення безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень [6]. Пробація щодо неповнолітніх (14-18 років) здійснюється з урахуванням їхніх вікових та психологічних особливостей. Ювенальна пробація в першу чергу спрямована на забезпечення суспільства шляхом того, що здійснюється нагляд за дітьми, які вчинили злочини, та проведення з ними виховної та соціальної роботи з метою перевиховання і профілактики вчинення ними рецидивних злочинів та правопорушень, агресивної поведінки, мотивації позитивних змін особистості та поліпшення соціальних стосунків [1, с.76].

Основна мета нагляду за неповнолітнім правопорушником полягає у зменшенні загрози скоєння ним повторних правопорушень. Причини протиправної поведінки слід шукати у соціальних умовах існування людини і в її особистих рисах, що знижують адаптивні можливості, насамперед у її мотиваційній сфері, ціннісних орієнтаціях, особливостях емоційно-вольової та інтелектуальної сфер. На сьогодні робота з неповнолітніми після винесення судом вироку у вигляді покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільнення від відбування покарання з випробуванням зводиться до постійного контролю за виконанням засудженими обов'язків, покладених на них судом, перелік яких є дещо обмеженим і виконання яких не зовсім відповідає їх реабілітаційним потребам, що, у свою чергу, ускладнює їх виправлення, подальшу ресоціалізацію та запобігання вчиненню ними нових злочинів [5].

Висновки. За зазначених вище обставин непересічного значення набуває проблема пошуку інтеграційних психічних утворень у підлітковому віці, що становлять основу профілактики девіантної поведінки неповнолітніх, які перебувають у конфлікті з законом як передумови вчинення делінквентних та кримінальних вчинків.

Проведене дослідження показало, що пробація в Україні перебуває ще на початку свого становлення й розвитку, і тому наразі головне завдання - забезпечити ефективну реалізацію вже покладених функцій, завдань і повноважень, що вимагає й подальшого удосконалення як наявної практики, так і законодавчого забезпечення. Сподіваємося, що окреслені нами проблемні аспекти стануть предметом подальших наукових дискусій та будуть сприйняті законодавцем.

Джерела

1. А. В. Аносова, О. В. Безпалько, Т. П. Цюман Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 За заг. ред.: Т. В. Журавель, З. П. Кияниці. – К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. – 352 с
2. Кривуша В. І. Особливості ресоціалізації неповнолітніх злочинців. К.: "МП Леся", 2010. 140 с.
3. Методичні рекомендації щодо проведення оцінки ризиків і потреб дітей конфлікту з законом можна завантажити за посиланням: <http://kvs.gov.ua/zmi/MetodRyzyk06022015>.
4. Оржеховська В. М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: навчально-метод. посібник Оржеховська В. М.- К.ВіАн,2006.-352 с.
5. Підготовка до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк, у тому числі неповнолітніх : метод. посібник / за ред. Т. В. Журавель, Ю. В. Пилипас ; авт.-кол.: В. М. Вовк, Т. В. Журавель, В. М. Калівошко та ін. – К. : Версо-04, 2012. – 168 с.
6. Про пробацію: Закон України від 5 лютого 2015 року № 160-VII. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160-19>

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РЕДАГУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ

Мартинюк О.І., аспірант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Громоздова Л.В.

Громоздов В.В., аспірант

Науковий керівник: д.е.н., проф. Павленко В.П.

Студеннікова І.В., аспірант

Науковий керівник: д.е.н. Остафійчук Я.В.

ДВНЗ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

У жовтні 2019 року президент України В. О. Зеленський підписав Указ №722 «Про Цілі сталого розвитку на період до 2030 року» [1]. Документ, що декларує наміри України дотримуватись орієнтирів, що були затверджені на Саміті ООН зі сталого розвитку у 2015 році. Поява цього документу стала логічним продовженням роботи великої кількості науковців, політиків, експертів, громадських діячів та фахівців різних сфер економічної діяльності.

Діалектика розвитку концепції Сталого розвитку має багаторічну історію. Ще у 1992 році Україна приєдналася до стратегічного документу ООН «Порядок денний на XXI століття», це зобов'язує до оновлення концептуальних основ сталого розвитку в Україні таким чином, щоб вони були синергетичними для загальноєвропейського сталого розвитку ЦСР ООН [3, с.174].

Наприкінці ХХ століття Україна підписала ряд міжнародних угод і договорів, які зобов'язують управлінські структури держави здійснювати розвиток на принципах сталої соціо-економико-екологічної збалансованості, до сталого розвитку у форматі ЄС, до якого Україна прагне приєднатися. Тобто інтеграція України до ЄС означає рух одночасно по двох шляхах: до ЄС і до сталого розвитку у форматі ЄС [3, с.174].

З огляду на євроінтеграційні прагнення України, варто зазначити, що принцип збалансованого розвитку закріплені в установчому Амстердамському договорі ЄС (Договір про ЄС 1997 року). Збалансований розвиток визначено ключовим принципом

усіх політик ЄС. Згідно з ним будь-яку політику ЄС слід розробляти так, щоб вона враховувала економічні, соціальні та екологічні аспекти, а досягнення цілей в одній зі сфер політики не стримувало б прогресу в іншій [12].

Вітаючи оновлену Стратегію сталого розвитку ЄС, Україні слід приєднатися до намірів ЄС в питаннях сталого розвитку, досягти безперервного поліпшення якості життя як теперішнього, так і майбутніх поколінь шляхом створення сталих регіональних спільнот, здатних ефективно управляти та використовувати ресурси та виявляти екологічний та соціальний потенціал економіки регіону, забезпечуючи процвітання, захист навколишнього середовища та соціальну згуртованість у регіоні [12].

В Указі №722 «Про Цілі сталого розвитку на період до 2030 року» (пункт 2 Указу) президент В. О. Зеленський поставив задачу Кабінету Міністрів України забезпечити проведення у двухмісячний строк із залученням вчених, експертів, представників громадських об'єднань до аналізу прогностичних і програмних документів з урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року та за результатами такого аналізу, у разі необхідності, вжити заходів щодо їх удосконалення [1].

Метою доповіді авторів є доведення результатів наших аналітичних досліджень на предмет вжиття заходів щодо удосконалення змісту прогностичних і програмних документів з урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року [1].

В результаті проведення цього дослідження ми прийшли до висновку: документи, що за логікою спрямовані на визначення той самої Цілі сталого розвитку (яка в свою чергу визначена документами ООН) мають різне змістовне значення. Так Ціль № 3 у Національній доповіді 2017р «Цілі Сталого розвитку: Україна» [2] позначена як «Міцне здоров'я і благополуччя», а в Указі № 722 вона позначена як збереження здорового способу життя та сприяння благополуччю для усіх у будь-якому віці [1], що за змістом ні є синонімом. Наша пропозиція: використання редакції Національної доповіді, а саме: «Міцне здоров'я і благополуччя», з врахуванням контексту: розвиток медицини для покращення здоров'я всіх, що включає і роботу по пропаганді здорового способу життя.

Ціль №14 в Указі №722 визначена як збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку [1]. На думку авторів, більш вдалою є редакція Національній доповіді 2017р «Цілі Сталого розвитку: Україна» [2], де Ціль № 14 позначена як «Збереження морських ресурсів», що відповідає географічному положенню України на фізичній карті. Ціль №6 потребує уточнення перекладу з первинних документів ООН, тому що «стале управління водними ресурсами» (Указ № 722) і «Чиста вода» (Національна доповідь) ні є рівнозначними економічними категоріями. Редакція інших цілей, на нашу думку, більш вдала в Указі №722, ніж в Національній доповіді.

Крім того ми хотіли б звернути увагу на те, що трактувати Цілі сталого розвитку «як орієнтири для розроблення проектів прогностичних і програмних документів» (Указ №722, пункт1) є дуже правильним. Однак, існує реальна загроза невиконання цих орієнтирів їх же авторами, у зв'язку з тим, що в Україні до сих пір є не прийнятим Закон про сталий розвиток, який передбачав би відповідальність за халатність в дотриманні до цілей сталого розвитку і злочинні гальмування сталого розвитку. Для посилення ефекту конструктивної дії Указу №722 потрібне прийняття цього закону.

Джерела

1. Указ президента України №722 «Про Цілі сталого розвитку на період до 2030 року», від 1.10.2019 р.
2. Цілі Сталого розвитку : Україна. Національна доповідь 2017. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.-2017-174с.
3. Громоздова Л., Громоздов В. Глобальні цілі сталого розвитку в регіональній політиці України. //Л. Громоздова , В. Громоздов // Міжнародна економічна політика 2017. – №2(27). – С. 171-187.
1. Бурик З. М. Формування концепції сталого розвитку регіону / З. М. Бурик. // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2014. – №1. – Режим доступу до ресурсу: http://el-zbirn-du.at.ua/2014_1/22.pdf
2. Бурдун А.В. Цілі та критерії соціально-економічного розвитку регіону /А. В. Бурдун. // Державне будівництво. - 2008. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2008_1_37
3. Мушинська Н. Ю. Збалансований розвиток регіону: теоретичний аспект / Н. Ю. Мушинська // Ефективна економіка. – 2014. – №2. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=338>.
4. Артюшок К. А. Критерії та індикатори економічної безпеки і збалансованого розвитку регіону / К. А. Артюшок // Екологічний менеджмент. – 2016. – №3. – С. 59.
5. Ільченко В. М. Аналіз основних показників сталого розвитку промислових регіонів України / В. М. Ільченко, М. М. Мацак, А. М. Янчара // Молодий вчений. – 2014. – №7. – С. 96.
6. Трофимова В. В. Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку / В. В. Трофимова // Інвестиції: практика та досвід, 2010. – №8. – С. 33- 37.
7. Ільченко В. М. Методи оцінки сталого розвитку регіону: індикатори та їх характеристика / В. М. Ільченко. // Дніпропетровська державна фінансова академія. – 2013. – С. 51.
8. Згуровський М. З. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контексти : ч. 2 / М. З. Згуровський. – 2010. – С. 15-38.
9. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2015 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/Otsinka-sotsialno-ekonomichnogo-rozvitku-regioniv-za-2015-r-prezentatsiyi-materiali.pdf>.
10. Сталий розвиток регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://activity.wdc.org.ua/ukraine/Isd_ukr-2400dpi-10.pdf.
11. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://sd4ua.org/wp-content/uploads/2016/11/Strategy_Sustainable_Development_UA.pdf.
12. Сталий розвиток для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sd4ua.org/shho-take-stalij-rozvitok/>.
13. Обласні консультації з питань адаптації Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, ПРООН в Україні, GIZ в Україні. -2016-34с.- Режим доступу: <http://sdg.org.ua/ua/>.
14. Цілі Розвитку Тисячоліття. Україна 2015. Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Інститут демографії та соціальних досліджень, ПРООН в Україні .-2016-132с.

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Огар А.В., аспірант

Науковий керівник: д.е.н., проф. Д'яченко Ю.Ю.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Пріоритетним напрямом у світовій економіці є реалізація завдань сталого розвитку, що визначається світовим співтовариством як стратегія існування у ХХІ столітті. Глобалізаційні процеси мають великий вплив на гуманітарну сферу, науково-технічний обмін, а саме, високі інформаційні технології, підвищення ролі інтелектуального капіталу, підвищується роль соціальних і гуманітарних чинників економічного прогресу. Окрім цього, глобалізаційна спрямованість характеризується утвердженням пріоритетності основних передумов сталого розвитку, які впливають на економічний розвиток, розподіл його результатів та збагачення людей[1].

Готельно-ресторанне господарство на сьогоднішній день є одним з найважливіших факторів світового економічного розвитку. Маючи частку 10% світового ВВП та 7% світової торгівлі, індустрія гостинності забезпечує одне з десяти робочих місць, що достатньо сильно впливає на досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР), що були прийняті Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 р.[5].

На думку вітчизняних науковців Чириченко Ю.В., Корнеєва М.В., Сухацької І.Ю., Україна повинна бути дуже активною і дуже наполегливою в усіх можливих світових процесах досягнення ЦСР, але враховуючи достатньо складні умови розвитку української держави в останні роки, для досягнення успіху ЦСР слід шукати та використовувати додаткові резерви та потенціали розвитку, які нівелюють певні обмеження економічного характеру. За словами міжнародних експертів, одним з таких резервів є сфера послуг взагалі та, зокрема, галузь туризму та готельно-ресторанної справи.

Ідеальним інструментарієм для подальшого впливу держави на доволі складні геополітичні та макроекономічні процеси мають виступати високотехнологічні та суміжні із ними галузі національної економіки, що характеризуються міжнародним значенням, динамічно розвиваються та розглядаються як такі що мають достатньо низьку планку із точки зору ресурсних обмежень і як наслідок високий потенціал масштабування. Із усіх зазначених точок зору ідеальною уявляється вітчизняна туристична галузь та готельно-ресторанна справа[5]. Сфера гостинності України переважно будується на приватній формі власності, тим самим створюючи необхідні робочі місця та покращуючи міжнародний імідж України.

Концепція сталого розвитку (SD) в індустрії гостинності пов'язується з обмеженням негативного впливу цієї галузі економіки на природне і соціальне середовище, збільшенням її користі для сучасного та запобіганням зменшенню можливості майбутніх поколінь задовольняти власні потреби [3]. Зв'язок між навколишнім середовищем і різними формами туризму, окремими субгалуззями цієї індустрії, стійкий і постійно посилюється. Туризм розглядався як альтернативна сфера щодо інших галузей економіки, особливо глибокої зміни навколишнього середовища – промисловості, сільського господарства, будівництва тощо. Проте відносини туризму і навколишнього середовища багатоаспектні, надзвичайно складні і потребують заходів із захисту останнього. туризм задекларував себе головним чинником екологічних проблем, знищення ресурсів, від яких він залежить. Сьогодні концепція сталого розвитку туризму передбачає зосередження уваги на розумінні його

екологічних наслідків і виробленні більш стійких форм його розвитку для збереження базових природних і соціокультурних ресурсів навколишнього середовища [4, с.276,277].

Отже, як у готельно-ресторанному бізнесі, так і у туризмі, механізм реалізації концепції сталого розвитку має будуватися на основі соціального партнерства органів державної влади, об'єднань підприємців та інститутів громадянського суспільства на принципах солідарної соціальної відповідальності, при цьому можуть використовуватися різні моделі управління і державного регулювання. Важливе значення має оцінка результатів реалізації концепції сталого розвитку, що вимагає розробку системи відповідних індикаторів[2, с.256].

Джерела

1. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки. Послання Президента України до ВРУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0001100-02>.

2. Лебедев І.В. Рекреація та оздоровлення як фактори забезпечення гідної праці // Імперативи та інноваційні механізми забезпечення гідної праці в умовах становлення нової економіки : зб. тез доповідей учасників міжнар. наук.-практ. конф. : 25-26 квітня 2017 р. - К. : КНЕУ, 2017, С. 256.

3. Науковці оцінили шкоду туризму для довкілля. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://maximum.fm/naukovci-ocinili-shkoduturizmu-dlya-dovkillya_n140857.

4. Пандяк І.Г. Сталий розвиток готельної індустрії / І.Г. Пандяк // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2018. - №8. – С.276-277.

5. Український туристичний та готельно-ресторанний бізнес у міжнародних процесах сталого розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economicspace.pgasa.dp.ua/article/view/79-88>.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Осян А.Є., студент 5 курсу

Науковий керівник: к.е.н., проф. Береззіна О.Ю.

Черкаський державний технологічний університет

Дискусії, присвячені гендерній рівності, не вщухають упродовж останніх двох десятиліть. Проте так і не набули сталого визначення або єдиного трактування в експертному середовищі деякі ключові для цієї проблематики терміни, зокрема “гендерна рівність”. Хоча прийнятий у 2005р. Закон “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” дещо систематизував і впорядкував вживання певних термінів, однак до остаточного встановлення термінологічних визначень не призвів. Ще й досі точки зору експертів часто суттєво різняться навіть стосовно засадничих сутностей самого терміну “гендер”.

У суспільному дискурсі найбільш широко представлені такі аспекти гендерної рівності як представництво жінок в органах влади, на керівних посадах та такі, що в той чи інший спосіб пов'язані з материнством. Проте в Україні перелік проблемних з точки зору гендерної рівності сфер цими аспектами явно не обмежується (він є значно ширшим, а коріння проблем залягають глибше, ніж може здатися).

Нещодавно, Кабінет міністрів затвердив Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року.

Реалізація програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року сприятиме утвердженню принципу рівності жінок і чоловіків у пріоритетних сферах соціального та економічного розвитку в Україні, ефективному розв'язанню проблем та усуненню диспропорцій гендерного розвитку з чіткою орієнтацією на права людини. Як зазначається, програма враховує рекомендації ООН, Ради Європи, Європейського Союзу, ОБСЄ, міжнародних моніторингових інституцій у галузі прав людини, а також положення міжнародних договорів, зокрема Угоди про асоціацію Україна – ЄС.

Документ визначає основні завдання, спрямовані на підвищення рівня дотримання принципу забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя українського суспільства. Зокрема, передбачається вдосконалити нормативно-правову базу, механізм проведення гендерно-правової експертизи, механізм реалізації права на захист від дискримінації за ознакою статі, врахувати гендерний компонент у програмах економічного та соціального розвитку.

Незважаючи на все це, українки досі зазнають дискримінацій за ознакою статі. Найбільш поширеними порушеннями прав жінок в Україні залишаються:

1. *Жертви домашнього насильства.* Найбільшим кричущим порушенням прав жінок в Україні залишається домашнє насильство. Щороку від рук кривдників гине близько 600 українок, такими є дані МВС. У 2018 році до поліції надійшло понад 110 тисяч заяв від жертв домашнього насильства.

2. *Отримують меншу зарплатню.* Жінки в Україні зароблять у середньому на 28% менше, ніж чоловіки. Такими є дані Державної статистики. За інформацією рекрутингових агенцій, ця різниця ще вища.

3. *Мають меншість у владі.* Відповідно до аналітичного звіту комісії Ради Європи з питань гендерної рівності за 2019 рік, Україна перебуває в групі країн із найнижчим представництвом жінок у владі.

4. *Обмежені у кар'єрі.* Важливим кроком на шляху до гендерної рівності стало скасування розподілу професій на «жіночі» і «чоловічі». Та це ще не означає, що в Україні зникла дискримінаційна практика чи не лишилося заборонених професій, кажуть експерти.

Отже, Україна ратифікувала основні міжнародні документи стосовно забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок: Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Цілі розвитку тисячоліття ООН, визначивши для себе забезпечення гендерної рівності як важливу складову подальшого розвитку та як один з пріоритетів державної політики. Демократичне суспільство повинно надавати жінкам і чоловікам рівні можливості брати участь в усіх сферах життя, у тому числі, і в доступі до владних повноважень.

В Україні гендерні квоти були прийняті на місцевих виборах 2015р. Хоча вони не забезпечили 30% жінок на рівні прийняття рішень, але привернули увагу до тематики гендерної рівності. Як свідчить досвід гендерної політики ЄС, важливо мати фахово інституціоналізовану гендерну політику (гендерну пріоритетизацію та спеціальні заходи), що супроводжується відповідними механізмами її реалізації. В Україні формально деякі аспекти гендерної політики присутні, але бракує практичних механізмів реалізації, а також політичної волі на привернення уваги до питань гендерної рівності.

Хоча в останні роки в Україні запроваджуються проекти із політичної участі жінок, політикині та активістки жіночих організацій об'єднуються задля розв'язання питань гендерної нерівності. Як свідчать результати громадської думки в Україні, слід

мати більше жінок у політиці. Європейці доволі чутливі до питань нерівності, що може свідчити про увагу державної політики до відповідної тематики. Дійсно, якщо переглянути навіть назви відповідних структур, які відповідальні за реалізацію гендерної рівності, то доцільно зауважити, що питання досить серйозно ставиться на політичний порядок денний.

Міжнародні загалом та європейські зокрема зобов'язання України у сфері розбудови політики рівних прав і можливостей повинні спонукати державу більш ретельно взятися за питання гендерної нерівності.

Джерела

1. Соціологія – Центр Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/>

2. Радіо Свобода [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/29085513.html>

3. Ukraine Crisis media center [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uacrisis.org/ua/69884-gender-equality-survey>

4. United nations Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/nasha-robota/gender>

СТАН ОСВІТИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Петрів В. Р., студент 4 курсу

Науковий керівник: викладач Запотічна Р. А.

Львівський державний університет внутрішніх справ

У низці програмних документів ЮНЕСКО та академічних публікацій освіти визнано невід'ємною частиною сталого розвитку та основою сталого суспільства. Це дає змогу дійти висновку, що взаємозв'язок трьох складових концепції сталого розвитку (економічної, соціальної та екологічної), а також комплексний характер Цілей Сталого Розвитку значно розширює суб'єктність і об'єктність освіти як соціального інституту, що нерозривно пов'язаний із ключовими сферами життєдіяльності суспільства. Якщо зміст соціального інституту трактувати як комплекс інституцій, то для ключового інструменту сталості – «освіти для сталого розвитку» на національному рівні можна визначити інституційне підґрунтя.

На основі опрацьованої літератури ми зробили висновок, що Україні варто зосередитися на розвитку таких освітніх інституцій: переорієнтація функціонального та предметного поля освіти; дизайн компетенцій; запровадження трансформаційної педагогіки; підтримка освітніх агентів; створення сталих навчальних середовищ; удосконалення координації та інтеграції; оновлення змісту освітніх реформ. У подальшому для кожної з цих освітніх інституцій доцільно уточнити ключові функції, інституціональний зміст і конкретні форми реалізації [1, с. 35].

У вересні 2017 року Уряд України представив Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає наш поступ для досягнення «Цілі 4: Якісна освіта». Цим документом передбачено реформування освітньої галузі, оновлення стандартів освіти та змісту навчання шляхом упровадження навчальних програм із питань наскрізної ОСР. Формування безпечної для довкілля суспільної поведінки неможливо без упровадження нових освітніх інструментів та організаційних заходів у сфері професійної підготовки вчителів, які є рушійною силою впровадження освітньої реформи «Нова українська школа». Основними пріоритетами освітньої реформи є

виховання в студентів цінностей як невід'ємної частини навчального процесу; а також розвинути 10 ключових компетенцій, якими студенти повинні оволодіти в результаті навчального процесу, зокрема соціальними та громадянськими компетенціями, екологічною обізнаністю та здоровим способом життя [2].

З цієї точки зору вищим навчальним закладам відводиться дуже важлива роль у підвищенні поінформованості населення з питань екології і сталого розвитку, формування цінностей, вироблення навичок і заохочення поведінки, сумісної зі сталим розвитком. Саме у ВНЗ наявні усі необхідні наукові, організаційні, кадрові можливості для забезпечення високого науково-методичного рівня освіти як безпосередньо у навчальному закладі, так і за його межами. Освіта має стати чинником, який дозволить людям навчитися оцінювати та розв'язувати всі проблеми з урахуванням базових принципів сталого розвитку.

Отже, освіта є однією з передумов і важливим інструментом реалізації стратегії сталого розвитку, поряд із нормативно-правовими, фінансовими, економічними та інформаційно-комунікаційними інструментами. Проте для того, щоб відповідати усім викликам і завданням, сама просвітницька діяльність щодо принципів сталого розвитку повинна стати невід'ємною складовою вищої освіти.

Джерела

1. Хмелевська О. Освіта для сталого розвитку: зміст та інституції. Демографія та соціальна економіка, 2018, 1(32):29-42
2. Близнюк М., Михайленко В. Мультимедійний посібник «крок за кроком» – новий інструмент освіти для сталого розвитку. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. Вип. 7. Слов'янськ, 2018.
3. Горобець О. Економічна освіта у контексті сталого розвитку. Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2019. Випуск 1 (44)

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Плетенський В.В., магістрант 2 курсу

Науковий керівник: д.е.н., проф. Чернявська Є. І.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сталий розвиток підприємства – це спрямована зміна його стану у часі, при якій досягнення економічних цілей підприємства супроводжується реалізацією ним заходів із соціальної відповідальності та дбайливим ставленням до зовнішнього середовища (тобто постановкою і досягнення соціальних і екологічних цілей), що у сукупності забезпечує компроміс цілей між керівниками підприємства та зацікавленими у його діяльності особами. Стратегія сталого розвитку підприємства ґрунтується на Концепції сталого розвитку, яка була рекомендована міжнародними організаціями, що діють під егідою ООН, в якості базової моделі соціально-економічного розвитку та екологічної безпеки.

Необхідно підкреслити, що Концепція сталого розвитку формувалася поступово. Вона стала результатом осмислення сучасних закономірностей розвитку та вирішення проблем (економічних, соціальних, екологічних) навколишнього середовища людини. Концепція сталого розвитку базується на врахуванні та вирішенні проблем у трьох підсистемах: екологічній, економічній та соціальній. Соціальна підсистема охоплює вирішення проблем подолання бідності, збереження стабільності соціальних і

культурних систем, в тому числі на скорочення числа конфліктів між людьми. На рівні підприємств Концепція сталого розвитку орієнтує учасників економічної діяльності на відносини соціального партнерства, якість праці та гідну заробітну плату.

Сталий розвиток – це керований розвиток. Застосування системного підходу та інформаційних технологій дозволяють дуже «...швидко моделювати різні варіанти напрямків розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати та вибрати найбільш оптимальний» [1]. Забезпечення сталого розвитку підприємства суттєвим зразком залежить від кадрової політики, управління персоналом, складовою частиною яких є мотивація праці персоналу, найманих працівників.

Мотивація праці найманих працівників – це складна соціально-економічна категорія, що характеризує відносини між найманими працівниками (робітниками) і власниками засобів виробництва на рівні підприємства [2, с. 96]. Основу мотивації праці складає характер трудових відносин.

Кожне підприємство з метою забезпечення якісного використання праці персоналу повинно мати власну систему мотивації праці, яка, безумовно, будується на загальних принципах ринкової економіки та національних особливостях формування трудових відносин, характері трудових відносин, що існують в середині підприємства.

На сьогодні існує декілька національних моделей мотивації праці. Японська модель характеризується випередженням зростання продуктивності праці по відношенню до зростання рівня життя населення, в тому числі рівня заробітної плати. З метою заохочення підприємницької активності державою не приймається серйозних заходів з контролю за майновим розшаруванням суспільства. Існування такої моделі можливе тільки при високому розвитку у всіх членів суспільства національної самосвідомості, пріоритеті інтересів нації над інтересами конкретної людини, готовності населення йти на певні матеріальні жертви заради добробуту країни. Американська модель мотивації праці побудована на всебічному заохоченні підприємницької активності і збагаченні найбільш активної частини населення. Модель заснована на соціально-культурних особливостях нації – масовій орієнтації на досягнення особистого успіху кожного, а також високому рівні економічного добробуту. В основі системи мотивації праці в США знаходиться оплата праці. Найбільшого поширення набули різні модифікації погодинної системи оплати праці з нормованими завданнями, доповнені всілякими формами преміювання.

Шведська модель мотивації праці відрізняється сильною соціальною політикою, спрямованою на скорочення майнової нерівності за рахунок перерозподілу національного доходу на користь менш забезпечених верств населення. Починаючи з 50-х років, шведські профспілки на переговорах щодо переукладання колективних трудових договорів проводять політику так званої солідарної заробітної плати, що ґрунтується на таких принципах: рівна оплата за рівну працю, скорочення розриву між розмірами мінімальної і максимальної заробітної плати.

В умовах що склалися в Україні, розвиток підприємницької діяльності характеризується неефективним використанням людських ресурсів та неефективною організацією мотивації праці персоналу в цілому, про що свідчать наступні тенденції:

- висока плинність кадрів через низьку і нестабільну заробітну плату;
- відтік кваліфікованої, активної частини робочої сили України за кордон;
- високий рівень безробіття при голоді фахівців високої кваліфікації;
- зниження показника задоволеності працею через непорозуміння з керівництвом та відсутність перспектив кар'єрного росту;
- збільшення показника незадоволеності персоналу щодо умов праці.

Аналіз показників використання праці, розвитку трудового потенціалу України дає можливість зробити висновок про кризу системи мотивації праці. Це визначається не тільки низьким показником реальної заробітної плати, але й зміною ціннісних орієнтирів у системі мотивів до праці. Якісна праця фактично перестала бути загальною цінністю, що визначається низьким рівнем заробітної плати. Про рівень заробітної плати в Україні свідчать наступні дані. Середня реальна заробітна плата у 2019 році в Україні складала 210 євро., тоді як в Молдові – 212, Білорусії – 357, Косово – 374, Албанії – 378, Росії – 574, Болгарії – 439, Сербії – 422, Чехії – 938, Естонії – 1105, Словенії – 1083, Кіпрі – 1658, Іспанії – 1749, Великобританії – 1990, Італії – 1758, Нідерланди – 2155, Франція – 2225, Ірландія – 2505, Швеція – 2570, Фінляндія – 2509, Норвегія – 3309, Данія – 3270, Люксембург – 4316, Швейцарія – 4370 [3]. Наведені дані показують, що за рівнем реальної заробітної плати Україна є найбільшю країною в Європі.

Поряд з низькою заробітною платою в організації мотивації праці персоналу звертає на себе існування заборгованості з виплати заробітної плати. 2 квітня 2018 року Міністерством юстиції було розпочато кампанію з примусового стягнення заборгованості з виплати заробітної плати, в рамках якої було створено антирейтинг найбільших по Україні підприємств-боржників по заробітній платі та інших виплатах, пов'язаних з трудовими правовідносинами. З того часу Міністерством юстиції вживається цілий комплекс заходів для ліквідації заборгованості по заробітній платі, в результаті чого відбулися зміни в антирейтингу підприємств-боржників. «Ми спостерігаємо позитивну динаміку стягнення заборгованості з підприємств, зокрема, з початку року органами державної виконавчої служби стягнуто з недобросовісних роботодавців понад 381 млн. грн. заборгованості по заробітній платі. При цьому заборгованість повністю погашена відносно 27,7 тисяч працівників», - зазначила заступник Міністра юстиції з питань виконавчої служби Світлана Глушенко. За словами заступника Міністра, це стало можливим завдяки цілій низці заходів, які Міністерство юстиції запровадило у квітні: це і робота регіональних штабів та мобільних груп з ліквідації заборгованості по заробітній платі, і оприлюднення антирейтингів боржників на національному і регіональному рівнях, і повна інвентаризація виконавчих проваджень цієї категорії, і активність виконавців у відпрацюванні виконавчих проваджень щодо підприємств, які перебувають у процедурі банкрутства.

Таким чином, мотивація праці на сьогодні в Україні на більшості підприємств не відповідає параметрам сталого розвитку. В контексті досягнення цілей сталого розвитку, побудови ефективної системи мотивації праці Україна повинна вирішити перш за все питання рівня заробітної плати за законами ринку, тобто заробітна плата в цілому повинна відповідати вартості робочої сили. Заробітна плата також повинна виплачуватися своєчасно.

Джерела

1. Сталий розвиток. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

2. Чернявська Є.І. Мотивація праці, поняття, сутність, місце в системі економічних відносин/ Є.І. Чернявська, О.В. Маслаш// Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – №4 (245). – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2018. – С. 95-99.

3. Средняя зарплата в европейских странах в 2019 году – стоит ли работать в Европе. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://delatdelo.com/organizaciya-biznesa/srednyaya-zarplata-v-evropejskih-stranah-rabotat-v-evrope.html>

4. Мінюст презентував оновлений антирейтинг найбільших підприємств-боржників з виплати заробітної плати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/minyust-presentuvav-onovleniy-antireyting-naybilshih-pidpriemstv-borjnikiv-z-viplati-zarobitnoi-plati>

УМОВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Рудь Д.В., студентка 2 курсу,

Науковий керівник: к.е.н., доц. Можайкіна Н.В.

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Розвиток малого підприємництва неможливе без створення на національному та регіональному рівнях спеціалізованої, цілісної інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва. Метою формування інфраструктури малого підприємництва є забезпечення потреб малих підприємств, що виникають в процесі організації, ведення і розширення підприємницької діяльності. Малі підприємства не в змозі на рівних конкурувати з більш великими компаніями за такими параметрами, як доступ до фінансових ресурсів та інвестицій, маркетинг, дослідження кон'юнктури ринку, навчання кадрів, придбання сучасних технологій, отримання та аналіз інформації. Тому інфраструктура малого бізнесу розуміється саме як система організацій, які сприяють суб'єктам малого підприємництва на умовах, відмінних від комерційних (пільгові кредити і підготовка кадрів і т.п.). Крім цього, інфраструктура покликана забезпечити надання додаткових можливостей для суб'єктів малого бізнесу, що сприяють подоланню специфічних труднощів і проблем. Саме це виділяє інфраструктуру малого бізнесу з сукупності організацій, що спеціалізуються на наданні ділових комерційних послуг. В даний час в Україні ще не сформований єдиний концептуальний підхід до створення і розвитку окремих видів об'єктів інфраструктури малого бізнесу і забезпечення комплексного характеру їх діяльності.

Досвід розвинених в економічному відношенні країн доводить, що для ефективної реалізації державної політики в області малого підприємництва необхідна інституційна структура його підтримки, заснована на забезпеченні і поділі наступних функцій: управління та контроль; надання на пільгових умовах суб'єктам малого підприємництва необхідних їм послуг; забезпечення зворотного зв'язку між державними органами і суб'єктами малого підприємництва, а також захист прав та лобювання інтересів як окремих суб'єктів малого бізнесу, так і малого підприємництва в цілому. Базовими елементами цієї структури повинні стати: а) орган державної влади, що забезпечує управління і контроль, розробку і застосування раціональних механізмів використання бюджетних коштів, виділених на підтримку малого бізнесу, а також є державним замовником комплексних програм розвитку і підтримки малого підприємництва – міністерство, департамент, комітет (в залежності від рівня державної влади); б) спеціалізовані організації підтримки і розвитку малого підприємництва (фонди, кредитні, страхові, гарантійні і лізингові установи, технологічні парки, бізнес-інкубатори, інноваційні та сервісні центри, промислові зони і полігони, навчальні, консультаційні, інформаційні та інші обслуговуючі структури); в) громадські об'єднання підприємців (поради по малому підприємству з представників підприємницької громадськості при виконавчих і законодавчих

органах влади, регіонів і територіальних утворень країни, галузеві і територіальні об'єднання підприємців, торгово-промислові палати).

Тільки сукупність цих базових елементів, за умови узгодженості їх дій з розробки та реалізації державної політики в сфері малого бізнесу, може забезпечити формування повноцінної, багаторівневої інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва в Україні.

ВПЛИВ ОСОБИСТИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Сергієнко А.П., магістрант 2 курсу

Науковий керівник: д.е.н., доц. Семененко І. М.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сталий розвиток бізнесу залежить, насамперед, від умов, які створені для організації його діяльності. Одним з головних завдань, що постає перед бізнесом для забезпечення соціально-економічного розвитку, налагодження відносин всередині організації та сталого отримання позитивних результатів, є побудова відповідної корпоративної культури. Підґрунтям для побудови корпоративної культури організації є цінності, що транслює компанія та люди, які в ній працюють. Узгодження цінностей багатьох людей та створення спільних цінностей є одним з необхідних кроків для забезпечення сталого розвитку бізнесу та оточуючого середовища. У роботі розглядається вплив цінностей на робочий процес та проблематика визначення цінностей організації. Спочатку дамо визначення поняттям корпоративної культури та цінностей компанії.

Корпоративна культура – це система цінностей та переконань, які розділяє кожен працівник фірми, що передбачає його поведінку, обумовлює характер життєдіяльності організації [1].

Цінність – властивість того чи іншого предмета, явища задовольняти потреби, бажання, інтереси соціального суб'єкта (індивіда, групи людей суспільства) [2].

Цінності компанії – це сукупність цінностей, які декларує та культивує менеджмент, а також підтримує більшість персоналу. Дана сукупність є результатом спонтанних дій спільних для більшості працівників та одночасно результатом свідомих зусиль менеджменту [3].

Традиційним для вітчизняної психологічної науки є принципи дослідження згуртованості запропоновані в «теорії діяльнісного опосередкування міжособистісних відносин в групі» А.В. Петровського. Ідея полягає у тому, що структура групи представляється у вигляді трьох шарів або «страт»: емоційні міжособистісні відносини, ціннісно-орієнтаційна єдність та глибоке включення індивіда в спільну групову діяльність – «ядро». Страти розглядаються як три рівні розвитку групової згуртованості. На першому рівні вона виражається розвитком емоційних контактів; на другому відбувається згуртування групи, що виражається у збігу у членів групи системи цінностей, пов'язаних із процесом спільної діяльності; на третьому рівні – всі члени групи починають розділяти загальні цілі групової діяльності [4]. Згуртованість сприяє формуванню відповідної організаційної культури, вирішенню проблем спільно колективом і, отже, сталому розвитку бізнесу.

Цінності поділяють на особисті, групові, організаційні, суспільні та загальнолюдські. Із системою цінностей тісно пов'язаний процес формування трудового потенціалу, який залежить від корпоративної культури організації [5]. Наприклад, корпоративні цінності можуть бути інтегровані в наступні процеси: добір персоналу (під час співбесіди кандидатів оцінюють на відповідність корпоративним цінностям організації); адаптація нових співробітників (включення інформації про цінності компанії у вступне навчання); оцінка персоналу (оцінювання за цінностями); навчання персоналу (включення в програму навчання керівників блоку з цінностями); нематеріальне мотивування персоналу (корпоративні нагороди, спрямовані на підтримку корпоративних цінностей) [6]; вирішення конфліктів в організації.

На сьогодні з'явився новий термін, пов'язаний з цінностями, а саме ціннісно-орієнтоване управління, яке ґрунтується на ключових цінностях, зокрема ресурсі розвитку організації та працівників, що дає можливість отримати низку переваг: внутрішня згуртованість, потужне джерело мотивації, висока лояльність персоналу, залучення кваліфікованих спеціалістів, унікальність організації тощо [5]. Управління на основі цінностей є ефективним інструментом стратегічного управління, що допомагає встановити зв'язок між ринковими інтересами компанії та інтересами кожного співробітника. Ціннісно-орієнтоване управління має на меті узгодити цінності як окремих співробітників, так і відділів, і побудову цілісної ієрархічної системи корпоративних цінностей, яка буде імпонувати кожному члену команди. Коли корпоративні цінності та цінності окремих співробітників співпадають, створюється платформа для ефективної праці та мотивації робітника, з'являється ентузіазм, стійка цікавість до роботи, посилюється відповідальність та покращуються навички самоконтролю [7], що у свою чергу сприятиме сталому розвитку бізнесу.

Л. В. Щетініна, С. Г. Рудакова, М. І. Даниляк у своїй статті стверджують, що модель взаємодії «організація – співробітник» має відповідати цінностям персоналу, а лише після цього варто її адаптувати під бізнес-стратегії організації. А для ідентифікації цінностей в тому числі пропонують використовувати Теорію поколінь (ділення людей за періодом народження та іншими загальними ознаками на покоління: Бебі-бумери, X, Y та Z). Тобто у кожного покоління є власні цінності, які відрізняються від цінностей представників інших поколінь, що зростали та зазнавали впливу подій минулої чи наступної історичної епохи. Розуміння відмінностей трудових інтересів і цінностей поколінь може бути застосовано у процесі створення і впровадження стратегій із добору та розвитку кадрів [8]. Слід зазначити, що концепція сталого розвитку і визначає взаємозв'язок поколінь, узгодження їх цілей і цінностей задля вирішення локальних і глобальних проблем. Тому розуміння різності цінностей в організації сприятиме налагодженню взаємозв'язків різних поколінь, передачу знань та розвиток нових компетентностей.

У той же час, є деякі ризики, пов'язані з ідентифікацією та інтеграцією побудови корпоративної культури виходячи з цінностей. Наприклад, надмірне культивування згуртованості та розвитку персоналу, на думку Є.С. Яхонтової, може призвести не тільки до формування дружнього колективу, але й до падіння дисципліни, розвитку вседозволеності, відсутності прагнення до наполегливої праці [3].

HR-експерт Т. Пашкіна у своїй статті наголошує, що багато що залежить від участі всіх робітників у формуванні цінностей організації та дотримання цих цінностей з боку керівництва. Вона розповідає, що можлива ситуація, коли корпоративні цінності стають лише лозунгами, яких сама компанія не дотримується. Вони можуть трансловатися для нових співробітників, але нехтуватися через витрати, які потребує

їх дотримання. Також, на її думку, деякі зрілі компанії можуть тільки через 5-10 років замислитися над цінностями. І цінності в такій компанії вже є, просто вони не формальні, як от: Проактивність, Відповідальність, Відкритість, – а реальні, тобто Імітація діяльності, Боротьба за ресурси, Лукавство. І не завжди ці реальні цінності, що вже давно інтегрувалися у культуру компанії, помітні для топ-менеджменту [9].

Також варто враховувати вік співробітників, бо у більш старшого покоління можуть бути цінності, що конфліктують з цінностями більш молодого, проте всі вони повинні працювати пліч-о-пліч. Наприклад, дослідження О.І. Кравчук та А.А. Роговської показало досвід різних компанії та того, на яке покоління вони спрямовують свою мотиваційну систему. Мотиваційна політика компанії «Google Україна», на її думку, націлена переважно на покоління Y, та частково X. А в компанії «Укртелеком» сформована система, покликана мотивувати в основному покоління Бебі-бумерів та X, частково й Y. Але для покоління Z вона буде неефективною, оскільки у ній відсутні такі інструменти, як вільний графік, можливості кар'єрного зростання тощо [10]. Тобто цінності є одним з фундаментів формування корпоративної культури, підґрунтям для згуртованості колективу і сталого розвитку бізнесу.

На робочому місці співробітник та керівництво стикається з викликом узгодження особистих цінностей, з груповими цінностями (колектив, відділ чи команда) та організаційними в контексті суспільних та загальнолюдських цінностей. При цьому важливо узгоджувати цінності, які бачить керівництво, з цінностями окремих співробітників та тими, що вже сформувалися в колективі. Робітникам різних поколінь характерні різні ціннісні орієнтації і це теж варто враховувати будуючи корпоративну культуру організації. Отже, особисті та організаційні цінності суттєво впливають на формування корпоративної культури організації і, отже, на її сталий розвиток.

Джерела

1. Корпоративна культура [Електронний ресурс] – URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Корпоративна_культура (дата звернення 28.10.2019).
2. Цінності [Електронний ресурс] – URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Цінність#cite_note-1 (дата звернення 28.10.2019).
3. Яхонтова Е.С. Управление ценностями, как элемент управления человеческими ресурсами компании / Е.С. Яхонтова // Менеджмент в России и зарубежом. – 2003. – №4
4. Групова поведінка в системах управління [Електронний ресурс] – URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/16219/mod_resource/content/2/Лекція (дата звернення 28.10.2019).
5. Система цінностей і мотивація [Електронний ресурс] – URL: <http://nebotan.info/corporative/motivation.php> (дата звернення 28.10.2019).
6. Как разработать систему корпоративных ценностей организации [Электронный ресурс] – URL: <https://sdo-regional.ru/prof-post/kak-razrabotat-sistemu-korporativnykh-tsennostej-organizatsii> (дата звернення 28.10.2019).
7. Исаева К.В. Управление по ценностям как инновационная парадигма развития ВУЗа / Исаева К.В., Селянская Г. Н. // Экономика и современный менеджмент: теория и практика: сб. ст. по матер. XVII междунар. науч.-практ. конф. – Новосибирск: СибАК, 2012. – URL: <https://sibac.info/conf/econom/xvii/29053> (дата звернення 28.10.2019).
8. Щетініна Л. В., Рудакова С. Г., Даниляк М. І. Управління персоналом з урахуванням положень Теорії поколінь // Проблеми економіки. – 2017. – №1. – С. 277-283.

9. Пашкина Т. Корпоративные ценности: Как быть, а не казаться? [Электронный ресурс] – URL: <https://prohr.rabota.ua/korporativnyie-tsennosti-kak-byit-a-ne-kazatsya/> (дата звернення 28.10.2019).

10. Кравчук О.І, Роговська А.А. Оптимізація трудових відносин на основі активізації індивідуальних мотиваційних механізмів. – 2017. – С. 168-180.

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПОДАТКУ НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ

Яригіна Д.Р., Сухоносова В.А. студентки 3 курсу

*Науковий керівник: викладач-методист вищої категорії Колеснікова В.В.,
викладач II категорії Кукушкін Д.В.*

Сєвєродонецький хіміко-механічний технікум СНУ ім. В.Даля

Податки є основним джерелом наповнення бюджету країни. Ідея зміни податку на прибуток на податок на виведений капітал обговорюється в нашій країні досить тривалий час, через бажання знайти податок який задовольнить потреби держави та підприємців.

Мета дослідження: дослідити та проаналізувати податок на виведений капітал, виявити плюси та мінуси у порівнянні з податком на прибуток підприємств, визначити чи є зміна податку на прибуток доцільною та як вона вплине на наповнення бюджету та на діяльність підприємств.

На сьогодні для підприємців в Україні діє система оподаткування прибутку. Податок на прибуток – це прямий податок, що стягується з прибутку підприємства, тобто у глобальному сенсі здійснюється оподаткування різниці між доходами та витратами. Підприємці будь-якими способами намагаються уникнути сплати податку, через ценадходження до бюджету за останні роки зменшились.

Основні недоліки податку на прибуток підприємств:

- 1) З метою зменшити податок підприємці завищують витрати.
- 2) Можливість перенесення від'ємного значення на наступні податкові періоди;
- 3) Недостатній рівень стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств;
- 4) Чим більший прибуток отримує підприємство, тим більший податок сплачує. Для високорентабельного підприємства це не є вигідним.

Отже, виникла потреба в появі альтернативи податкові на прибуток – так з'явилась ідея впровадження податку на виведений капітал.

Податок на виведений капітал (ПнВК) – це різновид податку на прибуток, суть якого полягає в оподаткуванні виведених коштів з обороту підприємства (дивіденди, розподілений прибуток, фінансова допомога тощо) .

Отже, якщо кошти не виводяться – сума податку дорівнює нулю, а грошові резерви підприємства збільшуються. Доки гроші знаходяться в бізнесі, вони розвивають його, генерують нові прибутки, забезпечують нові робочі місця й поповнюють бюджет від інших податків: ПДВ, ПДФО, ЄСВ.

Податок на виведений капітал передбачає збільшення надходжень у довгостроковій перспективі. Тому держава не квапиться його вводити, бо виникне “діра” у бюджеті. Введення податку на виведений капітал можливе лише за умови, що бюджет залишиться збалансованим.

Важливість податку на прибуток є очевидною: надходження від податку на прибуток в бюджет на 2018 рік були передбачені в розмірі 81,8 млрд грн при

загальному розмірі доходів 913,6 млрд грн. Тобто, податок на прибуток підприємств забезпечує приблизно 9% наповнення дохідної частини держбюджету [1].

Але, згідно з підрахунками, бюджет, недоодержавши в перші два роки після введення податку на виведений капітал 23 мільярди гривень, у 2020-2022 роках додатково отримає 222 мільярди гривень до тих надходжень, які могли б надійти від податку на прибуток.

Сукупний ефект для бюджету в перспективі 5 років становитиме 197 мільярдів гривень [1].

Оподаткування виведеного капіталу дасть змогу новоствореним підприємствам час на адаптацію та створення позитивного балансу руху коштів.

Зрозумілим є перелік вірогідних платників податку на виведений капітал – це всі платники податку на прибуток, а фізичні особи, фізичні особи-підприємці загальної системи оподаткування, єдиноподатники (як фізичні особи, такі підприємці) даного податку не сплачуватимуть в силу особливостей отримання доходів [2].

Пропонований рівень ставок податку на виведений капітал відповідає сучасним тенденціям економіки:

- 15% – пряме виведення капіталу;
- 20% – прирівняне до виведення капіталу операції;
- 5% – по платежах щодо погашення боргів пов'язаним особам-нерезидентам.

Розглянемо «за» і «проти» податку на виведення капіталу.

1) Аргументи «за»:

- Бізнес отримує стимул реінвестувати в розвиток.
- Бізнес позбавляється необхідності занижувати операційний прибуток та маніпулювати зі звітністю, навмисно завищуючи витрати, а значить, фінансова звітність підприємств може стати більш прозорою і привабливою для інвесторів і банків.

- Спрощення перевірок, зниження корупціогенності.

- Обліковувати доходи та витрати для даного податку буде не потрібно.

Необхідно буде вести податковий облік лише окремих господарських операцій, які потрапляють під оподаткування.

2) Аргументи «проти»:

- Невідповідність загальноосвітнім стандартам і програмам.

- Відсутність компенсаторів в бюджеті.

- Скорочення надходжень. При запровадженні можливе зменшення надходжень, тому потрібно мати джерело покриття витрат.

- Існує ризик того, що фіскальні органи під час перевірок спробують прирівняти сумнівні операції до операцій з виведення капіталу та, відповідно, підвести їх під додаткове оподаткування.

Таким чином, введення нового податку сприятиме економічному зростанню в країні, а також ліквідації махінацій з боку підприємців. Найбільшим плюсом є те, що створюються стимули для інвестицій, що у свою чергу призведе до модернізації підприємств і в майбутньому дозволить платити більше податків.

Джерела

1. Є правда: числові дані по податку на виведений капітал. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2018/03/15/635009/>

2. Головбух: платників та ставки податку на виведений капітал. Режим доступу: <https://www.golovbukh.ua/article/7344-podatok-na-vivedeniy-kaptal-zamst-podatku-na-pributok>

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
проблеми і можливості досягнення в Україні та світі

Відповідальний за випуск	Н.В. Швець
Техн. редактор	О.Є. Турчанина
Оригінал-макет	Н.В. Швець

Формат 60·90 1/8.
Умовн. друк. арк.33,8